

A
989

3.50/1-

ZEIBOLTU JEKABA
ŪDENS BURBUĻI
ROMANS

VALTERA UN RAPAS AKC. SAB. IZDEVUMS

L A
989

Zeiboltu Jekaba

Ūdens burbuļi.

Romans.

P. Konrāds.
L A
989

Rīgā, 1925.

Valtera un Rapas akc. sab. izdevums.

Valtera un Rapas
akc. sab. spiestuve
Rīgā, Skārņu ielā № 13.

LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

~~542.260~~

0313080530

Zeiboltu Jekabs.

Zeiboltu Jēkabs kopā ar Pērsieti, Janševski un Doku Ati pieder pie mākslinieciski gatavākiem 90. gadu realistiem mūsu rakstniecībā. Pārējie trīs šai realistu septiņzūburā būtu Sudrabu Edžus, Deglavs un Purapuķe, bet Sudrabu Edžus, šis īpatnējais, daudzsejainais rakstnieks, nav īsts realists, bet reizēm arī romantiķis, klasiķis, pat jaunromantiķis. Un Deglavs ar Purapuķi bieži vien zaudē māksliniecisko līdzsvaru, ielaižas personībās un strīdos, bieži raksta tikai vienkāršus feļetona gabalus. Kā lielāki mākslinieki izrādas Doku Atis, Janševskis, Pērsietis un Zeiboltu Jēkabs, īpaši abi pēdējie. No viņiem Zeiboltu Jēkaba spēcīgais talants pārāk maz mūsu kritiķu un literatūrvēsturnieku izcelts; pat Pludons un Zeiferts savās chrestomatijās nav ievietojuši viņa darbu paraugus. Trūkst arī rakstnieka darbu kopojuma. Vienīgais daudz maz plašākais apcerējums par Zeiboltu ir no Līgotņu Jekaba („Kultūras Vēstnesī” 1921, Nr. 2).

Zeiboltu Jēkabs dzimis 1867. g. 19. decembrī (pēc vecā stila) Vilku (Vecbilskas) pagasta Iekaru mājās, Smiltenes draudzē, Vidzemē. Beidzis vietējo „Bāča” pagastskolu, viņš nokļūst Smiltenes draudzesskolā, kurā tad bij pavisam nolaista. Jau 1883/84. g. ziemas skolā Zeiboltu Jēkabs strādā kā palīgskolotājs Jaunbilskas pagastskolā, būdams augumā mazāks un gados jaunāks par dažu labu savu skolēnu. Šo laiku rakstnieks vēlāk attēlojis Ziemeļu Mikus piedzīvojumos romanā „Rīta salna”. Bet 1884/85. g. ziemā Zeibolts atkal jau pats mācas Aumeisteru draudzesskolā, lai sagatavotos uz Valkas semināru. Tajā viņš iestājas 1885. g. rudenī. Tur valda klerikāli-vācisks gars, tomēr daži skolotāji prot iepazīstināt audzēkņus ar zināmiem priekšmetiem

(īpaši vācu literatūru) pastāvīgi, dzīvi un plaši. 1888. g., zemināru atstājot, Zeiboltu Jēkabs turpat Valkā noliek pie pilsētas skolas pedagoģiskās padomes tautskolotāja eksamenu krievu valodā, jo iesākušies pārkrievošanas laiki, pret kuriem veltīgi cīnījies vāciskais Cimzes zeminārs.

Tad sākas Zeiboltu Jēkaba tautskolotāja, t. i. pagastskolas otrā skolotāja gaitas Viciema, Vilka, Rauzas, Plāņu un Blomu skolās. Šās gaitas pilnas šausmīgu materialu grūtību. Beidzot Zeibolts top mājskolotājs dažādās lielgruntnieku un latvju pilsoņu dzimtās. Tur darbs tiek labāk atalgots un atliek vairāk ari brīva laika, tā kā var lasīt un pats mēģināties rakstniecībā. No cittautu rakstniekiem Zeibolts iemīl īpaši Tolstoju, Bjernsonu, Zolā. Var biežāk ari nobraukt uz Rīgu, kur Zeibolts tuvāk iepazīstas ar Blaumani un iedraudzējas ar Poruku. Sāk parādīties viņa paša literāriskie darbi. Pirmais iespīestais („Dienas Lapā“ 1891. un atsevišķā izdevumā) ir gaŗāks stāsts „Zelta Emma“. Tur daži ļoti glīti un dzīvi realistiski tēlojumi, bet ari vēl daudz pasalkanas romantikas un visādu psiholoģisku neiespējamību. 1895. g. nāca klajā Zeibolta pirmais dramatisks darbs „Mājas naidis“, godalgota pieccēlienu luga, kur visvairāk krasa naturalisma. Tad 1897. g. „Mājas Viesa Mēnešrakstā“ parādījās romāns „Liktenis“, 1898. g. „Mājas Viesā“ lit. pielikumā novele „Gaŗā diena“, 1899. g. „Mēnešrakstā“ novele „Šaubīgā nīdra“ un otrs romāns „Rīta salna“, 1900. g. „Austrumā“ ievērojāmais romāns „Ūdens burbuļi“, „M. Viesa“ pielikumā novele „Zem dabīslaimē“ un „Mēnešrakstā“ stāsts „Godības Skudrajos“. 1901. g. J. Ozols izdeva Zeibolta spēcīgi-realo raksturu lugu „Trīs soļi uz laimi“ un „Mēnešrakstā“ parādījās stāsti „Vadātājs“ un „Dots pret dotu“. Turpat 1902. g. sirsnīgais stāsts par kalpa vīru „Rūsa“. Pēc tam, pēc vairāk kā 10 gadu klusēšanas, „Dzimt. Vēstnesī“ 1913. g. gaŗāks stāsts „Caurie ziedī“ un Ziemsvētku stāstiņš „Miers

sirdīs". Tad „Jaunības Teku“ 1914. g. 1. burtnicā vienīgais Zeibolta bērnu stāstiņš „Pirmā ķilda“. 1915. g. J. Ozola firma izdeva līdz šim pēdējo Zeibolta lugu „Saules stars“, bet pēdējais viņa atklātībā laistais episkās prozas darbs ir gaŗāks humoristisks stāsts „Barons Bunduls“ („Dzimt. Vēstn.“ 1916). Tur, vietām pa vairāk kariķēti, vietām ar nepārspējamu humoru, tēlots kāds garīgi aprobežots vietējās vācu aristokratijas izdzimtnis. Stāstījums dzīvā tautas valodā, visādu komisku situāciju pārbagāts.

Piegriežoties atkal rakstnieka dzīvei, jāatzīmē, ka 1905. g. notikumu dēļ Zeibolts bij spiests laiciņu uzturēties Pēterpilī; pēc tam viņš aizgāja par muižas pārvaldnieku Kauņas guberņā pie kāda bagāta poļu aristokrata. No 1908. g. Zeiboltu Jēkabs atkal dzīvo tēva mājās, nododāmieš saimniecībai, literārisko darbību gluži atstājis.

Zeiboltu Jēkabs producējies trijās daiļrakstniecības nozarēs: romanā, novelē un dramā; raksturiski, kā liriskas viņam nemaz nav. Zeiboltu Jēkabs — objektīvs realists, gandrīz gluži svabads tiklab no romantisma piemaisījumiem, kā arī no pārāk krasa naturalisma. Tieksmes uz naturalistisku spilgtumu visvairāk izmanamas pirmajā lugā „Mājas naidis“; vēlāk viņas zudušas, dodot vietu mākslinieciskam realismam. Zeibolts tiecas uz klasiskā realisma pusi, uz Blaumaņa mākslu, lai gan Blaumaņa cietību, koncentrāciju un psiholoģisko dziļumu neaizsniedz. Nevien dramā, arī romanā un stāstā Zeibolts mīl dramatismu, cīņu, konfliktus. Galvenā kārtā viņu interesē dažādi dzimumu mīlestības sarežģījumi. To tēlošanā Zeibolts liels meistars, te viņa īpatnības īstais un dziļākais pamats. Bez tam Zeibolts labprāt tēlo mantas, materialās labklājības iegūšanas cīņu ar visādiem līdzekļiem. Te jāaižrāda uz tādu drausma spēka un izmanības pilnu tēlu, kāds ir Sirains lugā „Trīs soļi uz laimi“, kalpa puisis, kuŗš uzsitas par lielsaimnieku. Cits rakstnieks varbūt mēģinātu šo cilvēku idealizēt, iztēlot par „uz augšu ejošu līdumnieku“. Zeibolts ar

aso realista aci sazīmē šā tipa īsto būtību. Jāpiemin arī Zeibolta skaistā, līdz pēdējam sīkumam zīmīgā un raksturiskā valoda. Tādus izteicienus, kādi sastopami Zeibolta rakstos, lieto smilteneši, bilskenieši, blomenieši, plānenieši, vīciemieši, tā tad rakstnieka dzimtenes un apkārtnes ļaudis. Daudz Zeiboltam arī īpatnēja humora. Visi viņa romani un īsākie stāsti ļoti fabuliski un notikumiem bagāti

Zeibolts netēlo vien ļaunos cilvēkus. Viņam arī pozitīvi tēli, kuŗi gan nebūt nav sevišķi idealizēti, bet reali un patiesi. Tāds ir sirdsskaidrāis Pēteris Ozols („Ūdens burbuļi“), šis godīgais mīlētājs ar mākslinieka dvēseli, tāds centīgais jauneklis Jānis Birznieks („Liktenis“), kuŗš savai pārliecībai upurē materiāli nodrošināto mācītāja stāvokli, tāds vientiesīgais darba rūķis Pēteris („Rūsa“). Un vesela rinda Zeiboltam patīkamu, gaišu jaunavu: mīlīgā, bet tikumiski stingrā Milda („Liktenis“), meitene ar skaidru un noteiktu raksturu Elza („Dots pret dotu“), maigi-jautrā Ilga („Caurie ziedi“) u. c. Kas zīmējas uz negatīvo sieviešu tipiem, tad nekur mūsu rakstniecībā neesmu atradis tik lieliski zīmētas mātes — meitām vīru zvejotājas, kādas divas ir Zeiboltu Jēkabam: Vēsminiete („Dots pret dotu“), kuŗa pati savu meitu apmelo netiklībā tās nabadzīgajam mīļākajam, lai to no viņas novērstu, tā kā meitai cits neatliktu, kā iet pie mātes izraudzītā bagātā saimnieka. Otra ir Varpogu māte („Caurie ziedi“), kuŗa savai meitai sameklē un ieprecina vīru ar tādu prasānu un enerģiju, kuŗas dēļ viņu tiešām varētu apskaust dažs ievērojams politiķis, vai diplomats. Tikai dramā „Saules stars“ autors iekritis pārspilējumos, iztēlodams krodzinieku Sviķi par īstu velnu, pretstatā skolotājam Vanagam, kas apbalvots ar visromantiskāko varonību un gara cildenību. Šī luga gan būs Zeibolta vājākais darbs.

No atsevišķiem autora episkā prozas darbiem jāatzīmē vispirms romani „Liktenis“ un „Rīta salna“, kā arī pusromans „Caurie ziedi“. „Likteni“ tēloti kādas Vidzemes mācītāju dzimtas

likteņi, kā ari, sakarā ar tiem, rādītas dažādas tautas dzīves ainas. „Rīta salnas“ varonis Ziemeļu Mikus, kas no gana zēna izstrādājas-izcīnas par studentu un vēlāk par aprinča priekšnieka palīgu, ir tipisks 80. gadu latvju censonis, dažā ziņā radniecīgs Pērsieša Krastiņam stāstā „Pēc gadu desmitiem“ — „Caurajos ziedos“ daudz gan dzidri-viegla, gan dzēlīga humora. — Zeibolta isākie stāstiņi gandrīz visi ir vērtīgi darbi, bet sevišķi jāaizrāda uz novelēm „Šaubīgā niedra“ un „Godības Skudrajoss“. Pirmajā pa daļai tāds pamsunisks mīlas konflikts: divi jaunieši, kuŗi klusībā milējas, atklātībā kaitina viens otru un spītē. Līdz traģiskām beigām tomēr nenokļūst. Bet „Godības Skudrajos“ ir parastais stāsts par tēvu, kas otrreiz apprecējies, liedz dēlam mājas un ievest mājās vedeklu. Beidzot kāzas un izlīdzināšanās ar tēvu tomēr notiek, un Skudrajos vienā laikā svin jauno kāzas, tēva bēres un beidzot jaunās Skudrajienes pirmdzimtā kristības. Ar jaukajiem un dziļi latviskajiem raksturiem, ar skaisto valodu šis stāsts pieder pie vislabākajiem mūsu realistiskā novelē.

Ievērojamākais, ko Zeiboltu Jēkabs rakstījis, tomēr būs romans „Ūdens burbuļi“. Mazas latvju pilsētiņas dzīve 90. gados te rādīta spilgti, visā kailumā, tomēr mākslinieciski. Tāds tips, kāds Mārcis Meimurs, padumjais, bailīgais, tomēr rausīgais un blēdīgi-izmanīgais un seksualī-kaislais nama īpašnieks, ir ar lielu meistarību un visas detaļas izveidots, dzīvs un tverams tēls. Ari pārejas personas, īpaši mazpilsētiņas donžuans Rasa, izdevušās ļoti labi.

Zeiboltu Jēkabam bijis daudz klusu cienītāju koleģu vidū. Ari daži no mūsu vismodernākajiem prozaz rakstniekiem (J. Grīns, A. Grīns, J. Veselis) viņu apbrīno un atzīst. Tomēr maz viņš vēl ievērots, novērtēts, saprasts, pārrunāts. Tagad nu sāk beidzot parādīties atsevišķos izdevumos daži viņa darbi. Varbūt tas reiz tiks piegriest viņam pelnīto, sen jau parādāmo ievērību.

Pēters Ērmanis.

Udens burbuļi.

I.

Pats vasaras vidus...

Saule slīd launagos, bet viņas slāpušie stari tveicē pasauli un kārām mēlēm sūc veldzi iz radības, lai dzesinātu mūžīgās uguns kvēli. Sīkst upes, žūst dūkstes un bezdibeņa purī, bet saule atdzerties nevar.

Pustukšas Skabunes ielas.

Liela nama ēnā, tirgus laukuma malā, snaudīgs ormanis kāvās ar miegu un mušām. Nama otrā stāvā kāds logs atvērās un nama īpašnieks Mārcis Meimurs uzkliedza ormanim: „Pūrmani, vai vari braukt?”

„Varu, kungs! kā ta' nu nevarēšu!” Ormanis uztrūkās no snaudiena un blisināja acīm, lai saskatītu saucēju.

„Nu tad brauc, ko tu te snaud!” Meimurs brēca no augšas un aizcirta logu.

„Ka tevi nelabais! atkal piešmauca!” Ormanis nosplāvās, noslaucīja piedurknē pieri un muti un kūkoja pa jaunu.

Mārcis Meimurs soļoja pa savu istabu un šķobīja aiz smiekliem biezās lūpas, ka tam šodien izdevies pievilt ormani ar šito Rīgā dzirdēto joku jau otru lāgu.

Meimurs meklēdams laika kavēkli, gāja pie otra loga. Mušas te sīca un dīca, kā bišu dore.

„Nelietes...!” Meimurs pukojās, „man nelikāt miera dienviņu gulēt... nu es jums rādīšu!”

Meimurs kāva mušas ar savu resno pirkstu, bet tikai retā bija neveiklāka par viņa strupo duṛamo. Meimurs saskaitās: sita, kēra, dūra, tā ka mušas

vairs nezināja, kurp sprukt. Meimurs karsa un elsoja valēju muti, un viena muša ieskrēja tam...mutē!

„Tu pagans! šausies vēl dzīvam cilvēkam taisni rīklē...“ Meimurs rīstījās, čāpstināja muti, bet mušas nejuta.

„Laikam norijās!“ viņš apmierinājās, atvēra logu un trenca mušas pa logu ārā. Virs nama durvīm otrpus ielas, Meimura logam taisni pretīm, stāvēja izkārtne ar uzrakstu: „Franča Pilces gaļas tirgotava“. Veikala durvis bija paviru un akcīznieka lielais suns patlaban bāza savu strupo purnu durvju šķirbā un oda kāri vilinošo smaku, kas plūda no gaļas tirgotavas un klīda pa visu ielu. Bleijas, tumīgā Pilskrodzinieka, gultas šunelis, tupēja Meimura nama durvju pakāpē un lāgiem žēli iesmilkstējās, paceldams purnu gaisā, jo lielais akcīznieka suns viņu bija aiztrencis no laimes šķirbas.

Meimurs iezvēlās logā; viņam neriebās vis stiprā smaka, bet atgādināja senās dienas... Pilces gaļas tirgotavai līdzās atradās Skabunes smalkākā viesnīca, saukta par „Maskavas“ viesnīcu. Tirgotavas un viesnīcas starpā atradās vārti, kuŗi veda viesnīcas iebraucamā sētā. Sētas vārtos patlaban stāvēja jauns puisis, sabāzis rokas kabatās un sūkdams mazu koka pīpīti. Puisis atsēdās uz akmeņa stūŗa staba un miegainām acīm lūkojās ielas bruģī, pūzdam grūdieniem vien dūmus caur dēģunu, mutes nemaz neatplēzdam. Taisni šitā Meimurs savās jaunās dienās daudz laika ilgajos gados bija pavadījis „Maskavas“ sētas vārtos, kalpodams viesnīcā par sētas puisi. Visā pilsētā tad pazina „Maskavas“ Mārci; tā pilsētnieki un laucinieki tolaik Meimuru saukāja; un augsti un zemi labprāt atgriezās „Maskavas“ viesnīcā, atstādami savus pajūģus „Maskavas“ Mārca ziņā, jo viņš dienu un nakti bija „kungiem pie rokas“ un sīkiem suņa rikšiem skrēja, kuŗ tikai iesvilpās. Algas „Maskavas“ viesnīcnieks viņam lielas nemaksāja, bet kur tad kuŗlās dzeramnaudas!

Tā tur ir vislabākā vieta Skabunē!“ Meimurs

klusam nodomāja, bet neapskauda vis tagadējā sētas puīša, jo saldā apziņa viņu aplaimoja: „manam mūžam man ir diezgan!“

„... Skabunes pilsētas galvai gan vairāk goda, vairāk cieņas, bet viņa vieta nav ienesīgāka par šito, tur vārtu starpā; bet to zinu tikai es un tagadējais „Maskavas Dāvīts. Pagai’, cik gadu jau Dāvīts ir manā vietā par sētas puisi?“ Meimurs rēķināja pie pirkstiem. „Kā tad, šitais ir no Jurgiem jau trīs-pādsmitais gads. Tagad gan laiki grūtāki, ļaudīm naudas mazāk, neiet vairs pa „Maskavu“ tik spoži, kā manu laiku, bet Dāvīšam būs droši savi tūkstoši trīs, četri uz augļiem. „Maskavas“ Dāvīts ir diezgan slīpēts zellis, tur nav vārdam vietas!... redz, kā viņš šķūtē dūmus caur degunu, lūpas sakniebis, tā es, patiesi, nevarēju, bet citādi... nu manas maņas viņam trūkst, manis vis viņš nepanāks savā mūžā! Nē-tiks vis par Skabunes staltākā nama īpašnieku, kā es!“

Meimurs ieslika atmiņās...

Tie bija labi laiki, kad Meimura Mārcis kalpoja „Maskavas“ viesnicā par sētas puisi!“ Pazīsi tu kungus, pazīsi kungi tevi!...

Un kungi — viesi pazina „Maskavas“ Mārci: tas uzticams cilvēks! Tā visi sprieda un labprāt iegriezās „Maskavas“ viesnicā. Meimurs mācēja apieties ar visādiem ļaudīm un zināja skaidri, cik kuŗais deva dzeramnaudas. Kuŗš iebraucējs deva sētas puīšam divdesmitnieku, tam uz rāvienu bija zirgs durvju priekšā, kad tikai iesvilpās; bet tādi devīgi kungi labprāt mēdza pakavēties viesnicā drusciņ ilgāki, nekā skaidrā prātā pilsētā iebraukdami bija nolēmuši, un viņu zirgi sētas puīšam bija jābrauc vairāk lāgiem atpakaļ sētā. Vēlu naktī tad „labais kungs“ iespieda sētas puīšam pat pusrubli sauajā. Tā bija laba peļņa. Par pusrubli spēka vīrs strādā pie saimnieka grūtos lauka darbus no mazas gaismiņas līdz saules rietai, bet sētas puīsis „Maskavas“ viesnicā pelnīja par dienu vairāk pusrubļus parniecīgām pūlēm; īpaši svētdienās un tirgus dienās bija ziedu laiki.

Pasīkstos un sīkstos iebraucējus tolaik Meimurs prata „mozēt“, lika drusciņ uzgaidīt un tad nostāstīja it vientiesīgi: „Kungs, pātaga bija nozagta, samestaukla bija pārtrūkusi... kamēr sagādāju jaunu, pagāja brītiņš...“ un kungam tad mazumiņš bija jāpieliek par liekām pūlēm.

Meimurs vīpsnoja. „Manīgam vajaga būt, tikai manīgam, tas nav nekāds grēks! Un ja auzu tarbā atliek kāds krislītis, kad ciemiņa zirgs paēdis, vai tad tas kāds grēks tarbu izkratot, sapurināt atlikas savā auzu kastē? Tīrie nieki, bet grasis atlec!... Un ja vēl palaimejās atrast sētā vai citur kur zemē labu šķipsnu naudas... Ekur nu! svešs cilvēks bija, laikam Rīgas kungs, kam naudas kā spaļu... ja būtu pazīstams un nebūtu aizbraucis projam... vilks viņu sazin: uz kuŗieni! es atdotu, zināms, uz pēdām atdotu... Bet tās vecās lietas, sen aizmirstas, nepatīk man par viņām domāt. Vai Rīgas kundziņiem naudas trūkst? Tūkstošus tādi izšķiež par tīrām nelietībām!...“ Meimurs sļaudīja pā logu ielai pāri, cik tāļu jaudāja, bet nama sienā, otrpus ielas, nevarēja iesplaudīt, trūka spēka.

Akcīznieka suns vairs ilgāki nevarēja izturēt pie durvju šķirbas, bet laida vaļā savu dobjo vau! vau!!

Pilci, ko tu tur bodē snaud! Vai nedzirdi vis, ka akcīznieks atnācis pēc gaļas!“ Meimurs kļiedza.

Pilcis atgrūda ar kāju veikala durvis un atsēdās sienmalī uz sola, durvīm līdzās.

„Ko nu muldi niekus! Labāki nāc lejā un iesim uz Pilskrogu, šitāda sviluma cilvēks vairs nevar izciest!“ resnais Pilcis vaidēja, slaucīdams sviedrus rūtainā drānā.

„Nezin, kā būtu? Vēl tā kā par agru...“ Meimurs prātoja, bet Pilcis nemaz nedzirdēja Meimura atbildes, salicis rokas uz apaļā vēdera, viņš stīvi lūkojās Meimura nama apakšstāva logā. Akcīznieka lielais suns norija siekalas un lēniem soļiem aizgāja, laikam manīdams, ka velti te gaidīt, miesnieks nav labā prātā un šodien tam nekā neatmetīs. Mazais

Bleijas sunēns zagšus vilkās pāri ielai un notupās aizvēja pusē pie gaļas veikala durvīm.

„Pilci, ko tu tur zīlē? Kas tev manā logā pazudis? Vai tu kurls esi? Klausies taču, kad ar tevi runā!“ Meimurs pie loga errojās.

Pilcis piecēlās no sola un izšļāca caur zobiem tievu siekalu stīgu. „„Ek'... ko nu... tā pati tava cepurniece... sēd pie loga... varens skuķis! Nu, kas ir, vai iesim,“

„Gan aiziesim, laika diezgan!“ Meimurs norūca un dusmīgi aizrāva logu. „Lai nu viens cilvēks saka, kas šim te ko rēgāties manā logā, manā cepurniecē? Vecs vīrs, nezīn kā tam kauna nav!“

Meimurs pavēra klusam otrās istabas durvis un paklusi sauca: „Mari', vai tu vēl guli?“

Atbildes nedzirdēja un saskatīt tumšajā istabā nekā nevarēja, jo vienīgais logs bija aizklāts ar lielo lakatu.

Meimurs aizvēra lēnam durvis un pats ar sevi runāja: „Šovakar laikam biedrības namā ir sapulce... kā tad nu citādi, sapulce gan; tad jau man jāapgērbjas labākās drēbēs...“

Tā runādams, viņš smīnēja, jo pats zināja, ka tie ir balti meli, ko viņš sarunāja; tā viņš sagatavoja labu atbildi, ja sieva viņu izjautātu, kamdēļ viņš darbdienā gērbies jaunās drēbēs.

Meimurs uzāva jaunās kamašas, bet tāpat kailās kājās, pa vecai ierašai. No skapja viņš izņēma gaišpelēku uzvalku, noglāsīja to un domāja: „Dārgs un smuks! Pat Rasas kungam, lielajam vīzmanim, nav glītāka uzvalka par šito!“ Tagad nebija laika ilgāki par jaunajām drēbēm priecāties, tamdēļ viņš nolika uzvalku vieglām rokām uz krēslu un taisījās mazgāties.

„Ek, vai nu ādu berzīs nost! Viņšestdien pat kā biju pirti!“ Meimurs nodomāja un tad noslaucījās ar saslāpētu dvieli.

„Labs ir!!“

Viņš braucīja ar plaukstu sejai pāri. „Bārdas

rugāji gan būtu jānoskuvj... laika maz, lai paliek! Bet jauno „šļiksti“ gan siešu ap kaklu...”

Meimurs sagērbās jaunajās drēbēs, aplika ap kaklu apvalkātu virskrekliņu un apkaklīti, — tai jau tikai iekšpuse netīra, ārpusē pati labu labā — un apsējās jauno, spoži zilo kaklautiņu lieliem uguns-sarkaniem pakaviem.

Viņš nostājās spoguļa priekšā. Mati tam nebija jāsukā; tie bija īsi cirpti un stāvēja kā sabosti sari uz visām pusēm; matu krāsa nebija nosakama: ne tie īsti dzelteni, ne rudi, ne pelēki; tiem tāda kā pelnu krāsa un sirmuma viņos tik drīz nemanīs. Deguns viņam bija pastrupš, mazliet uz augšu paliekts, itin kā tam notaļ kas gaisā būtu ostams. Virslūpu sedza kuplas ūsas, bez celiņa padegunē un apkodelētiem galiem. Apakšlūpa bija krietni bieza, uz āru izvēlusies, pazīstamām dubultlūpām tuva rada. Citādi seja tam bija diezgan glīta, iesārtu plutu un bez krumpām.

„Ūsas... tās nav un nav valdamas! mutē vien dzenas!“ viņš skaitās un sazieķēja ūsas ar mazgājamām ziepēm, tad taču tās komet turējās kopā.

Kad Meimurs vēl uzlika galvā jauno cepuri ar spoži melno nagu un satvēra rokā brūnu spieķi ar brieža raga spalū, kas tad drīkst ļaunā nemt, ka viņš spogulī skatīdamies, par sevi domā: „Ej, meklē vēl otru tādu nama īpašnieku visā Skabunē! Ej un meklē, es saku... bet lielīties es negribu!“

Uz pirkstgaliem Meimurs izgāja no istabas un lēni kāpa pa trepēm lejā, lai netraucētu sievas dienvidus dusā, kā jau krietnam laulātam vīram pieklājas.

Augšas stāvā Meimuri paši apdzīvoja divas lielākas istabas un lejas stāvā — trīs, citas istabas viņi izīrēja veikalniekiem vai īrniekiem.

Meimurs nokāpa pa trepēm priekšīnā, kurā atradās nama galvenā izeja uz ielu. Viņš negāja visārā, bet nogriezās pa kreiso roku, izgāja ēdamistabai cauri un iegāja savā cepuru veikalā. No ēdamistabas

veda vēl otras durvis viesistabā. Ēdamistaba bija vienkārša, glīta, kā parasti redzams turīgu pilsoņu namos; turpretīm zāle bija dažā ziņā pat lepna: grīda no ozola klučiem, sienas brūnas un uz podiņu krāsns eļļas krāsām uzzīmēta pusplika Laime ar šķību seju. Tikai istabas lietām bija viena indeve: tās nesaderēja kopā, kā jau pa laikam pa ūtrupēm sapirktas lietas. Vienā istabas stūrī stāvēja atzveltne, tumšzaļu samtu oderēta; tai priekšā oša krāsas trijkāju galds; un galda katros sānos pa mīkstum krēslam ar sarkaniem, puķainiem sēdekļiem. Šos krēslus Meimurs nopirka Pilskunga ūtrupē, tāpēc viņi šinīs telpās jutās tādi neomulīgi un nicinoši bija uzgriezuši zaļai atzveltnei savas likās muguras. Sen šie krēsli būtu atstājuši šīs telpas, bet viņiem kājas bija noņemtās un muguras līkas, tāpat kā vecajam Pilskungam, tamdēļ viņi nespēja bez otra palīdzības ne no vietas pakustēties. Pie vienas sienas bija pieliets liels spogulis un tam katros sānos pa greznai bildei: viena zeltītā rāmī, otra spoži melnā. Ari visas citas greznās istabas lietas neturēja viena uz otru laba prāta, bet tomēr katra stāvēja klusu un cienīgi savā vietā, kā daždien lielīgi ļaudis, kad svētsvinīgs brīdis tos saspiedis vienā kopā, un kad viena acis nicinoši raugās otrejās, it kā jautādamas: „Ne goda, ne kauna! Spiežas vien virsū! Kas tu tāds esi?” Un atbilde skan tikpat lielmanīgi: „Un kas tu tāds esi?” Tomēr visi viņi izturas klusi un cienīgi, jo svētā vietā un svinīgā brīdī tā neklājas.

Aiz zāles atradās guļamistaba, tādām pat istabas lietām, kā pirmajā. Meimura kundze par šo istabu saviem viesiem stāstīja tā: „Šī ir mūsu guļamistaba. Jūs nemaz nevarat iedomāties, cik te mierīga, laba dusa! Katru nakti mēs te guļam, kā Dieva ausī. Istaba atrodas sētas pusē, un mūsu miegu netraucē nekāds ielas bužs.”

Patiesība tā, ka Meimuru laulāts pāris tikai pirmās pāra naktis sagulēja īstajā guļamistabā, kad šo namu ieguva par savu. Meimuram pašam šeit gulēt

drīz apnikās; ne te drikstēja pīpēt īso pīpīti, ne izkratīt pelnus uz gultas kājas, ne uz grīdas spļaudīt, un tā Meimurs nevarēja ciest. Jau trešo nakti, ietīnies segā, Meimurs uzlīda otrā stāva tukšajā istabā, kur stāvēja veca brička un salmu maiss. Te Meimurs jutās kā tēva mājās, aizķūļēja īso pīpīti un spļaudīja gavilēdams griestos, sienā un uz grīdas.

Gan Meimura sieva, kura likās saukties par kundzi un nemaz neņēma ļaunā, ja to dēvēja par cienīgmāti, savu vīru visvisādi sunīja un gānīja, bet Meimurs, kā jau vīrs, šoreiz palika pie savas gribas. Un tā notikās, ka drīzumā kādu nakti Meimura kundze, baltā palagā ietīnījusies, kā tīrais spoks, ielīda augšistabā, jo viņai vienai apakšā guļot, ienāca prātā bībeles pantīņš, kuŗš sievai pavēlēja: „...un tā pieķersies savam vīram...”

Meimurs toreiz patiesi nobijās un uzlēca sēdus gultā, kad pašā pusnaktī, iztrūcies no pirmā miega, ieraudzīja balto spoku uz viņa gultu līgojam.

„Dievs Tēvs, Dievs Dēls, Dievs Svētais Gars, nu palīdz man!... Un to elles čūsku rāt...” viņš nobailēs dikti skaitīja un spēji aplūsa, tikai acis un mute palika vaļā, jo lūgšanu, ko bērna gados tam pamāte bija iekalusī, viņš sen jau bija aizmīrsis.

„Vīriņ, tā jau es esmu... tava sieva!” viņa kundze kaunīgi čukstēja.

„Mariņ, sieviņ, vai tu gan tā? Ķpu! kā tu mani nobaidīji! Nu nāc nu, nāc! gulta jau plata diezgan...”

Meimuru Mārcis dienu par savu sievu daudz nebēdāja, jo viņa bija krietni nesmuka, bet redzamais nesmukums naktī zūd, un atliek tikai neredzamais smukums, ka mīlēt jau var.

No šīs nakts sākot Meimuri gulēja augšas istabā, un Mariņas kundze te ietaisīja sevišķu otru guļamistabu. Viņa iedīdīja ar laiku savam vīram daudz smalku ierašu, bet lejā gulēt viņš nebija piedabūjams, nedz ar ļaunu, nedz ar labu.

Kad Meimura kundze pieņēma jaunu kalponi, kas diezgan bieži gadījās, tad sākumā viņa katru vakaru

sajauca lejas guļamistabā abas gultas, lai kalpone domātu, ka tās ir sagulētas, bet kad nojēdza, ka kalpone nav glupa un mana viņas blēņas, tad nemāžojās vairs, atmeta savus niķus un tā gaŗām ejot kalponei iebilda: „Guļamistaba nav jāuzpoš, mēs ar kungu tagad guļam augšistabā; te lejā ir par aukstu.”

Tā Meimura kundze taisnojās ziemu un vasaru atkal nostāstīja, ka te lejā esot par karstu.

No ēdamistabas vienas durvis veda veikala telpās. Kad Meimuri kļuva nama īpašnieki, tad viņš pats izmēģinājās ar dažādiem veikaliem: pirms ar alus pagrabu, tad ar siļķu bodi, bet ne ar vienu veikalu viņam lāgā nevedās, viņš atmeta tos un stāstīja visiem, ka tamlīdzīgi veikali viņam esot par prastiem. Viņa kundze nāca uz laimīgām domām — atvērt cepurniecību. Meimura kundze pati gan daudz nekā no šī veikala neprata, bet viņai bija veikalnieces gars: vīriešu cepures tika gatavas pirktas no žīdu cepurniekiem, un kundžu cepuru gatavošanai un rotāšanai viņa pieņēma mācītu cepurnieci.

Šāds veikals zēla, un Meimura kungs šinī veikālā bija par piekto ratu. Kundze viņu vis labu prātu necieta veikala telpās, bet vienādi viņu bāra: „Tu tikai te knaksties ar cepurnieci un mācekļem un kavē darbu...”

Tagad veikalu vadīja jauna cepurniece, kuŗa nupat pēc Jāņiem no Rīgas atnāca. Ar veco cepurnieci, Rindes jaunkundzi, kas veikālā sastrādāja veselus astoņus gadus no vietas, Meimura kundze kādā nebaltā dienā sanīdās, un šoreiz no tiesas! Dusmās viņas nolamāja viena otru par „vecu grezeli”, un „grezeles” vārda dēļ vairs nebija iespējams salabties. Vecā cepurniece atsacīja uz pēdām un nedēļu vēlāki atvēra Skabunē otru cepuŗu veikālu. Rindes jaunkundze lika pagatavot savam veikalam divreiz tik lielu izkārtni, nekā Meimuriem bija, un uz izkārtnes stāvēja rakstīts zeltītiem burtiem, ka visa iela tulīņ atspīdēja: „Martas Rinde — Pirmais cepuru veikals.” Meimura kundze apsūdzēja Rindes jaunkundzi, ka tā

sludinot savu veikalu par pirmo Skabunē, lai gan šis gods pienākoties viņas, t. i. Meimura kundzes, veikalam, bet Rindes jaunkundze nebija glupa; viņa izskaidroja visai saprotami, ka jaunatvērtais veikals patiesi esot viņas, t. i. Rindes jaunkundzes pirmais cepuru veikals Skabunē, jo viņa esot nodomājusi drīzumā atvērt arī otru veikalu.

Par to Meimura kundze traki saskaitās. Par pusrubli viņa nopirka paklīdušu krāsotāju zelli, lai tas atriebtos Rindes jaunkundzei. Kādu rītu skabunieši lasīja sabojāto izkārtnes rakstu virs Rindes jaunkundzes veikala durvīm: „Maitas Rindvie — sirmāis cepuru veikals.“

Meimura kundze gavilēja, Rindes jaunkundze raudāja, skabunieši smējās, bet pirkties gāja jaunajā veikalā, — un Meimura kundzes pirmās gaviles bija veltas; viņa vai baltu splāva aiz dusmām.

Labs padoms nu bija dārgs, un Meimura kundze tiešām atrada labu padomu. Viņa sludināja laikrakstos, sabrauca pati vairāk reizes Rīgā un beidzot atveda jaunu un skaistu cepurnieci, kuŗa esot izmācījusies savu amatu pie Parizē izglītotas cepuru taisītājas. To visu ar piedevām izsludināja Skabunes sludinājumam lapā un pielika vēl vilinošo piedēkli, ka Meimuru veikalā vislētākās cepures, vislabākā prece un vislaipnākā apkalpošana. Visām savām draudzenēm un pircējām Meimura kundze iečukstēja ausī: „Nu es gribu redzēt, kas pie tās vecās grezeles vēl ies pirkties! Viņa nekā neprata, itin nekā, tamdēļ es viņu aiztrencu par ratu!“

II.

Meimurs sēdēja cepuru veikalā pie jaunās cepurnieces, smīdināja negribēdams jaunkundzi un viņas mācekles.

Jauno cepurnieci sauca tāpat, kā viņas priekštecī, par Martu, bet uzvārds viņai bija Cielaviņa.

Šis uzvārds ļoti labi derēja Martas jaunkundzei, viņa bija veikla, viegla, vēlīga — īsta jūras cielaviņa.

Marta Cielaviņa bija vidēja auguma, brūnos matos nēsāja paīsi cirptus un kupli sukātus, bez celiņa, kā vīzīgs zēns. Seja viņai bija ļoti piemīlīga, piere gluda un skaidra, bez nevienas jaunības pūtītes, kurās jaunām meitām bieži izķēmo seju. Deguns viņai bija taisns un mute glīti veidota, ar drusciņ paīsu virslūpu, tā kā viņai smeļoties līdzenie un labi koptie zobi kļuva redzami. Zods bija apaļš un maziņš, rokas samērīgas, viducis tieviņš, bet krūtis pilnīgi attīstījušās un ar korseti uz augšu sažņaugtas. Vēl pieeminams Martas jaunkundzes izsacījums, ka viņa esot 19 gadus j a u n a.

Kad Marta atnāca pie Meimuriem, tad sākumā pats Meimurs lietoja pret viņu tādu laipnu un nolaidīgu balsi, sak', es esmu šī veikala un nama kungs un tu, mīļais bērns, esi mana apakšniece, tev jāņem par labu, ko es saku un daru. Bet viņa vis tā necieta, visā drīzumā Meimuram bija jāatmet kunga un pavēlnieka loma un jāatzīst „Rīgas jaunkundzes“ pārkums.

Šodien veikalā nebija neviena pircēja. Turpat veikalā Marta sēdēja pie darba galda un krūzoja zīda lentu; trīs jaunas meitenes — mācekles — darbojās dažādiem vienkāršiem darbiem, šūdamas un greznodamas vecas un jaunas kundžu salmu cepures.

Meimurs ar savas kūjas ķēgi jau otru lāgu izjauca Martai krāsoto lentu un pats tad gārdi smējās.

„Piesargaties, Meimura kungs! Kad uznāks cienmāte un atradīs jūs šeit nedarbus dzenam, tad jums ies plāni, ka atkal mūs kavējat darbā!“ Marta rājās.

„Vai jūs domājat, ka man no cienmātes tik varēn bailes? Tur jūs lieliski viņaties, Martiņ... Martas jaunkundz!“ Meimurs izlaboja kļūdu, jo viņam notal aizmirsās saukt Martu par jaunkundzi, bet Marta citādi neļāvās un viņam nemaz neatbildēja, ja tam šis piedēklis bija aizmirsies.

„To jau mēs zinām, kādi vīri ir lieli varoņi! Kamēr vēl briesmas aiz deviņām durvīm, tikmēr viņiem netrūkst ne dūšas, ne lielības, bet kad briesmas ver beidzāmās durvis vaļām, tad viņi saplok, lūk, tik maziņi!” Marta sobojās un rādīja tam mazā pirkstiņa galu.

„Vai tik maziņi? Parādiet, cik mazi tad vīri īsti top? Es gribu redzēt, cik maziņu jūs padarīsiet savu vīru!” Meimurs liecās galdam pāri, lai paskatītos cepurnieces sārtajā pirkstiņā, bet ātrumā uzgrūda delnu uz adatu maisiņa.

„Au!” viņš iekliedzās un atkrita krēslā.

„Minniņ, pasniedzāt Meimura kungam ūdeni, viņš ģībst! Sniedzāt tam lāsīti ūdens!” Marta uzrunāja vienu no māceklēm, kuŗas ķīķināja, galvas nodūrušas.

„Ar jums, Marta. . . s jaun kundz, nemaz nedrīkst cilvēks runāt, tulīp dabūn pa degunu!”

Meiteņu smiekli kūdīja Meimuru; viņam bija jāsmejas līdzī, vai gribēja, vai negribēja. Kamēr jaunā cepurniece te, viņam bieži gadījās, ka smējās meitenēm līdzī, nemaz lāgā nezinādams, par ko īsti tiek smiets. Un tas Meimuram patika, smieklī un joki viņam bija mīļi; cita jau viņš jautro meiteņu barā nemeklēja, ka tikai īsu laiku.

Meimurs smējās, sprausloja un slaucīja mutautiņā no pieres sviedrus. Meitenes skatījās uz viņu zagšis un tikko aiz smiekliem nebeidzās. Ari Marta paskatījās un iebilda: „Meimura kungs, smejoties jūs esiet bāzuši papiroso aplamo galu mutē! Pie lūpas jums liels melnums, laikam pelni!”

„Ko nu tukšojaties! Papiross man sen jau izdzisis. . .” Meimurs noslaucīja lūpas, apskatīja melnumu un tad priecīgi iesaucās: „Palūk, nu es jūs reiz noķēru pie meliem! Tie nav vis pelni, tā ir tā pati muša!”

„Kuŗa muša?” Marta gribēja zināt.

„Tā pati, kuŗa man pirmāk ieskrēja mutē un pazuda. Laikam bija kaut kur paslēpusies, pagans

tāds ... bet nu ir laukā un beigta! Lai nu kā!"

Nu tik meitenēm bija ko smieties, bet Meimurs skatījās no vienas otrā un tēgāja: „Nu sakat jel, par ko tad tā smejiaties? Stāstat man arī, kas jums īsti ir?"

Meimurs nedabūja vis zināt, par ko meitenes smējās, bet ilgi viņš nevarēja noturēties, sāka pats smieties par meiteņu smiekliem, ka lai vai griesti ligojas.

„Es nesaprotu, Meimura kungs, kur gan jūsu kundze kavejās, ka nenāk un nedzen jūs ārā; jūs patiesi mūs nokavējat" Marta, smieklus valdīdama, rājās.

„Viņa guļ dienasvidu, bet gan būs drīz klāt, nemaz nebēdājaties! Šito smieklu viņai vajadzēja dzirdēt! Bet par to nekas, tas tik' bija veselīgi!"

Patlaban griezās no ielas uz veikala durvīm kāds smalkāks kungs ar kundzi un Marta steidzās tiem pretīm. Meimuram gaŗām iedama, viņa tam pačukstēja: „Meimura kungs, jums atkal netīšām uzlikusies cepure galvā!"

Tā bija Meimuram veca indeve, ka viņam allaž aizmirsās veikalā noņemt cepuri.

Marta apkalpoja pircējus.

Meimurs atgāzās lepnī krēslā un sataisīja nopietnu seju, lai svešie pircēji varētu manīt, ka viņš ir šī veikala īpašnieks, vai arī cits kāds svarīgs kungs, kuŗam šeit ir kas sakams.

Edamistabas durvis pavērās un tikai druscīņ varēja manīt Meimura kundzes smeilo degungalu. Viņa, kā cēlusies no diendusas, bija vēl neuzposusies, tamdēļ neuzdrošinājās nākt veikalā, jo aiz durvīm klautosoties, viņa sadzirdēja svešu viesu balsi.

Ja Meimura kundzi dēvētum par skaistuli, tad tie būtu meli. Viņa bija gaŗa un sausa sieva, šaurām gūžām, plakanām krūtīm, iegāŗenu seju un pakausī tādu sīku, sīku bizīti, kā lielās žurkas asti. Zobi bija tādi čirgani, un nebija jau tie paši vairs visi mutē, diezin kur kuŗais, tikai acis Meimura kundzei bija

lielas un skaistas; tās zibēt zibēja, kad viņa dusmojās. Par Meimura kungu viņa bija kādus gadījumus vecāka.

„Vīriņ... mīlais, lūdzu ienāc drusciņ iekšā!” No Meimura kundzes balss varēja manīt, ka viņa nav vis glūži labā prātā.

Meimurs aizpīpoja jaunu papirosu.

Durvis atkal pavērās un Meimura kundzes balss jau skanēja skarbāki: „Mārci... lūdzu... nāc tūliņ šurpu!”

Meimurs laiski pacēlās, uzlika cepuri uz kreisās auss, paskatījās vēl uz Martu, kuŗa nelikās nemaz viņa redzot, un gāja tad uz ēdamistabu. Šodien viņam bija varen labi ap sirdi, tamdēļ viņš devās drošu prātu ugunī. Dažreiz gadījās, ka viņam nemaz nebija dūšas ar sievu no sirds „izrunāties”; tad viņš neklausīja vis laulātās draudzenes mīlai vai skarbai balstiņai, bet gāja svilpodams pa veikala durvīm ārā. Par tādu viņa nebēdību tad gan ķīviņš nakti guļamistabā bija vienu grādu sīvāks, bet tas viņu nemaz neuzbudināja: ka jau, ta jau! Pilskrogā vai biedrības namā viņš bija baudījis savu lāsīti alus un sievas ķīviņš viņam likās pati skaistākā muzika esam: viņš tad saldi iemīga, kā jau taisnais. Ja sieva tad bija sevišķi nikna un iespēja tam kādu dunku sānos, tad viņš uztrūkās no miega un sāka žēli vaidēt. Meimura kundzei tad aptecejās sirds, viņa apgulās vīram līdzās, to mīļi glāstīdama un vaicādama: „Vai tev sāpēja, mīlais? Es jau nemaz tā negribēju darīt... netīšām piedūros! Vai tu par to saskaities? Runā nu jel vārdiņu, citādi es sāksšu raudāt...”

Meimuram bija raudu bail, viņš tad runāja vārdiņu, un viņi abi izlīga mieru un aizmīga saskāvušies...

Uz sievas saucienu Meimurs iegāja ēdamistabā un aizvēra durvis uz veikalu... bet sievas te nebija un viņš par to ari nebrīnējās. Viņš pavēra zāles durvis, — ari te nebija sievas.

„Ek’, nu nāks pats resngalis!” Meimurs nosplāvās uz grīdsegas, izberzēja laukumu ar kāju un

gāja gorīdamies uz guļamistabu. No liela svara bija tas, kurā istabā sieva ar viņu gribēja „izrunāties“: ja ēdamistabā, tad bija sagaidāms tikai tāds mazs vējiņš, kas lēni pa lapām žužina; viesistabā jau pūta stipra vētra, bet īsta auka šņāca un krāca lepņajā guļamistabā.

Meimura kundze stāvēja guļamistabā, ar priekšu aizgriezusies pie loga. Tā nebija laba zīme, bet šoreiz arī pats Meimurs bija ieskaities, tikai tā drusciņ, zināms, tamdēļ viņš par sievas untumiem liela nebēdāja. Senāk viņš bija paradis turēt tādu ķīvi pat par visai derīgu, kas aizdzen miegu un pakavē laiku, bet tagad viņam metās tāds kā kauns no jaunās cepurnieces, ka ta labi zin un bieži dzird, kādiem vārdiem sieva viņu mielo; tamdēļ viņš atsēdās uz krēsla, nolaida rokas starp ceļgaliem un diezgan nebēdīgā balsī nosacīja: „Drāz nu vaļā! Man jāiet uz biedrību!“

Un Meimura kundze negaidīja otra skubinājuma.

„Ak tā tu man: drāz nu vaļā? Tad zini gan pats, ka pelnījis esi? Nu saki nu!... Ak tā, nedrīksti vis pīkstēt ne vārdiņa!... zini gan pats! Šis tik' man glūnēt pie durvīm, vai es vēl guļot? Bet es negulēju vis, nebiju vis aizmigusi, tikai tā izlikos vien, lai tevi noķertu uz karstām pēdām!... Klausos, klausos: šis man klusītiņām pie skapja klāt... jaunās kamašas kājā... baznīcas drēbes mugurā... jauno šlipsi ap kaklu... un nu ir, ercuks' gatavs, tad tik' uz pirkstgaliem lejā pie jaunkundzes! Tur tad nu rēc, kā vecs ērzelis, un šī arī tuliņ pretīm, kā...“

„Nebrēc nu tik skaļi, iegāzīsies griesti!“ Meimurs ieminējās.

„Par griestiem tu nebēdājiem, bēdājiem par sevi un par savu godu! Bet tev jau nav bēdas, lai rej visi suņi ap pakšiem: „Kas Meimura kungam par sievu daļas, viņam skaista cepurniece!“

„Nevienam cilvēkam nav ne prātā nācis runāt

tādas blēņas, tu pati tik tās perini! Ak tu žēlīgais tētīt! tas nu esot kāds grēks, ka es pajokojos ar meitenēm..."

„Ak tad nu liegsies gan? Ak Dieva vārdu arī vēl minēsi? Vai es vis tevis nepazītu, vecā grēcinieka? Vai jau „Maskavā” reiz tu manis vis negribēji piešmukt un atstāt neprecētas jaunās istabmeitas dēļ, kad jau gadiem bijām dzīvojuši kopā? Nu ir trīspadsmitais gads, kamēr mēs „riktīgi” saululāti, bet šim tik’ jaunas meitas tās labās, ar tām gan proti jokot, bet laulāta sieva nav vis laba diezgan, nav vis smuka diezgan...”

„Tu jau esi traki smuka!” Meimuram paspruka.

„Ak es šim tā vecā... nesmukā... man to acīs sacīt?... tas vēl pasaulē nav dzirdēts!... ak, es vairs nevaru ne vārdiņa izsacīt...”

„Kaut Dieviņš to dotu!” Meimurs domāja pie sevis, bet viņa sievai netrūka vis vārdiņu.

„Tu gan laikam domā, ka pats vēl esi jaunais puisis, kas uz pimbera rinkī griežas? Bet es tā vecā, es tā nesmukā... to sacīt savai pielaulātai sievai acīs! Šim tik’ palaidņu skuķi ar jauniem purniem prātā... kaunēties tev vajadzēja...”

Meimura kundze apņēma abām rokām savu tievo viduci, nostājās vīram priekšā un vārdi bira kā krusas graudi bārgā laikā.

Meimurs atkal nokāra galvu un nolaida rokas ceļgalu starpā.

Tīri brīnumi bija, ko šis sausais kacens varēja sarunāt vienā nēmienā, bet Meimurs klausījās pacietīgi un galva tam aizvien vairāk kārās uz leju.

Beidzot taču Meimura kundze aizkusa, izsīka tai vārdu padoms, lielās dusmas bija izgāstas, un šņukstēdama viņa metās krēslā.

Meimurs grūti nopūtās, bet atvieglots pie sevis domāja: „Paldies mīlam Dieviņam, nu būs drīz beigas. Laiks man arī jau iet uz Pils krogu!”

„Vai es to domāju, pie tevis iedama?” Meimura kundze šņukstēja. „Tev es uzticēju savu nopelnīto naudu, lielu naudu, bet tu manis nemīlo! Tevis dēļ

es strādāju un pūlējos dien' un nakti, mūsu mantiņa augumā aug, bet vēl es vīram neesmu smuka diezgan... neesmu laba diezgan!... Tu pats atnāci uz pilsētu no zemēm pliks puika, kad es jau kalpoju „Maskavā“ par saimnieci un man jau bija savi simtiņi sakrāti... un vai es tevis labi vien nemācīju: dari tu tā un dari tu tā! Un man klausīdams tu tiki naudā... viss vedās tik labi, mēs dzīvojām tik mīļi... 15 gadus sadzīvojām kā... kā... uz to labāko, tu par puisi, es par saimnieci... saprecējāties... dzīvojam jau trīspadsmito gadu kā īstie kungi... bet nu es neesmu tev vairs laba... neesmu smuka... lai gan priekš tevis skrienu dien' un nakti...“

„Neraudi nu, mīļā sieviņ, es jau zinu, ka tu esi laba, ka tu mani mīļo, un es arī tevi mīļoju... un es jau vienādi saku, kam tik daudz tu skrej un pūlejšies... dzīvo kā viena īsta lielmāte, mēs jau to varam! Es jau saku, kam mums vairs strādāt, mums visa diezgan, dzīvosim kā lielkungi. Priekš kā gan mums jākrāj, vai priekš tiem lupatas radniekiem, tie izputinās smiedamies mūsu mantu vienā gadā...“

„Es jau zinu, ka tu man arvien piemet, kā es ta vainīgā, ka mums bērnu nav! Tu jau gan tik' gaidi vien, lai es mirstu...!“ un Meimura kundze raudāja vēl gaužāki.

„To es tev saku no tiesas, ka tās domas man vēl nav nākušas ne prātā. Tu jau zini, ka es tevi vien mīļoju, tik' tevi vien! Tu esi mana vienīgā draudzenīte, mana mīļā sieviņa mūžīgi mūžos!“ Meimurs runāja veikli un sirsnīgi, jo viņš sen zināja, ka nupat būs beigas, un šos lielā ķīvja vārdus viņš prata no galvas.

Meimura kundze ļāvās apmierināties, bet tomēr šoreiz vīram bija jāatkārto gala vārdi trīs reizas no vietas. Asarainām acīm viņa vīram jautāja: „Vīriņ, ko tu domā, vai mums nebūs drīzumā jābrauc uz Rīgu? Sāk trūkt cepurēm lenšu un citu mantu.“

„To tu, sieviņ, zini labāki, izgādā vien pati. Vai nu es no tādām lietām ko zinu, vai jēdzu, bet tu jau it visu, tīri prieks!“

„Vai zini, jābrauc būs gan drīzumā. Lai gan tā vecā grezele mums par spīti te atvēra otru cepuru bodi, bet ļaudis pie mums nāk pirkties vēl vairāk, nekā senāki. Es saku, mūsu jaunā cepurniece ir tīrais zelta gabals! Tā tik' prot savu mākslu un arī viesiem izdabāt, es saku, prieks skatīties!“

„Nu ja... ja, vai nu tu nepazīsti cilvēku, vai mantu!“

„Vai zini, vīriņ, man būs jāiet gādāt par vakariņām, nu jau milīgi izrunājāties. Tu jau laikam arī vēl iesi pilsētā?“

„Paiešos līdz biedrības namam, tur būšot tāda sapulce vai...“

„Es jau tuliņ domāju, ka tev ar citiem kungiem būs kādas darīšanas, kad tevi redzēju uzvilkušos jaunās drēbēs. Tas jau man varen patīk, ka tu tā glīši uzvedies, mēs jau nu esam kungi un tad visu tik' pa smalkam vien, pa smalkam vien, — lai vai kur!“

Meimura kundze vēl pamācīja vīram, kā smalki kungi uzvedoties, tad viņi abi sabučojās un viņa izbīdīja vīru pa durvīm laukā: „Ej nu, ej, tu savās darīšanās, es atkal savās.“

Meimurs noslaucīja sviedrus un savā nodabā iegriezās no ēdamistabas — atkal veikalā.

Viņš bija sarkans, kā novārīts vēzis. Marta nevarēja nosliekties, viņa iejautājās: „Nu, Meimura kungs, kā jums labi sviedās? Vai es jau jums nesacīju!“

„Labi, īsti labi, Martas jaunkundz!“ Meimurs cita nekā nezināja atbildēt, viņam patiesi bija kauns no jaunās meitenes. Bet ko lai dara?

„Un vakariņas nu būs smalkas!“ Marta zobojās.

„Pag', pag'... jūs lielā zobgale!“ Meimurs kaulīgi smīnēja un steidzās pa durvīm laukā, pie sevis domādams: „Ak tu viens pagana skuķis! Redz, ko šī man jau izdabūjusi, ka nu būšot atkal smalkas vakariņas! Tur manai sievai gods! Tādus ēdienus, kā viņa, ne pats ķeizara pavārs neprot taisīt!“

Un Meimuram tapa viegli un jautri ap sirdi, viņš domāja par acīgo cepurnieci un par smalkajām

vakariņām, jo tās bija pēc lielā ķīvja kā liktas, ja sieva viņu palaida samierinātu prātu. Bieži pat pa lielā ķīvja laiku viņš pie sevis priecājās uz gārdajām vakariņām, tamdēļ nokāra sievas priekšā galvu, lai tā nedabūtu ieskatīties viņam sejā un acīs.

Meimura kundzes labais prāts pastāvēja tikai tik ilgi, kamēr Meimurs gāja no guļamistabas zālei cauri, bet kad viņa manīja, ka vīrs nogriežas pa kreiso roku uz veikala telpām, tad nelabais prāts atkal ņēma virsroku.

„Lai nu viens cilvēks saka, vai tas mans vīrs nav īstais pagans!“ viņa pukojās un metās vīram no pakājas pie veikala durvīm.

„Kā tad, gaksīna atkal, kā vecais gailis. Vai t' viņš ņems sievas vārdus vērā? Kas to dos! Nemaz nevar sadzirdēt, ko viņi tur plukš! Laikam par mani! Nu zvaniņš noskan... nu durvis noblīkš... tad nu reizi viņš projām gan! Būs jātaisa labas vakariņas...“

Meimura kundze atvilka elpu un kāpa augšistabā uzposties, noņemdamās atkal likt Martai tā drusciņ manīt, ka tādi jaunu meitu joki un runas ar viņas vīru viņai nemaz nav pa prātam.

Tomēr Meimura kundze jau īsajā laikā bija piedzīvojusi, kā ar Martu vis nelietīgi apieties nedrīkstēja. Reizi Meimura kundze savās lielās dusmās arī Martu turpat veikalā, mācekļēm klāt esot, par to sāka kaunēt, ka tā esot tik visai laipna ar viņas vīru. Tad Marta uz viņu paskatījās „tādām baltām acīm“, kā Meimura kundze pati mēdza teikt. Kad Meimura kundze vēl nemitējās, tad Marta aizsūtīja mācekles uz pilsētu un arī pacēlās no krēsla.

„Nu, Meimura kundze, tagad sakat man, kas jums sakams, jo par tādu valodu, kādu jūs līdz šim runājāt, man jūsu dēļ bija jauno meiteņu klātbūtnē kauns!“

Kad Meimura kundze labu brīdi izlietoja savas veiklās runas dāvanas, tad Marta vēsi iebilda: „Savu vīru jūs varat dīdīt, cik jums tīk, bet man liekat miera. Kad jūsu vīrs ar mani runā, tad mans

pienākums ir viņam laipni atbildēt, pat ja man tas grūti nāktos, jo viņš ir šī nama kungs un es ēdu viņa maizi. Tagad es jūs lūdzu, atstājat veikala telpas un ejat sagērbjāties pieklājīgi, jo slābajā nakts jakā un nepītiem matiem neklājas šeit uzturēties, kur katru brīdi sagaidami sveši cilvēki, un taisnību sakot, man tas riebjas, neesmu tā radusi!"

Tad bija redzēt un dzirdēt, kā Meimura kundze ālējās, gaisā lēkdama, bet Marta atbildēja: „Labi, Meimura kundze, lai notiek jūsu prāts. Paliekat jūs veikalā tik visai jaukā uzvalkā un apkalpojat pircējus, ja kādi ierodas, es aiziešu savā istabā. Un to es saku priekš visām reizām, ka es uz pēdām aiziešu pavisam, ja man vēl otru lāgu tādas nepelnītas rupjības un bezkaunības teiksiet acīs!"

Marta aizgāja un ieslēdzās augšā savā istabiņā. Meimura kundze bizoja pa veikalu lielās izbailēs, jo veikalu tukšu tā atstāt nedrīkstēja, baidīdamās no zagļiem, un otrās bailes atkal bija tās, ka neuznāk kāds pilsētnieks vai kāds svešs cilvēks, un tas tad redzēs viņu „tādu"!

Viņa atstāja uz veikala telpām visas durvis līdz galam vaļā un tad sauca un lūdzās Martas, jo tālāki no veikala nedrīkstēja atiet, — bet Marta nemaz neatsaucās.

Meimura kundze jau sāka vai raudāt, kad par laimi pārnāca viena mācekle un atpestīja viņu no mokām.

No tās dienas Meimura kundze tā neskaidri nojauca, ka Marta ir saudzējama, ja nelaikā viņas negrib aizbaidīt projām. Un Marta savā mākslā bija nepārspējama, veikals pēdējā laikā plauka par spīti klusajam laikam un Rindes jaunkundzei, kuŗa visvisādi pūlējās atvilkt Meimuriem darba devējus un pircējus.

III.

„Nezin, vai Pilcis vēl būs Pilskrogā?" Meimurs pa ielu iedams prātoja. „Būs jāiet pie Milma un jāpaņem tas līdzs. Vienam alus nemaz nelien!"

Milmis bija kurpnieks un Meimura draugs kamēr jau no sētas puiša laikiem. Tos laikus Milmis bija tukšs zēns, labs amatnieks un labs palaidnis, un dažu labu nakti tas pārgulēja pie Meimura „Maskavas” sētas istabiņā, kad sestdienās vai arī citos vakaros bija aizmirsies drusciņ ilgāki pilsētas šenķos, un kad jau stingrais kurpniekmeistars bija aizslēdzis durvis. Tad Meimurs rāja un mācīja savu draugu tā: „Taupi, draugēli, kapeiku, es tev saku: taupi! Citādi velns tevi paraus ar visu ādu!”

Tagad Milmis bija vīrs uz savām kājām, kurpniekmeistars un nama īpašnieks. Pie tādas laimes Milmis netika vis caur drauga labiem padomiem, bet caur savu līdzjūtīgo sirdi un skaisto, kuplo bārdu. Kādā nebaltā dienā nomira viņa meistars un atstāja Skabunē smuku namu, nesmuku atraitni un četrus nerātņus bērņus. Milmis priecināja atraitni, strādāja darbnīcā nenokūsis, itin kā viņš savu laiku nebūtu ne alus, ne šņabja ne mutē ņēmis, un kādā baltā dienā noskumusi atraitne ļāvās . . . iepriecināties un beidzot apprecēja Milmi.

Tā Milmis tapa uz pekām.

Meimurs tad vēl bija un palika sētas puisis, bet Milmis netapa lepns, neaizmirsa vis sava vecā drauga, jo zināja, ka tam ir kaut kas padomā, bet tagad savu kārt deva tam vietā un nevietā labus padomus.

Ne visai ilgi pēc tam arī Meimurs tapa nama īpašnieks un tagad Milmis vairs ar viņu nevarēja mēroties, nu atkal Meimurs bija virspusē, jo Milmim tagad, bez mantotiem četriem sievas bērņiem, bija arī pašam vēl četri Milmēni pieradušies, tie visi prasīja ēst un gērbties, bija jāvada skolā, — un tad vis tēvs nevarēja lieliski izgāsties . . .

Iedams Meimurs aizkūpināja papirosu un nogriezās no Lielās ielas uz Milma kurpju veikalu.

Te var vēl pieminēt, ka uz ielas un viesnīcā, tā sakot ļaužu acīs, Meimurs smēķēja tikai papirosus vai cigarus. Izmēģinot viņš bija atradis, ka vislabākā papirosu tabaka esot tā par 8 kapeikām ceturtdaļ mārciņas. Kad viņa jaunie draugi to piezoboja, ka

pīpējot tik lētu slīpernieku tabaku, tad viņš nopirka tabaku par 38 kapeikām ceturksni. Šis ceturksnītis bija īstais brīnuma tīnis pasakās, kurš nekad neizsīka. Ilgāki par gadu Meimurs bāza savus smēķus no vienas tādas turzas. Meimura gudrība bija tā, ka viņš vēl allaž pirka parasto lēto tabaku, bet tad to iebāza reizi iegādātajā dārgajā ādā, un rādīja visiem, kas tikai gribēja redzēt, cik viņš dārgu tabaku pīpējot.

Kad Meimurs tapa nama īpašnieks, tad sākumā viņš lāgiem vien mīloja iekūpināt parasto seno laiku kaļķīti, tikai tad zināms, kad sieva neredzēja, jo tādās „prastības“ Meimura kundze necieta. Ja viņa nejauši uznāca un pieķēra vīru uz karstām pēdām, tad nelaimīgais pīpītis dabuja baudīt viņas papēža svaru.

Meimurs arī pats klusām atzinās, ka tāda kaļķa kuļķēšana ir varen prasta būšana, kas vairs neklājas tādām vīram, nama īpašniekam, kāds viņš ir, tomēr karstais kaļķīša dūms viņam likās tik salds esam, ka kāre pēc tā tik drīz vis nerimās tam ne mutē, ne krūtīs. Kad Meimura kundze beidzamo reizi kaļķīti sadauzīja, tad viņa bija tik nikna, ka vīram bija svēti jāsolas, ka jauna kaļķa viņš vairs savu mūžu nepirks. Meimurs turēja vārdu. Bet kad nu viņš dienu mūžu bija Laimes mātes mīlais bērns, tad arī tā šoreiz viņam palīdzēja izkulties no ķezas. Pēc pīpīša nobendēšanas tūliņ otru rītu agri Meimurs iegāja „Maskavas“ sētā, tik' tāpāt vien aiz ziņu kāres, lai izpētītu, vai sētā daudz tirdzinieku sabraukuši, cik apmēram šodien saņems sētas pūsis dzeramnaudas. Viņš izskatījās, izgrozījās un noprātoja, ka apakš pustreša rubļa vis nebūs, un gāja tad no sētas laukā. Te viņš pameta acis aizdurvē: tur gulēja tāds smuks kaļķīts, ka jādāmā! Viena mala gan tam drusku bija nodrupusi un kātiņš tāds īsiņš nokodelēts, bet par to nekas, pamēģināt jau varēja. Un patiesi, daba šim kaļķītim bija varena: tabaka viņā izdega spraukšedama līdz pat dibenam... redzams, ka šis kaļķīts no prāta vīra „riktīgi iepīpēts“, un dūms bija tāds vien karsts un kupls, ka visa mute tapa gluži sausa.

Šito brango kaļķīti Meimurs ilgu laiku glabāja Skabunes brīvmežā aiz vecas apses mizas. Sievai dotā vārda viņš nebija lauzis, sirds bija skaidra, jo šitais kaļķītis nebija pirkts, bet zemē dabūts, un izpīpēšanās tāda pati!

Mājās veca zābaku stulmā viņš glabāja tad mār-ciņu stipras krievu tabakas, kurai bija ļoti gārda āboļu smarža. Kad viņam uznāca kāre pēc stiprāka dūma, tad viņš zagšis noplucināja no lapu tabakas pa šķipsnai, aizgāja uz brīvmežu un uzvilka īsti kuplu dūmu, „lai piesietu sirdi“, kā viņš pats sacīja.

Milmis strādāja savā darbnīcā nosvīdis, kad Meimurs pie viņa iegāja.

„Labdien, Milmi!“

„Labdien, labdien, Meimura kungs!“

Milmis noraisīja škoteli un pasniedza ciemiņam krēslu.

„Ko nu laba dari?“

„Ko t' nu citu, kā jau redzi, raujos ar darbu!“

„Šodien traki karsts laiks!“ tā Meimurs.

„Es saku, tā sautē, kā traks!“

„Rītu vai parītu būs lietus!“

„Ja nu gluži rītu vai parītu ne, tad kādu citu dienu droši vien!“

„Lai zeļļi raujas ar darbu . . . mēs paiesimies!“

„Ko t' nu citu, paiesimies gan! Tīri būs vai jā-pameklē ūdens un druscīņ jānomazgājas! . . .“

„Nieki! Tepat ādu miekšķesspainī ūdens labu labais!“

Milmis bija pamaza auguma vīrs, kuplu, skaistu bārdū, kurū viņš nēsāja šķirtu divās starās. Kad Milmis uzcirtās goda drēbēs, tad pat lielam kungam nebūtu kauns ar viņu iet kopā pa ielu.

Kādreiz abi draugi, Meimurs un Milmis, soļoja it cēli pa ielu. Kāda zemniecīte stāvēja uz ielas stūra, kušināja raudošu meitenīti, tai rādīdama abus Skabunes namu īpašniekus, kurī patlaban viņai gāja ga-ŗām: „Skaties, meitiņ, kur divi lielkungi iet! Neraudi nu, bērniņ, citādi lielkungi tevi iebāzīs maisā!“

Pie šī ielas stūra abi draugi bieži saskatījās un pasmējās.

Meimurs savam draugam Milmim gan ļauna nevēlēja nekad, bet tomēr viņam patika itin labi, kad Milmis viņam soļoja līdzās valkus drēbēs, lai šķira būtu starp viņu un starp draugu drusku lielāka.

Viņi abi negāja vis pa taisnāko ielu uz Pilskrogu, bet metā likumu uz Lielās ielas, kuŗas malā atradās Meimura nams. Pie „Maskavas“ viesnīcas, kas atradās Meimura namam iepretim, viņi abi apstājās, sapīpējās, un Meimurs vai simto reizu jau Milmim stāstīja: „Redzi, draugs, kad es pirmo reizi stāvēju šinīs sētas vārtos un skatījos tur uz to skaisto namu, kuŗš man pašam tagad pieder, tad es pats pie sevis tā runāju: „Mārci, šito namu tu pirksi, tas tev traki patīk!“

„Cik tev toreiz bija paša naudas?“ Milmis pa parašai jautāja.

„Ne plika graša man nebija!“

„Un tomēr tu visu sapelnīji un nopirki namu?“

„Es tev saku, brālīt, ar tādu galvu, kā man, tas ir tikai špicka! Bet nedomā, ka es snaudu! Pilnus 15 gadus es pelnīju, krāju un gaidīju, kamēr vecais nama īpašnieks nīka un iznīka, un nams nāca zem āmura. Vai tu vēl atminies tos ērmus, kā tad visi pilsētnieki brīnojās, dabūjuši zināt, ka es esot nopircis ūtrupē Skabunes lielāko un skaistāko namu? Tādas runas visi ļaudis turējuši par pasakām, neticējis ne viens pats, ka „Maskavas“ Mārcim esot tik daudz naudas!“

Tos priekus atceroties, Meimurs berzēja rokas, ka pirksti vien knaukšēja.

„Un par namu tūlī tu samaksāji skaidrā naudā! Vai tas tiesa?“ Milmis tēgāja Meimuram par lielo prieku.

„Tiesa: tīrā skaidrā naudā! Es piegāju kungiem pie paša deguna — dūšas man nekad netrūkst, to tu zini — un spēru naudu galdā: te ir! Bij tev tad redzēt, kā tiesas kungi tad mutes vien atplēta! Neviens neticēja, ka es pircis namu priekš sevis un par savu

naudu. Ari tiesas kungi tā domāja un man jautāja, par kā naudu es esot namu nosolījis un kā vārdā lai namu norakstot? Es tad saspiedu rokas sānos un tiem atbildēju: „Namu es pirku par savu naudu un lūdzu ierakstīt grāmatās, ka nams no šīs dienasieder vienīgi Mārcim Meimura kungam un ne vienam citam!”

Abi draugi pārrunāja, pa ielu iedami, Meimura nama pirkšanu sīki un smalki. Stāsta beigās Milmis savukārt iebilda: „Un es vis ari nebiju savu laiku mulķa telš! Tu zini gan, cik manīgs es biju! Vai atmini vēl?”

Tā kā Meimurs nebija nekāds ļaunais cilvēks, tad nu bija viņa kārta klausīties Milma nostāstā, kādiem niķiem šis pielavījies pie meistara atraitnes.

Meimura stāsts nobeidzās pa vecai parašai pilsētas nomalē pie malkas dārza. Līdz Pilskrogam, kas atradās ārpus pilsētas, bija vēl labs gabaliņš, tamdēļ abi draugi atsēdās malkas dārzā kādā ēnaiņā vietīnā, lai atrautu elpu, jo diena bija ļoti karsta. Laika viņiem bija diezgan, vareja atpūsties, krietni izrunāties, tad ieradīsies slāpes un alus ies gārdāki pie sirds. Milmis sāka savu stāstu parasti tā: „Vai atmini vēl? Toreiz...”

Uz malkas laukuma strādāja divi zāģeri vaiga sviedros savu grūto darbu. Meimurs jau zināja Milma stāstu no galvas, tamdēļ viņš tikai lāgu lāgiem pameta ar galvu un iebilda vietā, nevietā: „Ja... ja... ja...! Redz kur niķis! Kas to būtu par tevi domājis, ka tu tik niķu pilns!”

Meimurs skatījās zāģeros un domās pateicās savam Dievam, ka tas viņam, grēciniekam, tik zēlīgi palīdzējis, ka tam nav vis vairs jāstrādā pašā dienas karstumā vaiga sviedros, bet ka viņš tagad var dzīvot un laiskot, kā jau allažiņ kungs.

Kad Meimurs manīja, ka Milmis jau nonācis savā stāstā līdz „pašai smukākai vietai”, bet tagad, skaidrā prātā, ir kaunīgs, un grib šo vietu pavisam izlaist, tad Meimurs vis nepalaidās, bet tam taisni uzprasīja:

„Stāsti visu pa kārtai! Tā jau nemaz nebija! Šim laikam no manis jākaunas!”

„Ko nu slēpšu, stāstišu pa jaunu visu pēc kārtas,” Milmis nosolijās. „Toreiz... tu jau vēl atmini... es biju pajauns un sīks puika, bet bārda man jau bija varena, kā slotā. Meistarienes veikals un nams man stāvēja prātā dienu un nakti. Pati toreiz arī nebija gluži zemē metama. Es izdomājos visādi, kā lai varētu viņai piekļūt. Sāku vēlēties, kaut traks suns viņai uzbruktu... es viņu izglābtu, tad viņa mani apprecētu... bet te atkal iešāvēs prātā, ka man pašam nav ne no kā pasaulē tā bailes, kā no traka suna. Izgudrojos citrreiz viņu no tilta neredzot ie-grūst Lielupē, tad mesties viņai pakaļ ūdenī un glābt to... bet par nelaimi es nemaz nepratu pel-dēt...”

Gudroju, gudroju, kāmēr pēdīgi izgudroju smalku stiķi...

Vienu sestdienas vakaru noņēmu no nama durvīm kāpenes, sak' viņa šovakar taisas iet uz pirti, nāks ārā, klups... es viņu saķersu savās rokās, izglābšu viņu no briesmām un nāves, viņa būs mana un viss tad labi! Izdarīju savu nodomu, nostājos krēslā pie durvīm un gaidīju. Kā tad, notika viss pēc mana gudrā aprēķina! Tikai maza nelaimīte gadījās: es nevarēju viņas noturet, paklupu arī pats, un visi kauliņi man nobrakšēja, kad meistariene man gāzās virsū... jau tolaik viņa bija branga sieva. Es nevarēju viņai no apakšas izmurīties, saņēmu dūšu, sakampu abām rokām viņas kaklu un teicu droši viņai kreisajā ausī, jo tā man bija uzspiedusies taisni uz mutis: „Mīlā, sirdsmīlā meistarien, es jūs mīleju, neizsakami mīleju! Un tu zini un pazīsti mani, ka es neesmu vis nieka vīrs, par mani krietnāka tu nedabūsi, tā tu nedomā!” Es nelaidu viņas vaļā, tikai spiedu viņas kaklu, ko jaudāju, kamēr viņa šņukstēdama atzinās: „David, nespied jel tik traki, tu mani nožņausi! Es jau zinu, ka tu esi stiprs un krietns vīrs, un sen jau es par tevi domāju, tava bārda man traki patīk...”

Milmis bija iestidzis jaukās jaunības atmiņās un attēloja savas laimes resngali gaŗi un plaŗi, bet viss tas izteicams īsiem vārdiem: gatavi milti!

Viņi abi vēl pārrunāja dažādus mīlestības sīkus, ko jaunībā piedzīvojuŗi ar jaunām meitām, ar paŗu sievām, nenieka neslēpdāmi viens no otra, kā jau sirdsdraugi, un tie viņi arī bija! Tikai vienu vienīgu reizi viņi visā savā mūŗā nikni sastrīdējās. Tas notika tanī laikā, kad Milmis jau kādus gadus bija nama, kurpju veikala un sievas īpaŗnieks, bet Meimurs patlaban kā bija nopircis Skabunē namu un ar „Maskavas” saimnieci apsievojis.

Toreiz abi draugi dzēra un lielījās „Maskavas” viesnicā, strīdēdamies uz nebēdu par kaŗiem, kuŗŗ kuŗo uzvarētu, ja francuzis ar austrieti sanāktu matos. Milmis aizstāvēja francūzi, Meimurs atkal austrieti. Citi viesi vēl uzkūdīja abus kauŗļus; tiem bija klausoties lielie pigori, cik dedzīgi un manīgi katrs aizstāvēja savas domas.

„Austrietim ies anglis palīgā un francūzis tad ir pupās!” Meimurs brēca.

„No angļa francūzim nav bailes! Uz sausas zemes anglis pat kājās nespēj noturēties, tam jāvelkas rāpu! Ko tāds nabags var palīdzēt! Bet francūzim nāks eistreiķis palīgā un austrieti tad viņi izputinās, kā pelavu maisu!” Milmis saņēma visus spēkus, lai aizbāstu draugam muti, jo viņŗš nojēdza, ka ŗis vakars izŗķirs, kuŗam no viņiem turpmāk piederēs tiesība, dot otram labus padomus, un kuŗam būs ŗie padomi jāklausas ar pacietīgu seju.

„Milmi, tu esi muŗķis! Tu nekā nezini un nekā nesaproti...!” Meimurs nolika draugu pavisam.

Milmis iekaisa aizvien vairāk. Tā viņŗš nevarēja ciest, ka visiem dzirdot draugs viņu nosauca par muŗķi. Niknās dusmās viņŗš lēca kājās, spēŗa ar dūri pa galdu un brēca pilnā kaklā: „Tas tu pats esi! Ne tu kā zini, ne saproti! Nav vērts ar tevi mutes dzisināt! To es saku un pie tā es palieku: tu esi gatavais milmis!”

Tā Meimurs nebija gaidījis no sava drauga. Viņš arī saskaitās, uzlēca kājās, zvēla vēl stiprāki pa galdu un brēca vēl diktāki: „Lai izput draudzība! Es tev saku to, un pie tā es palikšu dienu mūžu: tu esi visu meimuru meimurs!”

Viesi smējās par abiem draugiem, ka logu rūtis dārdēja. Meimurs atjēdzās pirmais un sāka smieties citiem līdz, vēlāki no tiesas izskaidrodams, ka viņš esot tūlīņ nojēdzis, ka Milmim izdevies šķidri, bet viņš tišām esot nolamājis draugu savā uzvārdā, lai to labi izāzētu.

Arī Milmis pasteidzās apgalvot, ka šis esot tikai jokus dzinis, bet neviens viņam lāgā negribēja ticēt. Tā Meimurs uzvarēja Milmi, kuŗš tad savā sirdī atzinās, ka draugs ir par viņu gudrāks un bagātāks.

To vakaru abiem draugiem bija jāizpērk krietnas magaričas un jāpacienā viesi, lai tie šī joka neiznēsātu pa malu malām. Viņi paši sūca krietni līdz, atjaunoja draudzību un rokās saķērušies gāja mājās. Pie Meimura nama durvīm Milmis savam draugam jautāja: „Sirdsbrāli... man galva griežas... seme griežas... viss griežas juku jukām... nekā vairs neatminu... saki tu man... vai es esmu Milmis... vai Meimurs... sirdsbrāl... kas es īsti esmu...”

Meimurs varēja daudz dzert un panest, kā jau stipriem dzērieniem pieradis sētas puisis. Viņš atslēdza sava nama durvis un iebīdīja Milmi priekšīnā, sacīdams: „Tu esi Meimurs, kāp tikai pa šītām trepēm augšistabā, tur sieva tevi gaida!”

Īstais Meimurs soļoja uz Milma namu, domādams pie sevis tādas jocīgas domas, bet pusceļā viņam sametās no savas sievas bailes, tādēļ viņš griezās aši atpakaļ un par laimi atrada Milmi turpat priekšīnā uz trepēm snauzam.

No tās nakts draugi nekad vairs nav skaitušies un arī nevienam viņi nestāsta, ka to nakti tiem patiesi sajucis rēķins, kuŗš no viņiem esot īstais Meimurs un kuŗš īstais Milmis...

Draugi bija izrunājušies un abi reizā pacēlās

no ēnainās vietīņas, lai dotos malkas dārzam cauri gaŗ upmalu pa kājceliņu uz Pilskrogu.

„Tie bija skaisti prieka laiki, kad mēs bijām jauni, kad mūsu sievas bija vēl jaunas! Ko tur liegties, — mana sieva jau ir krietni veģīga; viņa par mani 12 gadus vecāka,“ Milmis žēlojās.

„Mana Mariņa ir tikai piecus gadus par mani vecāka,“ Meimurs piebilda.

„Viņas mums labas sievas, lai dzīvo ilgu mūžu!“

„Es jau saku to pašu: lai dzīvo! Bet mirstami cilvēki esam mēs visi.“

„Tev taisnība, mirstami mēs visi esam. Ja Dievs mūsu sievas aicinātu pie sevis, vai tamdēļ būs izsamist?“

„Lai Dievs no tā pasargā! Bet ja tāda nelaime notiktu, vai tad mēs bez sievām dzīvotu?“

„Zināms! mums spēks vēl kaulos, apņemtū vēl pašu jaunu jauno...“

Uz zāģu skaidām turpat saulgozī atpūtās zāģeri no sava grūtā darba.

„... tiesa gan laikam būs, ka ari Skabunē ienests mēris,“ tā viens zāģeris stāstīja otram, kad draugu pāris tiem gāja gaŗām.

„Nu, man no tās nieka vēderguļas nav nemaz bailes!“ otrs zāģeris atbildēja. „Pa pašu lielā mēŗa laiku es strādāju Rīgā, kuŗ cilvēki mira, kā lapas bira, bet es rītos un vakaros iedzēŗu savu zāļoto čarku un biju vesēls, kā rutkis.“

Meimurs apstājās, lai pie zāģeriem aptaujātos par vēderguļu, jo ļaudis jau daudzinaŗa, ka šī niknā sēŗga no tuvējās kaimiņu pilsētas esot ieviesusies ari Skabunē. Meimurs nepaguva ne ievaicāties, jo pirmais zāģeris, caur pieri lūkodamies uz gaŗām-gājēŗjiem, turpināja savu valodu: „Zināms, mums, darba cilvēkiem, nav jābīstās no tādas nieka guļas; lai bīstās tādi brīvēŗas, kuŗi tikai mokām var panest savu vēderu, kā tur tas pats!“ Zāģeris rādīja ar pīpes kātu uz Meimuru un tad nosplaudījās. Meimurs to redzēja un dzirdēja. Tūliņ viņam metās nelabi ap

dūšu, viņš paātrināja savu gaitu un sirdīgi bažījās: „Tāds pagans! Ko tad es šim ļauna darījis, ka runā tādu valodu, vēlē man tādu nelabumu! Lai tev pašam aizrities savā nejaukā valodā!”

Pilskrogā Meimurs dzēra alu ar lielu skubu, bet nelabā dūša nezuda. Tikai vienas domas tam jaucās pa galvu: „Ja nu Skabunē tiešam ieviešas sērga, ko tad lai es daru? Tu, cilvēks, tikko iedzīvojies, pašos labākos spēka gados, — te nāve klāt un mirsti nu nost uz pēdām, kā suns... vai tas nav traki?”

No sērgām Meimurs bij varen bailīgs. Pēc katra tukšota kausa viņš apraudzīja vēderu, jo viņam tā vien pašam izlikās, ka tam pa iekšām rūgtu un smilkstētu, kā mazi kucēni.

„Ko tu te žņaugies? Vai tev kas sāp?” Milmis viņam jautāja, bet Meimurs nejaudāja atbildēt, jo patlaban ienāca pie viesiem pats krodzinieks Bleija un tūlīn iesāka stāstīt: „Vai zinat ko jaunu, kungi? Mēris tiešām atnācis mūsu pilsētā! Tā stāsta Beku Jurene; viņa esot redzējusi mēri pati savām acīm!”

„Vai tas nu tiesa... tīrās blēnas... vecene tik muld...” tā krogus viesi cits caur citu sauca.

„Vai nu es saku, ka tas tiesa! Es tikai jums pastāstu, ko pats esmu dzirdējis. Beku Jurene dievojās, ka viņa redzējusi un redzējusi mēri. Viņa aizvakar rīta agrumā gājusi uz brīvmežu sēnēs, tepat aiz upes. Patlaban nācis rīta vilciens un viņa, tāpat savā nodabā, pacēlusi galvu, lai noskatītos, kā vilciens tai skrien gaŗām uz piestātņi. Te viņai auksts un karsts vien izskrējis visiem kaulu kauliem cauri. Paša pēdējā vagona galā uz tām lielām dzelzs pumpām tupējusi tāda kā sieviete, ietinusies baltā palagā. Pret robežas stīgu baltais ķēms nolēcis no vilciena un pazudis kā migla mežā. Beku Jurene tūlīn nodomājusi, ka cits tas nebijis, ka mēris, kas aizskrējis uz pilsētu.”

Krogus viesi pārrunāja krodznieka stāstījumu plaši un gaŗi, bet Meimurs klusēdams dzēra savu alu.

Te ienāca arī Pilcis, gluži aizelsies. Vēl durvju kloķi viņš turēja rokā, kad jau sāka sveikt: „Nu, smukas lietas pie mums te Skabunē! Nu tikai sa-taisaties, kā varat braukt uz debesskrogu, Pilskrogā vairs ilgi alu nedzersiet! Mēris patiesi Skabunē!”

„Vai no tiesas gan... vai kāds jau miris... vai jau daudz miruši...” visi ziņkārīgi jautāja, bet Pilcis uzsauca krodziniekam: „Lej man lielo mēru vērmeļu, tās esot labākās zāles pret sērgu!”

Pilcis iedzēra savu mēru un pukojās: „Tur vai-nīgi tie sasodītie āboļi un plūmes! Tos vien visi pērk un rij, kamēr nu nāve degungalā. Ja ēstu tikai spēcīgu gaļu, ne tad viens sasirgtu, ne mirtu, bet lai nu sprāgst kā mušas... tā tādiem vajaga! Tagad visiem tik' bija, ka ogas un āboļi prātā, bet es ne- esmu šonedēļ ne lāga vērša tiesas pārdevis, gaļa man jāved uz brīvmežu un jārok zemē!”

„Pastāsti jel, kas tad īsti ir noticis?” krodzi- nieks viņu skubināja, bet Pilcis pirms iemeta otru vērmeļu, tad tikai sāka stāstīt tālak: „Kas tad no- ticis? Noticis ir tas, ka nu mēris ir pilsētā, lai tik' zārcinieks un aptieķnieks saņem, tiem būs darbs. Es iegriezos Puķītes alus bodī, Meimurs jau man uz šejieni nenāca līdz. Laiki arī grūti un Puķīte dod par to pašu naudu četras pudeles alus, kuŗu mums te Pilskrodzinieks paņē par trim pudelēm. Puķītes alus bodē ienāca tas pats galdnieks Zars un tur stā- stīja: turpat pie viņa sētā dzīvojot kāda atraitne, tai meita kalpojot tuvejā pilsētā. Ka tur jau sen vēderguļa plosas, to mēs visi zinam. Nu, atraitnei meita tur sasirgusi un viņa pati aizbraukusi turp meitu kopt. Meita viņai nomirusi, nebijusi vairs glābjama. Atraitne apbēdijusi turpat meitu un, to lielo nebēdību! atbraukusi atpakaļ uz Skabuni. Aiz- vakar rīt viņa kā pārbraukusi mājās, laikam jau bijusi stipri sasirgusi, bet tā nevienam nestāstījusi, un nu... beigta! Šorīt gan vēl atveduši ārstu, bet ko tur vairs ārsts līdzēs, ko zāles... beigts!”

„Un vai ārsts sakot, ka viņa mirusi vēderguļā?“ viens jautāja.

„Nu, protama lieta, ko tad citu!“ Pilcis apliecināja un Meimurs čukstēja: „Dzirdat nu, ka Beku Jurenei taisnība gan! Aizvakar ir atraitne atbraukusi Skabunē un atvedusi mēri līdzā. Domajat, ko gribat, bet es ticu Beku Jurenes stāstam. Tas ir skaidrs, kā Dieva vārds! Bleija, ielej man lielo mēru vērmelju!“

Daži viesi gan nosauca Beku Jurenes valodu par tīriem māņiem un pasakām, bet citi tikai paraustīja plecus un nodudināja: „Ej nu sazeni! Par tādām lietām labāki nemaz nerunāt!“

Meimuram metās aizvienām nelabāki ap dūšu, vēders viņam rūca, tamdēļ viņš sametās ar Milmi ar acīm un abi, viens pēc otra, pazuda no Pilskroga.

Uz mājām ejot Milmis sāka runāt par sērgu, bet Meimurs viņu apsauca: „Beidz nu runāt par tādām lietām! Man jau ausis aizkurkušas! Grēcinieki mēs esam visi, bet gan nu Dievs mūs žēlos...“

Saulīte bija mazā gabaliņā, gaiss tik rāms, ka ne smildziņa nekustējās. Te no baznīcas torņa sāka skanēt žēlas zvana skaņas, vēstīdamas visai pilsētiņai, ka viens no viņu pulka ir slēdzis acis uz mūžīgu dusu.

„Laikam iezvana to pašu mērī mirušo atraitnīti! Nu, Dievs ar viņu!“ Milmis sēri prātoja.

„Beidz jel reiz to valodu!“ Meimurs errīgi izsaucās un iegriezās savā namā.

Sievai viņš par to nekā nestāstīja, ko viesnicā bija dzirdējis. Domīgs viņš sēdēja pie galda un gārdās vakariņas viņam nemaz negāja pie sirds.

Tūliņ pēc vakariņām viņš apvilkās tīru veļu un apgulās lejas guļamistabā, sievai par jo lieliem brīnumiem.

„Tas ir skaisti, mīlais vīriņ, ka tu labis prātis nāc lejā gulēt!“ Meimura kundze priedējās.

„Ak... ak... man ir tik nelabi, būs vai jāsūta pēc daktera...“ Meimurs vaidēja.

„Vai Dieviņ, Mārci! vai tik' tev nebūs vēderguļa! Ļaudis runā, ka šovakar viens esot iezvanīts, kas ar vēderguļu miris!”

„Vai nu tik traki būs, gan Dievs žēlos! Man elpa tāda īsa, laikam sirds būs aptaukusi... tā jau bieži notiekot! Un resnums ari mani sāk mākt!”

Aizsūtīja pēc ārsta.

„Kas tad jums, Meimura kungs, lēcies?” jaunais ārsts tincināja.

„Nu... tā... nemaz pats nezinu. Man sānos dūrēji un elpa tāda īsa...” Meimurs žēlojās, bet Meimura kundze izstāstīja ārstam smalki, ka vīriņš aizgājis pilsētā jautrs un priecīgs, ka viņa to mīļi pavadījusi, ka viņš pārnācis mājās tāds saīdzis un sācis vien tik žēli vaidēt, ka šai tīri sākusi sirds sāpēt, kamēr nevarējusi vairs nociesties un sūtījusi tik' pēc dakterlielkunga, lai gan vīrs tā nemaz nav gribējis dzirdēt...

„Tūliņ redzēsim, kas jums kait!” ārsts atbildēja.

„Jūs esat tik laipni un atstājat mūs vienus, kamēr es jūsu vīru izmeklēju.”

Meimura kundze izgāja no guļamistabas un ārsts uzsāka savu darbu.

„Jūs esiet pilnīgi veseli, Meimura kungs. Jums tikai mazs karsonis. Laikam esiet iedzēruši daudz vēsa alus un tas nu strādā. Es parakstīšu jums mierinājamās zāles un rītu jūs būsiet veseli.”

„Bet man elpa tāda īsa... resnums pieņemas... vai tikai nav sirds aptaukusi?” Meimurs žēlojās.

Ārsts izmeklēja viņu vēl reiz itin nopietni.

„Cik veci jūs esiet, Meimura kungs?” ārsts jautāja.

„Jau 47-tais gads!” Meimurs atbildēja.

„Sirds un viss organisms jums ir pašā labākā kārtībā. Jums ir cerība nodzīvot vēl otru 40 gadus, to es jums no tiesas apgalvoju.

Meimurs uzjautrinājās, jo šī atziņa, no mācīta ārsta izsacīta, viņa ausīm skanēja kā priecās vēsts.

„40 gadi! Tas ir skaists mūžs, ko dakterliel-

kungs man sola!" Meimurs pie sevis domāja un tad klusu čukstēja: „Kad tikai tās sasodītās vēderguļas nebūtu!"

„Tā..." ārsts runāja gaŗi, gaŗi, un smīnēdams lūkojās zelta brillem pāri uz sirdzēju. „Jums gan laikam tādas mazas bailes?"

„Kas nu par bailēm, dakterlielskungs, visi jau stāvam Dieva rokā. Es tik' tāpat vien domaju... resnums mani sāk mākt... vai nevarētu kā nebūt tos liekos taukus nodzīt?"

„Par resnumu jums vēl nemaz nav jābaidas. Protama lieta, liekie tauki laba nedara! Varat pamēģināt kādu mēnesi... jūrmaalā!" Ārsts sakravāja savas lietas, jo viņš nu pazina skaidri, kas Meimuram par sērgu.

„Tā es arī domāju, dakterlielskungs! Bet man par to lietu vēl... vēl... arī jāparunajas ar sievu..."

„Nu, zināms, tas ar sievu jāpārrunā. Un labums būs vēl tas, kad jūs pēc kāda mēneša brauksiet no jūrmaļas atpakaļ, tad no vēderguļas Skabunē vairs nebūs ne vēsts! Vai nē?" ārsts atkāļ smīnēja un skatījās viņam tik stingri acīs, ka Meimurs gluži sakaunejās un čukstēja: „Dakterlielskungs, es jau nemaz tā nedomāju... neņemat par ļaunu..."

„Apžēlojaties, kas man tur ko ļaunā ņemt? Jums ir līdzekļi, braucat laimīgi uz jūrmaļu, tas ir katrā ziņā veselīgi un ieteicami! Es pats labprāt brauktu pa karsto vasaras laiku uz jūrmaļu, ja man būtu tikdaudz naudas, ja nu ne gluži tagad, jo kā paredzams, tad mums te Skabunē drusciņ būs darbs!"

Ārsts atvēra durvis un pasauca Meimura kundzi: „Lūdzu, nākat šurp, mēs te esam skaidrībā. Zāļu es jūsu vīram neparakstīšu nekādu, viņa kaite nav vārīga, bet... ieteicu viņam kādas nedēļas jūrmaalā padzīvoties, tas viņam patiesi nekaitēs, bet būs ļoti veselīgi! Un nu ar Dievu!"

Ārsts aizgāja.

„Mārci, vai tu patiesi domā braukt uz jūrmaļu?"

Vai tur nav ļoti bailīgi? Saki man, ko tur īsti jūr-
malā dara?" Meimura kundze jautāja.

„Vai nu es, sieviņ, to zinu! Uz jūrvalu jau
brauc pa vasaras laiku daudz kungu, kā saka — ve-
seļoties. Un tu jau pati dzirdēji, ka man dakter-
lielskungs tā stingri pavēlēja. Ko domā, sieviņ,
brauksim mēs abi vai nu uz Ķemeriem, vai uz Majori-
riem! Mēs to varam?"

„Smuki būtu gan, ka mēs aizbrauktu uz jūru.
Kad nāktum mājās, tad visi ļaudis par mums ru-
nātu, ka mēs ari bijuši šovasar pa jūru!"

„Nu redzi, cik tas jauki... tad aizbrauksim,
brauksim!"

„Nē... nē... nē...! Apdomā jel, kur tad mūsu
veikals! Es nekādā ziņā nedrīkstu braukt! Vai tad
šinīs laikos ļaudīm vairs ko var uzticēt? Tad mēs
uz pēdām izputētu un tamdēļ man svešumā nebūtu
nevienas dienas miera."

„Bet mīļā sieviņ, man jau dakterlielskungs tik
stingri pavēlēja..."

Meimuri pārrunāja to lietu pamatīgi un galu galā
nosprieda, ka Meimuram pašam tūlīņ jābrauc uz
Majoriem, jo ārsts tā ir pavēlējis un tur vairs nekā
nevar darīt, ārsta pavēle jāpilda.

Meimura kundze klusumā pārlika, ka ari viņai
pašai kādas mierīgas dieniņas noderēs lietī, jo tā nu
viņa nevarēja un nevarēja paciest, ka viņas vīrs
knakstījās ar citām sievām vai jaunām meitām. Un
īpaši jaunā cepurniece tik cēla un skaista, kas te
viss nevarēja atgadīties?

„Un ja man laiks atliks, tad es tev braukšu uz
jūrvalu pretīm, kad tu būsi izveseļojies, un palikšu
ari kādu nedēļiņu jūrvalā, ja man tur patiksies.
Pa veseļošanās laiku es tevi bieži apciemošu. Es gribu
zināt, kā tu tur dzīvosi, kā uzvedīsies!" Meimura
kundze beidza savu runu.

Otru rītu Meimurs bija gluži spirts un vesels,
kā jau ārsts bija teicis, bet tomēr sievas priekšā viņš

elpoja tā īsi un runāja paklusi, lai tā nekā nemānītu.

Dzelsceļa piestātnē viņi atvadījās un sabučojās pēdējo reizi visiem redzot, jo Meimura kundze to bija novērojusi, ka smalki kungi tā dara un nemaz nekaunas no citiem. Pēdējo reizi viņa tad arī iečukstēja vīram ausī: „Un to es tev piesaku: naudu tu taupi un ar jaunām meitām neknaksties! Es drīz braukšu turp un dabūšu visu zināt!”

Meimurs iekāpa vagonā un kundze viņam vēl pa logu deva riekšavām vien labus padomus, kā mēr vilciens sāka ritēt uz priekšu.

Meimurs atkāpās no loga un uzmeklēja ērtu vietu. Viņš atlaidās vaļīgi uz mīkstā sola, sakrustoja rokas uz vēdera un dziļi nopūtās: „Tāa!”

Vēl nebija nākošā piestātne sasniegta, kad Meimurs jau krāca saldā miegā, bet Meimura kundze stāstīja visām paziņām: „Mans vīrs aizbrauca uz jūrmalu!”

IV.

Netāju no Skabunes pilsētas, — trešajā verstē no baznīcas rēķinot, bet otrajā skaitot no pilsētas iebūvnieku pēdējā nameļa, — atradās Osolaines pagasta skola. Minētā skolā par skolotāju bija Pēteris Ozols, Baltijas zemināra audzēknis. Savam skaistajam uzvārdam viņš kauna nedarīja, viņš bija vīrs, kā ozols. Pateicoties savam uzvārdam, viņam ļaimējās dabūt ozoliešos pagasta skolotāja vietu pašu pirmo gadu, kā pabeidza zeminārijā savas mācības. Un ozoliešu pagasta skolotāja vieta bija laba, tā liegt nevarēja. Paši ozolieši jau lielījās: „Mēs neesam vis tādi knapinātāji, kā citi pagasti; savam skolmeistaram mēs laižam, lai dzīvo!”

Tad gan ozolieši skaitās, kad kāds viņu pagasta apstākļu pazinējs iebilda: „Na, saki jel man, gudrais Zalaman, vai sen jau ozolieši tik devīgi?”

Lieta, lūk, tā, ka vecais Osolaines dzimtkungs

mirdams norakstīja kādu kļaušu māju pagastam priekš skolas un skolotāja algas. Lai pateicība šim vīram, kas neaizmirsu savu pienākumu! Vēl ilgus laikus ozolieši pieminēs savu dzimtkungu un bērnu bērniem stāstīs teikas par bārgo un devīgo kungu. Viņa vārds jau tagad teiksmains ozoliešu pagastā.

Kur palika šī vīra pēcnācēji? Kur palika šīs dzimts lielā manta? Nezinu!?

Zinu tikai to, ka vecā dzimtkunga dēla-dēla laikā muižu pārdeva ūtrupē — parādu dēļ, un pats jaunais dzimtkungs pazuda bez vēsts sadzīves viļņos. Tagadējais Ozolaines dzimtkungs ir bijis latvietis, bijis amatnieks, tad tirgonis, bet tagad... ne viņš vairs latvietis, ne amatnieks, ne tirgonis, — tikai Ozolaines dzimtkungs!

Nu zināms, ka ozoliešiem ir brīvskola, bet savā gudrajā galviņā pagasts dzina vēl peļņu ar savas skolas zemi. Viņi iznomāja skolas zemi par 400 rubļiem gadā, — labajos laikos noma ienesa pat 500 rubļus, — un skolotāju jau varēja dabūt par — 200 rubļiem. Skaidra, rokām taustama peļņa! Tikai nu gadījās, ka Pēteris Ozola priekšgājējs amatā dabūja ieskatīties dāvinājuma rakstos, kuŗos skaidri stāvēja noteikts, ka tāda peļņas dziņa ir pretīm dāvinātāja gribai. Šis skolotājs nu sūdzēja pagastu un izdabūja gan visu zemi un zemes ienākumus sev par algu, bet toties' ozolieši viņu par tādu „degunā bāšanu pagasta lietās“ izēda no vietas. Tad viņi pieņēma Pēteri Ozolu par skolotāju taisni tamdēļ, ka viņa uzvārds tik labi saderēja ar pagasta vārdu. Tolaik Pēteris Ozols patlaban kā bija pabeidzis savas skolas, ne viņš pazina savu priekšgājēju, ne viņa izstumšanas iemeslus; tikai vēlāki viņš to visu dabūja zināt.

Pēteris Ozols dzīvoja un mācīja ozoliešu skolā jau piekto gadu. Šurp atnācis, viņš daudz sapņoja par nākotni, ka viņš iekrās naudu, tad mācīsies tālāk, apmeklēs citas augstākās skolas... bet laiks un

apstākļi kavēja viņa nodomus, viņš bija un palika tikai ozoliešu skolotājs.

Ozols bija mazmājas saimnieka dēls no kādas netālas kaimiņu draudzes. Tas iekrita varen brangi, ka viņam par algu bija zeme; nu viņa vecāki varēja grūtajos laikos atstāt dārgo nomas vietu un saimniekot pa dēla skolu ar saviem lopiem un savu iedzīvi. Un dzīve te ritēja tik jauki, ka pats jaunais Ozols noskārtā, ka viņa vecie Ozoli, viņa tēvs ar māti, acīm redzot atžirga. Zeme ozoliešu skolai bija laba un tikko četriem zirgiem apstrādājama, kurpretim agrākajā nomas vietā vecais Ozols tikai ar diviem zirgiem bija aris, mocījies un maksājis diezgan lielu nomu, un tomēr sities cauri. Tagad vecie parādiņi, kas dēlu skolojot bija iekrājušies, sen bija samaksāti, pat iegādāti skaisti zirgi un liellopi un naudas krāja atlicināta nākotnes vajadzei. Un viņi tak visi dzīvoja; „kā tīrie kungi!“

Kādu gadu atpakaļ reiz jaunais Ozols ieminējās vecākiem par saviem nākotnes sapņiem, bet ilgi viņam bija jāskaidro, kamēr viņi jel maz spēja nojēgt, ko dēls īsti domājis. Tad vecais Ozols nokāra savu sirmo galvu un Ozolmāte grūti nopūtās, aizklāja ar zilstripaino priekšautu savu seju, lai dēls neredzētu viņas asaras.

Jaunais Ozols saprata savu vecāku sirds domas un neminēja par saviem nodomiem vairs ne vārda. Vecie Ozoli mīlēja savu vienīgo dēlu no visas sirds, viņi pat dievināja savu Pēteri, bet nu bija visiem smaga sirds: skatījās gan viens otram mīļi acīs, deva vēl mīļākus vārdus, sapratās viens otru, bet par šo sirds grūtumu nerunāja ne vārda. Tā vecie Ozoli ilgi nevarēja panest un kādu vakaru, krēslai metoties, kur Pēteris jau gulēja savā istabā gultā, Ozolmāte klusi iezagās viņa istabā un atsēdās uz viņa gultas malas. Kad krēslā māte atsēdās pie Pētera uz gultas malas, tad dēls tūliņ prata, ka nu mātei kas svarīgs sakams.

„Pēterīti, mēs ar tēvu apdomājāmieš un visu prātīgi pārrunājām, tev ir gan taisnība...“ tā vecā

stomijās. Sākumā Pēteris izlikās nemaz nesaprotot, par ko māte īsti runājot.

„Redzi, tepat Lauceniešos no Jurģiem nāk vaļā labas nomas mājas. Mēs ar tēvu norunājām tās mājas uzņemties, tad gan mēs tev nebūsim vairs ceļā...”

„Māmiņ, manu mīlo, kas tā nu par runu! Es jau sen visas tādas domas esmu izmetis iz prāta! Mēs visi dzīvosim kopā cauru mūžu un nekad nešķirsimies!”

Nu atsauca veco Ozolu vēl un mazo Aiju, Ozolu vienīgo meitu, un pārrunāja lietu sīki un smalki. Tā grūtumu no sirds drīz novēla, sirsnīga izruna aizdzina rūpes un visi četri viņi vijās viens caur otru un čivināja, kā pa bezdelīgu ligzdu.

Pirms tēvs ar māti domāja un runāja tā: „Mēs pazīstam sava dēla labo sirdi un zinām, ka viņš mūs patiesīgi milē, tamdēļ mēs nevaram būt tādi nerimšas, kas dēlu attura no slavas un goda. Mēs vēl esam pašos spēka gados. Tev, dēliņ, pietiks skolojoties ar tagad ietaupīto naudu, mums atkal paliks skaistie lopi, zirgi un cita manta, par mums tu nebēdājies. Un māsa Aija, tā varēs tāpat, kā tagad, katru dienu iet uz Skabuni skolā, jo mūsu nodomātā jaunā vieta, Lauceniešu mājas, arī nav no pilsētas nezin cik tālu!”

Pēteris atkal atspēkoja viņu domas: „Es nekurp neiešu, to es jums taisni saku! Visu esmu pārdomājis un beidzot atzinis, ka man nav vis jāiet zilu gaisu, bet jādzīvo tepat, jo nekur pasaulē man nebūs tik labi, kā šeit. Man te ir savs darbs un ļoti patīkams darbs, zieme skolā un vasaru dārzā, un visgrūtāki būtu man pašam ap sirdi, kad gribētu šķirties no savas vietņas.”

Aija mīļi apskāvās Pēterim ap kaklu un asarainām acīm čukstēja: „Tu jau esi tik labs, Pēterīti, neej vis! ko gan mēs bez tevis darītu? Tēvs ar māti tikai runā vien tāpat, lai tev izdabātu!”

Nu nāca vēl smieklī un raudas, tie aizpūta un noskaloja sirds nemiera visas atliekas, un brītiņu vēlāki viņi visi četratā brīnījās par to, kā gan viņi

nākuši uz tik nejēdzīgām domām, šķirties. Viņi taču citādi nemaz nevarot dzīvot, kā tikai visi kopā. —

Vecais Ozols atkal iebāza kabatā naudas maku, kuŗu pa sarunas laiku bija žņaudzījis pa rokām, un iekāsējās: „Vai zini, dēls, te jau es pat naudas maku atnesu līdzī un gribēju tev viņu atdot ar visiem naudas papīriem, jo tā taču visa tava nauda, un tev viņas vajadzētu... bet tu pats laikam nemaz nezini, cik viņas te īsti ir?“

Jaunais Ozols atbildēja: „Tēt, tā gan es no tevis nedomāju, ka tu man tā darīsi pāri! Tu esi glabājis naudu līdz šim laikam, un man tas varen pa prātam, ka man tāds naudas pūķis, kam nekad naudas netrūkst, lai gan es tik daudz notēreju...“

Ozolmāte vairs nevarēja savaldīties, kad dzirdēja tādu dēla valodu: „Redz, redz, šis man tas lielais tērmanis? Ta tu nemaz nezini, cik mēs neizsviežam par tīru velti, bet tu nu gan vēl neesi izdevis ne kaņķas par velti. Vienīgais, par ko vēl naudu izdodi, tās ir tavas dārgās grāmatas un avīzes, bet tamdēļ arī tur tikdaudz tās gudrības iekšā, ka es nevaru ne atklausīties, kad tu sāc vien stāstīt...“

Ja Aija ar savām bērnu domām atkal neiejauktos starpā, tad gan par to iznāktu lielu lielais strīdus, kuŗš no viņiem lielākais tērmanis, vai dēls, vai vecāki, jo katrs apgalvoja par sevi, ka tas lielais naudas šķiedējs esot taisni šis pats un neviens cits!...

To dienu, kad Meimuru Mārcis aizbrauca uz Majoru veselības avotiem, jaunais Ozols strādāja tikuši vien savā augļu koku dārzā. Jau viņa priekštecis amatā bija iekopis pie Ozolaines skolas krietnu dārzu un Ozols, ar īsta dārzkopja maņu un rūpību, viņu paplašināja un izkopa. Pirmajos skolotāja gados viņš, kā dedzīgs strādnieks „tautas druŗvā“, turēja Ozolaines skolā pat vasaras skolu, bet tā kā draudzes skola un pilsētas augstākās skolas bija tuŗu un pagaŗstam pa rokai, tad viņš atmeta savus nodomus, neŗturēja vairs vasaras skolas, bet nodeŗvās vasaru ar visu sirdi dārza darbiem. Őogad, sausā laika dēļ,

dārzs prasīja sevišķi daudz darba. Katru dienu dārzniekam bija vedama sīva cīņa ar visvisādiem kāpurjiem, kūņiem un mūdžiem, un vakarā jau viņš pirms negāja pie dusas, iekam nebija padzirdījis izslāpušos stādus un kokus. Vienā dārza stūrī, nolējā vietā, tīri par laimi bija krietns diķis, vecs linu mārks, ar mīkstu, tauku ūdeni... no tā viņš nesa ūdeni; bet tomēr stiept katru dienu no diķa kalnā augšā savus simts nesienus ūdens — tā nav smiekla lieta. Ozols nepagura savā darbā, jo augļi patlaban kā ienācās, bija netikai rokām taustami, bet arī mutei jau baudami. Kaimiņu dārzi vīta un nīka, un ko sausums vēl nepaspēja nopostīt, to ņēma tārpji uz nagiem, bet Ozola dārzs vēl turējās un apsolīja uz rudeni krietnu ražu. Tā kā šogad lielākā daļa dārzu bija tukši, tad viņš varēja cerēt uz labu peļņu, jo pilsēta bija tuvu, un tad cauru rudeni vecie Ozoli brauca katru svētdienu un nedēļas tirgus dienu uz pilsētu ar pilnu vezumu ogu, ābolu un dārza sakņu...

Jaunais Ozols ar visu vīra dūšu strādāja patlaban dārzā, aprakdams kādu ābelīti.

Lapotie dārza koki viņu aizsargāja no ziņkārīgo garām-gājēju skatiem, tamdēļ viņš droši bija izgērbies līdz kreklam, lai nepagurtu dienas karstumā. Mugurā viņam bija zilstrīpains kreklis un kājās kokvilnas auduma drēbes, kājas kailas un pat cepure gulēja iesviesta ogulāju cerā. Viņš strādāja tik sirdīgi, it kā cietā zeme būtu viņa nīknākais ienaidnieks, tik sirdīgi viņš dūra lāpstu un pie katra dūriena izgrūda pa strupam vārdam: „Viņa... mani... viņa... mani... ne es... viņu... ja es... viņu... mīlu... mīlu...”

Kā cieta zeme mīlāma, tas izklausas diezgan ērtoti, un laikam tamdēļ arī Ozols tā kā nokaunējās, nosvieda lāpstu un atlaidās dārza maurā.

Brītiņu atpūties, atrāvis elpu, viņš murkšēja atkal: „Viņa mani... viņa mani...” un daudzija ar papēdi takti.

Te viņš veikli uzšāvās sēdus un raudzījās bailīgām acīm apkārt, laikam gan puisam bija bailes,

vai tikai kāds slepus nav noklausījies viņa blēņu valodas. Pārlicinājies, ka nobailes veltas, viņš saslējās visā savā dižumā. Nav peļamam vārdam vietas, viņš bija spēcīgs, plecīgs vīrs, īsts latviešu zemnieka tips. Vareno galvu un spēka plecus vienoja paīss kakls. Galvu viņš turēja drusciņ uz priekšu liektu, itin kā viņš ilgus gadus būtu staigājis pa zemām durvīm, un tad no ilgas liekšanās kakls tam būtu sastīvis. Sejas pluta bija spīdīgi brūnā nokrāsā un vaigus un pažodi apēnoja brūna, zīdveidīga bārda, kuŗu mēnešiem nebija aizskāris ne skutulis, ne dzirkles. Matu viņš valkāja bez visa celiņa, tikai uz pakausi aizglaustus. Viss viņa augums izrādīja spēku un veselību. Ne mazākās zīmītes nemanīja, ka viņš ir smalkaudzis skolotājs, kas nīcis cauru ziemu šajā skolas gaitā; drīzāki kuŗš katrs viņu noturētu par brašu lauka darbu strādnieku.

Ozols izvingrināja darbā gurušos locekļus un novieda ādas cimdus. Tikai no viņa rokām varēja nojēgt, ka viņš nav vis prasts darba strādnieks, jo rokas tam bija mīkstas, sārti brūnas un bez tulznām. Viņš kopa un saudzēja savas rokas, cik spēja, ne aiz mīkstulības, ne aiz lepnuma, bet lai nesabojātu pirkstu lokanuma, jo viņš mīloja vijoļu spēli no visas sirds un bija arī sasniedzis minētā spēlē jau krietnu pilnību.

„Šodien jāiet uz Skabuni!“ jaunais Ozols tā pastipri un lēni noteica.

Brīnums, ka šoreiz Ozols teica „jāiet“, un nevis „es iešu“, lai gan viņš šādu teicienu nemīlēja.

Viņš lēnā garā nokopa darba rīkus, lēnu un stingru gaitu gāja no dārza laukā, bet dārza vārtos vēl apstājās, un domas atkal runāja viņa dabai svešo runas veidu: „Kokiem jāpaliek šodien neaplietiem!“

Viņš pats gan tā kā noskārtā, ka viņa dabai uzmeties svešs kakla kungs, kas viņu kalpināja jau labu laiku, un lika padarīt tam darbus, par kuŗiem viņš pats purināja galvu.

Ozols aizgāja uz tuvējo upi, krietni izpeldējās

un tad gāja uz māju, lai ģērbtos un gatavotos uz pilsētu.

Māti viņš sastapa pie kūts govīm vakara zāles silēs liekot.

„Māmiņ, kur Aija ir? Lai viņa nāk un padod man drēbes, man jāpaietas līdz pilsētai!”

Ozols bij paradis, ka māsa Aija jau sen rūpējās par viņa ārējo cilvēku.

„Vai, dēliņ, Aija aizvadīja ganus! Es tad steigšos un pati sadošu visu vajadzīgo,” māte bažīgi atbildēja un tuliņ gribēja steigties kalnā, bet Ozols tā negribēja. Māte viņa darbos un gaitās neiemaisījās ne ar mazāko vārdu, ne padomu, bet tomēr šoreiz viņam nemaz nepatiktu, ja māte, tā pa valodai, ievai-cātos:

„Pēteriņ, kamdēļ tad tev jāiet uz pilsētu?”

„Nenāc, māt, nenāc, gan iztikšu viens pats!”

Pēteris no viņas atgaiņājās un ar skubu steidzās kalnā.

Viņš sagrabāja vajadzīgās drēbes un, savādi! pirmoreiz viņam likās, ka drēbes gan varētu būt vairāk pa modei pagatavotas, pieguļīgākas. Un pa drēbju aizslogu kravājoties, viņš nosprieda, ka tuliņ jāliek pilsētas drēbniekam, lai tas viņam pagatavo labi glītu melnu uzvalku, jo nu tikai viņš nojēdza, ka tāda uzvalka viņam nemaz nebij. Viņš jau valkāja tikai „aitā augošo”, ko māte pagatavoja, un svētdienas svārkiem drēbi pagatavoja tepat katra vadmālas austuve. Iemesls nu Ozolam bija rokā!

Kalponei, kas no lauka darbiem bija atsteigusies uz māju, lai padzertos un arī citiem aiznestu skābo, atspirdzinošo malku, Ozols iedeva spodrināt kamašas. Kalpone ātri padarīja darbu, ienesa zābakus un tad aizsteidzās uz tīrumu.

Ozols apvilka kamašas, bet tad tās ātri norāva no kājas un, īsti saskaities, svieda pa durvīm laukā, saukdams: „Tu esi gatavā muļķe! Nospļaudījusi manas kamašas no vienas vietas ar skābo putru! Ka nu vēl mazākais būtu nosausinājusi!”

„Lai nu ar tādiem zābakiem es ejot uz pilsētu?”

Kalpone jau sen bij gabalā, bet par laimi Aija bija klāt un mierināja: „Pēterīti, Pēterīti, neskaiaties nu, es tev nospodrināšu zābakus, kalpone jau neprot!”

Un Aija nospodrināja tādus zābakus, ka tie saulē spīdēja vien.

„Nu, Aijiņ, vai viss kārtībā?” Pēteris vaicāja nostājies Aijai priekšā, kad bija uzposies.

Aija atplēta tādas kā platas acis un Pēteris nosarka, jo Aijai bij vispirms neparasti, ka Pēteris tā skaistas par netīrajiem zābakiem, kur citas reizas viņš nemaz neredzēja, kādi tam zābaki, kādas drēbes, un otrkārt, Aija viņu nekad nepalaida krietni neapskatītu uz ciemu, te kakla saiti pievilkdama, te gruzīti nosukādama ar suku, tur atkal krumpu noglaidīdama, ka Pēteris nemaz paciest nevarēja, jo uz tādiem niekiem, kā viņš pats izteicās, viņš neliekot nekāda svara... bet šoreiz nu viņš pats labis prātis stājās sava soģa priekšā: tas taču bija kas pavisam neparasts.

Aija viņu aplūkoja vērīgām acīm, šur un tur piebalzīja uzvalku, tad uzsita viņam uz pleca un nojokojās:

„Pēterīti, tu esi tagad tik glīts, kā īsts brūtgans!”

Tas „brūtgans” Pēterim ķērās pie sirds, tamdēļ viņš rāja Aiju, pagriezies pie sava galdiņa:

Aija, tev neklājas runāt tādas blēņas, tu esi vēl bērns!”

Tas „bērns” atkal ķēras Aijai pie dūšas, jo viņa taču bij bez diviem mēnešiem pilnus 17 gadus „jauna”, un kuņš skuķis tad gan var to paciest, ka viņu sauc par bērnu! Un Aija turklāt vēl apmeklēja pilsētā meitu skolu un sagatavojās uz citu gadu nolikt mājskolotājas eksamenu... vai tad tur „bērna” vārda dēļ nav jāsprūk iz ādas laukā. Tamdēļ tad arī Aija sameta lūpas kā kausiņus un nosēdās klusi aiz galda, atspiezdama galvu abās rokās, lai jel brālis drīzāk redzētu, ka viņa ir „varen saskaitusies!”

„Ja cilvēks skaistas par ,otru’, tad tam otram

tūliņ to vajaga manīt un just, jo ko tad gan līdz citādi skaisties!" ta bij Aijas pasaules gudrība.

Pēteris, pamezdam acis uz to pusi, tūliņ nomaņija, kamdēļ māsa „lielajā“!

Aija jau bija salabinājama tik ātri, tamdēļ viņš ari tikai tā nopietni nosacīja: „Aijiņ, tu esi liela meita un skaisties par vienu vārdu, kā mazais bērns?“

Vairāk nemaz nevajadzēja; Aija bij atkal kā liepas lapa un nezināja, kā brālim izdabāt.

„Pēterīti, vai tu vēlu paliksi pilsētā?“

„Nezinu... redzēs, kā nu iznāks!“

„Paliec nu tā līdz novakaram, tad palūgšu tēvu, lai aizjūdz jauno zirgu, un tad es tev braukšu pretīm. Vai ja?“

„Ja jau jā, Aijiņ! Brauc vien, jaunais zirgs tāpat diezgan brīvā izdzīvojas.“

Aija vēl pavadīja Pēteri līdz lielceļam un tad nāca domīgi mājās: „Man jau laikam būs jāpaliek vecai meitai, jo ja „kāds“ gribētu mani precēt un diezin kā manā priekšā nezvērētu, ka viņš mani mīlējot no visas sirds un dvēseles, un viņš nebūtu tāds, kā Pēteris, tad es viņa ne par ko neprecētu un nevarētu precēt.“

Ozols gāja mudīgiem soļiem uz pilsētu. Viņš sev nemaz neliedza, ka viņa visas gaitas mērķis uz pilsētu bij vienīgi Meimuru cepurniece Marta. Pirmo reizi Martu Skabunē uz ielas redzot, viņam sirdī modās līdz tam laikam pavisam sveša balss; tā čukstēja: „Tā ir viņa! Tā pati ir!“ Toreiz viņš palika uz ielas stāvam un noslēpumainā balss vienādi čukstēja: „Tā pati ir!“ Kad Ozols atžilba un sevi jautāja: „Ko tas nozīmē, ka sirds man straujāki pukst un stāsta, ka tā pati viņa esot? kas tad viņa tādā ir?“ tad sirds atbildēja: „Viņa ir tā pati, kuŗas tu līdz šim pašam laikam nepazīni, bet neapzinīgi meklēji!“

Toreiz Ozols pie sevis nosmējās un papurināja galvu, bet kad viņš Martu ieraudzīja Meimura cepurniecībā pie loga sēžam un cepures šujām, tad viņš spēji atcerējās, ka Meimura kundze esot viņa tēvam pusbāsa, un gāja viņu tūliņ apraudzīt.

Meimuru un Ozolu dzimtu radnieciskās saites bija ļoti atslābušas. Kad Meimuri tapa nama īpašnieki un Skabunes pilsoņi, vienu laiku viņi vecos Ozolus nemaz vairs nepazīna, ja gadījās tos tirgus dienās uz ielas vai kur citur sastapt; bet kad jaunais Ozols dabūja tepat Skabunes tuvumā skolotāja vietu un vēlāk arī biedrībā nāca dažādos amatos, tad Meimuri atcerējās gan, ka Ozoli tiem esot radi, un īsti tuvi radi. Meimura kundze tad stabulēja Pēterim ausīs:

„Tu esi lepns, ka nemaz mūs neapmeklē! Tavs tēvs taču ir mans pusbrālis. Atnāc nu atnāc, un paskaties, kā mēs dzīvojam! Pasaki arī savam tēvam un savai mātei, lai mūs neaizmirst, kad brauc tirgū un baznīcā... jūs jau te tik tuvu!”

Meimuri tomēr Ozolam lāgā nepatika. Viņš iegriezās kādas reizas Meimuru veikalā, ja vajadzība radās, parunāja kādus vārdus ar Meimuru un Meimurieni un gāja savu ceļu tālāk; bet kamēr Martas jaunkundze vadīja Meimuru cepurnīcību, Ozolu Pēteris bieži bija apmeklējis Meimurus pašus. Pirmo reizi pati Meimura kundze viņu nokavēja savām plāpām lepnajā viesuistabā un projām ejot viņu izlaida caur lielajām durvīm, tā kā Ozols ne Martas redzēja, ne satika. Otro reizi, tīri kā par laimi, Meimurienes negadījās mājās un pats Meimurs tulīn vedināja Ozolu veikalā: „Manas vecenes nav mājās, iesim veikalā. Tad tu redzēsi mūsu jauno cepurnieci, meiča kā viena kumpete!”

Tas notika kādas dienas atpakaļ, kur Ozols ar Martu iepazinās, un arī šodien Ozols savās mājās nevarēja nociesties; viņš atkal gāja uz pilsētu tīri Martas dēļ vien.

Ozolu Pēteris nonāca pilsētā mundrs un žirgts... šāda pastaiga viņam bija īsta atpūta.

Pilsētnieki un pilsētniecības, kuņģus viņš ceļā sastapa, gāja tvīkdami zem saules sargiem un slaucīja sev sviedrus no sejām, bet Ozols nejuta ne mazākā

guruma; viņš bija pieradis saules gozei dārzā strādādams.

Ozols iegriezās bārddziņa veikalā. Miegainais bārddzinis aizturēja žāvas un ļogas un laipni vaicāja: „Ko vēlaties kungs!”

„Matus griest un bārdu dzīt!” Ozols strupī atteica un atsēdās ādas pārvilkta krēslā.

„Vai īsus?” bārddzinis jautāja, aplādams viņu ar baltu palagu.

„Ja!” Ozols atbildēja un sāka atkal domāt par ... Martu.

„Šodien traki karsts laiks!” bārddzinis sāka pēc brītiņa sarunu no jauna, bet Ozols tikai atrūca: „Ja, ja.”

„Redzēs, vai nelīs drīz lietus!” bārddzinis turpināja.

„Tā es nezinu!” Ozols atbildēja un tad bārddzinis viņu vairs ilgāk ar sarunu nemocīja.

Bārddzinis pabeidza savu darbu un paklanījās:

„Lūdzu, mans kungs!” Ozols atmodās no savām domām un paskatījās iepretīm spogulī.

„Pagans tāds, kā tu mani izmāžojis!” viņš norūca un gribēja jau zvelt bārddzinim pa ausi, bet laikus atjēdzās, ka pats laikam atvēlējis, lai tam griežot matus tik īsus. Ozols valkāja kuplos matus īsti pagarus, bet bārddzinis tos nu bij nogriezis līdz plutai. Pukodamies viņš gāja laukā, bet drīz viņa dusmas rima, jo vēja dziesmiņa vijās gar pliko pakausi un deniņiem, saceldama viņam it patīkamas jūtas, un galva tam izlikās tagad tik viegla, itin kā miegainais bārddzinis tam pa miegam būtu noraišījis no galvas dzelzs stīpu.

Ozols zināja, kuŗu drēbnieku Skabunē daudzinaja par to labāko; viņš gāja turp, tā veikalā izmeklēja drēbi un vēlēja izgatavot glītu uzvalku. Drēbnieks apgalvoja, ka viņš tam pagatavošot tādu uzvalku, kas stāvēšot kā uzliets.

Viss nu bija izdarīts un Ozols vairs nevarēja izdomāt nekādu citu vajadzību.

„Pag, jāpaietas līdz biedrībai!“ Ozols noprātoja. Biedrības namā nebija neviena viesā. Ozols izspēlēja ar biedrības viesniecnieku kādas partijas biljarda un taisījās iet uz mājām. Viņš pats sevi mānīja un izlikās tā, it kā par Martu vairs nemaz nedomātu. Pilsētai cauri ejot, viņš iegriezās tanī ielā, kurā atrodas Meimuru veikals. Ozols sakaunējās:

„Kas tie nu par māņiem, vilsta pats sevi!“ Ozols pukojās, tad sacirtās dūšā un gāja taisni veikalā iekšā.

V.

„Labdien, Cielaviņas jaunkundz!“ Ozols sasveicinājās.

„Labdien, Ozola kungs! Labdien!“ Marta sirsnīgi atņēma labu dienu. Viņa pacēlās un sajuta tādu gribu krietni izlodzīties un izžāvāties, bet tā viņa neuzdrošinājās, tamdēļ viņa salika rokas sānos, saspieda sev viduci, sacēlās pirkstgalos un vingrinādamās paklanījās Ozola priekšā un vēl reiz sacīja: „Labdien, Ozola kungs!“ Vai zinat, tas ļoti brangi, ka jūs ienācāt. Es esmu ļoti nosēdējusies, kā nope-rējusies vista — piedodat, tas laikam neskanēja smalki, — es sēdēdama ļoti piekusu un vēlējos, kaut jel kāds ienāktu veikalā, ar kuŗu varētu parunāties, un nezin ko jau tam ienācējam par to neapsolīju.“

„Ko tad jūs tam ienācējam solijāt?“ Ozols jautāja. „Vēlētos izzināt, ko es tad gan laimīgi esmu nopelnījis?“

„Atminat!“ Marta ķircinādamās jautāja un domāja pie sevis: „Dzirdēs, vai viņam būs dūša sacīt: vienu buču! Rīgas kungi to sacītu, kā likts!“

„Miklas atminēt man gan nevedās, bet mēģināšu: laikam solijāt atdot lēti jaunu cepuri!“

„Re, re, cik viņš praktisks!“ Marta domāja un stipri sacīja: „Netrāpījāt vis! Minat vēl!“

„Vienu zariņu no tām puķēm jums pie krūtīm!“ „Netrāpījāt! Minat vēl!“

Ozols tapa drošāks. „Miļu skatu, vai laipnu vārdu...”

„Netrāpijāt! vēl... vēl...”

„Nu tad vienu... vienu bučiņu!”

„Hi, hi, hi! vai tas nācās jums tik grūti izsacīt!”
Marta smējās.

„Vai esmu uzminējis?” Ozols priecājās un savtvēra Martas roku. Kur viņam tāda dūša radusies, par to Ozols pats nevarēja ne nobrīnīties. Sarunās ar jaunām meitenēm viņš jutās aizvien ļoti neveikls un nekad nevarēja vien izgudrot, ka lai saka un dara, ko ne. Bet ar Martu vedās ļoti labi. Viņam tā izlikās, ka Marta viņam nemaz nav sveša, ka ar to viņš var jokoties un ķircināties, kā ar māsu Aiju.

„Vai jūs domājat, ka es tik vieglprātīga, Ozola kungs! Marta gan nopietnā balsī runāja, bet acīs mirdzēja vaļšķība. „Ja nu pirmais būtu ienācis vecais Meiska, kas ar mūsu cepurēm brauc uz tirgiem, ko tad,”

„Solījums jāpilda, lai vai kā! Bet nu šo laimi notvēru es, ne vis Meiska!”

„Kas tā par laimi? Ko jūs īsti domājat, Ozola kungs?”

„Nu... to pašu jūsu solījumu...”

„Na, ko tad es esot solījusi?”

„To, ko jūs klusumā pirmam ienācējam solījušies un ko es atminēju!”

„Ko tad jūs atminējāt,” Es pavisam piemirsu!”

Meitenes klusu ķiķināja, slēpdamās aiz sava darbekļa un Ozolam metās karsti.

„Vienu... vienu bučiņu, pirmajam ienācējam, kā pasakās stāsta!”

Marta smējās un apgriezdamās aizskrēja aiz galda.

„Ka nu viņš mani ķertu, redzētu, kas tad būtu!” viņai šāvās prātā, jo viņai tagad ļoti gribejās paskrieties, patrakoties.

„Ko lai nu saku?” Ozols laužīja galvu, kad arī Marta brīdi klusēja.

„Šitā salmene jums ļoti labi stāvētu! Tā jums jānopērk!“ Marta rādīja ar paceltu roku uz kādu salmu cepuri, kuŗa karajās pie griestiem naglā. Roku uz augšu stiepjot, atbruka piedurkne no rokas stilba.

„Kuŗu jūs domājat?“ Ozols jautāja, bet acu no Martas novērst viņš nespēja. „Cik daiļa viņa, cik šmauga! Cik visi locekļi tai stingri un apaļi, kā vaŗa lieti! Kas par skaistu viducīti, kas par pleciem... kādas krūtis...“

„Bet jūs jau nemaz turp neskataties, kurp es rādu!“ Marta iznāca no aizgaldes.

„Ak, tā tur... Lūdzu, parādiet, vai man tā derēs?“

Pati Marta tam uzlika cepuri galvā un pieveda pie lielā spoguļa. „Vai redzat, cik jūs tagād esiet skaisti, ka nevar vairs ne pazīt!“

„Ak tu pagana skuķis, kā viņš mani dzen spīlēs!“ Ozols domāja un atcirta: „Vai tad es agrāki vis nebiju smuks diezgān?“

„Re, re, cik jūs iedomīgi...“

Pagāja labs laiciņš cepuri izmēģinot un par viņu kaulējoties. Kad cepure bija laimīgi nopirkta, samaksāta un ievīstīta, tad Marta uzrunāja savas mācekles: „Meitenes, diezgān strādāts, svētvakars klāt, metiet mieru! Ejiet uz Gaujmalī pastaigāties; pēc kāda brītiņa es arī iešu turp!“

Māceklēm tas nebija jāsaka divas reizas. Žigli viņas nolika savus darbeķļus, sarīkoja darba galdu, salasīja visas lupatiņas un diegu galiņus un izspurca pa durvīm laukā, kā putniņi steidzās čivinādami iz būriša brīvajā dabā. Smiedamās un acīm samezdamās meitenes devās pa ielu projām, bet aiz nākošās mājas stūŗa jaunās meitenes apstājās, sabāza galvas kopā un čukstēja: „Vai tu manīji arī, kas to būtu no jaunkundze domājis!“ „Kā nu ne!“ — „Ko tad, ko tad?“

„Stāsti man arī!“ — Vai tad tu nemanīji vis! Mūs aiztrieca, lai pati var amizēties ar skolatāju!“

— „Vai nu par velti Rīgā dzīvojusi, tā... prot! Hi, hi, hi...“ Kā viesulis meitenes devās tāļāk, lai

pēc britiņa atkal nostātos un pārrunātu kairinošo jautājumu . . . par mīļākiem, tie jau arī viņām bija, lai nu gan jaunākām un nesmukākām tikai vēl domās!

„Vai Meimura kunga nav mājās?” Ozols iejautājās, kad abi ar Martu bij palikuši vienātnē.

„Tā . . . tad mana runa un persona jums jau apnikusi! Ļoti glaimojoši . . .” Marta atsēdās krēslā un salika rokas klēpī.

Ari Ozols piesēdās.

Jūs labi zināt, ka tā es nemaz nedomāju, ka jūs tīši manus vārdus iztulkojat. Ja tas jums prieku dara, tad atzišos pats labis prātis, ka runās un satiksmē ar jaunavām esmu neveikls. Daba man šo dāvanu liegusi, tur es nekā nevaru darīt. Un ja es visiem spēkiem gribu būt veikls un vēlīgs, tad droši zinu, ka man izies plāni!”

Tā runādams Ozols gan smaidīja, bet Marta noprata, ka šie vārdi ir patiesi un viņš pats arī uzbudināts. Martai sametās žēl šī spēcīgā vīra, kuŗa viss augums izspulgoja spēku un vīrišķību, bet kas nepanesa viņas kaitēšanos un vaļsirdīgi atzinās sava nespēka, kā mazs bērns.

„Neņemāt ļaunā, Ozola kungs, es gan tikai kaitējos un jūsu atklātā daba mani patiesi atspirdzina,” Marta runāja un sniedza viņam roku.

„Vai no tiesas tā? Par to man liels prieks—Martas jaunkundze . . . ja atļaujiet man jūs tā saukt!”

„Kāpēc tad nē, Ozola kungs? Priekš lieliem un maziem ez esmu Martas jaunkundze; un ticu pat, ka daudzi nemaz nezina, ka man arī vēl cits uzvārds!” Marta jautri atteica.

Redzat nu paši, ka man atkal izdevās šķidri!” Ozols žēlojās. „Lūgdams pēc atļaujas, saukt jūs par Martas jaunkundzi, nemaz tā nedomāju, lai jūs man dodiet tās tiesības, kuŗas citi vienaldzīgā patvarībā piesavinājušies . . . nekā . . . kad jūs uz mani tik cieši skataties, tad es apjūku un satinos, kā gailis pakulās nevaru savu domu izteikt . . . nu, īsi sakot, es priecātos

ļoti, ja jūs uzskatītu mani par savu draugu, ja tā atļauts sacīt, un es saucu jūs par Martas jaunkundzi tamdēļ, ka jūs cienīju...“

Martai ļoti patikās Ozolu vēl drusciņ pamocīt. Viņa atbildēja: „Īstu draugu iemantot, tā pasaulē reta manta, un jūsu draudzību es pieņemu ar prieku! Bet... Ozola kungs, kā jūs domājat par to lietu, ko daudzi apliecina, ka draudzība starp vīrieti un sievieti nemaz neesot domājama.“

„Taisnību sākot, es nezinu, ko lai atbildu, jo nebiju sagatavojies šitādu jautājumu no jums dzirdēt!“ Ozolam metās nelabi ap dūšu, viņš nebija skaidrībā, vai Marta dzen ar viņu jokus, vai arī viņa tīši neievēro robežas, kas pēc viņa domām katrai sievietei pieklājās.

„Drusciņ uzskaidramies jūs nekurs netiksiet, Ozola kungs! Nupat jūs man apgalvojāt, ka esot mans draugs... vai tad tā nav draudzības īstā nozīme, ka savstarpēji pārrunā nopietnas lietas un izsaka taisni savas domas, bez visiem likumiem. Tā tad sakat taisni vien laukā, ko jūs sauciet par draudzību!“

„Jūs domājat to izteikumu, ka draudzība starp vīrieti un sievieti esot vai nu mīlestības beigas, vai arī sākums. Vai nav tā?“

„Es arī tagad nezinu atbildēt, tikai gribēju dzirdēt jūsu domas!“

„Nu labi. Bet atļaujiet man par šo jautājumu pārdomāt un tad otrreiz jums izteikt savas domas. Vai tā ar mieru, Martas jaunkundz?“

„Viņš patiesi manī iemīlējies!“ Marta pie sevis nodomāja. Sirds viņai straujāki pukstēja, bet vai aiz prieka un laimes, tā viņa pati skaidri nenojauca.

„Runāsim par ko citu. Vai ziniet, Meimura kungs aizbrauca uz jūrmalu!“

„Uz jūrmalu?“ Ozols brīnījās. „Kas tad Meimuram tur meklējams?“

„Tas pats, kas visiem citiem kungiem: veselība

un viegla diena!" Marta atbildēja. „Viņam esot sirds aptaukusi un ārsts tam pavēlējis doties uz jūrmalu!"

„Un pati Meimura kundze? Vai tā arī jūrā?"

„Nē, Meimura kundze mājās. Viņa solas pēc pāra nedeļām braukt vīram pretīm un tad arī kādu laiciņu padzīvoties jūrmalā!"

„Man brīnums, ka Meimura kundze laida vīru vienu pašu! Un pēc kapeikas viņa kā uzburta... kā tad viņa varēja atļaut tādu šķiedību! Tas patiesi brīnums!"

Bet kur tas gods, ka katram ienācējam viņa var tagād stāstīt: „Mans vīrs tagad jūrmalā! Drīzumā arī es braukšu, kā tik' laiks atliksies, tad kādu mēnesīti jauki padzīvosimies!.. Bet man brīnums, ka Meimura kundzes tagad nejūt veikalā visu pēcpusdienu. Viņa laikam būs azgājusi pie kādas draudzenes viesos."

„Tad Meimurs jūrmalā gan! Tas ir visai jocīgi! Sakat, kā jūs ar pašu Meimuru mierā?"

„Viņš liels vientiesis un drusciņ lepns uz savu mantu, bet citādi ar viņu satikt nav visai grūti, viņš ir lāga vīrs. Ka jūs redzētu tos jokus: viņam mājās gaŗš laiks, jo darbiņa tam nekāda. Tad viņš ik brīžus zogas pie mums veikalā izrunāties un izsmieties; bet Meimura kundze ir modrīga un uz pēdām klāt, un viņai simtiem izdomātu iemeslu, kā vīru izlabināt ārā. Ja cits nelīdz, tad pati uzaicina viņu, lai jel aizietot uz Pilskrogu. Vai ziniet, tādi joki man nerdzēti, nedzirdēti, par tiem jāsmejas, vai grib vai negrib!"

„Meimura kundze laikam greizsirdīga, ka vīrs jūs iemīlējis!"

„Hi, hi, hi! Mīlēt tādu truksni? Piedodiet, man tā tišām paspruka... par savu maizes devēju jau nedrīkstot ļauna runāt! Bet lai nu kā, tomēr jūs mani apvaiņojat, ka domājiet, es varētu otras sievas vīru un vēl tādu mīlēt!"

„Es jau nesaku, ka jūs mīlētu Meimuru, bet viņš iemīlējis jūs!" Ozols kodīgi piezīmēja.

„Viena alga! Pie tāda vīra neviena jauna meita neietu, lai viņš to vai dukātiem apbērtu! Par to jokojot vien jau man visas miesas dreb, kur tad vēl, kad tāds gribētu mani aizskārt, lai vai tikai ar mazo pirkstiņu! brrr!! Bet lai paliek nerunāts, tādas runas neder lieti. Jūs vēl sāksiet par mani diez ko domāt, ka es šodien viena pati pierunāju pilnu pasauli. Stāstat labāki man, kā jums iet, kā jūs dzīvojiet.“

„Ko lai es jums stāstu? Jūs esiet lielpilsētas jaunkundze un manā dzīvē un darbā atradīsiet maz pievilcības!“

— „Pavisam otrādi, Ozola kungs, pavisam otrādi. Es esmu Rīgā dzimusi un uzaugusi. Izņemot smilšu kalnus un apkārtējus priedulājus, pasauli, dabu, kokus un stādus tikai tikdaudz pazinu, cik par viņiem skolā mācījusies vai arī kādā grāmatā lasījusi. Mans pirmais gaŗākais ceļojums mūžā bija ceļš no Rīgas uz Skabunēm. Bet te es braucu pa dzelzceļu un no dabas un zemju ļaužu dzīves daudz neka neredzēju. Kad nonācu Skabunēs, tad man bij brīnums un prieks reizā par visu, ko vien te redzēju un dzirdēju. Iedomājaties tikai, ka pat dzīvu cūku es tikai vienu vienīgu reizi tiku Rīgā redzējusi. Māte mani pavadīja uz veikalu un abas gājām kādai mājvietai gaŗām, kur zemnieki no zemēm iebraucot, kā māte man vēlāk stāstīja. Te no vārtiem izskrēja tāds sarains nezvērs, paīsām kājām, bet briesmīgi gaŗu purnu, un vesals bars vīru tam no pakaļas kliegdami, brēkdami.“

„Lācis, lācis!“ es kliezdu, ko jaudāju, un spruku kādās vaļējās mājas durvīs iekšā. Kāpēc man tas vārds „lācis“ paspruka, ta lāga vairs nezinu, laikam māte mani mazu ar lāci bija baidījusi. Ļaudis skrēja pie durvīm, pie logiem un sāka galvu galvām smieties. Labi, ka māte mani izglāba no lielā kauna.

Viņa mani aši izvilka no ļauža pulka un iečukstēja ausī: „Meitiņ, ko tu aušājies! Tā jau tikai cūka, lauciniekiem pasprukusi!“

Marta un Ozols skatījās viens otram acīs un nevarēja nemaz beigt par šo joku smieties.

„Vai ziniet, tā gan es vēl nebiju dzirdējis, ka Rīgas jaunkundzes nezina izšķirt cūkas no lāča!“ Ozols iesmējās, un viņiem abiem bij jāsmeļ vēl otrukārt.

„Kā tad būtu ar miežiem un auzām, ar liniem un griķiem?“ Ozols tēgāja.

„No tādām lietām man vēl nav nekādas jēgas!“ Marta smiedamās atzinās. „Dzirdat nu paši, ka lauku dzīve un darbi man sveši, un ar lielāko prieku es klausos jūsu stāstā!“

„Ja jums būtu patika, tad es jūs lūgtu, atnākt kādreiz ar Meimura kundzi uz skolu, tad jums visu izrādīšu un izstāstīšu, kā mēs laucinieki dzīvojam un strādājam. Ieminēšos par to arī Meimura kundzei, viņa jau sen solijusies manai mātei, ka mūs reiz apmeklēšot.“

„Tas jauki, patiesi jauki, un jūsu laipnība man dara lielu prieku. Uz nākošu svētdienas vakaru pēc veikala slēgšanas mēs būsīm droši pie jums. Vai jūsu tēvs ar māti arī pie jums dzīvo?“

Ja, viņi dzīvo pie manis skolā un kopj zemi. Es atkal pats strādāju ziemu skolā un vasaru dārzā.“

„Kad jūs atpūšaties?“

„Atpūšos! Es domāju, ka esmu vēl par jaunu priekš atpūtas. Darbu maiņa manai atpūtai pietiek un tad vēl šāds brītiņš klāt, tad man atpūtai ko domāt un pārtikt pietiek nedeļām, kopjot savas ābeles, laistot ogulājus un padarot citus dārza darbus.“

„Es negribu ticēt, ka jūs tik cieši strādājat!“

„Kāpēc tad? Vai tad mani turat par... par tukšu lielību! Tad kā par sodu šai neticībai jums katrā ziņā jāatnāk un jāapprauga mans dārzs un jāpārliecinājas, ka es nelielos vis! Dodat roku!“

„Jau reiz apsolījos un uz to dodu roku ar lielu prieku!“ Marta sacīja, sniegdama tam savu roku. Ozols arī pirmāk ticēja Martas solījumam, bet tāds gadījums, kur tam brīv turēt Martas rociņu savā, tam bija ļoti patīkams.

„Ticu jau jums pilnīgi,“ Marta turpināja, atvilkdama savu roku. „Man šaubas tikai tamdēļ cēlās, ka jums tik mīkstas un nenodegušas rokas, itin

kā tās darba nebūtu nemaz baudījušas. Redzat, cik daudz jau es īsajā laiciņā esmu ievērojusi. Esmu jau iepazinusies ar vairākiem jauniem kungiem, — tos Meimura kundze sauc par saimnieka dēliem, — pēc sejas un apgērba viņi maz no Rīgas kungiem šķirami, tikai sārtāki, veselīgāki, taisni tādi, kā jūs, bet kādas viņu rokas! Saskrāmbātas, netīras un cietas, kā krams! Man par to bija brīnums, bet Meimura kundze sacīja, ka tas no darba!”

„Cik jūs smalki novērojat; tas tiešām tiesa. Es strādāju arī lielo darbu, bet rokas taupu, cik spēdams, lai pirksti paliktu lokani, jo es ļoti mīļoju uz vijoles spēlēt!”

„A... tad jūs arī esat mākslinieks!”

„Tā jau es nemaz nedomāju, es tikai pats pūlos, jo tas man dara prieku, no mākslas vēl ne vēsts!”

„Vai zināt, par daudz pazemīgam arī nevajaga cilvēkam izlikties! Man no muzikas nu gan nav daudz jēgas, bet kad sērsīšu pie jums, tad jūs lūgšu uzspēlēt kādu jautru gabalu! Vai jums arī brāļi un māsas ir?”

„Tikai viena māsa, tā apmeklē tepat Skabunē meitu skolu un sagatavojas uz skolotājas amatu!”

„Tas jau īsti brangi! Tad jūs mums uzspēlēsiet kādu jautru dejas gabalu un mēs... kā tad sauc jūsu māsu?”

„Par Maiju, bet mēs viņu no maza gala iesaukuši par Aiju!”

„... Skaists vārds! Mēs abas ar Aiju tad dejosim, ka mati vien lec! Tie tikai būs svētki! Es jau tagad priecajos!”

„Dejas gabali gan man... nevedas, bet gan jau tad kaut ko sačīgāšu!”

Martai spēji uzmācās sēras domas un tā sacīja: „Es jūs patiesi apskaužu, Ozola kungs! Visa jūsu valoda izstaro tādu mieru, tādu pašpaļaušanos... nezinu, kā lai izteicos, bet tas ir tiešām apskaužami. Jums iemīļots darbs, skaists amats, savi vecāki, mīla māsa un savi draugi... jūs gan esāt laimīgi? Vai nav tiesa?”

„Tiesa, Martas jaunkundz! Par savu likteni nekurnu! Bet redzat, es atkal jūs turu par vēl laimīgāku!“

„Mani? vai no tiesas mani? Kamdēļ tad īsti?“

„Jums arī savs amats, pati nopelnat savu maizi, ko vis no daudzām mūsu laiku jaunkundzēm nevar sacīt. Tad Dievs vēl jūs apveltījis savām labākām dāvanām — jums ir veselība un tāds skaistums, kas katru apbur, un ka jums laipns un dedzīgs gars, to es aridzan ticu.“

„Vai jūs to no tiesas sakat, jeb tikai man glaimojat?“

„Glaimot man nevedas, to jau jūs zinat, ko es sacīju, tā mana sirds pārlicība.“

„Varbūt arī, ka jums taisnība. Ar savu amatu esmu apmierināta, tas man dara pat prieku, un tās labās īpasības, ko jūs saskaitījāt... varbūt, ka arī tā ir, bet lielas lietas es no viņām vis neturu... Bet es esmu viena pati pasaulē. Daudzreiz mani pārņem tādas ilgas, tādas neizsakamas žēlabas, ka cita nezinu darīt, kā no sirds izraudāties. Kad esmu izraudājusies, tad pati sev prasu, par ko tad raudāju, bet tieši atbildēt arī nezinu. Vēlos, kaut man būtu mīļa māte, vai tēvs, vai māsa, bet nezinu arī, vai taisni to vēlos, tikai zinu, ka sirds ir tukša un es... viena... viena...“

Un Marta patiesi aplāja seju abām rokām, viņas krūtis elpoja īsi un āši, locekļi raustījās kā stiprās raudās, un asaras spiedās caur pirkstu starpām.

Tādā klizmā Ozols savu mūžu nebija atradies. Ja kādreiz Aija saskaitās, tad viņš spruka tulīņ pa durvīm laukā un bēga uz dārzu, vai uz mežu, jo sieviešu asaru viņš bijās vairāk, nekā paša nelabā — bet ko lai nu ar Martu dara? Ozols pacēlās un paskatījās zagšis uz durvīm, bet tad atjēdzās, ka Marta viņam tik mīļa, ka Martas tagad viņam tik žēli, ka gatavs pats uz pēdām līdz raudāt.

Tā bailīgi viņš tuvojās Martai un čukstēja: „Martas jaunkundz, neraudiet jel! Tā es nevaru izciest! Neraudiet jel! Martas — —!“

Bet Marta nemaz viņu nedzirdēja.

„Martīn, mīļā Martīn, neraudiet jel! Vai tad es jums ko ļauna darījis, ka jūs tā! Nav jau tiesa, ka nevienis jums nemīlo, es jau jūs patiesi mīlu un mīlēšu vienmēr!“

Ozols pats sabijās par saviem vārdiem un apstājās savā runā, bet Marta laikam viņa mierinājumu nemaz nedzirdēja, viņa šņukstēja vēl diktāk. Ozolam pavisam sirds saplaka un raudas pašam puisam arī vairs nebij tāļu, redzot otru tik žēli un no visas sirds raudam. Tā bailīgi viņš aplika vienu roku ap Martas viduci un vilka ar otru roku ar varu Martas rokas no sejas, čukstēdams viņai ausī mīļus, sirsnīgus vārdus: „Martīn, vai tad jūs neticat, ka es jūs patiesi un no visas sirds mīlu? Nav jau ilgi, kamēr mēs pazīstamies, bet es domāju, ka jums šo vajadzēja manīt, cik jūs man esat mīļa. Es patiesi varu sacīt nūdie! ja jūs neticiet. Neraudat vairs! Es arī sāksu raudāt, ja jūs nemitēsaties; es vairs cita nezinu darīt!... Martīn, mīļā Martīn!“

Martai pārgāja raudas un viņa atjēdzās, ka Ozols viņu apkampis. Ko Ozols visu sarunāja, to viņa tikai kā pa sapņiem atcerējās. Viņa nokaunējās un piecēlās. „Ozola kungs, jūs esat patiesi labs cilvēks, ka mani neizmējāt, bet es esmu gatavs bērns, man tagad patieši par sevi ir kauns!“ Viņa aizgāja pie otra loga un noslaucīja asaras.

Labu brīdi istabā valdīja klusums. Ozols nezināja, ko lai nu dara. „Viņa laikam manis vis nemīlē, ka viņa tā! Es tak taisni sacīju, ka viņu mīlu, bet Dievs to zin, vai viņa maz dzirdēja? Viņa laikam nekā nedzirdēja!“ Tad viņš atkal domās kavējās pie tā, ka Marta viņam dusējusi patiesi pie sirds, ka ar šīm pašām savām abām rokām viņš to turējis apkamptu. Viņš tagad vēlējās būt vienatnē un tad šīs jaukās domas labi krietni izdomāt, kā viņš to apkampis, kā ar savām lūpām piedūries pie viņas rokām, pirkstiem un pat pie vaiga!

Jau sāka tumst. Kalpone ienāca no Meimuru dzīvokļa veikalā un sacīja: „Cienīgmāte liek sacīt,

lai es jums palīdzot saslēgt durvis un logus, un lai tad viņai aiznesot atslēgas un kasi, viņa pati vairs bodī nenākšot. Viņa man vēl piekodināja, lai tik' padarot vien visu labi krietni!"

"Labu vakaru, Martas jaunkundz!" Ozols atvadījās, paturēja brītiņu Martas roku savējā un pačukstēja: „Vai jūs neesiet tik uz manis ļauna, Martas jaunkundz?"

"Par ko tad?" Marta jautri atbildēja, un Ozolam tā likās, ka arī viņa spiestu tā roku. „Staigājat laimīgi un sagaidat mūs drīzumā!"

"Tad ar Dievu un uz redzi drīzumā!"

"Ar Dievu!"

Ozols nodabā pagriezās pa to ielu, kas veda uz skolu. Uz tilta pār upi viņš spēji apstājās un iesita sev pa pieri: „Ak tu lācis! ak tu lācis!"

"Kas par lāci!" viens pretīm nācējs sauca, kas Ozolu bij pazinis.

"Tu esi lācis un liec mani mierā!" Ozols sirdīgi atbrēca, ka pažiņa viņu traucējis un viņā noklausījies. Lieliem soļiem viņš steidzās pa ceļu projām, kamēr Skabunes beidzamās mājeles viņam palika aiz muguras, un viņš pats iegāja mazā priedišu siliņā, caur kuŗu veda ceļš. Viņš pārlēca grāvī un pāri un atkrita no saules izdedzinātajās ciesās. Saule jau bija nogājusi, no vēja ne ziņas, bet tomēr rāsas ne manīt nemanīja. Ļautiņi un visa daba ar lielām ilgām gaidīja lietu, debesu svētības, bet cerības nebija nekādas. Tomēr Ozolam tagad bija cita bēda, viņš bij noskaities pats uz sevi, un to nevis pa vienam smieklam.

"Ak tu lācis! Ak tu lācis!" viņš sirdijās, gulēdams sausajās ciesās un smilgās, kapādams ar pēžiem zemi. Par lāci viņš sunīja pats sevi.

"Es iemu uz pilsētu tīri Martas dēļ! Sen gribu tikt skaidrībā, vai viņa mani mīl, vai ne! Atkal nekā! Ak tu lācis! Ak tu lācis! Sadomāju visu tik skaisti, bet kad jāizpilda, tad atkal nekā! Ak tu lācis! Ak tu lācis! Šodien pat: viss vedās tik glīši, itin kā Marta pati uz to skubinātu! Nezin, kamdēļ viņa tik

gauži, gauži raudāja? Tik gauži raudāt, ka nedzird pat tā, ko es tai čukstu ausīs par savu mīlestību! Man vajadzēja tikai sacīt diktāki, gan tad viņa dzirdētu un viss izietu pa godam. Bet kā lai klieudz, kad otrs tik gauži raud? Kad viņa apmierinājās un stāvēja pie loga, tad man vajadzēja skaidri noprasīt, tas bija brīdis, kā radīts priekš tam, bet ko tu nu! atkal nekā! Ak tu lācis! Ak tu viens īsts lācis!”

„Nekā! Es patiesi visu to izdarītu, ja tikai tā sasodītā kalpone nebūtu uznākusi. Lai velns viņu būtu par ratu aizrāvis, — tā tik' man visu izjauca! Bet par to nekas! Tagad zinu droši, ka Marta mani mīlē! Cik mīļi viņa prot skatīties, cik mīļi runāt! Kā viņa man pieglaudās... tas viss ir vairāk vērts, nekā visi mīlestības zvēresti...”

Ozols iestīga jaukajās izbaudītās laimes atmiņās un viņam nemaz neapnika šīs domas domāt no viena gala un otra gala, krustām un šķērsām...

Ratu tarkšķis viņu uztrauca no domām. Neapzinīgā ziņkāre dzina pacelt viņam galvu un viņš pazina krēslā savu zirgu un Aiju.

„Pavisam piemirsu, ka Aija solījās man braukt pretīm!” viņš iedomājās un lēca grāvim pāri, kliegdams: „Pieturi! pieturi! Vai dzirdi! Hop! Hop!”

Aija sarāva grožus un aizbrauca kā divdeviņi. Gan Ozols skrēja, ko jaudāja, bet drīz aizkusa un Aijas vairs ne jutin nejuta.

„Lai skrien! Gan viņa griezīsies atpakaļ!” Ozols apmierinājās un gāja atpakaļ uz pilsētu Aijai pretīm.

Pēc laba brīža brauca Aija smiedamās.

„Kur tu, aušiņ, gribēji skriet?” Ozols ievaicāja. „Vai tev jel maz prāts! Būtu nu tevi jaunais zirgs izputinājis, ko tad?”

„Tu mani tā pārbaidīji un nu vēl baļ turklāt! Saki, vai tā taisnība? Tu mani tā pārbaidīji, ka vēl tagad visas miesiņas dreb? Vai tad es tevi pazinu? Es domāju, ka nupat razbainieks lec no meža laukā! Tikai vēlāki man ienāca prātā, ka tas razbainieks laikam cits nebūs, kā tu! Tad braucu atpakaļ!”

Ozols uzsēdās uz līnij-droškas un iegrimā atkal domās.

„Vai zini, es piecas reizas aizbraucu līdz tiltam un atkal atpakaļ līdz skolas ceļa galam. Kur tu tik ilgi kavējies!”

„Biju pie Meimuriem!”

„Ak pie Meimuriem! Ko t' tie laba dara?”

„Ko t' nu dara, dzīvo tāpat!”

„Vai tu arī dzirdēji, ka pilsētā esot mēris izcēlies? Man tā stāstīja viena sieva, kurū es pavedu, ka šonedēļ kādi desmit esot miruši un neveselu bez sava gala!”

„Par to es nekā nedzirdēju! Būs tik' tādas izrunas!”

„Neesot vis izrunas! Sieviņa man stāstīja ties' no tiesas! Ka tik' nu mums arī kādam nepiemetas, mēs jau tik tuvu pilsētai!”

„Blēņas! tā līga nemaz nav tik bīstama, ja tikai pats maz uzmanas un laikā lieto zāles!”

„Vai Meimuri gan visi veseli?”

„Paša Meimura nemaz nav mājās. Viņš aizbraucis uz jūrmaļu!”

„Paskat, paskat, šis citādi vairs nezin lepot, brauc uz jūru, kā kāds kungs! Ko tad Meimuriene tev stāstīja? Laikam atkal labi izlielijās par savu bagātību? To jau viņa prot!”

„Ko?”

— „Kas tad tev šodien noticis?” Aija bažījās, skatīdamās sev pār pleciem. „Lai tev prasa, ko prasīdama, vienādi tev: ko un ko?”

„Es nedzirdēju, ko tu prasīji?”

„Es tev prasīju, ko laba Meimuriene tev izstāstīja?”

„Es Meimurienes nemaz nesatiku!”

„Lai nu viens cilvēks saka: Meimurs jūrā — Meimurienes šis nemaz nesaticis — nu ko tad tu stāsti melus, ka bijis pie Meimuriem?”

„Es jau biju tikai veikalā un ne visai ilgi —”

„Ko tad tu veikalā darīji?”

„Ko tad citu — nopirku cepuri.”

„Parādi, kur tad tev tā jaunā cepure ir?”

„Ka tevi jods, man cepure pavisam aizmirsās turpat veikalā uz galda!”

„Pēteri, Pēteri, ar tevi vairs nav lāgā! Nopirkt jaunu cepuri un tad aizmirst turpat uz galda! Lai nu viens cilvēks saka, vai tev maz vēl jēga!”

„Cepure nezudīs, gan es otrreiz viņu dabūšu! Ka tu zinātu, kas par skaistu salmeni! Tāda skaista dzeltana, platām malām un melnu lentu visapkārt!”

„Tad nu mēs vairs kopā iet un braukt nevarēsim!”

„Kamdēļ tad tā?”

„Mana cepure tāda gluži pašļukusi!”

„Re, kur gudriniece! Nu nekas! Rītu vai parītu iešu savai cepurei pakaļ un tad likšu pagatavot arī tev to visskaistāko cepuri.”

„Pēterīt, brālīt, vai no tiesas!”

„No visas tiesas!”

„Tad dod man mutes!”

„Liec nu man miera! Ej pasauc puisi, lai nojūdz zirgu!”

Viņi bij atbraukuši mājās, Ozols nolēca no droškas un gāja dārzā.

„Kur tu nu vēl iesi!” Aija sauca tam no pakajas.

„Nāc drīz atpakaļ, citādi vakariņas pavisam atdzisis. Mēs visi jau sen paēdām.”

„Liekat vakariņas nost, man ēst nemaz negribas. Bet durvis atstājat vaļā.”

Pēteris nozuda dārzā un Aija tam nolūkojās no pakajas, galvu kratīdama, gudrodama.

„Lai nu viens cilvēks saka? Kas tam Pēterim šodien īsti noticis!”

VI.

Cepurniece Marta Cielaviņa un Meimura kalpone Anna sabultēja veikala logus, tad kalpone no ielas puses aizvēra dzelzotās durvis un Marta tās no iekšpuses saslēdza. Marta aizdedzināja tumšajās

veikala telpās sveci un izņēma no atvilktnes vācelīti ar naudu, kas šodien dabūta par pārdotām mantām.

„Ja Ozola kungs nebūtu pircis cepures, tad nebūtu naudas tikpat kā nemaz!” Marta domāja, pažvadinādama naudas vācelīti.

„Palūk, te viņš aizmirsis savu jauno cepuri! Vai tas nav tikai tīšs darbs? Jānolies aizslogā; rītu vai parītu viņš droši nāks cepures meklēt... Ozols ir patiesi labs cilvēks ar zelta sirdi... Cik viņš jūtīgs! Cik sirsnīgi viņš otru prot mierināt!... Ozols mani mīl, no tiesas mīl... viņa tuvumā es jūtos mierīga un droša... es arī viņu mīlēšu... viņš jau ir tāds varen stiprs un spēcīgs... un smuks arī!...”

Marta iegāja ēdamistabā un aizslēdza arī šīs durvis. Viņas pašas istabiņa atradās nama otrā stāvā. Mācekles dzīvoja savā maizē pilsētā, kur nu katra.

Kalpone ienesa vakariņas un nolika galdā vienu šķīvi.

„Vai pati cienīgmāte vakariņās nenāks?” Marta jautāja.

Pirms vakariņām saskaitīt dienas peļņu, tas bija Meimura kundzes darbs ik vakarus, viņas visumīlākais darbs, bet šovakar viņa pašu pirmoreizi, kamēr Marta jau šeitā, neatņēma ar savu roku dienā pelnītās naudas.

„Nenāks vis! Cienīgmāte sacīja, ka viņa esot bijusi ciemos un tur vakariņas paēdusi. Lai jūs uznesot naudu un atslēgas augšā un lai ēdot vien viena pati,” kalpone stāstīja, un tad klusu vēl piebilda: „Kur tad nu šī citur bija ciemos, kā laikam pie tās pašas Beku Jurenes! Līdz ko pati pēc pusdienas no pilsētas pārnāca, tā tuliņ Beku Jurene bija klāt un pa sētu uzslapstījās augšā. Visu vakaru viņas abas pa augšu nu būrās, velns viņu zin, ko tur pestēlo, ko nē! Labs jau nekas nebūs! Vecā Beku Jurene jau esot tāda ragana, kas tevi uz pēdām noburot, ka nevarot ne no vietas pakustēties!”

„Ko nu runā tādas blēņas! Šinīs laikos pestējiem neviens cilvēks vairs netic!” Marta paņēma naudas vāceli un atslēgas un kāpa augšā pie Meimura kun-

dzes. Augšas istaba bija tumša. Marta krēslā tikko saredzēja, ka Meimura kundze sēž uz gultas, satinusies lielajā lakatā.

„Vai jūs neveseli, Meimura kundze?“ Marta iejautājās: „Te ir tik tumšs, es iedegšu uguni!“

„Nevajaga vis, nemaz nevajaga! Ko nu par velti uguni dedzināt! Man tikai drusciņ zobi apsāpuši un nevaru iet vējā, tad plēš vai galvu pušu. Par laimi ienāca Beku Jurenīte un man zobus apbrieba: palika tulīņ daudz labāki. Gan pa nakti sāpes rimšies. Vai šodien daudz naudas ieņēmāt?“

„Maz, Meimura kundze, gluži maz! Es gan naudas neskaitīju, bet, man domāt, par 5 rubļiem daudz vairāk nebūs.“

„Ak tu žēlīgais tētīt! Vakar bija tirgus diena un sanāca tikai 22 rubļi un šodien atkal tik maz! Ko tas Dievs gan domā ar tādu laiku? Brēc laucinieki, brēc pilsētnieki, ka bads nupat mājās. Ja nu vēl mēris ienāktu pilsētā, tad pavisam traki! Tur ta pati biedriba vainīga, to tik es saku. Tur leca, tur spēlēja šogad visu cauru gavena laiku, nu ir Dieva sods klāt, un mums nevainīgiem jācieš līdzī. Tā Beku Jurenīte stāstīja un man viņai jātic vien ir!“ Meimura kundze tā kā atvainojās par savām melšām.

„Šodien pēc pusdienas divas reizas tornī dzirdēju zvanam, nezin, vai tie nu mērī mirēji, vai citi!“ Marta ieminējās. „Ar ļaudīm es neesmu tikusies un nekā skaidri nezinu.“

„Gan jau Dievs žēlos! Vai nu tulīņ ar mēri jāmirst, ir jau citu mirēju diezgan, kam laiks pienācis! Uzliekat vien atslēgas un naudu tepat uz loga, tad jūs varat iet! Es vakariņas ēst lejā neiešu.“

„Vai jūs vēl kā nevēlaties? Ja esiet neveseli, tad sūtīsim pēc ārsta!“

„Ko nu jūs tulīņ par ārstu! Es esmu gluži spirgta un vesela. Tikai tie paši zobi, tie mani daudzreiz moca, laikam jaunās dienās esmu ēdusi par daudz saldumu! Gan sāpes par nakti rimšies!“

„Tad ar labu nakti, Meimura kundze!“

„Ar labu nakti! Martas jaunkundzīt!“

Marta gāja no Meimura kundzes istabas laukā un, durvīs atskatoties, viņai tā izlikās, itin kā tumsā kāds ievaidētos.

„Vai jūs kaut ko sacījāt, Meimura kundze?“
Marta apstājās un jautāja.

„Nekā, Martiņ, nekā! Bet varat pasacīt Annai, lai viņa mazos sētas vārtus atstāj valā. Beku Jurenīte solijās vēl reizi atnākt un man zobus apraibīt!“

Marta nokāpa lejā.

„Nu, Martas jaunkundz, ko laba jūs dzirdējāt? Ko redzējāt? Pati cienīgā jau manis nemaz nelaida istabā, runāja ar mani tikai caur durvju šķirbu,“ Anna jautāja.

„Meimura kundzei zobi sasāpuši — tas viss! Lai tu atstājot sētas vārtiņus vaļā, Beku Jurene vēl nākšot viņai zobus apvārdot!“ Marta atbildēja un sāka ēst vakariņas.

„Tad zobi viņai sasāpuši un Beku Jurene bijusi pie viņas... nu es ticu. Zobu sāpes Beku Jurenīte atņem kā ar roku! Vēl viņnedēļ pat man sāka smelkt kreisie dzerokšļi, bet es laikus prom pie Beku Jurenītes, un sāpes pagalam gan! Tas māklis viņai ir, tas Dievam tiesa! Bet tomēr man no viņas tā kā bail, kad tikai to ieraugu!“

„Kas tā Beka Jurene tāda ir? Es vairāk reizes esmu dzirdējusi viņu daudzīnam pa to īso laiciņu, kamēr mītu Skabunē,“ Marta ēzdama jautāja.

„Vilks viņu zin, kas viņa tāda īsti ir! Tagad viņa dzīvo pilsētas nabagu mājā un pati caur savu spēku uzmetusies citiem nabagiem par saimnieci. Viņa tagad izkaltusi vecene, bet spēka viņai kā zirgam. Es pati esmu redzējusi, kādas žagaru nastas un kādus sēņu grozus viņa bliež no meža uz pilsētu, ka tīrais brīnums. Mana tēvmāsa arī dzīvo nabagu mājā, no tās tad es šo to esmu dzirdējusi. Visi nabagi no viņas bīstas; kad tā tikai uzsitot ar skruķi uz kula, tad visi tūliņ klusi, ne čakst, ne grab! Ja kāds nepaklausot, tad viņam savelējot zilu muguru. Viņas vīru saukuši par Beku Juri. Turku karā viņam bijis jāiet par zemes sargu. Jurenīte vīram

gājusi labu prātu līdzī. Balkanu kalnos vai viņas vīrs būtu pavisam nosalis, ja sieva viņa neizglābtu. Veselām verstīm, pa kalniem un lejām, viņa vilkusi un nesusi savu vīru. Dzīvību gan izglābusi, bet kājas vīram nosalušas, tās tad dakteri nozāģējuši. Viņi pārnākuši dzimtenē un Beku Juris tulīņ ticis pilsētas nabagu mājā, viņš bijis pie pilsētas pierakstīts, un dzīve te nabagu mājā ir laba. Pirmajā laikā Beku Jurene esot dzīvojusi vīram par apkopēju, bet pēdīgi arī pati tikusi uzņemta nabagu mājā. Pērn vai aizpērn Beku Juris nomiris. Es pati viņu tiku redzējusi tirgus dienās, kā viņš tipāja savām īsām koka kājām, dāvanas lasīdams. Ļaudis stāsta, ka Beku Jurenei esot naudas kā pūķam. Viņi dabūjuši no pilsētas un no kroņa pabalstu, Beku Juris pats pa tirgiem salasījis daudz naudas, jo tādām kroplim, kam vēl divas goda zīmes karajas pie krūtīm, visi labprāt atmetuši pa grasim, un pati Beku Jurene ar savu mākli arī vis mazuma nenopelnot. Viņa riebjot zobus, liekot ragus, braukot pakrūti, palīdzot meitām nelaimē, un vilks viņu sazin, ka visa vēl viņa neprotot! To visu viņa esot iemācījusies zaldātos no kāda krievu burvja. Reiz turki uzbrukuši krieviem miegā un burvis nemaz nepaguvis izteikt savu burvja vārdu, kad jau viens turks ar savu līko zobenu viņam iezvēlis pa galvu. Krievi aizmēnuši gan turkus, kā spāļus, bet burvis dabūjis galvā par daudz lielu robu, nelīdzējuši vairs ne vārdi, ne zāles. Beku Jurene burvi kopusi un mirdams tas viņai atstājis visus savus māklus. Ka jūs dzirdētu, kad Beku Jureni sakaitina, kā tad viņa pa krieviski prot lamaties, tīri kā zaldāts!“

Marta bij paēdusi vakariņas un noklausījās murtīgās Annas nostāstā. Kad Anna beidza, tad viņa iebilda: „Protī gan tu stāstīt, tīri kā no grāmatas!“

„Kā, vai jūs man neticat? Vai jūs domājat, Martas jaunkundz', ka es melšu?“ Anna uzskaitās, jo par gaŗo stāstu viņa vismaz bija sagaidījusi kādu slavas vārdu.

„Es jau ticu, Anniņ, ka nemaz neapnīk klausī-

ties! Man tā vien liekas, ka es tagad vēl būtu maza meitenīte, un māte man stāstītu vakara krēslā kādu pasaku, jo šaušalīgāk, jo labāki, tā kā šermuļi vien caur kauliem skrēja. Tad aiz bailēm es, liela meitene jau, ar visām kājām iekāpu mātes klēpī. Visi šermuļi un bailes tad pārgāja un man palika tik labi, tik labi ap sirdi, ka drīz vien es aizmigu!"

"Ja tikai jaunkundzei patīk klausīties, man arī nav pasaku trūkums! Es zinu visu visādas, skaitstas un briesmīgas, par velniem un raganām, par puīšiem un meitām, kā jāsmejas, lai vai vēders plīst!" Anna lielījās.

"Iesim vēl brītiņu pastaigāties, man netiek vienai iet!" Marta vedināja un Anna bija laimīga.

"Tas man patīk, Martas jaunkundzīt, ka jūs nemaz neesat lepna!"

Anna nokopa traukus, nodzēsa uguni, aizslēdza lielās durvis un tad abas ar Martu pa sētu gāja uz ielu. Vārtos viņas sastapa Beku Jurenīti, kuŗa nāca ar lielu padusi zem seģenes.

"Ko tu tur laba nes, Jurenīt?" Anna ziņkārīgi jautāja.

Beku Jurene apstājās, izņēma no mutes lielu koka pīpi un nosplāvās: „Ka tevi čorts! Slauki tu savu padeguni un neperksti, kad tev kristīts cilvēks nekā neprasa! Tikai pielūko vien, ka tev pašai padusas dēļ nav padoms un palīgs jālūdzas no Beku Jurenītes padusas!"

"Jurenīt, kam tu mani tā baidi! Es jau nekā ļauna nedomāju, tikai runu sākdamā tā iejautājos... gribēju sacīt, lai tev izdodas palīdzēt mūsu cienmātei, viņai jau esot traki lielas zobu sāpes!" Anna labināja.

"Zobu sāpes un visas sāpes, tās mūk no manis, kā velns no krusta! Bet nu taisies, ka tieci projām savā nakts gaitā, un neklaudzini te tīrus tukšus niekus!" Beku Jurenīte bārās.

"Mēs tūliņ iesim, krustmāmīņ!" Marta smiedamās iesaucās.

"Kas tad tu man tāda krustmeitiņa, kas arī

tumsā savas tekas min?" Beku Jurenīte piebāza savu galvu Martai gluži pie seja, tā kā Martai elpa aizrāvās no smirdošās dvašas un dūmiem.

„Purniņš tev visai glīts! Tad tu man esi tā skai-
stā cepurniece!! Nešķaudi, krustmeitiņ, tāds dūms
ir skarbs, bet tad veselīgs! Nakti mēs iepazīnāties,
gan nakti atkal tiksimies...“ Beku Jurenīte noslē-
pumaini ieblida. Abas jaunās meitenes stāvēja mu-
tes atplētušas, bet Beku Jurene klumbučoja uz
priekšu, savādus vārdus pie sevis buldurēdama.

„Dumja sieviete, kā viņa prot cilvēkus baidīt!
Nu es jēdzu, kamdēļ ļaudis no viņas bīstas un to
saukā par raganu!“ Marta bārās, bet Anna čukstēja:
Ragana viņa patiesi ir, bet nerunājat tik dikti; ja
viņa to dzirdēs, tad mums nelaieme klāt! Visu viņa
panes, bet par raganu saukāt viņas nedrīkst, tad tā
atriebjas uz pēdām!“

„Es viņas nebīstos, ko viņa man var padarīt?“
Marta droši runāja, kad abas labu gabaliņu pa ielu
bija gājušas.

„Nerunājat vis tā, kas tādu raganu var izzināt.
Skaistas meitas viņa tā kā tā nevarot ieraudzīt un
par daudzām viņa izlaidusi ļaudis niknu slavu, kas
viņu izsmējušas. Tādam paganam labāk pagriež ceļu,
ja pie viņas nav vajadzība!“ Anna gudri mācīja.

„Bet kā tu pati viņu drīksti saukāt par raganu?“
Marta smējās.

„Viņa jau tagad mūsu runas nedzird!“ Anna
atbildēja.

Pilns mēnesis spīdēja pie dūmākainām debesīm
un tērpa visu dabu spocīgā gaismā. Lai arī pusnakts
vairs nebija tālu, tomēr vēl diezgan daudz ļaužu
staigāja pa Skabunes ielām, atspirdzinādamies nakts
vēsumā; diezgan pa dienu viņi bija gulējuši un žāvā-
jušies. Dienu Martai bija maz vaļas uz ielas rādī-
ties, tikai vakara krēslā vai mēneša gaismā viņa sa-
stapās ar Skabunes iemītniekiem, kuŗi nenāca Mei-
mura veikalā. Kāda nama ēnā stāvēja kurmiņš jaunu
ļaužu un, Martai gaŗām ejot, kāds puika diezgan
dikti čukstēja: „Paraug, tā patiesi Meimuru skaistā

cepuriece!“ Tūliņ kāds jauns vīrs steidzās droši Martai klāt un piedāvājās par pavadoni: „Daiļā jaunkundz, vai jums nav vienai bailes pa pilsētu staigāt? Atlaujiet žēlīgi, ka es jums piebiedrojos par pavadoni un sargu!“

„Tas bagātā Reinvalda dēls! Ļoti smuks un devīgs jaunskungs!“ Anna čukstēja Martai ausī, spiezdama viņas roku.

„Līdz šim man nebija baiļu nemaz, bet kad šādi nelūgti tēviņi bāžas ceļā virsū, tad gan man patiesi bailes, tamdēļ tūliņ iešu mājās!“ Marta sirdīgi elsoja, viņa noprata un zināja šādu vadoņu nozīmi. Jauno ļaužu pulciņā atskanēja paklusi smieklī, Marta apsviedās riņķī un steidzās mājās. Anna viņu panāca un žēlojās.

„Kam tūliņ tik skarbi, Martas jaunkundz? Reinvalds jau ir dikti glauns jaunskungs!“

„Ja tu šitā vēl otrreiz runāsi un darīsi, tad tevis es vairs līdzī neņemšu! Vai viņš ir glauns, vai neglauns, par to man nav daļas, bet es zinu, ka tāda uzvedība ir nepieklājīga!“ Marta skaitās, bet Anna taisnojās:

„Dieviņ tētiņ, vai nu es maz tā domāju, kā jūs tūliņ saprotat! Es tikai saku, ka Reinvalds ir smalks kungs un Rasas kunga draugs. Un visas Skabunes jaunkundzes strīdas par to, kurš no viņiem esot skaistāks, vai Reinvalda kungs, vai Rasas kungs. Es nu gan esmu tikai prasta kalpone, bet es saku, ka Rasas kungs ir un paliek smukāks, lai gan Reinvalda kungs ir bagātāks un ģērbjas vienmēr skaistās drēbēs.“

„Vai mūsu nama otrā stāvā aridzan uz vienām durvīm nav lasams Rasas vārds?“ Marta bija samierināta un jautāja Annai.

„Tas pats ir! Tas pats ir! Teodors Rasa! Viņš dzīvo mūsu namā! Un prieks ir tādām kungam kalpot! Es katru rītu viņam tīrīju zābakus un drēbes, un nekad viņam netrūkst mīļa vārdiņa, lai gan viņš ir smalks un gudrs kungs.“

„Kas tad viņš īsti ir, tas tavs dievinātais Rasas

kungs?" Marta jautāja, jo ziņu-kāre sen jau bija aizdzinusi dusmas un nepatiku par Annu un viņas valodu.

„Vai Rasas kungs? Viņš ir skolotājs pie pil-sētas skolas, skaists kungs, patiesi skaists!" Citi kungi viņu godinā par „Herr Oberlehrer!" Pa suņu dienām viņš aizbrauca uz Kurzemi, tur viņa tēvam esot muiža, vai kas. Kad skolas sāksies, tad viņš atkal būs klāt. Tad jūs, Martas jaunkundzīt, redzēsiet! Tad būs pavisam cita dzīve! Rasas kungs jau ir tik laipns, tik jocīgs un tik smuks! Visus viņš mājā izsmidzinā. Kad gāja veikalā... viņš jau dzīvojot šeit otru gadu... tad bija jums zināt, kādu traci viņš nesacēla ar veco cepurnieci un māceklēm. Ja cienmāte skaitās un bārās, viņš tikai tūliņ šai ap vidu un davi! griesties pa veikalu, ka brunči vien ruc! Cienmāte tad nekā... tikai jāpasmejas!"

„Tad ir gan liels nebēdnis tas tavs Rasas kungs!" Marta iebilda.

„Nebēdnis gan, bet skaisties par viņu nemaz nevar. Vai ziniet, es šinī namā nemaz tik ilgi nekalpotu... būs uz ziemsvētkiem gads pilns... ja te nedzīvotu Rasas kungs. Un Reinvalda kungs, viņa draugs, ar viņiem abiem skaisties nedrīkst, to zin visas jaunkundzes. Kā nupat noticis Balceru Klotildei... tā jau ar' ir lepna bez sava gala, nezina, kā savu degunu nest. Es jau arī sakalpoju pie viņiem vai veselu pusgadu, bet ar mani jau ne vārdiņa! Pavasari biedrībā bija liela balle. Reinvalda kungs bijis tāds kā drusciņ iežilbis un lūdzis Balceru Klotildi uz danci, bet šī negājusi. Tad tik viņš sameties ar Rasas kungu un citiem tikai ar acīm. To kaunu tad! Lepnā Balceru preilene nosēdējusi vai veselu stundu, kā mēma bilde pie sienas, bet neviens ar to vairs nerunājis, ne dancojis. Jāiet vien bijis projām... bet tā viņai vajadzēja."

„Par tādiem kundziņiem es nebēdājos!" Marta lielījās un nometa Annai gaŗ degunu knipi, bet sevī tā nodomāja, ka Rasa laikam gan esot velna puika.

„Gan jūs ar viņu iepazīsieties! Tad redzēsīm,

vai jūs vēl tā metīsiet knipi. Man ir viņa istabu atslēgas. Vai neiesim kādreiz apskatīt, kā viņš dzīvo? Tad es jums parādīšu viņa bildi Anna vedināja.

„Tas jau nebūs smuki, bez atļaujas iet sveša dzīvoklī un rakņāties pa otra aizslogu!” Marta gudroja, bet Anna sacīja: „Kas nu tur par nesmukumu, tīrie nieki! Mums jau nemaz nav zagšus jāiet, Rasas kungs pats mán nodeva istabas atslēgu un piekodināja, lai es laiku pa laikam izvēdinājos viņa dzīvoklī. Es domāju, rītu pat tas būs jādara... nevar jau ziņāt, kad viņš atbrauks!”

„Redzēs, kā būs,” Marta šaubījās.

Runādamas viņas bija nogājušas Meimura namam garām, tad atgriezās apkārt un gāja mājās.

„Augšas logā spīd uguns, laikam Beku Jurene vēl penko cienmāti!” Anna klusām runāja.

„Lai viņas... tagād iesim pie miera!” Marta žāvādāmās atbildēja un kāpa otrā stāvā. Anna gulēja turpat apakšā, mazā aizgaldā, kukņai līdzās.

Marta izgērbās savā istabā, atlaida matus vaļā un nostājās spoguļa priekšā, kuŗš stāvēja virs kumodes.

„Skaistā cepurniece?! Tad tā mani Skabunē iesaukājuši!” viņa smīnēdama čukstēja un sakrustoja rokas pāri galvai. „Vai tas ir tiesa?”

Viņa grozījās spoguļa priekšā, bet tas bija par mazu, nemaz nevarēja visa sava miesas veida skaitumu krietni apskatīt. Īgni viņa nopūta uguni un palīda kā zebiekste zem mīkstās segas un baltā palaga. Sakarsušai miesai pieglaudās dzestrās drānas, viņa izlaidās augšpēdus, lai visi locekļi baudītu šo spirdzinošo vēsumu.

„Anna gan ir tikai vienkārša kalpone, bet taču cilvēks, ar ko var parunāties! Un kā viņa visu nezina!” Marta nodomāja, bet domās jaucās Beku Jurenīte, Ozols, staltais Reinvalds... un nepagāja ne minute, kad jau viņa gulēja veselīgā jaunības miegā. —

Otru rītu Marta pamodās drusciņ vēlāku, nekā citās dienās paradusi celties. Tomēr brītiņu viņa vēl staipījās pa gultu un pūlējās atcerēties sapni, ko

nakti redzējusi. To viņa skārta, ka sapnis bijis traki jauks, neparasta jūsmu bauda... vēl tagad patīkams jūtas kaulos tirpa, bet kā tas bijis un kas tas bijis, kas tādas laimes šalkas un tirpas iedvesis, tā viņa nevarēja un nevarēja atminēties. Viņa atsedās uz gultas malas, aizturēja rokām abas ausis, lai varētu stingrāki domāt, atbalstīja elkoņus uz gurniem, bet sadomāt nevarēja it nekā.

„Mēles galā ir, bet atcerēties nevar ne par ko!” viņa nopūtās un sāka gērbties. Pret spoguļi matus pinot viņai šāvās prātā: „Redzēs, vai šodien nāks Ozols pēc savas cepures?”

No izbailēm viņai nošļuka rokas gar sāniem: viņa spēji atcerējas, ka tā sapņojusi par Ozolu un vēl pavisam trakas lietas! Viņa apskatījās visapkārt, vai tik te kāda nav, kas skatās viņas domās?

Durvis no iekšpuses aizslēgtas, — pagultē nav neviena, — tā tad šis sapnis tikai sapnis un viņa nodomāja vienu mirkli, ka sapnis varbūt bijis tīra patiesība.

Marta atmetās uz palodas un vēl pārdomāja sapņa sīkumus, ka viņa bijusi Ozolam... sieva! Vakar viņa nemaz tik smalki Ozola nebija novērojusi, kā viņai tagad viss nāca prātā, ko sapnī redzējusi. Katru krumpiņu sejā, katru Ozola vaibstu viņa atgādinājās, ka tā varētu viņu uzzīmēt, ja būtu daiļniece.

„Es redzēju sapnī, ka viņam virs labās uzacs ir melna kārpīņa, bet nemaz neatminos, vai es to vakardien ieraudzīju? Kad viņš atnāks, tad labi ieskatīšos!” Marta nodomāja, saģērbās un gāja lejā veikalā. Šis sapnis viņai Ozolu tuvināja prātam un sirdij. Cik viņa par sapni iedomājās, tik pati piesarka un pasmējās; Ozols viņai vairs nelikās nemaz svešs cilvēks esam, bet tā vien, it kā viņai tas sen dienām jau būtu mīļš draugs.

Meimura kundze jau atradās veikalā ar putekļu lupatu rokā.

„Tie paši zobi,” Meimura kundze Martai stāstīja, „nemaz vairs nenāca miegs, tamdēļ cēlos tikai

augšā. Anna izslaucīja bodi un es atkal noputināju putekļus. Cepures pie griestiem un sienām gluži apputējušas; kādu rītu pacelsimies agrāki, ņemsim meitenes palīgos, tad visu krietni iztīrīsim!!“

Marta kravāja savu darbu galdā.

„Atpūšaties nu vēl, kamēr meitenes sanāk, diezgan pa visu gaŗo dienu izstrādājaties!“ Meimura kundze varen laipni runāja, tā ka Marta viņu paslepus brīnodamās uzlūkoja. Izlikās, ka Meimura kundze pa nakti būtu stipri pārvērtusies. Seja viņai bija bālāka, gaŗāka, acis iekritušas un ļoti spulgas, citādi viņa izskatījās ļoti glīta, jo bija tērpusies tumšās, jaunās vilnas drēbēs, matus glumi saglaudusi un galvā uzlikusi skaistu cakaiņu aubīti, kas veiksmīgi apslēpa matu bizes trūkumu.

„Cienmātiņ, kapija ir gatava!“ Anna paziņoja.

„Cik tu šodien veicīga, tas labi, Anniņ!“ Meimura kundze Annu uzlielīja. „Par to tu vari ieliet ari sev pusstopa krūzīti kafijas. Pieliec vien pati cukura un pielej krējumu! Mums kafiju nes šepat bodī, te mēs dzersim un parunāsimies! Vai ne, Martas jaunkundzīt?“

„Labprāt, Meimura kundze, ļoti labprāt!“ Marta atbildēja.

„Mums gan, paldies Dievam, ir skaista zāle, skaista guļamistaba, ka pašiem lieliem kungiem nav labāku, bet še bodī man tomēr patīk vislabāki. Te tev katra lietīņa un mantiņa ir pazīstamas un mīlas! Tu zini un gudro, cik uz viņas varētu pelnīt. Vai neesiet dzirdējuši, kā tai vecai grezelei ar savu veikalu iet?“

„Skaidri nezinu, bet vakar meitenes runāja, ka lāgā jau neejot, neesot ne darba, ne pircēju. Viņai bijusi ari viena mācekle, bet tā pati aizbēgusi, jo darba neesot un iemācīties nekā nevarot. Tā taujājusi mūsu māceklēm, nezin, vai jūs viņas nepieņemtū.“

„Mums jau ir trīs mācekles un laiks pats klušais, bet kādu mēnesi vēlāk lai tikai nāk droši, tad

mums darba būs vai cik! Vai jūs ari tā nedomājiet, Martas jaunkundz?"

„Lai tikai pāriet karstais laiks un mēris, tad mums nesīs darbu gubu gubām, par to galvoju. Pilsētā laikam diezgan ļaužu ar to mēri sirgst. Vakar vakarā uz ielas pat, kur tikai vairāk ļaužu kopā, tur visi par to pašu mēri vien runā un spriež!"

„Tā, tā! Man atkal sāk zobi sāpēt, laikam uzlaidu karstu kafiju uz caurā zoba. Jāuzliek zāles!" Meimura kundze izgāja laukā un tikai pēc laba brīža atkal ieradās. Pa to laiku mācekles bija sanākušas un nu izkravāja jaunās ziņas, ko katra savās mājās un uz ielas iemantojušas. Vēdara guļa plosoties aizvien stiprāki; sirgstošie vairojoties un viens, vai pat divi viņnakti esot miruši. Meiteņu ziņas apstiprināja torņa zvans; žēli tas dunēja, vēstīdams atkal viena sirdzeja nāvi.

Meimura kundze apsauca runātājas: „Runājiet labāki par ko citu un pateiciet žēlīgam Dievam, ka mēs visas esam veselas!" Otro krūzīti kafijas viņa nomocīja tikai līdz pusei. „Kafija šodien tāda negaršīga," viņa sacīja.

„Bet man viņa isliekas ļoti gārda!" Marta iebilda.

„Man viņa neiet un neiet pie sirds!" Meimura kundze žēlojās, atbīdīja savu krūzīti un salika rokas klēpī. „Nezin, ko nu mans vīrs jūrā dara? Kas nu gan viņam kaitēs nedzīvot citu smalku kungu vidū? Vai viņš par mani ari domā, tā kā es par viņu?"

„Vai nu bešā!" Marta nopietni atbildēja, bet mācekles viena otrai iebakstīja ar adatas galu un klusu smējās.

„Jūs vēl esiet bērni un nesaprotiet tādu lietu, ka laulāti draugi viens par otru domā, lai viņi ari šķirti!" Meimura kundze bārās.

Kā Meimura kungs pa jūrmalu dzīvojot, to Meimura kundze ar Martu smalki pārrunāja, tad runa pārgāja uz veikāla lietām, un Meimura kundze gaŗi un plaši izstāstīja, ka viņa veikalu nodomājusi paplašināt, ka braukšot uz Rīgu pēc mantām, savedīšot

tik daudz mantu un pārdošot tik lēti, ka veco grezeli isā laikā padarīšot aukstu.

„Bet es jūs tikai nokavēju darbā, iešu labāki vēl kādu brītiņu pie miera, esmu tāda kā nogurusi un miegaina. Kamēr kungs jūrā, man patiesi garš laiks, nemaz nezinu, ko darīt, ko ne! Pircēju arī nejut neviena!“ Meimura kundze pacēlās un gāja uz savu iztabu.

„Viņai garš laiks, jo nav cienīgtēva mājās, ko tramdīt,“ vecākā mācekle čukstēja otrai ausī, bet Marta viņā palūkojās ļoti bārgi, jo viņa domāja, ka jaunai meitenei nepieklājosies runāt tādu valodu.

Pienāca azaida laiks, bet Meimura kundze veikalā vairs neienāca. Meitenes aizgāja pusdienā un Anna ienāca pie Martas gluži nobēdājusies.

„Martas jaunkundzīt, sakiet, ko lai es daru? ko lai iesāku? Cienīgmāte guļ gultā un kunkst, un es nezinu, ko lai taisu pusdienā?“

„Kam tu neprasīji cienīgmātei, viņa tev visu izstāstītu. Es jau arī nekā nezinu!“ Marta atbildēja.

„Es jau nedrīkstēju iet pie viņas iekšā, tikai pie durvīm paklausījos!“ Anna paskaidroja.

„Kāda tu nekrietna!“ Marta nosplāvās. „Tā gan es no tevis nedomāju!“

Marta uzgāja augšā un atrada Meimura kundzi kamolā sarāvušos gultā guļam.

„Es biju cieši aizmigusi un pusdienu pavisam piemirsusi!“ Meimura kundze tāpat gultā gulēdama nevarīgi izskaidroja. „Uz loga ir pieliekamā kambara atslēga, pagatavojat nu pašas, kā redzat, bet lai Anna tūliņ aizskrien pie Beku Jurenītes, man zobi atkal pavisam nejēdzīgi sāk sāpēt!“

Marta izdarija, ko viņai vēlēja, bet Anna bailīgi čukstēja: „Vai ziniet ko, Martas jaunkundze? Es pie cienīgmātes negāju tamdēļ vien iekšā, ka man bailes, vai tik viņai nav mēris?“

„Nemels pasaku! Tu pati labi zini, ka cienīgmātei tikai zobu sāpes. Teci veicīgi pēc Beku Jurenītes!“ Marta viņu skubināja.

Annai trīs reizes bija jāskrien uz nabagu māju,

kamēr dabūja Beku Jureni rokā, jo tā bija izgājusi pilsētā.

Kuzu kuzām Beku Jurene kāpa pa pakāpenēm augšā un aizslēdza no iekšpuses durvis.

„Paldies Dievam, ka tu reiz nāc!” Meimura kundze vājā balsī čukstēja. „Es nemar vairs nevaru izciest, tik briesmīgas sāpes, itin kā man iekšas ar nažiem griestu, ar adatām durstītu!”

„Vai tad tās zāles nelīdzēja vis, ko es vakar atnesu?” Beku Jurene ieminējās.

„No rīta jutos pavisam vesela, bet tad atkal sāka sāpes rasties, bija jāskrien vai desmit reizes laukā un nu... nemaz vairs... vai manu dienī! nupat gals klāt!”

„Nekliedziet nemaz, cienmātiņ, gan sāpes aizdzīšu!” Beku Jurene drošināja.

Viņa sāka Meimura kundzi laītīt un sajoza tai tik cieši pakrūti, ka nabadzīti tikko pavisam nenozņaudza. Pie katra spiediena un žņaudziena viņa vienādi jautāja: „Nu, vai nepaliek jau labāki? Kā nu ir? Vai nav jau daudz labāki?”

Meimura kundzei parādījās auksti sviedri uz pieres un viņa nespēkā vairs nevarēja atbildēt ne vārdu. Viņa iemīga aiz pārpūlēm un Beku Jurene tai sakrāva virsū visas drēbes, kas tik pie rokas gadījās.

„Lai izvīst, būs vesela kā rutkis!” viņa pie sevis runāja, atsēdās uz krēsla un ari iemīga. Visu nakti viņa nebija gulejusi ne brītiņa, nebija jau tikai Meimura kundze viena, kas pa šo vēderguļas laiku meklēja pie Beku Juresnes palīdzību.

Viņa pamodās, kad Meimura kundze to pie rokas raustīja.

„Nu, vai tagad jau nav labāki?” Beku Jurenē vaicāja.

„Daudz labāki, sāpju nemaz vairs nejūt, tikai... nespēks... un liels karstums!” Meimura kundze žēlojās.

„Par to nekas, lai svīst! Tad ieņemsim zāles un rītu būsiet pavisam vesela!” Beku Jurenīte dro-

šināja. „Man vis nav pirmais ārstējams, kam šāda kaite. Kā dakteri vairs nevar, to es laižu vēl valām. Tās zāles, ko dakteri dod, neder ne suņam pie astes, dzer vai visu stopu, spēka tām nemaz, bet par dārgu naudu iedod tikai skaidru ūdeni. Vai nedzirdējāt? Nupat priekš pusdienas atkal vienu iesvanīja?”

„Kā ne, dzirdēju jau pa miegam. Dievs to zin, kas atkal jau miris?”

„Vecais Baltiņš, vīrs kā vepris, saveda dakteri vai desmit reizes mājā, bet tas viņu ieņģrūda kapā. Es atkal iedevu kurpniecei... tai pašai, kas dzīvo ezermalā, špora namā... iedevu pusstopu savu zāļu, un tikmēr neļāvos, kamēr izdzer da dibenam...”

„Vai viņa izveseļojās?”

„Vesela, kā vai nu! Satiku nupat uz ielas. Nesa ūdens nesienus no lielā pumpja... zviēgdama!”

„Lai Dieviņš dotu, ka arī es izveseļotos. Viņš jau nu tik aplam nedarīs, ka mani gluži mēcīs kapā! Aizvakar Kaicīša Līzes bērēs man laikām tā nelaieme piemetās. Citi ļaudis runāja, ka Līze mēri mirusi, citi sacīja, ka tās blēņas. Līze jau bija mana jaunības draudzene, kā tā nu es varēju neiet? Dievu bīdamās vēl šķirstā veco draudzenīti nobučoju; vai nu Dievs tik aplam darītu, ka par maniem labiem darbiem un mīlestību mani tā sodītu?”

„Rītu būsiet vesela, cienmātiņ, tikai ticiet man! Tagad nu ieņemsiet zāles!” Beku Jurenīte runāja un no lielās pudeles ielēja glāzē dulķainu un smirdošu šķidrumu.

„Kas tās ir par zālēm?” Meimura kundze vaicāja.

„Nemaz neprasiet, bet dzeļiet vien iekšā, ja gribiet vesela tapt!” Beku Jurenīte runāja un ar varu ielēja sirdzējai pusglāzes mutē. Bet zāles netvērās.

„Cik tās briesmīgi nejaukas un iekšas griež, kā ar ratu augšā!” Meimura kundze vaidēja, kad atkal druscīņ bija atžilbusi.

„Kas tās ir par tik briesmīgām zālēm?” Meimura kundze kungstēja.

„Tās vēl nav nekādas briesmīgās, tās ir tīrais

silķu sālijums, un šito zāļu nezin neviens dakteris, lai viņš būtu nezin cik gudrs!" Beku Jurenīte lielījās. „Tikai sakožat zobus un ņemat vēl vienu glāzi, tad mēris var svilpt gaŗ pakši!”

„Vai tikai es rītu tad būšu vesela?” Meimura kundze tā kā šaubijās.

„Kad es saku, tad tas notiek! Un neviens cilvēks tad nezinās, ka jums bijis mēris!”

„To gan es ticu un vēlos! Ja ļaudis dabūtu zināt, ka mūsu mājās mēris, kur tad tai nedienai gals! Vai tad vairs kāds nāktu mūsu bodī pirkties? Nedēļām tad neredzētu neviena pircēja.”

„Un valdīšana bodi aizzieģelētu pavisam cieti!” Beku Jurene iebilda. „Es jau stāstīju, ka maizes cepējs, tepat lielajā ielā, saslimis, ataicinājis dakteri un tas, kā nelabais, tūliņ tik policijai ziņu un bodi ciet! Ved nu tādu maitu mājās! Tu samaksā dakterim dārgu naudu, bet šis tev padara tādu ļaunumu, ka tu kod vienā pirkstā un otrā. To tikai prot padarīt tie gudrie dakteri!”

„Tiesa gan, mīļā Jurenīt, tiesa! Tikai nestāsti tu nevienam, ka es ar' tā druciņ sīrgstu! Ja tas tad izietu ļaudīs, tad manu bodi ari, kā likts, aiztaisītu cieti! Lai tad es mēnešiem skatos, kā visi ietu pirkties pie tās vecās grezeles. Nē, labāk nāvi, nekā tādu nelaimi! Dod man vēl tās zāles, Jurenīt!”

„Dzeŗ, cienmātiņ, dzeŗ uz veselību! Ja šitās zāles nelīdzētu, tad es zinu vēl stīprākas!”

Meimura kundze dzēŗa un mocījās, ka vai akmens par viņu iežēlotos, bet Beku Jurenīte turēja tai glāzi pie zobiem un tikai skubināja: „Dzeŗ vēl...”

VII.

Jūrmaļā, Majoros, Meimurs nomāja mazu dzīvokli un par uzturu gādāja pats. Taisni to dienu, kad Beku Jurene Skabunē viņa sievu dzina visu visādām zālēm un nezālēm taisni nāvei rīklei iekšā. Meimurs staigāja jautrs un spīrgts pa Majoriem. No rīta viņš jūrā bij izpeldējies, pusdienas laiks bija

klātu un viņam traki gribejās ēst, jo šodien viņš vairāk nebija baudījis, ka krūzītes trīs, četras paša pagatavotas tējas un kādas šķēlītes desas ar cietu baltmaizi. Ikdienas ap šādu laiku viņš staigāja Majoru lepnākajai vasaras viesnīcai garām, noskatījās smalkajos peldu viesos, kas uz verandas brokašķoja, un gāja tad uz kādu vienkāršāku ēdienu namu azaidu ieturēt.

„Pagani tādi!“ viņš tad sirdijās, „kā tie dzīvo, kam naudas papildnam pie rokas! Vai es arī tā nevaru dzīvot? Zināms, ka varu, bet es tikai negribu!“

Klusumā tad Meimurs pārdomāja, ko sieva tam šķīroties bija piekudinājusi: „Dzīvo taupīgi, nesvied naudas par velti! Ar meitītiem neknaksties, gan es visu dabūšu zināt! Es nevaru nosacīt — kad, bet drīzumā es tevi apciemošu, varbūt jau rītu, aizparītu! Un dārgajās vietās tu arīdzan neej, jo kas tev līdz, ka tevis neviens paziņa neredz, un tu izšķied lielu naudu par to pašu mantu, kas citās vietās dabujāmas uz pusi lētāki!“

Meimurs ievēroja sievas padomus un nespēja kājas smalkajā viesnīcā, kamēr vien vēl kāds vilciens no Rīgas uz Majoriem bija gaidams. Tikai vēlu vakarā viņš gāja šinī viesnīcā un palika tad nomodā līdz ar pēdīgajiem viesiem. Ja vakarā bija drusciņ vairāk par mēru naudas notērējis, tad otru dienu tā atkal bija jāattaupa caur sīkstu dzīvi, lai gan viņš savā gudrā galvā bija paņēmis līdzīgu labu daļu tādas naudas, no kā sieva nekā nezina!

Meimurs šodien jau labu brīdi slapstījās ap viesnīcu, klausīdamies muzikā... dunošā bungu ribona viņam traki patika... un noskatīdamies viesos, kas tik pašapzinīgi sēdēja uz palievenēm, gan tukšā, gan baudīdami, ko nu kuņģis.

„Kaut jel mans draugs Milmis arī būtu te!“ Meimuram šāvās prātā. „Vienam taču nekas lāgā neiet pie sirds, lai dzer, ko dzerdams. Bet kad mājās iešu, tad gan man būs ko stāstīt, kā es te dzīvoju, ka ar kungiem vien tikos un runājos, kā jau allažīngungskung!“

Meimurs apstājās un vērīgi nolūkojās kādā pretīm nācejā.

„Tas patiesi mūsu pils galva! Ir un ir tas pats!“ Meimurs pie sevis čukstēja un virzījās tam ceļā. Viņš pacēla cepuri un sveicināja Skabunes pilsētas galvu it padevīgi. Pretīm nācējs mazliet pavērās viņā, atņēma labdienu un kāpa palieveni augšā. Meimurs stīvi lūkojās viņam no pakaļas, kā pilsētas galva sarocijās ar dažiem kungiem un tad apsēdās viņu pulkā pie kāda galdiņa.

Meimurs nospļaudījās. „Re, kur kundziņš, negrib vis manis vairs pazīt! Un es šim katru reizi dodu savu balsi, kad tiek vēlēti domnieki! Vai tas nav arī mans nopelns, ka tu esi tādā godā? Bet šis negrib vis manis pazīt! Vai tu domā, ka man tavas draudzības vajaga? Man vairāk naudas, kā tev, divkārši vairāk, to es tev saku! Kas šis agrāki tāds bija? Nieka linu uzkupecis! Skabunē pa vēlamo laiku, tad gan zin man roku spiest un sacīt: „Kā nu labi iet, Meimura kungs? Bet nu manis vairs nepazīst!“

Meimurs saskaities uzkāpa palievenēs un nosēdās netāļ no tā galdiņa, pie kuŗa pilsētas galva ar saviem paziņām sēdēja.

Kā viesnicā jāuzvedas, kad naudas papildam kabatā, to Meimurs jau bij ievērojis tanīs laikos, kad pats vēl kalpoja par sētas puisi. Viņš nolika savu ķeģi un jauno platmali sev līdzās uz otra krēsla, pietinkšķināja glāzei un tā lēni-cienīgi sauca: „Sulain!“

„Ko vēlaties, mans kungs?“ ļipotais sulainis pieskriedams vāciski jautāja.

„Es esmu latvietis un runaju tikai pa latviski!“ Meimurs svarīgi noteica un slaucīja sviedrus mutautiņā, kuŗš bija izrotāts lieliem, ziliem pakaviem.

Sulainis viņu pazina; tas viņu jau vairāk vākarus bija apkalpojījis pie alus galda.

„Piedodat, Meimura kungs, ka to piemirsu, un lūdzu pazemīgi: „Ko jūs vēlaties?“ veiklais sulainis tam iztapšņāja, pelnīdams labu dzeŗamnaudu. Kad Meimurs bija drusciņ iesilis un labā prātā, tad sīkst viņš nemaz nebija, jo no saviem piedzīvojumiem viņš

smalki zināja, kā nekas nedara sulaiņiem tik veiklas kājas un lokanu muguru, kā laba dzeņamnauda.

„Padod man ēdienu kārti!” Meimurs pavēleja.

Sulainis atnesa ēdienu kārti, pasniedza to klaidāmajiem Meimuram un pats atkāpās divus soļus. Meimurs, lūpas kustinādams, lasīja ēdienu kārti. Patiesību sakot, nedz viņš tur ko varēja salasīt, nedz arī ko saprata, bet viņš tikai izlikās lasam, lai viltu sulaini.

„Te nekā nav priekš manis!” Meimurs lielīgi runāja un atgāzās krēslā.

„Ar atļauju, kungs, izvēle te diezgan liela!”

Sulainis pievirzījās tuvāk un skatījās Meimura plecam pāri ēdienu sarakstā: „Cepti teļa nieri, sautēta vērša mēle, Vīnes šnicelis ar citroniem, sīpolu klopsis, bifsteks, stirnas cepetis...”

„Nu labi, labi, pietiek! Liec pagatavot stirnas cepeti, bet labi sulotu, un tad vēl vienu saldo ēdienu. Bet visupirms — tad uzklausies: atnes puspudeli ķīmiņa un kaut ko aukstu uzkodai un... un vienu veselu pudeli vīna, bet labu!” Meimurs runāja skaļi un pavalbīja acis uz sāniem, vai Skabunes pilsētas galva un viņa biedri arī dzird, ko viņš visu liek saņest.

„Kā pavēlat, kungs! acumirkli viss būs klāt!” Sulainis veikli aizsteidzās.

Meimurs ar labpatiku ievēroja, ka pilsētas galva ar saviem biedriem pie sānu galdiņa arī sarunājās pa latviski.

„Ar šiem kungiem man jāiepasīstas, būs mājās ko stāstīt!” Meimurs nosprieda pie sevis, nogaidīja izdevīgu brīdi un virzījās tad viņiem tuvāk.

„Ko redzu? patiesi mūsu pilsgalvas kungs! Sveiki, kungī! Sveiki, cienītie kungī!”

„Ā, Meimura kungs!” pilsētas galva tā pagari vilka. „Pirmāk jūs nemaz nepazīnu, jo nezināju, ka jūs arī mītat šē, Majoros. Nu, kā klājas? Vai ilgam jau šeitā?”

„Būs drīz nedeļa, atbraucu tās pašas mīļās veselības dēļ, un varu sacīt, ka brangi iet!”

devās, jo Meimurs tikai iedzērās, bet gluži pilnā viņu dabūt, tas šiem jaunekļiem nebija varams; tie paši drīzāk piesūcās kā odi.

Šai jaukajai dzīru dienai par uzviņu jautrais pulciņš vēl pabraucās ar ormani līdz glaunam kafijas restorānam un tur Meimurs jutās kā uz padebešiem, kad daiļās meičas viņu apkalpodamas tekāja kā stirniņas.

„Kas es par velna zelli, ka visi mani tā ieredz! Tā es nemaz agrāki no sevis nedomāju!“ Meimurs pie sevis gudroja, lūpām čāpstinādams, kad rīta pusē brauca uz savu dzīvokli.

Otru rītu tikai ap pusdienu viņš pamodās un pusnomodā vēl pārdomāja vakar baudīto un redzēto. Labi iztaipījies, Meimurs izlēca no gultas laukā un gluži neapzinoties iesaucās: „Bet ta nu ēst un dzert gribas, kā vilkam!“

Uz jūru iet mazgāties viņam nemaz netikās; laiskums un gurdenums, kas mīta galvā un visos locekļos, tam izlikās tik mīļš esot, ka žēl bija no tā šķirties. Viņš noberzēja seju palaga stūrī un laiski apģērbās.

„Ka tevi nelabais! Vakars izputinājies tik daudz naudas! Tavu trakumu! Ko nu sieva nesacītu, ja to dabūtu zināt!“ Meimurs īgni splaudījās, naudu skaitīdams. „Kas par daudz, tas par daudz! Otrreiz es vairs tā nedarišu!“

No slepenā maka bija grūtu sirdi jāvelk divi lieli zelta gabali laukā un jāieliek tanī maciņā, kurā atradās nauda ar sievas ziņu.

„Lai nu sieva nāk vai šo brīdi pat, es atkal uz pekām!“ Meimurs labsirdīgi smējās. „Daudz naudas vakar iztērējies gan, bet jauki bija tomēr! Ka tevi velns! kas tiem par jauku dzīvi, kam tās naudas papildnam pie rokas!“ Meimurs domāja pie sevis un kavējās domās pie daiļās jaunkundzītes, kas viņu apkalpoja kafejas restorānā.

Vai tas patiesi darīts, ka viņš lakstojies ar viegliem skuķiem, lai gan viņam pašam pielaulāta

sieva? Tādas domas Meimuram nemaz prātā nenāca!

„Sieva jau to nedabūs zināt!“ tā sprieda Meimurs, un tad jau no ļaunuma te nav ne vēsts. Sievas viņš gaidīja katru dienu un vēl brīnojās turklāt, ka viņas nejūt. Kā tad būs, kad sieva atbrauks, to viņš zināja gluži labi. Viņa to mīli apsveiks, drūsciņ patincinās un tiklīdz abi nokļūs vienatnē, tad tulin prāsīs: „Vīriņ, parādi nu maciņu!“ Tad viņš parādīs maciņu un no sievas iemantos uzslavu, ka viņš tik maz notērējis. Tā būs tā lieta un cita vairāk nekā, — viņi draugi atkal, kā bijuši! Kas viņai ies stāstīt, kā kuŗu nakti viņš te delverējis? Nieki!”

Meimurs aizgāja uz lētu ēdienu namu un saēdās krietni. Savu šņabi un alu viņš arī šodien pa krietnam iedzēra un neskopuļojās nemaz, kā citas dienas mēdza darīt, kad pa nakti drūsciņ vairāk par mēru bij notērējis.

„Šodien man traki labi ap dūšu, tīri smieklī vien nāk!“ Meimurs pie sevis gudroja, kad krietni bij saturējies un ir mazākās žēlabas par vakar iztērēto naudu bij mitejušās.

„Tā tik' dzīvo kungi!”

Uz mājām ejot Meimuram ienāca prātā: „Rakstišu sievai grāmatu!”

Kādā veikalā viņš nopirkās par trim kapeikām puķainu loksni papīra un zilganu ieliekamo ar neaizmirstelīti uz viena stūra.

Viņam pašam mājās rakstamo daiktu nekādu nebija, tos viņš palienēja no sirdzēja skolotāja, laipna kunga, kas dzīvoja viņa istabiņai blakus.

Sakrāvis visus vajadzīgos daiktus galdā, viņš nosēdās cēli pie galda un aplaida acis istabai visapkārt, bet ar žēlabām atskārta, ka neviena nav, kas brīnodamies noskatītos, kādus darbus aridzan Meimura kungs prot. Viņš uzgāzās uz galda, jau iemērcēja spalvu, bet tad tam ieskrēja prātā: „Ko lai īsti rakstu? Tā lieta nav nemaz tik viegla, kā izliekas!”

Meimurs atslējās krēslā, viņam likās ļoti neērti, tā sēdēt un domāt un nekā nesadomāt. Pat svie-

dru lāsītes tam parādījās uz degunu, lai gan vēl ne burta nebija uz papīra uzzīmējis.

„Zābaki spiež!“ un Meimurs novilka zābakus un tāpāt ar kāju viņus ielingāja kaktā.

Sirds mīlā Mariņa!“ viņš uzbūra uz papīra ļoti trekniem burtiem, tomēr pie pirkstiem un pie mēles, spalvu tīrot un laizot, bija desmitkārt vairāk tintes, nekā treknajos burtos.

„Nekas, tā lieta iet!“ Meimurs līgsmojās, turēdams lapu pa roku galam gaisā un lepni tanī raudzīdamies: „Bet tā karsti sametās gan!“

Meimurs novilkās krekļajā, nosvieda drēbes uz gultas malas un nodevās neparastajam darbam ar lielāko cīti.

„Sirc mīlā Mariņa. Visupirms tevi sveicināju ar dauc labām dienām. Tu gan gribbi zīnāt kā mām iete. Mām iete labi. Paldies tam mīlam dievam. Es esmu spirks un vesalc. Es peldu par jūru. Un dzīvoju kopā ar kungim vie. Ar kungim vien ka tu redzetu. Tu brīnitos un priecātos. Naudu es taupu. Un esmu vesels un palieku tievs. Dauc dauc labas dienas tev mīlā Mariņa un Martas jaunkundzei un Annai.

Mārc. Meimur.“

„Krekls slapš tika gan, bet toties' Mariņai būs prieks par grāmatu!“ Meimurs atvieglots pūta gaŗu elpu un, vienu aci piemiedzis, priecīgi raudzijās savā roku darbā.

Druscīņ elpu atrāvis, Meimurs gāja pie sava kaimiņa, skolotāja, palūgt tam, lai uzraksta adresi.

„Uja, Meimura kungs! Kāds tad jūs izskataties!“ sirdzējs skolotājs iesaucās, kad Meimurs vēra viņa istabiņas durvis.

Meimurs paskatījās spogulī un piekaunējās: „Nu izskatos gan, kā gatavais moris! Es jums saku, skolas kungs, sacirst asi malkas, tas man tīrais nieks, bet tādu grāmatu sarakstīt, — tas ķeras kaulā. Esat nu tik laipni un uzrakstat adresi: Skabunes pilsētā, Mariņai Meimura kundzei, Meimura kunga namā pie

tirgus laukuma. Kad tā pa krieviski uzraksta, tad grāmata droši aiziet."

Skolotājs izpildīja Meimura lūgumu. Meimurs pa otram lāgam noberza seju palaga stūrī, tad nesa vēstuli uz vēstuļu pastu. Ceļā viņš vicināja vēstuli gar sāniem un pa lāgiem uzmeta acis adresei, pie sevis domādams: „Lai nu visi kungi lasa, ka man Skabunē pie tirgus laukuma pašam savs nams."

Vēstuļu pastā viņš nopirka pasta marku un lūdzda marku pārdevejam, lai uzlipinajot marku istajā vietā.

„Vai nu mana grāmata droši aizies?" Meimurs vēl jautāja.

„Droši vien!" ierēdnis atbildēja un piesvieda vēstuli pie citām.

No vēstuļu pasta Meimurs gāja uz jūrmalu.

Diena bija ļoti karsta, ūdens silts, kā pirtī, un Meimurs plunčojās vai veselu stundu pa jūru, pa brīžam ierēkdams: „Tas tikai ir veselīgi un nemaksā nekā!"

Labi izmazgājies, Meimurs gāja mājās, likās gultā un aizmiga tulīn, kā jau taisnais. Pa miegam viņš dzirdēja, ka kāds no ārpuses dauza viņa mājas durvis.

„Kas, pagans, tas?" viņš domāja un uzlēca gultā sēdus. „Laikam Mariņa! Kas cits, sieva klāt gan!"

Viņš vienu lēcieni bija no gultas laukā un atslēdza durvis. Sabijies viņš atrāpās atpakaļ, jo durvīs stāvēja kroņa vīrs!

„Ko tad nu es esot nodarijis?" Meimurs pie sevis prātoja un atsēdās tāpat kreklajā uz gultas malas.

„Vai jūs esiet Mārcis Meimura kungs?" kroņa vīrs jautāja. — „Tas pats gan, kas tad nu cits! Tas pats Meimura kungs jau esmu!" Meimurs padevīgi runāja un skatījās žēli kroņa vīram acīs.

„Te priekš jums telegrama. Lūdzu parakstiet, ka esiet saņēmuši!" vēstuļu iznēsātājs sacīja, pasniedzams Meimuram telegramu un nosmūlātu grāmatu, kur parakstīties par saņemšanu.

„Ak, telegrāpis!“ Meimurs atņēmās. „Zinu, zinu! To jau gaidīju!“

Meimurs ierakstīja savu vārdu grāmatā un atdeva to nesējam. Nesējs palika stāvot un ieklepojās.

„Vai jums vēl kas sakams?“ Meimurs jautāja.

„Nu, kā tad būs ar dzeņamnaudu! Vai lai es savas kājas velti loku?“ nesējs rūca.

„Ak tā! nu dabūsi ar!“ Meimurs tam iedeva divdesmitnieku un nesējs izgāja pa durvīm, rūkdams. „Tāds lācis, nezina vis, kas tam pienākas! Man vēl jāprasa!“ Tad nesējs uzspļāva naudas gabalam un iebāza to kabatā.

„Lai nu viens cilvēks saka, kas gan te iekšā stāv rakstīts?“ Meimurs gudroja, grozīdams telegramu pa rokām. Viņš apskatīja vēstuli no visām pusēm, bet nedrīkstēja plēst vaļā, baidīdamies, ka nesaplēš saturu.

„Ka vēl nav nauda iekšā, kas to lai sazin? Iešu pie skolas kunga, tas tādas lietas zin un prot.“

Par laimi skolotājs atradās savā istabā.

„Esat nu tik godināti, plēšat vaļā, bet tā vien prātīgi, ka nesaplēš vārdus!“ Meimurs lūdzās un atsedās uz krēsla.

Skolotājs atplēsa telegramu un sniedza Meimuram.

Ari Meimurs satrūkās un vēl vairāk izstiepa kaklu.

„Ko jūs tā skataties, skolas kungs? Vai tur kas nelabs?“

„Nelabs gan, Meimura kungs!“ skolotājs lēni runāja. „Bēdīga ziņa!“

„Bēdīga ziņa? Tie būs meli! mani tik kāds grib piešmukt! Traki... Vai tikai mans nams Skabunē nebūs nodedzis?“ Un Meimurs salecās kājās. „Nieki, nams ir apdrošināts, lai deg! Sakat, skolas kungs, kas tad tur īsti stāv rakstīts?“

„Te stāv rakstīts — tikai nesatrūkstaties vien, bet saņemiet bēdu ziņu kā vīrs — jūsu sieva... nomirusi!“ skolotājs lēni runāja.

„Vai tad nomirusi gan? mana Mariņa nomirusi?“

Kas to nu būtu domājis! Dieva prāts, ko tur!“ Meimurs atsēdās krēslā un nolaida acis, — viņam bija kauns par savām domām. Un domas viņam bija šādas: „Na, lai mirst, kam jāmirst, ka Dievs tā nolīcis! Un Dievs jau gan zinās, kas tam jādara. Viņa lai neviens nemāca. Ja Mariņa mirusi, vai tādēļ jaunās sievas nedabūšu? Es... spēka vīrs un nama īpašnieks Skabunē!?”

Meimurs apspieda ar varu šādas domas, slaucīja sausās acis krekla piedurknē un žēlā balsī runāja: „Mana Mariņa, mīļā Mariņa! Tad nu tu nomirusi gan, un vēl taisni tādā laikā, kad manis pavisam nav mājās! Ak tu žēlīgais kungs un Dievs, mielo nu tu Mariņas dvēselīti. Lasat nu, skolas kungs, man priekšā, kas man to ziņu pa drāti atsitis?“

Skolotājs lasīja: „Tava sieva viņnakti nomirusi mērī. Steidzies mājās! Ozols.“

Tagad Meimurs izbijās un no tiesas! Muti atplētis, viņš sēdēja krēslā, kā lielās bailēs vai nesa-prašā.

„Žēlojāt, žēlojat, skolas knugs! ko lai es nu nabaga grēcinieks daru?“ Meimurs vaimanāja un stiepa trīcošās rokas skolotājam pretīm.

„Saņematies, Meimura kungs, un panesat nelaimi, kā vīrs! Es jums palīdzēt nevaru! Neviens cilvēks zem saules jums nevar palīdzēt, tikai pats žēlīgais un taisnais Dievs var remdēt jūsu dvēseles sāpes! Ja jūs savu sievu esat patiesi mīlējuši, tad steidzaties uz mājām, noraudat asariņu pie viņas šķirsta un kapa un turat drošu cerību, ka debesīs jūs atkal redzēsiet savu mīļo sieviņu, kuŗu jūs tik ļoti mīlējāt...“ skolotājs sirsnīgi runāja, uzlicis roku uz Meimura pleca, jo viņš domāja, ka tikai tagad vēl Meimurs atžilbst no bēdu ziņas pārsteiguma un sāk noprast savas nelaimes lielumu.

„Ja, ja mīlēju... mīlēju... ka nu bez ta! Viņa man bija laba sieva!“ Meimurs kungstēja.

„Jums jāpanes nelaime, ko Dievs sūtījis, un jāsteidzas mājās. Darat to drīz! Vēl jau vilciens

šovakar ies uz Rīgu! lai Dievs jums palīdz panest jūsu bēdu nastu!" skolotājs runāja.

„Viņa mirusi mērī... mēra pilna pilsēta... kā lai es braucu uz māju... tīšu prātu nāvei rīklē! Ak tu žēlīgais Dievs, tā nu ir tā atmaksa par maniem grēkiem! Kamdēļ es te dzīvoju, kā gatavais pagans? Dienu tu glūni aiz kāpām, kur jūrā peld sievieši, — vakarā atkal tikai alus un meitas prātā! Vai, manu vai! Nu ir Dieva sods klāt!.. Nebūtu vēl šodien to grāmatu aizrakstījis! Visi nu zin, ka es te spirts un vesels, kā lai tad nebraucu uz mājām? Bet Dievs, varbūt, ir žēlīgs, grāmata vēl nebūs aizsūtīta...“ Meimurs savā izbaīļu nesamaņā izklāstīja visas savas sirds domas. Skolotājs viņā noraudzījās pirms platām acīm, kamēr pamazam sāka nojēgt Meimura raudu un baiļu cēloņus. Viņš novērsās īgni no Meimura, piegāja pie loga un sacīja dusmīgi: „Lūdzu, ejāt savu ceļu un atstājat manu mitekli! Ka jūs tāds vīrs, tā es gan nedomāju!“

„Paldies jums, skolas kungs, bet neņemiet ļaunā, es jau nezinu, ko es te savās bailēs un bēdās samelšu. Es iešu, ja, tūliņ — iešu... man jāiet!“ Meimurs metās pa durvīm laukā, pakēra savā istabā cepuri un svārkus un steidzās uz grāmatu pastu. Ceļā viņš cik necik pārvārēja savas izbailes. Vēstulju pasts jau bija slēgts. Par laimi Meimurs sastapa priekšīnā to pašu ierēdni, kuŗam viņš pirmāk bija nodevis vēstuli.

„Lūdzu, cienīgs kungs, es pirmāk te nodevu vienu grāmatu. Vai es nevarētu viņu dabūt atpakaļ? Man tāpat... kaut kas aizmirsies, gribēju vēl ierakstīt!..“ Meimurs lūdzās.

„Kas tā par grāmatu?“ ierēdnis skarbi atrūca, skaizdamies, ka viņu te kavēja.

„Tā pati grāmata, kuŗu es jums, lūk, tur iekšā pie galda nodevu! Vai t' jūs vairs neatminat? Vēl paši uzlipinājāt mārkus!“ Meimurs plijās ierēdnim virsū un grasījās tam bučot roku.

Ierēdnis pielaidās. „Nē, mīlais draugs, tās vēstules vairs šeit nenotversiet! Vēstule jau tagad

Rīgai cauri sen! Varbūt jau Skabunē iekšā! Uz Skabuni jau laikam viņu sūtījāt? Vai ne tā?"

„Tā gan, kungs! Uz Skabuni gan, kungs! Šī grāmata tad nu ganos gan!“ Meimurs želojās un atspiedās pret lēnturi.

„Na, tad liela nelaime par 7 kapeiki! Rakstat citu!“ ierēdnis vienaldzīgi atbildēja un gāja laukā, nemaz neklausīdamies Meimura žēlabās: „Tā jau nav, kungs, tā nav! Es neželotu 7 rubļu, 70 neželotu, ja tikai grāmatu vēl varētu notvert!“

Meimurs gāja mājās, aizmirsa pat, ka viņam sieva mirusi, tikai želojās vienās žēlās: „Kam man vajadzēja tās grāmatas rakstīt?! Gadiem neesmu spalvas rokā ņēmis, bet nu man pirksti dega! Pie galda klāt un tikai skrīvē, kā šis lielais skolmeistars! Lai nu lasa Ozols, lai nu lasa Marta, lai lasa visi ļaudis Skabunē, ka es esot jūrmaalā spirgts un vesels! Kā ta nu vēl varu mājās nebraukt! Sieva mirusi — godam viņa jādabūn apakš zaļām velenām, kā lai atrunājos, kā lai izbēgu dzīvai nāvei? Brauc nu uz Skabuni, tur pašai nāvei riklē iekšā! Ak, manu vai! Vai, manu vai! Žēlīgais Dievs vien to zin, cik Skabunē vēl dzīvu? Nezin, vai Milmis arī vēl ir dzīvs? Viņam arī bija veca sieva? Ja nu Dievs arī to būtu pieņēmis? Ak, manu vai!“ Meimurs grūti pūta un mājās pārnācis metās ar visām drēbēm gultā.

„Mari', Mari', kam tu tā dari un tagad miri pavisam nost! Vai tu nu nevarēji mirt agrāki vai vēlāki, es tevi liktu apglabāt kā pašu lielmāti. Neželotu ne 500 rubļu, lai ēd un dzeļ visa Skabune, tevi godam pieminēdama, bet nu tu mirsti taisni pašā mērī, tīri kā man par spīti! Tā gan es no tevis negaidīju, ka tu tā! Bet diezgan jau tu mani tramdīji dzīva, vēl mirusi tu nevari rimties. Tu gan mani skaud, ka es vēl dzīvs, bet tu mirusi? Tāda jau tava daba. Bet uz Skabuni es ne par ko nebraukšu, tā tu vis negaidi! Mirt jau arī nemiršu, tā prieka vis nedarīšu. Diezgan es tev izkalpoju iztapšņāju dzīvai, nu tu, mirusi, vari iztikt bez manis. Es nebraukšu vis uz Skabuni nomirt, ne par ko nebraukšu! Gan labi

ļaudis tevi noraks, par to nebēdā! virs zemes tevi neatstās! Es pats esmu slims, no vienas vietiņas slims! Man sāp galva, man sāp iekšas! Vai! Dūrēji duŗ, kā ar iesmiem! Vai, manu vai!"

Meimurs sarāvās gultā vienā čumurā un vaidēja žēli, kā lielās sāpēs. Beidzot viņš aprima āvīties, jo atjēdzās, ka viņa neviens nedzird.

„Tomēr es esmu slims, pavisam slims! Lai tikai atnāk dakteris! Pēc daktera gan jāšūta! Tas man izrakstīs tādu zīmi, ka es nevaru ne pirkstiņa kustināt... Man tomēr jābrauc, vai grib, vai negrib. Tā nolādētā grāmata! Labāki būtu sev roku nocirtis, nekā būtu to nolādēto grāmatu rakstījis! Ja es nebraucu, tad savas acis vairs Skabunē nedrīkstu rādīt. Jābrauc vien ir un sieva jānorok, cik ātri vien var! Tad pa galvu, pa kaklu bēgšu projām no tās slepkavu bedres, kamēr mēris tur beigsies. Jābrauc vien ir, tas ir kristīga laulāta drauga pienākums. Gan Dievs mani žēlos, ka es daru tā, kā kristīgam cilvēkam pienākas. Redzi, Mari, tevis dēļ es pat no nāves nebīstos, bet tevi godam aizvadīšu, kā jau mīļu sievu. Ja, Mari, tu man biji mīļa sieva, pēc tevis es raudu un raudāšu visu mūžu. Lūdz tu par mani arī žēlīgo Dievu, lai viņš mani žēlo šinī ceļā, jo to jau es visu daru tevis labā, tevi tik karsti mīlēdams. Žēlo nu mani, žēlīgs Dievs, tikai šoreizīti! Diezgan nu tu mani esi sodījis par maniem grēkiem! Un grēcinieki jau esam mēs visi. Redzi, kā man asaras birst!..“

Meimurs patiesi raudāja un svaidījās pa gultu, kamēr aizmiga. Kad viņš pamodās, tad jau bija labi gaiša diena un nu viņam nebija vairs tik traki bailes, kā nakts tumsā. Viņš drošināja sevi, kā zinādams, un grūtu sirdi taisījās ceļā. Pa brīžam viņš gan apstājās un domāja, domāja... bet tad papurināja galvu un norūca: „Nepāriet!“

Meimurs vai desmitkārt piekodināja namniekam, lai pieraugot viņa istabu un lai neiznomājot nevienam citam, pēc dienām divām, vai trim viņš būšot atkal klāt. Tad viņš sataisīja nopietni-bēdīgu seju, pūta

gari, kā īsts bēdu brālis, un gausiem soļiem gāja uz piestātņi.

„Ja nu vilciens jau būtu prom! Tas būtu Dieva pirksts!“ brītiņu laimīgas domas viņu uztrauca.

„Bet nekā! Pēc pusstundas iet otrs vilciens, un tad atkal viens, un tad vēl viens...“

„Nepāriet! Ak...“

VIII.

To nakti, kad Meimurs pa Majoriem glaunu kungu vadībā reiba pasaules prieku virulī, Beku Jurene zāļoja Skabunē Meimura kundzi uz nebēdu.

Nemaņā Meimura kundze tikai maz drusciņ vien vairs pūta. Pa logu manīja, ka jaunā diena ausa, bet Meimura kundzei nebija lemts redzēt rīta sauli lēcam un saucam ļaudis jaunus vārgos, jaunus priekos. Beku Jurene pamodās no miega, pārlicās pār Meimura kundzi un runāja: „Cienmātiņ, ceļaties, ieņemsim vēl zāles!“ Meimura kundze gulēja klusa... klusa...

„Kas tie par māžiem?“ Beku Jurene noņūca un piecēlās, kad Meimura kundze neatbildēja un pat nemaz nepakustējās. Beku Jurene izņēma koka pīpi no mutes, izšļāca pa čigāniski tievu siekalu strūklku pa zobu starpu un sāka Meimura kundzi purināt: „Na, vai celsies, vai ne!“

Karstas pirkstis un pelni bira no Beku Jureses pīpes Meimura kundzei sejā, acīs, bet viņa vairs nesajuta miesas sāpju.

„Tā žagata patiesi beigta! Nav ari brīnums, cik nu tādai čikstalai tās dzīvības!“

Beku Jurene salasīja savus bunčus un pudeles un tad iekurināja izdzisušo pīpi.

„Ka tevi čorts, nu ir pļura gatava!“ viņa sirdījās. „Bāzīs tie maitas dakteri te savus purnus iekšā un sacīs vēl manu vainu! To viņi prot, rakari, kad viņu gudrībaņa beigusies! Te cits nav darams, kā tik pustīt uguni klāt, lai svilst nost, kā Zodoma. Bet tādas lietas man nepatīk... kur tik liela uguns,

tur var sadedzināt pirkstus. Es ejmu savu ceļu, kas man daļas: ne mana cūka, ne mana druva!" Pie gultas kājgala stāvēja degvīna pudele. Beku Jurene paņēma to un pacēla pret rīta gaismu.

„Viens malks vēl . . . izdzeršu to un tad iešu!"

Beku Jurene izsūca pēdējo pilienu un iebāza pudeli azotē pie citām panckām. Viņa izgāja pa durvīm un aizslēdza tās no āra. Atslēgu viņa izvilka un jau grāsijās to sviest pār sētu kaimiņa dārzā, bet tad apdomājās.

„Jurene nav mulķe . . .!"

Viņa izlicās pa priekšīņas logu un iesvieda atslēgu pa vaļējo guļamistabas logu taisni Meimura kundzes gultā.

„Kad tikai cienmātiņa nepamostas vien no trokšņa!" Beku Jurene nīrgājās un tad kāpa pa trepēm lejā bez bēdām, bez raizēm, ņūķēdama savu koka virlopu, ka padibenes čurkstēja un spraukšķēja, kā bērzu tāsis ugunī.

„Ja kāds man ko prasa: es nekā nezinu, lai man liek miera!" Beku Jurene vēl nomurmināja, tad pazuda ap stūri rīta krēslā. Tikai kodīgie dūmi, kā vāga, vilkāš viņai no pakaļas. Rīta pūsma arī tos izgaisināja.

Saulīte lēca spoža, tad iebrida mākoņos, solīdama tvīkušai dabai atveldzi. Kluss Meimura nams. Marta Cielaviņa piecēlās to pašu rītu pati pirmā. Jautra, viegla, kā cielaviņa, viņa kāpa lejā veikalā, lai stātos pie sava dienas darba. Mācekles arī drīzumā viena pēc otras ieradās, bet tādas vien bēdīgas, sašļukušas. Runāja viena, runāja otra, bet ik trešais vārds bija — mēris.

„Lai mirst, kam jāmirst; mēs vēl esam jaunas, veselas, mums vēl jāpriecājās par dzīvi!" Marta viņas pārtrauca, „metat tās mēra valodas pie malas un uzdziedāsim jauku dziesmiņu!"

Meitenēm tas bija pa lūpai un visas uzrāvā kādu mīlestības dziesmiņu, saldu kā medus.

Pulkstens nosīta astoņi un Marta atlaida mācekles brokastīs. Mācekles aizskrēja uz pusstundiņu

katra savās mājās. Marta palika viena. Viņa nosvieda darbu galdā, saspieda rokas sānos un staigāja pa veikalu gar lielo spoguļi, vīpsnādama un domādama tīkamas domas.

„Man jaunas, karstas asinis,

„Pa dzīslām strauji skrien!

„Es labprāt būtu bučojis,

„Kaut izdotos tik vien!..

„Vai jaunkundzīt, nebūs labi!“ Anna nobijusies ieskrēja veikalā un sabiedēja arī Martu dziesmas pašā jaukajā vilcienā.

„Kas tad tev atkal, Anniņ!“ Marta jautāja.

Viņas abas no viņvakara, kāmēr krēslā vēdināja Rasas kunga istabu, bija labas draudzenes tapušas; Anna zināja stāstīt par Rasu trakas, bet jaukas lietas.

„Vai desmit reizes es šorīt esmu klausījusies pie kundzes durvīm, bet ne čakst, ne grab! Nebūs labi, to tikai es saku!“

„Vai Beku Jurene nakti vēl bija pie Meimura kundzes?“ Marta jautāja.

„To nezinu, jaunkundzīt! Es jau vakar vakarā vēl aizgāju tāpat pastaigāties, palikos druscin ilgāki laukā. Kā pārnācu mājās, tā likos migā un tūliņ aizmigu. Vēl šorīt drusciņ biju aizgulējusies. Padarīju savu rīta istabu un gāju pa brīžam pie kundzes durvīm klausīties, vai vēl nenāk laukā, bet... nebūs labi, to tikai es saku!“

„Vai tu piedauzīji arī pie durvīm? Kundze varbūt cieši iemigusi, izmocijusies pa nakti ar zobu sāpēm.“

„Kur nu es dauzīt drīkstēju, tikai klusi paklausījos, vairāk nekā! Sakat nu, ko lai es daru?“

„Iesim lūkot, kas tur īsti ir?“ Marta atbildēja un abas ar Annu kāpa otrā stāvā. Pie Meimura kundzes durvīm viņas abas apstājās un klausījās, lūkodamās bailīgi viena otrai acīs. Martai arī metās tā nelabi ap sirdi. Viņa saņēma visu savu dūšu un piedauzīja pie durvīm. Atbildes nekādas! Viņa dau-

zīja stiprāki un sauca aizvien stiprāki: „Meimura kundze, ceļaties augšām! Atdarat durvis! Viss velti. Martai sametās īsti bailes un pusraudus viņa skandināja: „Meimura kundze!.. vai jūs nemaz nedzirdat? Ceļaties augšām! Atdarat durvis!“

„Te varam bungot līdz pastardienai, tā vairs augšām necelsies! To es sen sacīju, ka labi te nav!“ Anna čukstēja un nobailēs attupās pie durvīm uz zema šķirsta. „Viņai bija mēris un nu ir beigta! To es saku!“

Ari Martai ceļgali ļodzījās, bet viņa kaunējās izrādīt savas bailes. „Tu runā tūlīn to vistrakāko! Mēs te daudzamies pie durvīm un Meimura kundzes varbūt nemaz nav istabā! Kā tad! Citādi tā lieta nav! Meimura kundze ir aizgājusi uz pilsētu un durvis noslēgusi. Paskat vien, man taisnība! Atslēgas nav durvīs!“

Anna atžilba un pielīda pie atslēgas cauruma. Brīdi viņa glūnēja pa atslēgas caurumu, tad rokas viņai nokļāvās slābanas gar sāniem un viņai tik' tikko bija spēka, kā pacelties no zemes. Neprātīgās bailēs viņa lavijās projam no durvīm, ar vienu roku gar sienu turēdamās.

„Anniņ, kas tev notika? Ko tu tur redzēji?“ Marta jautāja, turēdama Annu aiz rokas.

„Laižat mani vaļā!... beigta... es jau to sacīju! Skaidri redzēju, kā Meimuriene guļ gultā, zobi vien vaļā! Un mēs vienas te pie miroņa! Te es nepaliekšu ilgāki ne brīža, man tādas bailes no miroņa!“ Anna izrāvās no Martas un nošļūca vienā kāpienā pa trepēm lejā.

„Anna, trakā, kur tu skriesi!“ Marta viņai sauca no pakājas, bet kāmēr viņa noskrēja lejā, jau nama āra durvis noblīkšķēja un Annas augums nozibēja gar logu.

„Tā trakā atstāj mani vienu! Ko lai nu es daru! Ja nu Meimura kundze patiesi mirusi... mirusi, bet kas šai ko bīties, ko bēgt? Kur tās meitenes paliek? Būtu nu jel nākušas, tad es te nebūtu viena! Bet vai tad nu viņas laikā nāks, tīrās palaidnes!“ Martai

jaucās domas pa galvu un bailes aizvien lielākā mērā mājās arī viņai virsū.

„Meimura paša nav mājās, ko lai nu es zinu, ko daru... jā gan, skriešu uz skolu pēc Ozola kunga, tas gan zinās, kas darāms! Un viņš jau ir Meimurim rada. Pie Ozola kunga gan, cita es vairs nezinu darīt!” Marta domāja un noņēmās doties pie Ozola; tikai uzbudā pavisam piemirsa, ka viņa pat ceļa nezina uz Ozola skolu. Marta steidzās pa trepēm augšā savā istabā pēc drēbēm, bet pusceļā iedomājās, ka augšā ir mironis, un vienā lēcienā bij atkal lejā. Viņa ieskrēja veikalā un aizslēdza durvis uz ēdamistabu. Skriet pusplika uz ielas... tā viņa arī neuzdrošinājās, nebija jau viņai pilsētā nevienas tuvākas pažiņas. Meimura nama otrā galā gan dzīvoja īrnieki, bet to durvis bija pavisam citā ielā, un viņa nepazina no tiem arī neviena paša. Viņa sakrupa uz mīkstā sola veikalā un sabāza rokas zem priekšauta, viņai sala rokas.

„Kaut jel viens cilvēciņš nāktu!” viņa dudināja un acumirkļi viņai likās tik gaŗi, tik gaŗi! Acis izplētusi viņa klausījās; dzirde viņai bija acumirkļi tik smalka, ka otrā istabā dzirdēja pelīti grabinām, bet uz ielas nebija dzirdams ne soļu troksnis, ne balss skaņas, kas viņu atpestītu no šausmīgā klusuma un tukšuma. Viņai lija asaras pār vaigiem.

„Vilks viņu sazin, kur tās meitenes dzīvo, kur ne? Būtu jel ienācis kāds pazīstams pircējs un atpestījis mani no manām mokām? Rokas man salst... pavisam aukstas, laikam gan mēris arī mani noēdis!” Marta elsoja asarainām acīm un ieraudzīja uz veikalgalda tūtu, kurā bija ietīta Ozola aizvakar pirktā cepure.

„Vai nu Ozols nevarēja nākt pēc savas cepures! Bet nē! Lai cepure te mētājās cauru gadu, kas viņam par to bēdas! Ja viņš mani mīlētu, tad viņam vajadzētu zināt, kādās mokās es te sēdu! Bet nekā! Vai viņam par mani kāda bēda, lai es te beidzos vai nost!”

Uz ielas atskanēja soli. Marta saslējās un izstiepa kaklu.

„Tas ir viņš! Tas ir Ozola kungs!! Viņš nāk un neviens cits! Viņš mani atpestīs!”

Un apziņa, ka glābiņš tuvumā, viegloja viņas sirdi. Kā ģīboņa pārņemta, viņa slābi atslīga sola stūrī un raudāja klusi. Bet šīs raudas nebija sūras, smagas, smacējošas; bet tās viegloja sirdi un noskaļoja visas bailes no miroņa, no vientulības, no nezin ka.

Martas paredze piepildījās. Ozols ienāca veikalā. Veikala telpas bija patumšas, jo logos bija sakārtas cepures, lentas un visvisādi pārdodamie priekšmeti. Ozols iekāsējās.

„Te laikam neviena nav iekšā, lai gan durvis vaļā!” Ozols pie sevis domāja, tad skatījās visapkārt un ieraudzīja Martu uz sola zvilus.

„Tā ir patiesi Martas jaunkundze!” un karsts un auksts skrēja Ozolam kauliem cauri. Visu ceļu gan viņš bija vēlējies, kaut liktens viņam šodien novēlētu ar Martu satikties vienātnē, tad viņš vairs nebūtu tāds muļķis, kāds pēdējo reizi. Labu brītiņu Ozols mīdījās uz vienas vietas, tad droši paspēja soli un runāja ļoti gudru vārdu: „Labrīt, Martas jaunkundze!” Ozolam radās dūša. „Šodien, vai nekad!” viņš domāja un paspēja vēl soli. Un ko lai tālāk dara, tā Ozols nezināja; visa dūša, visi nodomi, kas ceļā sagatavoti, bija vējā.

„Tavu trakumu! Viņa atkal raud!” to Ozols nojēdza, tamdēļ ņēmās viņu vaicāt: „Martas jaunkundzīt, kāpēc jūs raudat? Kas jums noticis, ka tā jāraud?”

Ozols tomēr beidzot atsēdās uz sola malas un atkārtoja savus vārdus vai desmito kārtu.

Marta atžilba no mulsuma un ģīboņa. Viņa atgrūda mitros matus no pieres un pazīna Ozolu, to mīlo seju, kas viņai no aizviņņakts jaukā sapņa tā bij iespiedies atmiņā.

„Pat kārpīņa viņam virs uzacs!” Martai šāvās

caur galvu. Viņai likās tā, ka šis brīdis ir jaukā sapņa turpinājums.

„Jūs tomēr pēdīgi atnācāt? Kā es jūs gaidīju!“ viņa asarainām acīm izsaucās, galva viņai slīga pie Ozola plecā un Ozolam viņa bija jāapkampj abām rokām, citādi viņa vēl nokristu zemē. Ozols acumirkli apmulsā: „Ko viņa vienādi raud un tad tūlī man kaklā!“ Tamlīdzīgas domas viņam šāvās caur galvu, bet tad asinis pa dzīslīņu dzīslīnām skrēja uz sirdi un katra pilīte likās nesam to jauko, jauno ziņu: „Viņa tevi mīl!“ Kad sirds jauno ziņu bija pilna pārpilnam, tad asinis arvien vēl nebij mierā, bet viņoņa jo straujāki un kāpa galvā, saceldamas tur lielu mulsumu.

„Marta mani mīl!...“

Vai ilgi Ozols turējis Martu apskautu un cikreiz tai bucojis muti, acis, vaigus, — tā pats Ozols nezina, viņš zin tikai to, ka kas jaukāks un sirdij tīkamāks pēc viņa atziņas vairs notikt nevar.

„Es tevi mīlu, Martiņ...“ Ozols bezmitīgi atkārtoja un Marta dvesa: „Tu, mīļais... tu, labais... neatstāj manis!“

Beidzot viņi abi atjēdzās, kas noticis, un tā kā nokaunējās, bet Ozols saņēmās pirmais, skatījās viņai dziļi acīs un jautāja: „Saki man, Martiņ, gaiši! Es gribu to dzirdēt no tavas mutes un nojēgt, vai tas tev nāk no sirds! Saki man, vai tu patiesi mani mīlē?“

Martai attausa pilna apziņa, kas tai noticis. „Ja... ja... ja... Ozola kungs!“ Marta paspēja atteikt, jo patlaban meitenes ar burzmu sabruka veikalā. To „ja“ iznāca par daudz un tie nepatika Ozolam. Viņš pietiktu daudz mīļāki ar vienu pašu sirsnīgu un pārlicinošu „ja“... bet te bija vainīga meiteņu burzma, nevis Marta.

Viņš jau ticēja, ka Marta viņu mīl, un pilnīgi piekrita Martas nolūkam, neizpaust meitenēm viņu sirds noslēpumu.

Meitenes nodūra acis un taisījās pie sava darba, itin kā nebūtu nekā redzējušas. Marta to nomanīja,

spēji atgādājās, kas te šorīt Meimura namā noticis, un sāka to visu Ozolam stāstīt sīki un smalki. Vārds dzina vārdu un mazā brītiņā visu notikumu zināja ne tikai Ozols, bet arī mācekles. Meitenes nobijās, dažas sāka raudāt.

„Vai tas var būt tiesa, Martas jaunkundz?“ Ozols šaubījās. „Iesim raudzīt, cik te taisnības!“

Viņi saskatījās, itkā norunādami, uz brīdi aizmirst savu mīlestību, savu sakaru.

„Lūdsu iesim, Ozola kungs!“ Marta atbildēja, uzsvērdama to „kungs“, un viņam mīli uzsmaidīdama.

„Kā tad Anna to visu redzējusi?“ Ozols jautāja, kad bija nonākuši pie Meimura kundzes durvīm.

„Viņa skatījās pa atslēgas caurumu!“ Marta atbildēja un nosarka, jo meitenes drūzmējās uz trepēm un Ozols viņā vērīgi nolūkojās.

„Hm,“ Ozols rūca, „ko te lai daram! Ja Meimura kundze patiesi būtu mirusi, tad gan labākais, ka sūtītum pēc policijas. Bet ja viņa, no neviena neredzēta, aizgājusi tikai uz pilsētu, tad mēs iztaisam tikai veltu brēku un nesmukumu.“

Ozolam klātesot Marta vairs nesajuta nekādu baiļu. Ari meitenes sadrošināja vīrieša klātbūtne, viņas pienāca tuvāk, bet kaunejās no Ozola, skatīties pa atslēgas caurumu.

„Kad mēģinātu citu atslēgu,“ viena meitene iebilda.

„Tas ir prātīgi!“ Ozols piekrita. „Sadabūjat visas atslēgas! Mēs jau nekā nezagsim un Meimura kundze tā ļaunā neņems, kad mēs atslēdzam viņas durvis, lai apslāpētu par viņu tukšās valodas.“

Meitenes sanesa citu durvju atslēgas un viena beidzot noderēja. Durvis vērās uz āru. Ozola augums pildīja atvērto durvju šķirbu, bet meitenes pa padusi lūkojās istabā. Lai gan logs bija pagalam vaļā, tomēr no Meimura kundzes istabas plūda ārā nelaba smaka.

„Pagaidat tepat!“ Ozols ierunājās un iegāja otrā istabā, aizvilkdams aiz sevis durvis. Istabā viņš atrada tādu nekārtību, netīrumus un vēderguļas sekas,

ka Ozolam dūša apšķebinājās. Viņš saturēja degunu mutautiņā un piegāja pie gultas. Tur gulēja Meimura kundze, sarāvusies vienā čumurā. Viņš apspieda riebas un pirkstu galiem satvēra Meimura kundzes roku. Tā bija auksta, kā ledus, un stīva. Ne mazāko šaubu necēlās, ka viņa jau labu laiciņu, kamēr mirusi. Ozols steidzās no istabas laukā un aizslēdza durvis. Marta un meitenes viņu uzlūkoja stīviem skatiem. Meitenes pa Ozola padusi bija skatījušās un nojēgušas, ka Annas stāsts patiess.

„Briesmīgi... briesmīgi! Kā tas varējis notikt?“ Ozols runāja.

„Vai Meimura kundze ir patiesi mirusi?“ Marta ierunājās, lai gan nojēdza, ka šis jautājums ir velts.

„Viņa ir mirusi... un kā vēl... un kā vēl! Vai tad neviens pats cilvēks par viņu nerūpējās, ka tādas lietas varēja notikt?“ Ozols pārmetoši raudzījās Martā. Marta saprata viņa skatienu un īsiem vārdiem attēloja abu pēdējo dienu galvenos notikumus, kā Meimura kundze viņas abas ar Annu vilstojusi par savu neveselību un kā Beku Jurene viņu ārstējusi. Ozols visu saprata.

Piedodat man, Martas jaunkundze, ka es tā jautāju,“ un viņš sniedza viņai roku.

Marta to satvēra un turēja brītiņu savējā. „Man nav nekā te ko piedot, Ozola kungs! Man vēl ļoti jūms jāpateicas, ka jūs atnācāt. Ko lai es te, nabadzīte, viena izdarītu? Es jau biju aiz bailēm pavisam durna un nepavisam vairs nezināju, ko lai daru, ko ne!“

„Vai tas tiesa, ka tu nezināji, ko dari, ko ne?“ Ozols klusi jautāja un asinis viņam atkal sakāpa galvā.

„Ai, nesaproti manis aplam, mīlais!...“ Marta čukstēdama lūdzās un asaras iezagās acīs.

Ozols ar roku nobraucīja seju un labi ilgi noskatījās Martā, un sejā tam atkal atspoguļojās laimes sajūta.

„Viņa mani mīlē...“

Vismīlāki viņš dotos vienātnē un domātu tās do-

mas neapnicis, bet nu bija jāizpilda visupirms citi pienākumi.

„Iesim lejā!“ Ozols noteica. Meitenes kāpa pa priekšu pa trepēm lejā, Marta ar Ozolu tām no pakajas. Pa trepēm lejā kāpjot, Martas roka tā netīšis ieradās Ozola rokā, un miļš skats pavadīja rokas spiedienu.

„Tu brauksi uz skolu pie manas mātes un māsas, vai ne, Martiņ?“ Ozols čukstēja.

„Kā tu gribi, tā es daru, tikai neatstāj mani te vienas...“

Lejā nonākuši, Ozols aizsūtīja vienu mācekli pēc pilsētas ārsta, otru pēc ielas sarga. Ielas sargs ieradās pēc maz acumirkļiem. Ozols palūdza viņu noiet līdz policijas valdei un paziņot par gadījumu.

„Māsa Aija solījās braukt man uz pilsētu pakaļ, tad tu varēsi braukt viņai līdz uz skolu, es palikšu tavā vietā šeit,“ Ozols norunāja ar Martu, gaidīdami ārstu un policijas priekšnieka. Pirms tiem ieradās veikalā Milmis, Meimura draugs, un vēl kādi ziņkārīgie, tā pirkšanas slavā. Gadījums tika atkal un atkal pārrunāts, kā tas viss varējis tā notikt. Beidzot ieradās ārsts, tad aprinča priekšnieks. Tad notika liela tincināšana un gaŗa rakstīšana, kas vilkāš līdz pusdienai. Pa to laiku ieradās aridzan Aija. Ozols viņu tuliņ sūtīja atpakaļ uz māju ar ziņu, ka viņš vēl palikšot līdz vakaram pilsētā. Marta aizbrauca Aijai līdz.

Policijas priekšnieks bija ar mieru, ka Ozols apņēmās gādāt par visu vajadzīgo, kā Meimuru tuvējs rads, kamēr pats Meimurs pārbrauc mājās. Milmis viņam piesolījās par palīgu. Ārsts aizsūtīja uz slimnīcu pēc kopējiem, kas lai iezālotu un apkoptu mironi. Policijas priekšnieks pavēlēja, ka mironis tūliņ liekams šķirstā un šķirsts aiznaglojams, ievērojot visus aizsardzības līdzekļus. Šķirsts tad nonesams tūliņ kapsētas baznīciņā un vēlākais rītu vai parītu apbedams. Tā kā liga aizvien vairāk pa pilsētiņu izplatījās, policija darīja, ko zināja un spēja, bet nu bija par vēlu.

„Pavisam traki ar to Beku Jureni,“ ārsts runāja, kad darbs bija pabeigts un visas vajadzīgās pavēles izdotas. „Cik ļaužu viņa jau nav nozāļojusi, bet muļķa ļautiņi tie šai raganai. Cik noprotams, no mājnieku nostāstiem un no augšā atrastiem daik-
tiem, tad arīdzan pie Meimura kundzes viņa ir strādājusi vareni!“

„Kas tad tanīs pudelēs atradās, ko jūs likāt policijas sulainim uzglabāt?“ policijas priekšnieks jautāja.

„Tā skaidri vēl nezinu, priekšnieka kungs, bet pazīstu jau Beku Jurenes zāles. Tur ir siļķu sāļījums, zaļās ziepes, visādu sakņu sula, virums no suņu un kaķu . . . riebjas jau tādus vārdus vien mutē ņemt!“ ārsts īgni nospļāvās. „Na, aizkrustosim šai raganai tad ceļu! Mājās tulīņ izgatavošu pavēli, ka šī ļaunā sieviete saņemama cieti un liekama izmeklējamā cietumā!“ Policijas priekšnieks aizdedzināja jau trešo cigāru, tad atvadījās no ārsta, un katrs aīsgāja savu ceļu.

Kopēji drīzumā ieradās. Katram bija kabatā degvīna pudele un vēl otra pudele ar laistamām zālēm, dēļ aizsardzības pret ligu. Viņi darīja augšā savu darbu. Milmis uzraudzīja viņus, lai tie neapzagtu nama iemītņiekus. Policijas uzraudzībā veikala durvis jau bija saslēgtas. Ozols aizgāja uz pasta namu un aizsūtīja Meimuram ziņu par sievas nāvi. Līdz vakaram Meimura nams bija iztīrīts, izvēdināts un izlaistīts no vienas vietas visādām laistamām zālēm. Ari kalpone Anna ieradās, kuŗa visu pilsētu bija aizbaidījusi ar šaušalīgiem nostāstiem par Meimura kundzes nāvi. Mironi ar šķirstu aīsnesa uz kapa baznīciņu, tomēr Anna ne par kādu maksu nepalika viena pa nakti Meimura namā, jo ari Ozolu Pēteris negribēja palikt pilsētā, sirds viņu vilcin vilka mājās uz skolu. Anna solījās nakti pārgulēt tepat pilsētā pie kādas draudzenes, tamdēļ Ozols pielika Meimura namam divus sargus un tad gāja ari pats mājās. Par Meimura kundzes nāvi Ozolu Pēteris nesērojās; Meimura kundze viņam bija tikpat, kā kuŗa

katra sveša sieviete. Tikai viņas nelaimīgais gals bija satricinājis Ozolam smadzenes, tā kā laiku pa laikam atmiņas par Meimura namā redzēto un piedzīvoto jauca viņam domas par gaidāmo laimi. Kā stipra vīna piedzēris viņš streipuloja pa ceļu uz to pusi apmēram, kur skolas nams atrodas. Svarīgo domu dēļ viņam neatlikās laika skatīties uz ceļa, kur kāja sperama.

IX.

„Līgaviņa...!”

Tumsa un līnāja. Ozols pamodās no saviem sapņiem par mīlestību, par laimi, jo viņam garā acu priekšā krēslojās Meimura kundzes sāpēs sarauktais izkēmotais sejs, itin kā nīrgādamies: „Tu laimes luteklis?! Ne!... trūdu bērns! Skaties manī: tāda tava laime! Trūdi... trūdi... trūdi...”

Ozols atradās priedulājā uz sūnu ciņa, labu gabalu no skolas. Domās grimis viņš turp bija aizkūlies un sapņos nosēdējis labu laiciņu, kamēr lietus, kas aizvienam sāka stiprāki smīdzināt, viņu uzmodināja.

„Tīrie spoki! es te sēdu un domāju, kamēr mājās mani gaida līgaviņa un laime! Redzēs, ko māte un Aija sacīs, vai viņām arī tā Marta patiks, kā man? Zināms, ka patiks!”

Knašiem soļiem viņš steidzās mājās.

Vecie Ozoli ar Aiju un Martu sēdēja uz skolas nama lievenēm, gaidīdami Pēteru no pilsētas pārnākam. Ozolu māte sīki un smalki izstāstīja Martai visus galvenos notikumus no Pēteru dzīves: kad viņam šuvusi pirmās biksītes, kad darinātas pirmās pastaļiņas, kad šūdināti pirmie zābaki. Ozols un Aija klausījās ar lielāko patiku simtskārt pārrunātos nostāstos, brīžam māti pārtraukdami, papildinādami, kur viņiem likās, ka māte kaut ko svarīgu izlaiž. Marta arī vērīgi klausījās, priecādamās un smiedamās par veco Ozolu stāstiem. Pirmās lietus lāsītes vedināja valodu uz citām lietām. Lietu jau nedēļām

visi arāji ar ilgām gaidīja un nu beidzot šis dārgais viesis ieradās. Vecie Ozoli apklusā; saliktām rokām viņi sēdēja un nevarēja vien atklauties, cik saldi, cik tīkami dārgais viesis, lietutiņš, grabināja saviem sudraba pirkstiem pa liepu lapām, pa skaidu jumtu, puķu dārziņā pa ziediem un lapām, pa visu dabu, visur, visur! Marta un Aija dzina visādus niķus, skraidīdamas kailām galvām pa pagalmu, slēpdamās pa tumšām vietām un spraugām, pašas aiz bailēm trīcēdamas, ja meklētāja tik ātri nesameklēja, bet tomēr viena otru baidīdama. Marta bija jau aizmirsusi savas šīs dienas nobailes. Par Pēteri, kā likās, te neviens nebaidījās. Ja Marta šajā ziņā kaut ko par Ozola kungu iebilda, tad Ozol' māte tikai īsi noteica: „Par viņu mums nav jābaidas. Pēteris gan zin, ko viņš dara!“ Tādu uzticīgu paļauju dzirdot, Martai sirds straujāki pukstēja. Visu runu un valodu sākums un gals šinī namā bija vienīgi Pēteris un atkal Pēteris: ko Pēteris par to lietu sacīs, kā Pēteris to darīs!

„Kā visi viņu šeit mīlē, cik viņam vajaga būt tad labam un mīlam!“ Marta nodomāja un ar ilgām gaidīja Pēteri pārnākam. „... Tāpēc aridzan es viņu iemīlēju!“

„Cik trakulīga tā Martiņa! žigla un jautra, kā jau pilsētas bērns!“ Ozolmāte savam vecajam piegrūda pie sāniem.

„Kā nebēdīga cielaviņa!“ vecais Ozols jokoja un kāpa no lievenēm lejā plīku galvu, turēdams cepuri rokā. „Kaut tā nu lītu visu nakti... visu nakti! Aijiņ, ved nu pilsētas jaunkundzīti iekšā, jūs abas par daudz sasaldējaties!“

Joņiem abas meitas spurdza pa grantēto celiņu gar skolas namu, gaŗ dārzu uz lielceļa. Tur viņas abas apstājās, roku rokās, un elpoja īsi un ātri.

„Pēteris nāk!“ Marta sauca, kuŗa ieraudzīja kādu melnumu pa ceļu kūņojamies.

Aija sakrampoja Martas roku un naidīgi viņā nolūkojās. Spējā pāreja no „Ozola kungs“ uz „Pēteri“ viņai izlikās tāda savāda. Aija palaida Martas

roku un devās skriešus Pēterim pretīm, cik tik' jaudas. Soļi viņai aiz muguras ziņoja, ka Marta dara tāpat. Sacīkstes ceļa gabals nebij gaŗais, bet Aija bij jaunāka, mazāka, uzbudināta un vairāk saskrējusies: viņai aizkusa elpa. Gan atpakaļis viņa neskatījās, bet no soļiem manīja, ka Marta viņai jau uz papēžiem. Vēl gabaliņš — un Marta viņai līdzās un gaŗām...

Pēteris pa tumsu manīja skrejošos stāvus. Viņš apstājās.

„Tās viņas ir, Marta un Aija! Kuŗa pirmā būs, tai mutes došu!”

Viņš gaidīja. Pa ceļu, vientulis nākdams, viņš gan bij noņēmis, vēl laiciņu slēpt vecākiem savu sirdssakaru ar Martu. Bet tagad stāvot un gaidot domas spēji grozijās.

„Ja Marta pirmā būs, tad ņemšu viņu aiz rokas un tuliņ vedīšu vecāku priekšā kā savu līgaviņu!”

Lai liktenis izšķir, tad pašam cilvēkam liekās mazāk atbildības esam!

Pirmo augumu viņš uzķēra savās rokās, otrs viņam aizsāvēs kā bultā gaŗām.

„Martīņ, vai tu tā?!” Ozols, uzbudinājies, čukstēja un justos pievīlies, ja tā nebūtu Marta, kuŗu viņš bučoja. Marta aizelsusies dusēja pie viņa krūts, ļāvās bučoties un bučoja...

Kad Marta atžirga no skrējiena, no bučām, tad viņa čukstēja: „Es tā... mīļo Pēterīt! Vai tu manis nepazīni?”

Šās atbildes Pēteŗam vairs nevajadzēja, viņš bija jau sen skaidribā, kuŗu tura apkamptu rokā.

Tā nebučo māsa, tā bučo tikai līgava...

Labu gabaliņu aiz Pētera un Martas Aija apstājās un apskatījās. Brīnums! Sen vajadzēja Pēterim atzīt savu misekli un laist Martu vaļām, bet vēl aizvien tie stāvēja apkamptus! Un tie savādie čūpsti un klaņas, tie teica gaiši, ka viņi abi nestāv vis dīkā.

„Pēteris ir durns! Viņam vajadzēja kaunēties!

Apkampis Martu un nu tikai bučot ,kā jau durnais. Viņš nepazīst Martas!"

Kad nu Pēteris un Marta nemaz nekaunējās, tad Aija kaunējās viņu vietā un atkāpās vēl kādus soļus tālāk.

„Redzēs, dzirdēs, kad viņam acis atvērsies!"

„Aijiņ, nāc šurp, iesim visi mājās!" Pēteris sauca un tad abi ar Martu gāja mājup.

Aijai kā zibins nošķīda gaŗ acīm.

„Viņš Martu ir pazinis un tomēr dara tā! Viņš ir pavisam traks un durns! Ahū, bāliņ, nu es zinu tavus niķus! Nu es tevi pazīstu! Ak tā — ta jaunā cepure, ko tu pie Meimuriem teicies pircis! Ak tie — tie soļi ik pārdienas uz pilsētu! Kas to būtu domājis!"

Un sabozusies Aija soļoja tiem abiem labu gabaliņu nopakaļis. Viņai likās, ka Pēteris ar Martu tai nodarījuši lielu pārestību. Bet tad skuķim sirdī greizsirdību nomāca lieliska ziņkāre.

Ko gan tādi samilējušies runā un dara, kad viņi vieni?

Aija uz pirkstu galiem pielavijās abiem pie muguras un soļoja klusi, kā pelīte, lai abus sarunā netraucētu. Un Aijai auss svila un sirds lēkāja pa krūtīm, kā jauns kumelēns pa aploku, kad tam pirmo reizi ar pineklu ir sapītas priekškājas, par visu to, ko viņa dzirdēja un vēl vairāk sajuta. Vārdi... tie vēl parasti, gluži latviski, jau bieži stāstos lasīti, bet tā balss, tā balss noskaņa! Kā tā viņo, kā pieglaužas un kutina sirdi!

„Kas to būtu no Pētera domājis!"

Pēteris stāsta, kā tam bijis ap sirdi, kad Martu pirmo reizi redzējis.

„Kas to būtu no Pētera domājis?..."

Marta stāsta vēl jaukāki, ko viņa jutusi Pēteri redzēdama.

„Kas to būtu no Martas domājis!"

Pēteris stāsta, kā viņam toreiz dūšas trūcis, kad pircies jauno salmeni, un Marta stāsta, kā viņa šodien

pēc Pētera ilgojusies un viņu gaidījusi, kā jau visu labu un lielu laimi paredzējama.

„Kas to būtu no viņiem abiem domājis!...“

Marta stāsta Pēterim par jauko sapni, stostas, sajūk, čukst... Aija paliek stāvot, viņa vairs ilgāki nedrīkst klausīties. Pēteris ar Martu sačukstas, sašmejas, un viņš bučo viņu... jau atkal!

„Ak kaut man arī tā būtu!“

„Vai tēvs ar māti vēl augšā?“ Pēteris vaicāja.

„Augšā gan. Pie lievenēm viņi abi tevis gaida!“
Marta atbildēja.

„Aijiņ, kur tu tik ilgi kavējies? Mēs tevis nemaz nevaram sagaidīt!“ Pēteris atskatījās un sauca.

„Šie manis gaidot? Gatavi brīnumi!“

Aija sirdijās par Pēteri, par Martu, un par lielo tumsu, ka Pēteris nemaz nemana, cik viņa traki saškaitusies.

„Vai tu skaisties, Aijiņ!“ Pēteris smējās.

„Kas man ar šiem ko skaisties?“ Re, ko nu vēl neizdomās!“

„Tad ir labi, iesim!“ Pēteris atbildēja un abi ar Martu gāja ātrākiem soļiem gaŗ dārza malu uz skolas namu.

„Kur Martas jaunkundzīte palika?“ Ozolmāte jautāja, kad tumsā Pēteris ar Martu kāpa pa trepēm uz lievenēm, kur abi vecie Ozoli sēdēja.

„Nezinu, kur Marta palikusi, bet es saķēru pa tumsu kādu meitenīti un vedu viņu pie tevis, kā savu ligaviņu!“ Pēteris atbildēja.

Ozolmāte pacēlās no sola un piebāza savu seju gluži Martas sejai, lai viņu ciešāki saskatītu.

„Tā jau ir Marta! Ko tu, dēls, runā?“

„Tā vairs nav Marta, bet mana ligaviņa! Un es runāju to no tiesas.“ Pēteris atbildēja.

„Kad tu tā saki, tad jau jātic! Tava vaļa, dēls, dari, kā zini!“ māte atbildēja un nezināja, ko lai šādā gadījumā darot.

„Māt, vai tu nemaz nepriecājies, Marta tev būs tikpat mīļa meita, kā Aija!“ Pēters runāja un viņa balss mazliet drebēja.

„Priecajos, dēls, kā nu es nepriecašos par tavu laimi! Es jau tikai nezinu, ko runaju. Viss notika tik ātri! Vai nu mums tas prātā nāca, ka Martiņa tava brūte? Tu jau mums visu stāsti, bet par Martiņu netiki agrāki ne pušplēsta vārda minējis. Nu tad sveika, Martiņ! Kad mans dēls tevi milē un izredzējis par savu brūti, tad ar' mums veciem tu būsi mīļa! Ja tikai tev par mums veciem cilvēkiem nebūs kauns!“

Marta nobučoja vecos Ozolus un tad visi apsēdās. Bet runas vairs neveicās. Katrs domāja savas domas. Ari Aija pienāca un nosēdās klusi uz kāptuvēm.

„Pēterīti, vai tev negribas ēst?“ māte ievaicājās.

„Negribas vis, es pilsētā ēdu!“ Pēteris atbildēja.

„Vai tev nav auksti, tu jau esi diezgan salijis?“

Aija prasīja.

„Nav!“ Pēteris atbildēja.

„Teci, Aijiņ, iznes lielo lakatu, lai apsedzas!“ māte skubināja.

Aija iznesa lielo lakatu un Pēteris ar Martu sēdās ciešāki kopā un abi apsedzās ar vienu lakatu.

„Tad būšot vēl siltāki,“ tā Pēteris piebilda.

„Te es esmu lieka!“ Aija domāja un stipri piebilda: „Man nāk miegs, es iešu gulēt!“

„Ej vien, meitiņ, ej, mēs ar tēvu arī tulīņ iesim, jāceļas rītu agri augšā!“ māte atbildēja. „Martiņa jau savu gultiņu Aijas istabiņā zinās!“

Pēteris un Marta palika uz lievenēm vieni. Zem lielā lakata roku rokās viņiem abiem bija tik silti, tik labi, ka pat runāt daudz nevīžoja. Mute klusēja, acis snauda, bet sirds un jūtas bija nomodā, tās svētīja dzīres.

Klusa laime...

Vai ir daudz cilvēku, kas pietiek ar šādu klusu laimi?

Pēteris sēdēja kluss, glaudīja Martas rokas, krūtis, jutās laimīgs un vairāk nekā nevēlējās. Martas jutekļi šodien daudz bija piedzīvojuši, pieguruši. Viņa pieglaudās, viegli nodrebējama, vēl ciešāki Pēterim,

tad viņas elpa pamazām palika vienādāka un viņa droši un mierā iesnaudās pie sava līgavaiņa krūts...

Jau laba gaismiņa svīda, kad Pēteris aizvadīja Martu pie dusas Aijas istabā. Aija gan uzmodās, bet izlikās aizmigusi un krāca pa tīšām. Ari Pēteris meklēja savā istabā dusu, bet miegs nemaz nenāca, viņam bija daudz labāks un mīļāks darbs: jaukas domas par laimi un līgaviņu.

Klusi soļi čāpoja pa istabu.

„Māt, vai tu esi tā?” Pēteris jautāja, pacēlies sēdus.

„Es gan, dēls, kas tad nu cits!” māte atbildēja.

„Vai tu vēl neguli?”

„Es jau izgulējos... tāpāt vien ienācu pie tevis... vai tev ka nevajaga, vai negribi dzert vai?”

„Nāc nu atsēdies uz gultas malas!”

„Ko nu, dēls, es jau tāpāt vien... tev nāk miegs! Es iešu tuliņ projām! Es jau redzu, ka Aija ar visu savu vakarējo trakulību nav vis aizmirsusi tev ienest ūdens...”

„Nāc vien nu, nāc, un netukšojies! Es jau zinu, ka tu gribi parunāties!”

Ozolmāte atsēdās uz dēla gultas malas. Viņai bija tāda „smaga sirds”, kā pati mēdza sacīt. Martu Cielaviņu viņa vakar pirmo reizi tuvāki redzēja un apskatīja, tamdēļ tā viņai bija tāda sveša un neierasta. Dēla izvēlei gan viņa apzinīgi nepretosies nedz vārdiem, nedz darbiem, bet neapzinīga pretība tomēr modās viņas dvēselē, jo domās viņa jau bija izraudzījusi dēlam sievu no ozoliešu gruntnieku meitām.

Tā Ozols nezināja, bet tomēr noskārtā mātes sirds domas.

Viņi sāka runu par Martu. Pēteris slavēja savu līgavu un stāstīja mātei par viņu visu labu, un māte tam vienādi piebalsoja: „Ja, ja, dēls, kā tad... nu ja!”

„Saki, māt, man gaiši, ka tev Martiņa labi nepatīk?” beidzot Pēteris tieši jautāja.

„Kā tu, dēls, tā vari domāt? Kadēļ tad nu man

Martiņa nepatīk! Tu jau esi viņu izraudzījis par savu brūti un tev būs ar viņu jādzīvo visu mūžu, nevis mums. Un viņa vēl ir tik jauniņa, tik priecīga un tik jocīga! Tīri kā dzīvsudrabs, tā rit un tek vienā balsī! Tīri prieks, kad uz viņas noskatas! Bet neņem vien ļaunā, dēls, kad es tā runāju! Ja tikai viņa nebūs vien par daudz pieradusi pilsētas dzīvei? Vai tik' viņa nebūs vien par daudz jautra... un sacīsim... par daudz lepna un galsterīga? Vai viņai te pie mums arī patīks dzīvot? Es jau nu tikai tāpāt vien runāju... ko nu es, vecs cilvēks, zinu... tu jau viņu laikam varen mīli... tad jau viss būs labi..."

Vēl labu laiciņu viņi abi runājās, tad māte aizgāja, pa daļai atvieglojusi savu sirdi un apmierināta no apziņas, ka dēls ir varen laimīgs. Tomēr Pēterim pašā sirds dibenā ieperinājās rūgtas domas: „Mātei mana Marta nepatīk!” Un tādas domas lēnām grauž sirdi, kā kokgrauzis koku. Viņš knapi dzirdams, bet tomēr viņš tur ir sienā un graužas lēni, bet pastāvīgi tālāk, kamēr no cietā koka cits nekas nepaliek pāri, ka vienīgi smalki kokgrauži — putekļi. — Te nu ceļas nelabas domas! Viens par diviem: vai nu Marta nav diezgan laba un pilnīga, vai arī māte ir netaisna un ļauna! Lai viens vai otrs... bet abējas domas ir nesmukas! Un tas ir tas kokgrauzis Ozola Pētera sirdī. —

X.

Pa nakti nolija smalks, ražans lietiņš. Jaunai dienai austot migla un mākoņi aizsedza rīta sauli, bet par to priecājās zeme un visa radība, ko zeme radījusi ar saules un lietus palīgu. Siltuma un gaismas vēl zemei bij liels pulks; daba alka pēc lietus, vēl vairāk lietus. Viņnakti zeme vēl nebija spējusi atdzerties spirdzinošās veldzes pēc ilgās saules tveices. Un tumši grūsnēji mākaņi aizsedza sauli, solīdami zemei svētību no augšienes. Klusās ilgās zeme gaidīja padebešu raras; gaidu šalkas, kā salti-silta

vēsmaņa, drebināja visu dabu, visu radību, kas no zemes ziņ sev spēku un labumu.

Skabunieši gāja žirgtāku gaitu pa ielām un priecājās par retām, resnām lietus lāsēm, kas laiku pa laikam iesitās sejā. Pazīstamie tikdamies sasniedzās rokām, pasmējās un labdienas vietā viens otram uzsauca: „Lietus!“ — „Ja, list!“

Kurpnieks Milmis steidzās knašiem soļiem pa lielceļu uz dzelzceļa pieturu.

„Dzirdēs, redzēs, ko Meimurs nu darīs? Ko tad nu citu, mānīsies, ka sievas žēl! Pasaules dēļ citādi nevar, tas viens kas tiesa!“ Milmis gudroja, pārsviezdams savas kuplās bārdas šķipsnas pleciem pāri, jo vējš bija pretīm un dzina tam bārdū acīs un mutē. Mute Milmim aizvienam bija paviru, jo caur degunu dvašot viņš neprata. Kad Milmis vēl bij mācekļis, tad kāds vecāks kurpniekzellis viņu reiz tikko nenobeidza. Toreiz zellis, kamēr meistara nebija darbnīcā, tāpat rokas vingrinādams, iemeta ar siksnu viņam krietni pa muguru. Par tādu netaisnību Milmis blāva kā kaujams lopiņš. Zellis saskaitās un aizturēja ar plaukstu Milmim muti. Milmis kļuva zils un melns sejā, bet zellis nelaida tam mutes vaļam, jo tam ne prātā nenāca, ka Milmis neprotot caur degunu dvašot. Nezin, kā viss tracis beigtos, ja laikā meistars neuznāktu. Zellis aši uzsvieda nogībušo Milmi kaktā uz ādu gubas un noliedza visu, kad beidzot Milmis pamodās un sūdzēja meistaram zeļļa varmācību.

„Meimuram ir traka laime . . . visās lietās . . . pavisam bezkaunīga laime!“ tā Milmis domāja, gaidīdams savu draugu Meimuru Skabunes dzelzceļa pieturā. Kāda laime Milmim omā . . . kas to lai izdibina?

Jau vakar vakarā Ozols ar Milmi tā izrēķināja, ka ar citu vilcienu Meimurs no Majoriem neatbrauks, kā tikai ar pusdienas. Viņu domas piepildījās.

„Ja, brāl, kas to būtu domājis, ka tev tāda nelaime uzbruks, kamēr paša nav mājās?“ Milmis apsveicināja draugu tādiem vārdiem. Ari citi paziņas, kuņi gadījās piestātnē, spieda Meimuram mēmi roku,

vai arī skaņiem vārdiem izteica tam savas līdzjūtas. Viss tas Meimuru tā aizgrāba, ka viņš aizraudamies šņukstēja: „Draugi... Dieva... pir... prāts!” Viņam gandrīz nejauši izsacījās: „... Dieva pirksts!”

Meimuram patiesi bija ļoti grūti ap sirdi, un ne bez iemesla! Mēris bija nožņaudzis viņa sievu un nu viņam, grēcīgam cilvēkam, bija jāiet taisni tanī pašā namā iekšā. Tur droši vien aizdurvē mēris uz viņu glūnēja!

Ormanis aizveda Meimuru un Milmi uz pilsētu un apturēja pajūgu pie sēru nama durvīm. Durvis bija aizslēgtas, jo Ozols ar atslēgām vēl nebija atnācis. Meimuram tapa vieglāki ap sirdi.

„Milmi, draudziņ, ko mēs tur aukstā, tukšā namā darīsim? Mājas māte, kas mums visiem bija tik mīļa, tā nu mirusi!” Meimurs žēlojās.

„Iesim labāk viesnicā!”

„Iesim, ko tad lai citu daram!” Milmis atbildēja. „Varētu aizbraukt līdz kapu baznīcai, bet ko mēs tur darīsim? Šķirsts ir aiznaglots, savas mīļās sieviņas sejas tu vairs neredzēsi!”

„Tiesa, tu mans vienīgais draugs!” Meimurs sacīja.

„Tu nemaldies, mani tā saukdams, tavs draugs es esmu. Tevis dēļ es ietu vai caur uguni! Pat mēra es nebijos, kā daudzi to darija, bet palīdzēju godam apkopt tavu sievu. Pats savas rokas pieliku, nemaz nebaidijos! No tiesas! Vai nu tu tici, vai netici!” Milmis lielijās, iedams kōpā ar Meimuru uz viesnicu.

„Es nemaz nezinu, kā lai tev pateicos. Ja man tevis nebūtu, kur tad es dētos!”

Viņi iegāja Maskavas viesnicā, turpat Meimura namam pretīm. Tur atradās priekšā jau daži viesi. Ar tiem abi draugi pārrunāja svarīgākās lietas, kas Skabunē gadījušās. Milmis sīki pārstāstīja vakardienas notikumus. Meimurs tikai pūta. Tā kā viņam bija tik lielas bēdas, tad citi pilsoņi viņu daudz vairāk ievēroja, nekā senāk. Tas Meimuram patika.

„Vai tamdēļ cilvēkam būs izsamisties?” jau otru lāgu Milmis iesaucās, kad bija iebaudījis trešo mēriņu

„provites“, atšķaidītu ar vērmēļu un kalvju liķieri. „Tik' iemet, draudziņ, tad noskalosies visas bēdas!“ viņš skubināja Meimuru. „Šņabis vai maizīte, tā pati Dieva dāvana vien ir, no tiem pašiem rudziem taisa viņus abus.“

Lai prieki, lai bēdas... viņi abi noderīgi krietnai iemešanai par iemesliem. Meimurs iedzēra, lai aizmirstu bēdas, patiesību sakot — bailes, citi Skabunes pilsoņi ar labvēlīgu sirdi gāja Meimuram talkā, lai draugam palīdzētu noveikt bēdas un paši savas bailes. Sadzerot skabunieši vairs nesacīja: „sveiks!“ — „vesels!“ Tagad, glāzes skandinot, katrs dūšigs iedzērājs uzsauca otram: „Mēram par spīti!“ — Un atbilde skanēja tikpat sirdīgi: „Lai put mēris!“

Viesnicā ieradās arī Ozols un nodeva Meimuram nama atslēgas.

„Tas labi, mīlais radniek, ka Martas jaunkundzi tu aizvedi sev līdzi. Ko viņa tur lai viena darītu tukšā namā? Lai viņa atpūšas kādas dienas. Tikpat mājās viņai nekāda darba nav, policija jau aiztaisījusi manu bodi cieti. Atslēgas gan saņemšu no tevis, — paldievs tev par labo sirdi, ko parādīji man un manai mīlai Mariņai... nu viņa dus šaurā šķirstā... auksta, stīva...“ un Meimurs novērsās sāņus, aplēpa rokām seju un klusu šņukstēja un rīstījās, jo asaras kāpa viņam ar varu acīs, un rīkles galā vāļājās tāds kā asakains kumoss, tā nevarēja dabūt ne augšā, ne lejā.

Meimura raudu un gaudu patiesais iemesls bija krietns žilbums. Šodien, braukdams no Majoriem, viņš nelaida gažām nevienas vietas ceļā, kur varēja sastiprināties „uz tām pašām bēdām“. Citi viesi kļuva sēja, jūzdami godbijību pret Meimura sirdssāpēm.

„Kā jau minēju, mīlais Ozola kungs, šodien es paņēmu nama atslēgas savā ziņā,“ Meimurs turpināja, kad raudas bija pārgājušas, „bet rītu lūgšu tevi, ka tu ņemtu šīs atslēgas atkal savā rokā un valdītu par manu namu un manu mantu, kamēr manis nebūs mājās. Ja, rītu apbedīsim manu mīlo sievu — ja, tas mums jādara, tā policija esot pavēlējusi. Pēc

bērēm braukšu tulīņ atpakaļ uz jūrmalu, ārsti man to uz stingrāko piekodināja. Viņi man vai desmitkārt sacīja: „To mēs jums sakam, Meimura kungs, ja gribat kļūt pavisam veseli, tad brauciet tulīņ atpakaļ un paliekat jūrmaalā kādu mēnesi. Ja jūs mums neklausiet, tad var notikt, ka jums drīzumā jāiet pie māla. Jūsu kaite ir vārīga!” — Ārsti man tā sacīja un cieši piekodināja!” Meimurs mutīgi runāja.

Nevienam pat prātā nenāca šaubīties par viņa vārdu patiesību. Lai dzīvo kuņģis, kur un kā grib, kas tur citiem daļas!

„Lielas bēres sarīkot tik īsā laikā es nevaru, tas man nav iespējams. Naudas man nav žēl, vai 500 rubļus izdotu, lai viss notiktu godam, bet kā nevar, tā nevar. Kas manu sievu pazina un mīlēja, gan tie rītu tāpat atnāks uz kapu baznīciņu no viņas atvadīties. Tu nu gan, Ozol, ar savu tēvu, māti un Martas jaunkundzi neatraujaties nodot mirušai pēdējo godu. Visi sapulcēsīmies tepat viesnīcā, tā jau es ar viesnīcnieku norunāju. Mana saimniece ir mirusi, pat Anna aiz bailēm esot tapūsi pavisām durna, kas lai manā namā par bērņu mielastu gādātu, ja arī gribētu sarīkot paša namā bērņu godu?”

Ozols nosolījās nākt rītu bērēs un tad gāja mājup. Viņam neslicās ilgāki palikt pilsētā, jo mājās viņu gaidīja Marta. —

Aija bij aizmirsusi vakarējo ienaidu un tapusi pret Martu draudzīgāka. Ari Ozolmāte rādīja priecīgu seju, tikai pašam Ozolam bija tā savādi ap sirdi; viņš nebija vairs tik drošs, kā vakarnakti, spiest visiem redzot Martu pie krūts un bucot, cik tikās. Viņš pat šorīt nosarka un sadusmojās, kad Aija, viņu kaitinādama, dziedāja zīmīgo dziesmiņu:

„Maza mana līgaviņa,
 „Tā kā jūras cielaviņa;
 „Cik gribēju mutes dot,
 „Tik ielēca padusē!”

Tomēr tautas dziesmiņa Ozolam tā patika, ka mājup iedams viņš to klusām pie sevis dungoja.

Pavisam no otras puses viņš ienāca nemanīts skolā, paņēma savu vijoli un sāka spēlēt dažus gabalus, pirms klusi, klusi, tad aizvien stiprāki un ātrāki. Domas viņam kavējās pie šā rīta mazā atgadijumiņa. Lai gan viņš par visiem vēlāku bija devies pie dusas, tomēr paraša, agri celties, viņam aizdzina visu miegu, un šorīt viņš bija jau saulei lēcot kājās. Vecie Ozoli bija laukā, savos darbos, meitenes vēl gulēja cietā miegā. Tad arī viņš bija paņēmis savu vijoli un, nostājies lielajā klasē pie loga, spēlējis vienā nēmienā ilgi, ilgi. Tad divas mīkstas rōkas viņam bij apskāvušās ap kaklu un mīļa balss čukstējusi pie auss: „Pēteri, cik tu jauki spēlē! Kā tas uztrauc sirdi! Bet kāpēc skaņas ir tik žēlas, itin kā tās raudātu? Vai tu neesi laimīgs? Ja tu mani mīlē, kam tad tu liec spēlēm raudāt? Man patīk jaustras sejas, prieki, smiekli... bet tu esi tik drūms un spēlē tik žēli...”

„Tad Pēteris bij atbildējis: „Vai tev mana spēle nepatīk?”

„Ai, kā patīk! cik tas skaisti, bet tomēr žēli, ka man gribās vai līdzī raudat!” Marta atbildēja.

„Vai tu no tiesas saki? Vai tu tiešām tā jūti?” Pēteris tincināja.

„Cik tu spocīgi runā? Kamdēļ lai es melotu? Bet spēlē ko jautru, priecīgu, mīļo Pēterīt!”

„Man patīk, ka tu esi sapratusi manu spēli, jo man bija ļoti skumja sirds, pat nezinu, kamdēļ. Bet nu es zinu, ka mūsu kopdzīvē ne mazākā nesaskaņa neradīsies mūsu starpā. Tagad ir diezgan! Vakarā es tev apsolos spēlēt, cik tikai tu vēlies, un turklāt tos jautrākos gabalus, kuŗus maz vien pratīšu!...”

Tamdēļ Ozols iezagās klasē un nu rāva pēdīgi tādu jautru gabalu vaļām, it kā viņš gribētu ielīgsnot Luteru un Melanchtonu, kuŗu bildes karājās zelta rāmjos pie sienas. Aija un Marta dzirdēja spēli un devās vīteņu vīteņiem no dārza uz istabu. Pēteris spēlēja, Marta un Aija dziedāja, deja, smējās... Kad Aija izskrēja uz brītiņu no istabas, tad Marta samaksāja Pēterim par jauko, jautro spēli.

Tā viņiem diena pagāja jautri; kas gan jauniem un laimīgiem bēdas gar mironiem, lai tie dus mierā savos šķirstos, arī tie savu laiku ir dzīvojuši un līgsmojušies, varbūt vēl daudz trakāki, nebēdīgāki, nekā šie trīs pa ozoliešu skolas namu. Kad gāja par daudz traki, tad Ozolmāte zagšus pavēra durvis un papurināja galvu, jo tik līgsmu viņa savu Pēteri vēl dienu mūžu nebija redzējusi. —

Arī Meimurs, uzdzīvodams jautru biedru pulciņā pa „Maskavas“ viesnicu, vakaram metoties sāka piemirst, ka viņš noņēmis nēsāt pāra dienu sievas nāves dēļ — sēru liekoģīmi. Jau viens otrs alus draugs klusā balsī stāstīja biedriem pie galda kādu joku vai notikumu, ka visiem bija jāsmejas galvu galvām. Viesus apkalpoja pati „Maskavas“ viesniece, glīta un apaļa kundze; viņas vīrs ap šo laiku gulēja diendusu, lai būtu mundrs viesus pa nakti apkalpojot, jo šeitān, šai viesnicā, Skabunes uzdzīvotāji dzīvoja it bieži cauru nakti, kamēr gaismiņa svīda.

„Redz, kur sieva, kā sārts ābols! Apēdams vienā kumosā!“ Milmis piegrūda Meimuram pie sāniem, kad viesniece sīkiem solīšiem, drusciņ gāzelēdamās un laipni smaidīdama, nesa viesiem paplāti ar pilnām glāzītēm degvīna.

„Kā zemene!..“ Meimurs atrūca. „Kungi pārkodināsim! Alu vien strebjot tiek salkana dūša!“

Pamazām dzīrnieku saruna kļuva straujāka, joki nebēdīgāki, vārdi skaļāki un stāstāmie notikumi sveļoši. Viesnieces dēļ dažs stāstītājs izlikās kautrējoties, stāstīja klusā balsī, bet taču tik dikti, lai arīdzan viesniece dzird, jo tas bija ļoti kairinoši, ka arī viena kundze noklausījās pārgalvīgajos nostāstos. Kad smieklu rinda nāca, tad visi smējās uz to skaļāko, un dažs nebēdnis vēl pamirkšķināja kundzei ar acīm.

Viesnicā ienāca visiem pilsētniekiem labi pazīstamais Smildziņš, ielassargu un kārtībnieku virsnieks un policijas priekšnieka labā roka, ko ļaudis godināja par vaktmeistara kungu.

„Kur tad jūs kavējaties, vaktmeistara kungs?“

Kā mēs jūs gaidijām!" Milmis, no visiem runīgākais, apsveica Smildziņu.

"Kā veca meita lietuvēnu, kas viņu pa nakti paspauda, tā mēs jūs gaidijām!" kāds zārcinieks piebilda, kurš sevi turēja par lielu zobgali.

Smildziņš nosēdās dzirnieku pulkā. "Tā! Esmu noskrējies kā traks suns!"

"Kas tad jums ķerams? Vai kāds zirgs nozagts?" Milmis tēgāja.

"Kur nu... ķeru to pašu Beku Jureni, bet kā nevar, tā nevar dabūt rokā! Visus kaktu katus izošņāju, bet vai pašā ellē viņa ielīdusi, nekur nejūt!"

Visi klātesošie zināja, ka policija gūsta Beku Jureni aizdomu dēļ, ka tā esot nozāļojusi Meimura kundzi.

"Vaktmeistera kungs, tās raganas nu gan nelaižat vaļā, viņu vajaga iespundēt!" Meimurs deva padomu, pildīdams Smildziņam glāzi.

"Zināms, ka iespundēsim, tiklīdz ka viņu dabūsim rokā!"

Kāds viesis, kas pats pie sava galdiņa dzēra alu un noklausījās šinī runā, ieminējās starpā: "Es nācu nupat gar nabagu namu un redzēju, ka Beku Jurene sēdēja uz nama slieģšņa un ķulķēja savu ķulķi!"

"Vai tas var būt tiesa?" Smildziņš ērmojās. "Nu, var gan būt, ka viņa tup nabagu mājās... tur es viņas nemaz nemeklēju. Beku Jurene zin it labi, ka policija viņu meklē, un tamdēļ es prātoju, ka nabagu mājā viņas nebūs, un nemaz neaizgāju turp. Kas to būtu domājis, ka Beku Jurene tāda gudriniece! Viņa dzīvo it droši tur, kur viņas nemaz nemeklē!"

"Par Beku Jureni nav jābēdā, viņa gudra kā pats nelabais!" Milmis ierunājās.

"To jau nupat dzirdējām, cik viņa gudra!" Smildziņš pukojās. "Bet nu viņa vairs neizspruks! Pats iešu turp un saņemšu viņu cieti!"

Smildziņš patiesi bija dzinis Beku Jurenei pēdas, bet bez sekmēm. Turklāt Smildziņa meklēšana bija ļoti cītīga; viņš staigāja no vienas viesnīcas uz otru, no viena kroga uz otru, un visur taujāja pēc

Beku Jurenes. Visur radās ļaudis, kas teicās esām redzējuši meklējamo drīz šē, drīz tur, bet nevienā krodziņā Beku Jurene nebija sastopama, tīri kā Smildziņam par spīti!"

„Nemaz nesteidzaties, labāki iedzersim! Gan Beku Jurene pati ieskries cilpās!" biedri viņu atrunāja.

„Tā nu ir, kā ir! Priekšnieka kungs gan man šorīt uz to ciešāko piekodināja, ka Beku Jurene dabujama rokā, lai tā vai no pašas elles būtu raujama laukā. Tamdēļ jau es pats nēmos šo lietu uz saviem pleciem, uz kārtībniekiem jau nevar palaisties, tie tik tādi tūļas! Bet tagad gan pulkstens jau pusčetri, priekšnieka kunga vairs kancelejā nav, no tincināšanas nekā..." Smildziņš gudroja.

„Aizsūtāt kārtībnieku, lai saņem Beku Jureni cieti un iegŗūž pa nakti cietumā! Beigta lieta!" Meimurs prātoja.

„Tas padoms der! Tā tā lieta iet smalki!" Smildziņš priecājās un atsēdās pie galda.

Tad palūdza viesnīcas kundzi, lai tā liek atsaukt sētas puisī. Viesnīciece pasauca kalponi. Kalpone uzmeklēja sētas puisī. Sētas puisis atsauca ielas sargu. Ielas sargs atnāca un Smildziņš pavēlēja tam ataicināt kārtībnieku jeb uradņiku. Beidzot kārtībnieks ieradās viesnīcā pie alus galda. Dzīrnieki piekodināja, lai esot krietni acīgs un dūšīgs. Tad Smildziņš tam gaŗi un plaši izteica pavēli, sagūstīt Beku Jureni un nodot viņu pret rakstu cietuma priekšniekam.

„Nu ej un izpildi visu uz mata, ko tev priekšniecība pavēl! Man pašam negribas tanī nabagu utūzī līst. Kad visu esi izpildījis, tad nāc šurp uz viesnīcu un man visu paziņo, es būšu tepat un tevis gaidīšu!"

Beku Jurene, nogulējusi maigu dienvidu, sēdēja vēl nabagu mājas priekšā uz kāptuvēm un smerdēja gaisu kodīgiem dūmiem. Viņa bij atbalstījusi elkoņus uz ceļgaliem un abām rokām turēja smago koka

pīpi. Viņa ieraudzīja kārtībnieku nākam un noņūca:
 „Vai ačka! Tas laikām nāks man pakal!“

Viņa laiski pacēlās un iestājās nama durvīs.

„Vecen, nebēdz!“ kārtībnieks kļiedza jau pa gabalu.

Nabagu nams atradās pilsētiņas nomalē, lielceļa malā. Pa lielceļu bija jāskrien kādu ceturtdaļverstes, tad tika priežu mežiņā, un uz to Beku Jurene zīlēja, tomēr viņa neuzdrošinājās skriet taisni kārtībniekam krūtīs, tas tad droši vien viņu notvertu. Mierīgi viņa sagaidīja kārtībnieku pienākam.

„Vecen, nāc man līdz!“ kārtībnieks sauca.

„Kurp tad?“ Beku Jurene vaicāja.

„Patī zini gluži labi... uz mūra muižu!“ kārtībnieks izstiepa roku, lai satvertu Beku Jurenei pie pleca.

„Manis tu neaiztīc, to es tev saku! Citādi tu redzēsi, ka vēl savu mūžu neesi redzējis!“ Beku Jurene lielījās un ar kreiso roku satvēra nama durvis.

„Nemuldi... nāc līdz, ka valdīšana pavēl...“

„Še tev valdīšana!“ Beku Jurene iesaucās un ar savu koka pīpi tā iezvēla kārtībniekam pa pirkstiem, kā tas tos iegrūda mutē.

„Laizi nu manas pīpes sodrėjus! Vai ir gārdi?“

Beku Jurene vēl nievāja viņu un tad iemuka namā. Kārtībnieks dusmās daudzīja durvis, ka nabagi nezīnāja, kurp sprukt aiz bailēm. Beku Jurene turēja durvis no iekšpuses cieti un lamāja nabagus: „Vecie pagani... prauli... vai nāksiet man palīgā! Gaŗā Līz', tūlīn nāc šurp un turi durvis cieti!“

Līze pienāca un palīdzēja turēt durvis.

Beku Jurene aizgāja pie krāsns un lādējās.

„... un to es saku, manām lietām jūs neaiztīkat! Ja kāds būs gulējis manā gultā, vai ņēmis manas lietas... kā es nakšu mājās, tā tūlīn tam krustus pušu! Es kādu laiciņu iešu sērst pie radiem... tie pagani dakterī un ūradņiki mani vai dzīvu grib apēst... gan viņi paši aizrīsies... Līz', laid nu durvis vaļā un nestāvi man ceļā!“ Beku Jurene rājās un mācīja nabagus, ap pavārdū locīdamās.

Kārtībnieks, pārskaities, klupšus iekrita iekšā.
 „Kur tā ragana palika? ... Tūliņ sakat man ... ja ne, tad visus prom uz cietumu! ... Ā, puķīt, vai tu esi tepat!“ viņš pricīgi iesaucās, ieraudzījis Beku Jureni pie krāsns stāvam. Jau kārtībnieks pacēla abas rokas, lai sagrābtu Beku Jureni .. bet te divas šaujas pelnu tam iedrāzās sejā, un Beku Jurene, kā zebieksta, izšmaucās tam pa padusi un tad pa durvīm laukā.

„Ak tu, velna ragana!“ kārtībnieks lamājās un spurca, tīrīdams pelnus no acīm un mutēs. Par laimi pelni bij auksti, tie lielas nelaimes nepadarīja. Drusciņ atžilbies un atdabūjis redzi, kārtībnieks drāzās pa durvīm laukā un pa lielceļu Beku Jurenei pakāļ, tā jau bija pusceļā starp mežu un nabagu māju. Kārtībnieks loba, ko lieli nesa. Beku Jurene aizsniedsa mežmali un tad pirmo reizi atskatījās atpakaļ. Kārtībnieks bija labu pūrvietu viņai pakaļ. Beku Jurene tecēja sīkiem rikšiem, lai atrautu elpu, — tagad viņai nemaz vairs nebija bailes. Pa ceļu brauca viņai pretīm gaŗa rinda ceļavīru. Beku Jurene pārlēca grāvīm pāri un, labu gabaliņu no lielceļa mežā apstājusies, sāka ķērkēt nelabā balsī un kārtībnieku sunīt: „Lautiņi, glābjāt, žēlojāt! .. Beku Jurenei netrūka negodīgu, bezkaunīgu vārdu.

Aizkūsis, aizsmacis, kārtībnieks vēl laikā pie-skrēja, lai dzirdētu, kā Beku Jurene viņu zaimoja. Aiz dūsmām un kauna kārtībnieks plīsa vai pušu, bet Beku Jurene biežajos krūmos nebija notverama. Viņa tupēja it klusi zem biezas eglītes, bet kārtībnieks krustām, šķērsām izskrējās pa mežu, tomēr bez sek-mēm. Pa kādu sānu ceļu viņš aizkūlās atpakaļ uz pilsētu.

Meimurs, Milmis, vaktismeistars, zārcinieks un vēl citi viesi bija jau tik tālu, ka ar labām sekmēm mēģināja dziedāt dziesmas uz pieci balsi. Kārtībnieku viņi saņēma ar skaļām gavilēm. Pirms gan vaktsmei-stars izsunīja viņu uz beidzamo, bet galu galā tam visu piedeva, kad kārtībnieks vaļsirdīgi izstāstīja, kā Beku Jurene viņu izmulļojusi. Kārtībniekam bija jā-

atjauno savs nostāsts vairākkārt, jo alus draugi gri-
bēja smalki izzināt, kā īsti Beku Jurene tam ieknie-
busi pa roku, kā tam iemetusi pelnus acīs, kā viņu
mežā zaimojusi.

„Beku Jurene ir dūšīga vecene un niķīga, kā jau
ragana!“

„Kurš tad nu Beku Jurenes nepazīst! Redzi,
kādi niķi tai prātā...“

„Zīķerīga vecene... tas viens kas tiesa!“

Tā biedri sprieda pie alus galda, pārrunādami
sīki Beku Jurenes niķus.

No runātāju balss noskaņas varēja nomanīt, ka
vīsiem bija tā kā pa prātam, ka Beku Jurenei laimē-
jies sodam izbēgt. Gan Smildziņš sākumā, amata
dēļ, pukojās, bet pēdīgi arī viņš klaji atzinās: „Ko
nu tur... lai skrien! Bāz nu vecu cilvēku cietumā...
cik tur jēgas? Nemaz nezina, vai viņa tur vainīga,
vai ne? Un daudziem citiem viņa ir palīdzējusi...
tas Dievam tiesa...“

Tagad viens aiz otra aizgūtnēm sāka stāstīt, kā-
dus vien brīnumus Beku Jurene izdarījusi, cik ļaudis
izrāvusi, tā sakot, nāvei no rīkles, — un galu galā
padarīja Beku Jureni vai par pašu gaišības eņģeli

Vakaram metoties pie Meimura galda ieradās
daudz tādu viesnīcas klejoņu, kas tīri vai saož, kur
iznāks brīva iedzeršana. Tie lielīja Meimuru, un Mei-
murs tad sauca alu vienā saukšanā, pa lāgiem iebil-
zdams: „Jūs jau zināt, man lielas bēdas!“

„Kā nu nezina, ko tur...“ draugi atmeta ar
roku un tad atkal rāva vaļā runu par citām jaukām
lietām.

Meimurs izstāstīja, cik smalki viņš uzdzīvojis
kopā ar augstiem un bagātiem kungiem pa Majoriem.
Tad viņš atjēdzās, ka biedriem varētu celties par viņu
ļaunas aizdomas, tamdēļ laiku pa laiciņam viņš ne-
aizmirsā iemest starpā: „Man jau tā slimība...“

Kad Milmis veda Meimuru pa trepēm augšā
viesnīcas otrā stāvā, kur tam bij ierādīta guļamvieta,
tad Meimurs vēl šļupstēja: „Tu jau zini, man lielas
bēdas... maz varu panest! Bet ko nu tur... vai

tu domā, ka es sievas nedabūšu?! Nē! Milmi... draudziņ, nāc, dod man mutes!"

Otrā rītā Meimura bērū viesi saradās turpat „Maskavas“ viesnicā. Visus ļaudis, kuŗus Meimurs vakardien bija saticis, tos visus viņš bija uzlūdzis bērēs.

Pēc lepnas un gārdas maltītes, bērnieki devās uz kapu baznīciņu. Tur mācītājs jau gaidīja viņus, jo baznīciņā atradās četri miroņi, un tos visus mācītājs reizā gribēja apstāvēt un iesvētīt. Visi četri, kas šē šķirstos gulēja, bija miruši vēderligā. Šķirstus nedrīkstēja vaļā taisīt, tie bija aiznagloti, lai liga tālāk neizplatītos.

Meimurs iegāja kapu baznīciņā un ceļi viņam trīcēja. Viņš nevarēja noturēties kājās, jo galva tam reiba un kājas grīļojās. Viņš pietvērās pie sievas šķirsta nestuvēm un paklupa ceļgalos. Labi, ka viņam neaizmirsās salikt rokas, visi ļaudis domāja, ka Meimurs aiz sievas žēlabām dabūjis ģiboni un un lūdz Dievu pie viņas šķirsta...

„Lūk, cik varen viņš milējis savu sievu!“ kāda sieviņa bērnieku pulkā iesaucās. Ozols noskatījās izbrīnējis Meimurā un nezināja, ko par viņu lai domā, ko ne. Viņam radās tā kā līdzjūtas un cienība pret to, tikai tamdēļ, ka Meimurs tā sērojās pēc aizgājējas, lai gan tie diezin kādā mierā un priekā laulībā nebija dzīvojuši.

Mācītājs padarīja savu darbu un aizgāja.

Meimura kundzi apraka...

Bērnieki izklīda pa pilsētas viesnicām. Ari Meimurs, Ozols, Marta, vecie Ozoli, Milmis un vēl citi Meimura bērū viesi gāja atpakaļ uz pilsētu, jo Meimurs citādi neatlaidās.

„Nosvētīsim Manas Mariņas bēres pa godam, viņa to ir pelnījusi, un es to varu. Līdz vilcienam man vēl divas stundas vaļas. Tad es braukšu atpakaļ uz Majoriem. . . zināt jau, ka man tā slimība tāda ...“ Ar Ozolu Meimurs jau bija runājis, ka tas lai esot tik labs un izpalīdzot Martas jaunkundzei visās lietās, kamēr viņa paša neesot mājās. Lai darot vien

visu tā, kā pats par labāku atzīstot. Ozols šo pienākumu gribēja novelt uz Milma, bet Meimurs nepielaidās, jo Ozols taču esot šeitā viņa vienīgais tuvākais radnieks. Patiesībā Meimurs tikai neuzticēja Milmim; viņš pazina savu draugu.

„Ozols, skolmeistara cilvēks, tas varbūt nezags!“ tā Meimurs pie sevis gudroja.

Ozols apņēmās izpildīt Meimura lūgumu, apņēmās to visu izdarīt... tīri Martas dēļ! Par savu sakaru ar Martu viņš nebija stāstījis — izņemot savējus — vēl nevienam cilvēkam, un nedomāja arī stāstīt, kamēr viss nebūs tiktāl kārtībā, ka tūlī var svinēt kāzas. Bet kad nu uzņēmās uzraudzību par Meimura namu un veikalu, tad nākamās dienās viņš cerēja satikties ar Martu vai ik dienas un bez bailēm, ka tāda satiksme necels ļaunas valodas.

Šorīt Meimurs bij iegājis savā namā tikai uz īsu brītiņu, un tikai veikala telpās un pie naudas skapja.

Tagad viņš atkal atdeva atslēgas Ozolam: „Glabā nu atslēgas un uzraugi manu namu un mantu. Es jau zinu, ka tu neko nezagsi!“ Meimurs nevarēja nociesties, nepiebildis pēdējo skarbo joku.

Ozols pietvīka, itin ka būtu dabūjis niknu spērienu pa seju. Viņš saprata, ka Meimurs domāja: „Tu jau nu zagsi ar’, bet zodz ar godu un mēru!“

„Rupjais nelga!“ viņš dusmās iesaucās un nosvieda atslēgas Meimuram pie kājām. Visi satrūkās, bet Ozols nerunāja vairāk ne vārda, paņēma savu cepuri un gāja pa durvīm laukā.

Meimurs metās viņam pakaļ, lūgdamies, atvainodāmie, bet vecais Ozols saturēja viņu pie piedurknes un sacīja: „Māsas vīr, tas ir par velti! Tu viņu sakaitināji ar savu valodu un viņš nu aizies. Tagad viss ir velti, atpakaļ viņš nenāks un atslēgas neņems!“

„Bet man nav vaļas gaidīt, kamēr viņam dusmas rimstās! Man jābrauc tūlī projam. Tā es nokavēšu vēl vilcienu! Es tikai pa jokam nosmējos un viņš ņem tūlī tā...“ Meimurs žēlojās.

„Tad dod atslēgas, lūk, kurpnieka kungam!“
vecais Ozols ieminējās.

„Draugs, man tu vari uzticēt vai skaidru naudu! Es neņemšu ne kapeikas no tava laba!“ Milmis dievojās, bet Meimurs tomēr viņam neuzticējās vis. Te viņam iesāvēs prātā laimīgas domas. Viņš nodeva atslēgas Martai, piekodinādams, lai Marta pierunānot sev par palīgu Ozolu.

Marta paņēma atslēgas.

„Un Martas jaunkundz, jūs abas ar Annu sākat dzīvot no rītdienas tūliņ manā namā. Gan jaunais Ozols atlabīsies un jums palīdzēs, kad valdība atļaus bodi atkal taisīt vaļā. Ari vecais Ozols un Milmis jums palīdzēs, ja jums gadītos kāda darīšana ar policiju vai!“ Meimurs šķirdamies runāja un priecājās par to, ka viņš esot padarījis Martu laimīgu, uzticēdams tai visu savu mantu un namu.

„Gan jau nu iztiksim un visu padarīsim. Es ari runāšu mājās ar dēlu, gan viņš tad Martas jaunkundzītei izpalīdzēs, vaļas viņam tagad diezgan!“ Ozolmāte dēla labā gudri iebilda.

Meimurs aizbrauca Milma pavadībā ar ormani uz dzezeļa piestātņi un vecie Ozoli ar Martu gāja kājām uz māju. Ceļā viņi panāca Pēteri, kas tos bija gaidījis. Jau agrāki bija nolemts, ka šo nakti vēl Marta mitīs skolā, tad rītu viņa ies atpakaļ uz pilsētu un sāks savu darbu. Aija solījās iet Martai līdzī un dzīvot kādu laiciņu pie viņas, lai tai pa nakti vienai savā istabiņā nebūtu bailes gulēt. Kad kāzas dzeramas, par to Pēteris vēl nebija skaidrībā, un citi tā nemaz netēgāja, pat Martai vēl šīs domas nebij nākušas prātā. —

XI.

Lija lietus, pūta vēji. — Ieradās vēl citi rudens vēstneši: dzeestrās naktis, salna. Mēris Skabunē un apciemā mitejās.

Kas miris — aizmirsts. Smilšu kalniņš kapsētā sagulstas, kroņi un vītnes sakalst virs kapu kopiņām,

lietus laista un līdzina jaunās dobes un audzina tur virsū smilgas un cieras. Retu kapu uzkalniņu kopj mīlas rokas . . . trūkst vaļas, trūkst gribas, trūkst spējas. Kam grasis vieglāki atlec, tas maksā kapu sargam, lai kopj un tīra viņu piederīgo kapus.

Skabunes pilsoņi uzņēma parasto gaitu un valodu. Kas bija sprucis sveiks cauri, aizmirsā mēri jau otru, trešu dienu.

Zārcinieks un aptieknieks spēlēja „Maskavas“ viesnīcā biljarda spēli uz trīs rubļi partiju un citi viesi smējās: „Kas tiem bēdas! Viņi to t a g a d var!“

Marta Cielaviņa ar savām mācekļēm strādāja atkal Meimura cepurniecībā un dziedāja visas kopā: „Tu mīlestības prieks, kas tavu spēku liegs!“

Ozolu Pēteris apmeklēja Martu ik pārdienas un neviens par to nebrīnījās; visi zināja, ka Meimurs tam uzticējies veikala vadību, kamēr paša nav mājās. Meitenēm klāt esot Pēteris un Marta runāja nopietnām sejām par veikala lietām, bet viņi zināja arī atšķirties uz brītiņu vienātnē un kopt mīlestību.

Vienu dienu Ozolmāte ar Aiju aizvadīja Pēteri atkal uz pilsētu. Ozolmāte jau bija cik necik apmierinājusies par savu nākamo vedeklu, jo „Pēteris tā grib“, un arī Aija iedraudzējās ar Martu; viņai patika Martas jautrais, nebēdīgais gars, viņa apbrīnoja savas nākamās brāļa sievas skaistumu un izvedību.

Brāli aizvadījusi, Aija aizzagās uz dārza klētsaugšū, tur mīksta guļa smaržīgā sienā, tur pa dienvidu nāca salds miegs ar vēl saldākiem sapņiem, kad labi krietni salasījās par „Rinaldo Rinaldini“. Minēto grāmatu viņa bija dabūjusi no Martas ar piezīmi, ka tur esot „briesmīgi jauka lasīšana“, bet lai labāki brāļam vis tās grāmatas nerādot. To ari dzān Aija zināja, ka viņas brālis tādas grāmatas nevarēja ieraudzīt, tamdēļ viņa glabāja šo grāmatu uz klētsaugšas sienā un lasīja slepen.

Vecais Ozols ar kalponēm strādāja miežu druvā, Ozolmāte kopās pa māju. Saziņā ar tēvu viņa bija iemetusi aizgaldā trīs pavasara sivēnus, lai tos ba.

rotu Pēterā kāzām. Ozolmāte pati saravēja kāpst-dārzā virzu, noskaloja to, piekaisīja miltus un nesa ēmu barokļiem.

Pa zemes ceļu, no ozoliešu tiesas nama, kuŗš atradās kādu pusversti no skolas, nāca kāda sieviete. Ozolmāte nosvieda virzas nastu pagalmā un sāka lūkoties nācējā.

„Redzēs, dzirdēs, kas tā tāda būs? Nāk taisni uz skolu. Tādi strīpaini brunči, kādus mūsu pusē nemaz neredz valkājam. Tie brunči man ir un ir pazīstami!“ Ozolmāte gudroja un uzlika roku virs acīm, lai labāki ievērotu nācēju.

„Ir un ir Melder' Maris, lai viens saka, ko grib!“ Un Ozolmātes vecā sirds sāka pukstēt ātrāki, viņas jaunības dienas, aizmāršu miglā tērptas, skrēja juku jukām viņai caur galvu. Mariņa bija viņas jaunības draudzene. Labi tāļu no šejienes, kādā pagastā, viņas abas bija kalpojušas pie viena saimnieka, abas divas gulējušas vasaru vienā klētī, viņām abām bija nākuši puīši... ari viņas bija pavadījušas jaukas dienas, jaukas naktis tad, kad vēl bija jaunas. Ozolmāte apprecējās ar Ozolu, kas bija ietaupījis drusku naudas, un tapa par graudnieci, tad par saimnieci, jo Ozols bija cītīgs vīrs. Mariņa apprecējās gadu vēlāki ar kalpa puisī un tapa pārniece. Tā viņas izšķīrās un aizklīda vīriem līdzī uz savu pusi kuŗa. Gadiem viņas nebija redzējušas.

Ozolmāte nevilās, nācēja patiesi bija Meldeŗu Mariņa.

„Vai pazīsti ar' vēl mani?“ pienācēja uzrunāja Ozolmāti.

„Pazīstu, pazīstu! Kā nu nepazīšu savas draudzenītes?“

Viņas samutējās.

„Nācu, baiļojos, sak', nezin, vai mani vairs pazīsi, vai dosi man naktsmāju! Tu jau nu esi saimniece, skolmeisteŗa māte... kas tad es!.. kalpa sieva...“

„Tā nemaz nerunā! Lepna es neesmu nekad bijusi un ari nebūšu! Ko Dieviņš nolīcis, tas notiek!

Labāki stāsti man, kur tu tagad dzīvo, kurp iedama, kā viram un bērniem klājas, vai visi dzīvi, veseli...“

„Mēs dzīvojam tagad Jaunpiliēšos un atnācu šorudeni uz jūsu valstsmāju maksāt vīram galvas naudu, mans vīrs te pierakstīts. Vai nu nezini, kā kalpa cilvēkam klājas? Dzen saimnieks, spiež tiesas vīri! Izkalpot vien tam nevar, galvas naudas vien samaksāt nevar, kā tepat ozoliešos, kur mans vīrs pierakstīts...“

„Ko mēs te stāvam pagalmā, nāc istabā, pamieļošu tevi... tu jau esi gan nostaigājusi garu ceļu gabalu. Tad varēsim no sirds izrunāties! Ak tu manu dieniņ, kā tas laiks aizgājis, kad mēs vēl jaunas bijām...!“

Ciemiņu mielojot un runājoties, Ozolmātei pavisam aizmirsās barokļi, kuŗi sāka pa aizgaldu kviekt un kosties, tā kā pat Aijai izjauca jauko lasīšanu.

„Vai mani veprīši!“ Ozolmāte sasita plaukostas, kad atcerējas savus barokļus, un steidzās savās gaitās. Ciemīte viņai gāja palīgā, jo tās abas jau bija norunājušas, ka Mariņai jāpaliekot skolā pa nakti. Melderu Mariņa bija runīga, kā vālodze. Viņa apbrīnoja Ozolmātes bagātību, Aijas skaistumu un Pēteru gudrību skaņiem jo skaņiem vārdiem. Tas patika mātes sirdij, un Ozolmāte izrādīja draudzenei visus šķirstus, tīņus un aizslogus.

Pēteris pārnāca no pilsētas saīdzis, klausījās brīdi mātes un draudzenes runās, tad papurināja galvu un aizgāja gulēt, bet abas draudzenes runāja un nevarēja atrunāties ne cauru nakti.

Otrā rītā viņas šķīrās, Ozolmāte pavadīja Mariņu līdz rijas stūram. Zem snātnes Mariņa nesa Ozolmātes dāvāto ciemkukulīti: puspoda bīdeļmiltu, krietnu ņuku cūkas vidrieces un vēl citu aizdaru, kas kalpa cilvēkam vasaras laikā dārgas mantas. Pie rijas stūra viņas samutējās.

„Nu, ar Dieviņu, mīļā draudzenīte! Lai Dieviņš tev atmaksā par tavu labo sirdi! Kā man mājās vīrs un bērni priecāsies par skaisto ciemkukulī!“ Mariņa pateicās draudzenei.

„Staiģā laimīga, Mari’, tu man aizvien vēl esi mīļa!“ Ozolmāte atbildēja un sāka runāt par vīru, par bērniem. „Es tevi pavadišu vēl gabaliņu, man ir vaļa.“

Viņas abas gāja, runājās un laikus apstājās un gāja atkal gabaliņu, kāmēr nonāca skolas birstiņā. Tur vēl abas atsēdās ceļmalā uz ežiņas un krietni izrunājās. Te nebija jābaidas, ka kāds slepeni nenoklausas viņu runās. Viņas čukstēja par jaunības dienu laimi, par brūtes laikiem, par sievas priekiem.

Runāja, smējās, nopūtās.

„Man jau tu, kā draudzenei, vari stāstīt, vai tavš dēls, skolmeistars, vēl necilajas precēties. Laiks jau būtu un vieta viņam tik laba, tik laba! Mūsu puses skolmeistari pret tavu dēlu tirie bada kāši!“ Mariņa iejautājās.

Jau vakar, kad viņas abas pa māju kopās un pa deva baņokļiem ēdienu, Mariņa iejautājās, tā smiedamās: „Šie veprīši laikam baņojami skolmeistara kāzām?“ Vakars Ozolmāte noturējās un neizpauda dēla noslēpuma, bet tagad viņa vairs nespēja nociesties, nebildusi: „Ja to nevienam pašam nestāsti, tad es gan varētu... citādi mans Pēteris ķīvēsies, ja dabūtu zināt, ka es tev...“

„Vai, mīļā! Vai nu es kāda plāpa! Man tu vari uzticēt visu savu sirdi! Es nevienam pašam cilvēciņam... man tāda daba!“ Mariņa nodievojās. Ozolmāte apmeta acis visapkārt, tad izstāstīja draudzenei „lielo“ noslēpumu, ka viņas dēls Pēteris esot brūtgans!

„Bet tā kā tu nevienam nestāsti!“ Ozolmāte piedzināja.

„Ak, ar Cielaviņu! Tāds smuks vārds! Ar Martu Cielaviņu! Mūsu pusē arī dzīvo Cielaviņi! Kas zin, ka tie vēl nav radinieki!“

„Kur nu rada! Martiņa jau no pašas Rīgas! Un ta’ smalka... ka tu to zinātu!“

„Vai manu dieniņu, cik tāļu nu man atnācās tev

lidzi! Man nu jāskrien uz māju! Še nu tev vēl kādi āboliņi, aiznes bērniem, tev jau vēl viens mazais!"

Draudzenes nu galīgi atvadījās, tad gāja katra savu ceļu, bet vēl laiku pa laikam viena otra apstājās un atskatījās brītiņu atpakaļ.

"Tad nu gan pietukšojāt pilnu pūru melu!" Pēteris smējās, nākdams no dārza, kad māte klusu klusām steidzās mājās no draudzenes vadībām.

"Ko nu, dēliņ, mēs veci cilvēki, tāpat gribas parunāties!" māte steigā atteica un domāja pie sevis: "Ko tas Pēteris uz mani tā noskatījās? Vai tikai viņš nav dārzā dzirdējis, ko es Mariņai birzē stāstīju?"

Otru dienu Ozolu Pēteris jau vairāk reizas stāigāja no istabas uz dārzu un atkal atpakaļ. Istabā domāja: "Jāiet uz dārzu un jāņem vasaras āboli nost, šodien smuks un sauss laiks!"

Dārzā nonācis, viņš gudroja: "Lai āboli vēl gatavojas kādas dienas! Jāiet labāki uz pilsētu!" Savāds nemiers viņu mocīja, un viņš skaitās pats par sevi: "Kāpēc tad man jāņem āboli nost? Kāpēc tad man jāiet uzpilsētu!" Un Pēteris gāja atkal no dārza uz istabu un sauca Aiju, lai tā padotu viņam vajadzīgo uzvalku un veļu. Kad Aija ienāca, tad Pēteris viņai sacīja: "Aijiņ, kur tēvs ar māti? Vai jums ir vaļas? Iesim uz dārzu un ņemsim vasaras āboļus zemē!"

"Mums visiem vaļas pa pilnam!" Aija priecīgi atbildēja, jo viņai bija vienai garš laiks. Vēdarligas dēļ skolas sākās Skabunē tikai vēl jaunedel, septembra pirmajās dienās, tā skolu valde bija nolēmusi.

"Tēvs rijas palieveni taisa labības grābekļišus, arī māte tepat kaut kur būs, es viņus pasaukšu.

Un Aija aizskrēja kā vētra.

"Vakar es biju pie Martas pilsētā, šodien lai paliek neiets!" Ozolu Pēteris nolēma, sameklēja vajadzīgos kurvjus un rīkus un gāja uz dārzu.

Marta Cielaviņa strādāja Meimura veikalā savu parasto darbu. Bija augusta pēdējās dienas, mēris aizmirsts, laucinieki brauca biežāki pilsētā, sadzīve

tapa rosīgāka un darba vairāk. Marta nolaida rokas klēpī un skatījās pa logu uz leju, pa kuŗu ļaudis šurpu turpu steidzās.

„Redzēs, vai Ozola kungs šodien nenāks!” kāda mācekle ieminējās, it kā atminēdama Martas domas.

„Viņš jau vakar šeit bija, laikām šodien tad nenāks,” kāda cita bilda, un visas tā pazagšus skatījās uz Martu un gaidīja, ko tā teiks. Marta nelikās viņu valodu ne dzirdot, viņa domāja savas domas par Pēteri. Pēdējā laikā Ozolu Pēteris bija tapis māceklēm labs paziņa, tikai viņas nevarēja izgudrot, vai Ozols nāca tik bieži veikalā tikai kā Meimura vietnieks, vai ar' Martas jaunkundzes dēļ.

Kāds kungs, spārnu mēteli tērpies, nobrauca gar logu un pieturēja pie veikāla durvīm.

„Tas ir Rasas kungs!” kāda mācekle iesaucās.

Marta paķēra no galda darbēkli un nodūrā galvu.

Durvis ar lielu troksni tapa atgrūstas un veikalā ienāca Rasa, pilsētas skolas skolotājs, kas mita Meimura namā.

Rasa bija skaists vīrietis un viņa pašapzinīgā iznešanās norādīja, ka viņš zin šo savu pārākumu un prot to godam izmantot. Viņa īsi cirptos matus sedza gaiša platmale, rokās tam bij uzmaukti gaišbrūni ādas cimdi un plecos pakārta maza somiņa. Tumšbrūnas acis raudzījās pētoši caur zelta brillēm un ūsas bija sagriestas vīzīgi uz augšu, kā stīvi mazi radziņi.

„Sveikas, zeltenītes!” Rasa jautri sveicināja un cimdus maudams iesānis meta pētošus skatus uz Martu, bet tā nepagrieza nemaz galvas uz viņa pusi. Veikalā nebij neviena sveša cilvēka. Veikli Rasa nosvieda cimdus un cepurī uz dīvana un apkampa Martu.

„Sveiki, mana dārgā Rindes jaunkundz'! Kas jums noticis, ka nemaz nesteidzaties mani apsveicināt? Mani, savu pirmo draugu un pielūdzēju?”

Pirms Marta atjēdzās, jau Rasa viņu bija nobučojis uz vaiga un taisni uz mutes!

Par tādiem jokiem meitenes vai plīsa aiz smiekljiem.

„Vai jūs esat negudri, Rasas kungs? Ko jūs gan iedrošinajaties?“ Marta, viņu atgrūzdama, sauca un uzlēca kājās.

Rasa mazliet saviebās, tad uzlika atkal zelta degunkniebi, kurš tam no deguna bija noslidējis. Tad viņš izlikās pārsteigts esam un atkāpās soli atpakaļ.

„Debess! Ko es redzu! Tā nav Rindes jaunkundze, bet pati daiļuma dieviete! Es loku ceļus jūsu skaistuma priekšā, daiļā jaunkundz!“

Un Rasa paliecās Martas priekšā zemu, zemu.

Glaimi remdēja dusmas, bet Marta nezināja, ko atbildēt.

„Es ļoti, ļoti priecajos, ka jūs, skaistā jaunkundz, zināt manu vārdu, un padevīgi lūdzu man sacīt, kā lai es jūs godāju?“

Marta pa tam vēroja Rasu un domāja pie sevis: „Annai taisnība! Viņš ir tiešām skaists zēns, šis Rasa!“

Tomēr viņa izlikās dusmīga un atteica: „Nepojaties nemaz tik daudz ar to, ka es zinot jūsu vārdu. Kad jūs nupat piebraucāt pie durvīm, tad viena mācekle minēja jūsu vārdu. Un ka jūs protat nekaunīgi būt, to es arī tagad zinu!“

„Es atzīstos, ka esmu pārsteidzies, jo noturēju jūs par savu veco draudzeni, Rindes jaunkundzi. Tā mani ķīvēja trīs dienas, kad es nobuçoju viņu citiem redzot, bet tomēr vēlāki viņa iezīmēja kalenderī to dienu ar sarkanu dubultstripu!“

Marta nosvieda darbu uz galda un lepni atgriezās pie loga, it kā negribēdama vairs Rasas nedz redzēt, nedz ar viņa runāt. Rasa gāja viņai līdzī.

„Esat pielūdzamas un sakat man savu vārdu, es simtkārt lūgšos piedošanu par savu pārgalvību! Jūs neatbildat, bēgat no manis? Jūs man neteicāt sava vārda? Tad man pašam jāmeklē vārds! Cik viegli, cik cēli jūs ejat! Ko es saku, kā jūs ejat! Jūs lidojat, patiesi lidojat! Ja drīkstu, tad es, jūs skaisto cepurnieci, godāšu par daiļo cielaviņu!“

Marta aši apsviedās. „Kas jums to teica, ka mani tā sauc?”

„Vai patiesi es būtu uzminējis?”

„Ja, mans vārds ir Cielaviņa!”

„Un mans — Rasa!”

Rasa satvēra Martas roku un turpināja ļoti mīkstā balsī: „Un nu lūdzos no sirds, piedodat man visus tagadējos un turpmākos grēkus! Lūdzu, lūdzu! Ja jūs dusmojat, tad es kļūšu nelaimīgākais cilvēks pasaulē!”

„Ne vis jūsu nopelna dēļ, bet tikai mīlā miera dēļ, piedodu jums, jo esam vienas mājas iemītnieki!”

„Pateicos, tagad esmu laimīgs!”

Un pirms Marta varēja aizkavēt, viņš veikli noliecās un noskūpstīja tai roku.

Marta izrāva roku un nosarka, viņa patiesi nezināja, vai lai par Rasu priecājās, vai skaistās. Viņa gāja uz savu sēdekli un Rasa tai līdz, klusu runādams: „Patiesi pateicos, ka jūs man žēlīgi piedevāt. Bet es mīlēju visās vietās taisnību, tamdēļ turu par savu pienākumu apliecināt, ka man nemaz žēli nav padarītā lielā nedarba. Jūs taču mani saprotat pareizi? Visdaiļāko jaunkundzi bučot ir laime, un laimi nožēlot būtu neprāts. Vai nav tiesa, Cielaviņas jaunkundz'? Vienādi bučot un nekad nenožēlot, tā ir visjaukākā un vieglākā dzīves gudrība! Un nu sveiki, līdz pēcam!”

Rasa ļoti vēlīgi paklanijās un gāja uz durvīm, kurās patlaban kalpone Anna parādījās.

„Nu, Anniņ — odziņ, labdien! Vai mana istaba ir kārtībā?”

„Viss kārtībā, jaunskung! Es jau jūs gaidīju... zināju, ka jūs drīz atbrauksiet!” Anna atbildēja un gāja Rasam līdzi.

Pa trepēm augšā kāpjot Rasa aplika roku Annai ap viduci. Anna nodūra galvu un atbildēja vienu vienīgu vārdu tā gaŗi, gaŗi:

„J—a—u—n—s—k—u—n—g—s...”

Rasas istabās Anna kravāja drēbes un veļu no aizsaiņiem aizslogos, kamēr Rasa turpat gērba ceļa

drēbes nost un apvilka pavisam jaunu gaišpelēku modes uzvalku.

„Vai jūs zināt arī, Rasas jaunskaņš, cik traki pa Skabuni gāja, kamēr jūs nebija mājās? Ļaudis mira, kā lapas bira... Meimura kundze arī beigta...”

„Lielumu ziņu, man Reinvalda kungs par to rakstīja. Man tagad jāsteidzas uz viesnīcu, esmu traki izsalcis. Kad vakarā pārnāksu no viesnīcas, tad tu vari nākt pie manis un izstāstīt man visus jaunus notikumus.”

„Priekš pusnakts jau gan nesagaidīšu jūs no biedrības mājā!” Anna iebilda.

„Lai vai kā, bet tagad man nav vaļas.”

Rasa nošķieba gaišo platmali uz vienas auss un mauca cimdus rokās. Anna noslaucīja priekšautā niedru, kas ilgi kaktā stāvēdama bij pavisam noputējusi, un iebilda klusi: „Jaunskaņš, kā jums patīk jaunā cepurniece? Viņas istabiņa tepat jūsējai līdzās! Visi viņu saukā par skaisto cepurnieci? Man gan liekās, ka tik pārliecis skaista viņa nemaz nav...”

„Kas tev par to daļas, vai viņa man patīk, vai ne? Blēde...”

Svilpodams Rasa kāpa pa trepēm zemē, lai dotos pilsētā. Tagad viņš negāja vis vairs caur veikalu, bet pa lielām durvīm uz ielas, tad lēni gar veikala logu, bet iekšā nemaz neskatījās.

Dienu vēlāk, sestdienas novakarē, Ozols ar Rasu sastapās uz ielas.

Vārds pa vārdam: „Kā labi sveizas? Kurp iedams?”... „Tur un tur, tā un tā.”

Roku rokās viņi abi gāja pa pilsētu un nonāca biedrības dārzā. Rasa pret savu draugu un biedri bija ļoti laipns.

„Labi, ka tevi sastapu,” Rasa dārzā apstājās un iebilda. „Vari man aizdot desmit rubļus naudas. Vai tev ir nauda klāt?”

„Palūkošu, vai tik daudz būs,” Ozols, maku vilkams, atteica. „Man te tikai viens zelta gabals... 15 rubļu, bet sīknaudas tik daudz nav, kā tu vēlies!”

„Na, liela manta, dod tikai šurpu, gan iziesies. Mana veča vēl nejūt no jūrmalas mājās, laikam tāpāt aizbēdzis no mēŗa, kā Meimurs. Man tagad visa mēneŗa alga iekŗā, kā naudu dabūŗu, tā tev atdoŗu. Vakar man biedrībā draugi noņēma 18 rubļus, beidzamo naudu. Pa suņdienām es kārŗu spēli pavisam esmu aizmirsis, mani smalki izmozēŗa. Bet lai tikai pagaida, ŗovakar to viņiem atdarīŗu. Iesim iekŗā, iedzērsim uz satiku kādu glāzi miesta,“ Rasa vedināja.

„Man maz vaļŗas, vēl jāpaietas pilsētā. Varbūt vēlāki atnāŗu, ja laiks atliksies,“ Ozols atbildēja.

„Dzirdēŗu jau, ka tu esot Meimura aizbildnis. Ak tā! Tad jau tu smalki pazīsti Meimura skaisto cepurnieci? Tev ar viņu bieŗi jāŗatiekas! Smalks skuķis, vai nav tiesa? Eŗ tev saku, tur tikai būs mālis, tam skuķim ir uguns, nav vis kailu roku ņemama. Ka tu zināŗu, cik viņai mīkŗtas lūpiņas! Bet tev puiŗit no tādām lietām nava jēgas, tev vardes asinis! Nu sveiks tad, staigā laimīgs! Sveicini no manis skaisto cepurnieci! Tas ir tikai skuķis! Es saku, visai Skabunei par rotu!“ Rasa smējās, siekalas rīdams, un gāja biedrības namā. Ozols griezās atpakaļ pilsētā. Rasas runa viņam negāja nemaz no prāta laukā un sacēla sirdī lielu nemieru. Viņŗ labi pazina Rasas dabu un viņa laimi pie sievietēm. Rasa bija taisni viņa pretدابis, smalks, slaika auguma, skaists, veicīgs, runīgs, straujŗ dabā un turklāt apķēŗīgs un lielākais patmīlis. Ŗoti veicīgi viņŗ prata jaukt glaimus ar labu daļu nekaunības un noderīgā brīdī tos izlietot ar lielāko veiksmi.

„Es tik gādāju, lai meitenes par mani domā, lai es neziemu viņām no prāta ne dienu, ne nakti... tad mīlestība rodas pati no sevis!“ tāda bij Rasas gudrība.

„Rasa ir mans draugs, viņam es varētu uzticēt noslēpumu, ka Marta ir mana līgaviņa. Tomēr vēl gudrāki būtu, kad es tulīņ uz pēdām visiem daru zināmu, ka mēs ar Martu saderinājuŗies! Marta būs ar mieru, lai gan mēs abi runājām saderības izslu-

dināt tikai uz jauno gadu... viņa tā vēlējās," Ozols pie sevis lēma, lēnu gaitu iedams uz Meimura veikalu.

Vai tādu gaitu dodas laimīgs līgavainis pie savas sirds mīļās?

Nemiens urbās vienādi dziļāki Ozolam sirdī. „Tev laikam bailes no Rasas, ka viņš tev neatviļ brūtes? Tamdēļ tik' tu gribi skubināties ar saderībām! Zināms, tev bailes gan! Re, kur vīrs!” nemiera balss čukstēja, bet Ozols apslāpēja šo svešo balsi.

„Nesteigšos nebūt tā ar precībām, lai paliek, kā nolemts. Citādi es būtu beidzamais nelga, kas bīstas no katra iedomu bubuļa! Marta mani milē, man nav jābaidas! Nē, es nebaidos, bet uzticos, tā ir pareizi sakams!”

„Ja viņa tomēr... kas var izdibināt sievas grozīgo prātu?” svešā balss tītījās.

„Viņas lūpiņas... cik mīkstas tās!” Ozolam rūca pa galvu Rasas vārds.

„Es to zinu un esmu baudījis'... bet kā Rasa varēja minēt šādus vārdus? Nieki, Rasa tikai blēņojās, kas viņam to deva! Vai nu es nepazīstu Rasas, vai viņa valodas? Viņam knapi tikai otrā diena Skabunē! Es steigšos! Kad es skatišos Martai acīs, tad es visu zināšu un aizmirsīšu visas šaubas, visu nemieru!”

Ozols domās uzjautrinājās un steidzās ašākiem soļiem pie Martas.

Kā jau sestdienas vakaru, Marta bija atlaidusi mācekles laikā mājās. Marta vēl apkalpoja kādas pircējas un Ozols tikmēr pakavējās Meimura ēdamistabā. Pircējas pasteidzās ar pirkumiem un drīz aizgāja. Marta un Ozols tulīņ aizslēdza veikala durvis un saslēgoja logus. Marta saskaitīja naudu, ierakstīja to grāmatā, un Ozols ieslēdza lielāko naudu Meimura naudas skapī, kurš stāvēja ierūmēts ēdamistabas aizdurvē. Marta viņu gaidīja turpat veikalā tumsā.

„Pēterīt, nāc šurp! Šeit tumsā tik jauki, neviens neredz mūs. Mēs vakariņas jau paturējām un Anna

izprasījās uz pilsētu. Te neviens mūs netraucēs, parunāsimies! Vai nē, Pēterīt!“ Marta vedināja.

Ozols ienāca, Marta atsēdināja viņu mīkstajā solā un pati iesēdās tam klēpī.

Brīdis mīlestības ziedam.

„Iesim augšā, tavā istabiņā, te tik tumšs!“ Pēteris ierunājās.

„Vai tas nav jauki: ne tu kā redzi, ne dzirdi, tikai jūti, jūti! Kaut tāds būtu viss mūsu mūžs!“

„Cik tu ērmota: mūžs bez gaismas!“

„Kas man ar gaismu daļas, ka man tikai mīlestība! Vai Pēterīt, tu mani nospiedīsi!“

„Nē, te ilgāki nedrīkstam palikt, iesim augšā!“

„Tur Rasa mums var uznākt, vai arī izdzirdēt... viņam jāiet manas istabiņas durvīm gaļām!“

„Kas mums par Rasu daļas! Viņš spēlē biedrībā tagad kārtis un bez rīta gaismas mājās nebūs!“

„Vai tu viņu satiki? Vai viņš tavš draugs?“ Marta tēgāja un izstāstīja Ozolam, ka Rasa viņu vakar noturējis par veco Rindes jaunkundzi un iedevis viņai mutes, kā durnais!

Ozolam sirds nodrebēja. Kad Marta pabeidza stāstīt, tad viņš iebilda: „Un tu ļāvies!“

„Kāds tu ērmīgs! Es ļāvos!? Ko tad es varēju darīt, ka viņš tik durns? Vai es to zināju?“

„Iesim augšā!“

„Manis dēļ, iesim!“

Viņi uzgāja augšā. Ozols sakoda zobus un nerādīja savu nemieru ne druskas, bet Marta nojēdza, ka Pēteris mocījās ar greizsirdību. Tas pildīja viņas sirdi ar lepnumu, ka Pēteris viņu tik varen mīl.

„Tu skaisties par tādiem niekiem! Labāki es tev to gadījumu nebūtu nemaz stāstījusi. Tas viss tīri joki, par Rasu es nebēdāju ne tik, kā melns aiz naga, lai arī visi viņu izbrēc par skaistu...“

„Lai nu Rasa paliek, runāsim par citu ko!“

Kad runas par tagādni sāpina un valodas par nākotni baida, tad jādodas pagātnē.

Martas istabiņā bija tikai viens krēsls, tāpēc viņi abi atsēdās uz gultas malas.

„Vai tu mani mīlē, Martiņ?”

„Kā tu vienādi tā prasi? Ko tad es citu daru, ja tevi nemīlēju? Vai tu tā nejūti?”

Marta viņam mīļi pieglaudās un glaimoja: „Tavā tuvumā es esmu tik droša, tik mierīga, tik laimīga, ja, patiesi laimīga. Kad man tevis trūkst, tad mani moca nemiers. Tevi redzot, tevi sajūtot, — tad ir labi, domas tad klusē, tikai jūtām darbs. Kā lai es tevis nemīlētu? Tu vienīgais cilvēks, pie kā manas domas saistas. Tu esi mans tēvs un māte, draugs un mīļākais... Vai tu zini, tā māte man pajāja galvu, glaudīja rokas, kā tagad tu, kad viņa mani apmīloja.”

„Uz ziemsvētkiem būs gads, kamēr tāva māte mirusi? Tā laikam bija?”

„Tā gan, pašā svētvakarā mana māmiņa mira. Tamdēļ jau es vēlos, lai mūsu kāzas notiktu tikai tad, kad sēru gads pagājis. Māmiņa, zināms, priecātos par manu laimi, tomēr labāki tā, lai neviens mums nekā nevar piemest.”

„Un tēvs tev mira jaunai?”

„Tēva es knapi atceros... Biju vēl gluži maziņa, kad viņš mira. To tikai atminos, ka viņš gulēja gaŗā, gaŗā šķirstā, un ka man bija bailes no viņa lielās, baltās bārdas. Viņš jau bija daudz vecāks par māmiņu. Māmiņa bijusi viņam otrā sieva. Bet pag', mātes bilde man ir, es tev parādīšu. Tēva bildes man gan nav, viņš neesot nekad noņēmis.”

Marta izņēma no šķirsta atvilktnes stūrainu rokas lādīti un sabēra tās saturu sev klēpī.

Tur juku jukām valstijās vēstules, ģimietnes, daži gredzeni, zelta sakta un dažādi nieki, kādus jaunas meitenes krāj piemiņām. Ozols aplūkoja Martas mātes ģimietni. „Cik veca tava māte bija, kad mira?” viņš ieprasījās.

„Tikai 42 gadus, bet uz bildes viņa izskatas daudz vecāka. Mana māmiņa dzīvē piedzīvojusi daudz sūru dienu, tamdēļ viņa ātri novecojusi. To tikai tagad es noskārstu. Māte dzīvojusi jaunās dienās pie kāda bagāta tirgotāja par istabas meitu, tēvs par namnieku. Tad viņi apprecējušies. Tēvs drīz miris un

mātei vienai pašai bijis jānopelna viss uzturs sev un man, mazgājot kungiem veļu. Mēs nomājām ārpilsētā mazu istabiņu un dzīvojām klusi. Kad es izgāju skolas un izmācījos amatu, tad mums sāka iet labāki, jo tad bijām divas pelnītājas. Kad es kādreiz ieprasījos viņai par veciem laikiem, tad viņi man īsi atbildēja: „Netēgā, meitiņ, tie bija grūti laiki!” Radu mums Rīgā nebija, satiksmes arī nekādas. Mātei visi tuvējie radi esot miruši, tikai tēvam dzīvojot brāļi un brāļu bērni kaut kur Rīgas pusē uz zemēm, bet es viņus nepazīstu un nekā no viņiem nezinu. Tie ar māti sanīdušies, ka viņš to pašu mazumiņu, ko Rīgā dzīvodams iekrājis, atstājis mātei. Ja mums nebūtu bijis šā paša mazumiņa, tad jau man būtu bijis jāpaliek gluži bez skolām, arī amata es nevarētu izmācīties, jo pirmajos gados bija jāpiemaksā par mācību. Tagad es tad varbūt kalpotu Rīgā par istabas meitu, cīta jau nekā nezinātu iesākt.”

„Kā tas notika, ka tu nepaliki Rīgā, bet atnāci šurp uz Skabuni?” Ozols iejautājās.

„Tā mātes griba. Es nezinu, kapēc īsti, bet par Rīgu mana māte runāja un domāja to visu ļaunāko. Ar viņas ziņu es viena pati netiku spērusi ne pēdas pilsētā. Viņa aizvadīja mani katru dienu uz skolu un pēc skolas beigām atkal uz ielas sagaidīja un pārvadīja mājā. Arī tad, kad biju iesvētīta un izmācījusies amatu, viņa aizvadīja mani katru rītu uz veikalu un vakaros atkal atvadīja. Pēdējā laikā viņa bieži sirga un tad man vienādi piekodināja: „Meitiņ, Rīgā tu nepaliec, kad es nomirstu, bet meklē darbu uz zemēm, vai kādā mazākā pilsētiņā! Rīgā jaunām meitām grūta dzīve! Un man bija jāapsolās, ka pildīšu viņas gribu. Pagājušo ziemsvētku vakarā māte aizsūtīja mani vienu uz pilsētu, lai es nopirkot zaļu eglīti. Kad pārnācu mājās, tad atradu māti mirušu...”

Un labu brīdi Marta gauži raudāja, bet tikpat spēji viņa aizmirsa sēras un plāpāja atkal mundri. „Pēc mātes nāves man tomēr bija jānodzīvo Rīgā

kāds pusgads, jo vietas nekur negadījās. Tad es lasīju sludinājumu avīzēs un tā atnācu uz Skabuni!"

"Lai gan es tavas mātes nepazinu, tomēr es paturēšu viņu mīlā piemiņā tā padoma dēļ, ko viņa tev devusi. Citādi jau tu tagad nebūtu mana mīlā līga-
viņa! Vai tev nebija grūti no Rīgas šķirties?"

"Nemaz nē! Rīga man daudz svešāka par Skabuni. No Rīgas man pazīstamas tikai tās ielas uz skolu, uz veikalu, kur strādāju, un uz baznīcu. Pāra reizes gadā ar māti vēl aizgājām uz Ķeizara dārzu, citādi man Rīga tikpat sveša, kā mežs!"

"Tava māte uz bildes gan vecāka, bet līdzību ar tevi var atrast, sevišķi piere un deguns jums abām ļoti līdzīgi!"

Marta padeva Ozolam citu ģimetni.

"Vai tu šo bildi ar' pazīsti?" viņa, padodama tam divas ģimetnes, jautāja.

"Tā jau esi tu pati!" Ozols iesaucās, apskatīdams pirmo ģimetni. „Bet kur ratā tev tik jocīgs apģērbs? Drēbes kā kublis, un mati tādi izniekoti! Tīri kā čiganos iedama! Kur tu tāda noņēmies?"

"Tā neesmu vis es, bet tā ir laikam mana māte meitas gados. Pēc mātes nāves es šās bildītes atradu zem viņas pagalves! Tikai brīnums, ka viņa man tās nekad netika rādījusi."

"Tā cita tad nevar būt, kā tava māte. Cik varen liela līdzība! Tava māte arī bijusi jaunības dienās varen skaista. Te jau vēl gada skaits redzams: 1871."

"Un te vēl otra bildīte! Skaists vīrietis, tas laikam manas mātes brālis. Tas arī dzīvojis Rīgā par sulaini, bet jauns miris, tā māte man stāstīja. Tikai man brīnums, ka šitās abas bildes māte nekad necilāja, nekad es viņas nebiju redzējusi, kamēr vēl māte dzīvoja."

Galvas sabāzuši kopā, tā viņi abi apskatīja bildītes un lika atpakaļ lādītē. Tad apskatīja pēc kārtas visas citas mantīņas, pēc kam atlika atkal lādītē. Par katru nieciņu Martai bija kaut kas ko stāstīt.

„Te mana kristamā zīme!“ Marta rādīja viņam kādu papīra loksni.

„Parādi man, lai zinu, cik veca tu īsti esi?“ Ozols jokoja.

„Man vēl nav jāslēpj vecums. Labi zini, ka uz decembri būšu pilnus divdesmit gadus veca. Esmu dzimusi 73. gadā. Tā laikam iznāk! Un te manū vecāku laulības zīme!“

„Tādu zīmi laikam arī mēs dabūsim? Vai nē, Pēterī!“

Ozols iemeta acis arī šinī liecībā.

„Tavs tēvs bijis kādus 25 gadus vecāks par tavu māti,“ Ozols iebilda.

„Vai no tiesas? Un tu esi par mani tikai 5 gadus vecāks! Kaunies, Pēteri, tik jauns precēdamies!“ Marta viņu zoboja.

„Te stāv rakstīts, ka tavs tēvs ar māti salaulāti janvarī 1875. gadā! Tas jau nevar būt tiesa?“ Pēteris brīnojas.

„Vai tur tā stāv?“ Ari Marta ieskatījās liecībā. „Tur laikam vajaga stāvēt 73. gadam. Tāds jocīgs skaitlis, ne lāga trīs, ne pieci!“

„Tas skaits izskatas vairāk kā pieci! Tas noskārstams no strīpiņas!“ Ozols domāja.

„To laikam kāds cits pievilcis, vai arī mācītājs pārskatījis! Ej nu sažini!“ Marta vienaldzīgi iebilda un deva tam rokā atkal citu rakstu. Pagāja labs laiks, kamēr viņi izskatīja cauri lādītes saturu.

„Te nu visas manas piemiņas un dārgumi! Man tīri kauns, Pēter, ka man nekā nav no tevis ko slēpt, ko glābt! Nevienas vēstules no jaunības mīļākiem, ne bildītes, ne raksta galiņa! Es nemaz nezinu, kur tu liksi tik neievērojamu meiteni, kā es esmu, kaš nevienam vīriešam vēl nav patikusi, kuŗai neviens jaunsķungs vēl nav nekā dāvinājis. Man par to vēl būs jāgādā, tad tev ķļūšu interesantāka! Ko, vai nav tiesa?“ Marta smējās.

„Nerunā vis tā! Taisni tāda, kāda tu esi, tu esi man mīļa. Citādas es tevis nemaz nevēlos, tikai lūdzos

tevi, paliec tāda, kāda tu tagad esi!" Ozols sirsnīgi runāja.

„Un tava sieva nekad? Ko? Tikai Marta Ciela-
viņa vien visu mūžu? Re, ko šis man vēl nevēlēsies!
Kas to būtu domājis!” Marta zobojās.

„Vai nu es maz tā domāju, kā tu izliec, lielā ne-
bēdniece!...”

Laiks ritēja ātri un metās jau tumsa, kad Ozols
šķīrās no savas līgaviņas.

Vēl Ozols pierunāja Martu, ka viņa lai rītu, kā
pie svētdienas, atbraucot uz skolu. Meimurs no Ma-
joriem esot rakstījis, ka tas drīzumā domājot braukt
mājās, viņš esot jau cik necik apmierinājies par sie-
vas nāvi.

„Rītu tev Aija atbrauks pretīm, tad varēsiet
abas atkal pa skolu izskrieties un izsmieties. Ja labs
laiks būs, tad rītu kāpšu bitēs!”

„Tas ir jauki! Es visu nakti par rītdienu vien
domāšu! Bet es nedrīkstēšu dārzā iet, ka bites mani
nesakož?”

„Man tādi vārdi, ka neviena bite tam nekož, ko
es apvārdoju!” Ozols smējās.

„Tad piesaki tik' Aijai, lai brauc labi agri, tā
kā mēs jau desmitos tiekam skolā! Pulkstens divos
man atkal jābūt veikalā. Bet varēs arī kādu stun-
diņu ilgāki palikt skolā, tamdēļ vis Meimurs neiz-
putēs!”

Ozols atvadījās un aizgāja.

Marta iekrita gultā un domāja: „Pēteris ir viens
labs cilvēks!”

Brītiņu viņa gulēja, nemaz nekustēdamās, pat
elpas nevilkdama, tad spēji viņa leca no gultas ārā
un skraidīja pa istabu.

... „Kaut Pēteris tikai nebūtu tik visai prātīgs,
tik lēns! Ka es būtu viņa vietā! Ka es būtu vīrietis
un ka man būtu smuka līgaviņa... kā tad es viņu
mīlētu... kā mīlētu! Ak!!”

XII.

Kas ceļu zin uz meitas sirdi, tam veicas.

Marta Cielaviņa novalstijās visu nakti pa gultu, te segā tīdamās, te viņu kājgalī nospārdīdama, jo zem segas viņa tvīka, bet kailai gulēt bija bailes un vēsi. Tikai rīta pusē viņa iemīga cietā miegā.

No ārpuses kāds didīja durvis, — tad viņa pamodās, kā Īeva paradīzes dārzā.

„Ja mani kāds šādu redzētu, nezina, vai tad man būtu liels kauns?“ viņa gudroja. „Zināms, ka būtu kaunīts... bet kad apprecējās, tad laikam vairs nekas...“

Marta slaistījās pa gultu un nevīžoja celties ārā.

„Jaunkundzīt, laižat mani iekšā, es jums kaut ko došu!“ balss aiz durvīm runāja.

„Tā ir Anna... Cik tad pulkstens, Anniņ? Kur tu tik agri?“

„Nav vairs agri, jaunkundzīt! Pulkstens jau iet uz deviņiem!“

„Kur ratā! Jau tik daudz! Un es vēl gultā!“

Kā pimberis Marta izmetās no gultas un atslēdza durvis. Anna vēra durvis un Marta domāja: „Jā nu Rasa kungs ietu gaŗām...“

Anna žigli aizcirta durvis, smiedamās: „Vai jūs vēl tāda! Ka Rasas kungs jūs tādas redzētu!“

„Traki, mēs abas tūlīņ domājam par Rasu! Kas man gaŗ viņu daļas!“ Marta domāja sevī un jautāja: „Ko tu tur man nes?“

„Nezinu! Aizsaini atnesa pilsmaiznieka puisis un pasacīja, tas esot priekš jums. Laikam ciemkukulis!“

Anna zināja gan, ka turzā atrodas dzeltenais klinģeris, sāls tūtiņa un puspudelītes sarkanvīna. Viņa bija atplēsusi saiņam stūrīti un slepen paskatījusies.

Marta atraisīja auklu un redzēja sainī glītās mantiņas.

„Nē! Kas tie par jokiem? Kas man to sūta? Vai Pēteris?“

„Kas tas par Pēteri?“ Anna mudīgi ievaicājās.

„Mans radinieks ... Rīgā ...“ Marta neveikli sameloja.

„Te jau grāmata lai!“ Anna parādīja papīra turzas dibenā pieklāvušos vēstulīti.

Marta paņēma vēstuli un piegāja pie loga, lai to atplēstu vaļā. Anna glūnēja viņai plecam pāri.

„Patiesi no Rasas kunga! Es jau to domāju! Kas ta nu cits tik uzmanīgs, kā Rasas kungs! Tā lai visi Rīgas kungi iet bekot! Es pazīstu, tā ir Rasas knuga kārts, tāda rožaina, ar bildīti vidū! Viņš jau man ar priekš Jāņiem iedāvāja smuku zīda lakatu, sacīdams, ka tas man uz vārda dienu. Kad es iebildu, ka mana vārda diena ap rudzu plaujas laiku, tad tikai nosmējās, ka mana kalendere esot sabojāta ...“

Anna plāpāja galvu galvām, bet Marta uzskaitās un noslēpa kārti azotē.

„Tu vari iet laukā, man veicīgi jāgērbjās. Iela rīb, jau baznīcēni brauc. Un Ozolu Aija man būs pretīm, mēs brauksim abas uz skolu.“

Anna izgāja un Marta varēja izlasīt rakstu uz vizītkārtes. Pati kārts bija ļoti grezna, rožainā krāsā, zeltītām malām un vienā pusē vidū paša Rasas maza, maza bildīte. Tik lepnas vizītkārts Marta vēl nemaz nebija redzējusi. Uz kārts bija rakstīts: „Godātai Martai Cielaviņ jaunkundzei:“

Skabunes skaistajai cepurniecei,

sālismaizi un sirsnīgas labdienas sūta Jūsu līdz-
iemītņieks

Teodors Rasa,

kolēģiju registrātors.

Tepat, tikai 7 soļus no Jūsu istabiņas, kā to viņu nakti izmēriju.“

„Gatavais joku putns, tas Rasas kungs! Redz', ko viņš izgudrojis! Pat konfektes nav piemirsis ... vesela tūta! Un taisni tās ar mīksto vidu ... tās man ļoti patīk ... viņš skaidri atminējis manu gāršu! Kad viņu ar satikšu, tad gan būs viņam jāpateicās, tā pieklājās! Zināms! Kā viņš prot parādīt uz-

maņu... cik tas vēlīgi! Pag', vai Pēteris man kādreiz ir nesis saldumus, vai citu ko dāvinājis? Patieši, nav un nav! Tikai šito mazo gredzentiņu ar spožo zīlīti par derības zīmi! Un tad vēl bieži ābolus... bet tos man sūta Aija. Ja Pēteris zinātu, ka man šādi nieciņi prieku dara, viņš mani saldumiem apbērtu! Tāds jau viņš ir, tad tūliņ ar blāķi. Bet Rasas kungam jāpateicās gan, tas no viņa ļoti skaisti! Redzēs, dzirdēs, ko citas jaunkundzes teiks, kad dabūs zināt. Zināms, ka dabūs zināt, Anna visnecietīs klusu! Cik labi, ka viņa redzēja! Un es vēl par Annu sāku vai skaisties! Tomēr, kas man daļas gaŗ Skabunes jaunkundzītēm? Lai viņas plēšās ap savu Rasas kungu, man pašai savs Pēteris. Un Pēterā mazais pirkstiņš man dārgāks, nekā Rasas kungs ar visām savām saldumu tūtām!"

Marta knubināja dzeltenmaizi, grauza saldumus un vilka mugurā jaunu un glītu ģērbu: gaišpelēkus vilnainus svārkus un gaišu puszīda blūzi.

Kad Marta saģērbās un labi izspieģelējās, tad viņa atrāva viņa pudeli un ielēja labu malku ūdens glāzē, jo cita mēŗa viņai nebija pie rokas. —

„Ta ta skābs, viņa purinājās, „bet karsts vien izskrēja visām dzīslām cauri! Kad tikai Rasas kungs nav dzeltenmaizes un viņa apbūris, lai mani ieēdinātu un apdzirdītu?“

Viņa iesmējās skaļi par savām iedomām.

„Tu, puisīt, svelpj gaŗ īksti, manis ieēdināt tev niezdosies!“

Ienāca Ozolu Aija, pātagu vīcinādama, kā jau vīzīgs kučieris, un sasveicinājās auksti-mīlīgi, kā allažīņ ar nākamo svaineni.

„Vai esi gatava?“ Brauksim! Tēvu ar māti ielaidu baznīcā un Anna uz ielas tura zirgu! Ka tikai zirgs nesāk trakot, viņa neprot ar mūsu jauno apieties!“ Aija svarīgi stāstīja. „Bet ko tu te viena pati tik dikti smējies? Es nākdama dzirdēju un domāju, ka tev kāds viesis. Apstājos, klausījos, bet otras balss nedzirdēju.“

„Es tāpat vien... par tīriem niekiem! Nāc, es tevi pamielošu! Redzi, kas man te!”

„Kur tu tādas mantas rāvi! Vai Pēteris vai tev to visu sapircis?”

„Kur nu Pēteris! Tas pats negudrais Rasa! Tu jau laikam viņu pazīsti?”

„Kā nu nepazīstu! Cik reiz viņš nav bijis pie mums skolā. Ak tā, Rasas kungs atkal pilsētā? Visas jaunkundzes viņu ķeršis ķer cieti, bet man gan viņš nemaz nepatīk!”

„Vai nu man viņš patīk? Bet jāsaņem jau ir, kad viņš man sālsmaizi piesūta. Tas no viņa ir smuki, vai ne?”

„Zināms, ka smuki, bet kā tu esi tagad sacirtusies, patiesi vareni! Šitā skaistā uzvalka es vēl nemaz nebiju redzējusi. Kaut es arī būtu tik skaista!”

„Tu tikai glaimo! Bet tev gan varu sacīt no tiesas, ka tu pati esi skaista meiča un ar laiku būsi daudz skaistāka par mani.”

„Nezobojies par mani. Ja es būtu skaista, tad mani ar kāds ievērotu!”

„Vai tu redz', man Aijiņa ar sapņo par kādu! Kas to domātu?”

„Ko nu niekojies, vai nu es maz tā! Labāki brauksim, Pēteris mūs pārgaidīsies!”

„Brauksim, bet saldumu tūti ņemsim līdzī, tad būs pa ceļu darbs!”

„Var paņemt, bet mājās mūs gan gaida Pēteris ar medu.”

Viņas abas aizbrauca.

Viņpus upes priežu silā Marta uzskatīja gājēju, kas savā nodabā pa meža celiņu tuvojās lielceļam. Marta pazina gājēju, tas bija Rasa.

„Aijiņ, brauc lēnāki, te pa mežu tik jauki!” Marta mudināja un Aija laida zirgam iet soļos.

Rasa šorīt pulkstens divos bija pārnācis no biedrības nama, bet līdz septiņiem viņš jau bija miegu izgulējis un izgājis pastaigāties, lai skaidrajā rīta gaisā izgaisinātu galvas sāpes un mantotu pusdienas laikam krietnu ēstgribu.

„Paskat, tas jau Rasas kungs!“ Aija pačukstēja Martai, ieraudzīdama gājēju.

„Kur tad? Patiesi, tāds izliekas gan!“ Marta atbildēja.

Rasa iznāca uz lielceļa taisni tanī brīdī, kad abas braucējas brauca meža galam gaŗām.

„Sveikas jaunkundzes! Patiesi Cielaviņas jaunkundze un mana draudzene Aija! Pardon, Aijas jaunkundze! Kurp tad jūs braukdamas?“ Rasa sasveicinājās ar jaunkundzēm. Jaunais zirgs nestāvēja uz vietas rāms, tamdēļ Rasa nosēdās uz līnijdroškas Martai līdzās.

„Ak, jūs uz skolu braukdamas? Ļoti jauki! Ja Aijas jaunkundze laipni atļauj, tad es braucu līdzī apmeklēt savu draugu Pieču, lai apskatītu, ko tas lācis savā migā dara. Ak, jums skolā būs medus svētki! Ļoti jauki! Un Pieča man vakar par to nemin ne vārda! Pagans tāds! Bet ko tu laimes bērnam darīsi! Ka nāku šodien no meža laukā, tā satieku divas tik daiļas cielaviņas, un nu braucam visi uz medus svētkiem! Ļoti jauki vārdi! Medus svētkiem laikam rada medus mēnēsim! Kaut pēc medus svētkiem nāktu medus mēnēsis! Cielaviņ jaunkundz, vai jūs pazīstat medus mēnēsi?“

„Nemaz nezīnu, kas tas medus mēnēsis tāds ir!“

„Es arī ne!“ Rasa grūti nopūtās, bet acis viņam zibstīt zibstīja. „Kaut liktenis mums lemtu izbaidīt medus mēnēsi, tad... tad...“

„Nu, kas tad būtu?“ Marta nebēdīgi vaicāja.

„Tad mēs zinātu, kas ir medus mēnēsis. Bet kas man nabagam ļaus ar lielgabalu šaut! Aijas jaunkundzīt, nebraucat tik traki ātri! Ak tu, zirzīnš, kājas loka kā pātagas. Man galva reibst... patiesi nokritīšu!“

Un Rasa aplika Martai roku ap vidu, lai pieturētos. Marta izlikās, itin ka tā nemaz nemanītu, lai nevērstu uz sevis Aijas uzmanību.

„Rasas kungs, man jums jāpateicas par sālsmaizi, ko man šorīt bijāt piesūtījuši. Jūs manis, gluži sveša cilvēka dēļ izdevuši tik daudz naudas!“

„Es nemaz nepelnu pateicības, Martas jaun-
kundz! Es esmu tikai patmīlis, vairāk nekas!”

„Kā tā, patmīlis? Es nesaprotu...”

„Es darbiem gribu pierādīt, ka jūs man neesiet
sveša, ka es jūs cienīju un... tā tad gribēju iezag-
ties jūsu atmiņā, lai jūs mazu brīdi par mani do-
mātu, lai manis turpmāki neturētu par svešu. Es
esmu jūsu dedzīgākais pielūdzējs. Vai man drusciņ
laimējies sasniegt jūsu labās domas? Vai jūs ticat
man?”

„Ne drusciņas jums neticu.”

„Tā jau domāju, es nelaimīgais! Vai zināt, es
esmu labu tiesu mānīcīgs! Bet ko lai dara, kad māņi
piepildas. Vakar vakarā savinnēju biedrības namā
25 rubļus un tūlīn domāju...”

„25 rubļus! tik daudz naudas!” Marta brīnojās.
„Vai tad jums nebija to ļaužu žēl, kas tik daudz nau-
das pazaudēja!”

žēl! Nebūt nē, žēl man nav, jo viņi bija mani
spēles pretinieki un es viņus uzvārēju godīgā kaujā.
Es varēju arī pazaudēt un neviens manis neželotu,
vēl piezobotu turklāt. Šoreiz man kāršu spēlē bija
laime, bet es par to noskumstu.”

„Jūs skumstat par laimi? Tas ir nedzirdēts!”

„Zināt vecu parunu: laime kāršu spēlē nozīmē
nelaimi mīlestībā. Un šodien atkal vecā paruna pie
manis piepildas. Jūs jau sacījāt, ka man neticāt,
kā par mani nemaz nedomājat! Vai nav tiesa, Mar-
tas jaunkundz?”

„Es nekā nezīnu!” Marta atbildēja un atsvabi-
nājās no Rasas rokas, jo zirgs patlaban griezās no
lielceļa nost un uz lievenēm Marta redzēja Ozolu
stāvam un zem plaukstas uz viņiem skatāmies. Viņai
sametās kauns un dusmas par Rasu, kas tik nebēdīgi
ar viņu trieca, jaukdams manīgi melus ar patiesību.
Viņa nojēdza, ka tā par daudz domājot par Rasu,
nekā viņai klātos, otra lāga vīra līgavai.

„Patiesi tas ir Rasa!” Ozols nomurmināja un
un atsēdās uz lievenēm. Viņš atmeta īdzīgi ar roku
un nokāra galvu. Rasa bija viņa draugs, jaunības

sirds draugs, ar kuŗu zeminārā slēguši draudzību karstiem skūpstiem un zvērastiem. Pēdējā laikā gan trūka viņu draudzībai jaunības sirsniņuma, jo šķirta ārējā dzīvē bija radījusi plašumu arī iekšējā dzīvē, domās, centienos.

„Un draugs man nozog līgaviņu, ne paslepeni, nedz ar viltu, bet acīm redzot! Kā es viņu tagad ienīstu ... bet Rasa jau nezina, ko viņš dara. Viņš nav vainīgs ... bet Marta dara, ko grib, es viņai ļauju pilnu vaļu. Ar varu es negribu iegūt viņas, tāda laime nav mana laime!”

Un smaidīdams Ozols gāja braucējiem pretīm, sasveicinājās ar viņiem draudzīgi, kā jau mājas tēvam pieklājās.

Sākās jautra dzīve pa skolas dārzu. Ozols ar māsu sanesa dārzā visus rīkus, kas vajadzīgi bites kāpjot. Ciemiņiem Ozols sadeva drāts režģus, ko uz bāst galvā, bet pats viņš strādāja kailām rokām un seju, viņš prata savu amatu un nebaidījās no bitēm. Aija stāvēja aiz jāņoglāju cera, labu gabaliņu no kāpjama stropa, un ne par kādu naudu nenāca tuvāki; viņa baidījās no bišu dūriena. Rasa turējās diezgan dūšīgi, viņam bija režģis uzmaukts galvā un rokas sabāstas kabatās. Izkāpa vienu stropu un Aija aplāja turpat lapenē galdu un mieloja ciemiņus ar svaigu medu un karašām. Visi bija jautrā garā, smējās, jokoja. Ozols smējās līdzī, lai arī sirds sāpēja, redzot, ka Marta ķircinājās ar Rasu.

„Kāpēc es tulīņ neizsludināju savas saderības ar Martu? Ja, kāpēc?” Ozols pats gudroja. „Es tādu slepeni satiksmi, par kuŗu ļaudīm, svešiem cilvēkiem, ne vēsts, domājos esam tik jauku, tīkamu, kā stāstos to lasam, un nu sajūtu tik mokas. Tagad viss pār vēlu! Es paredzu, kas te notiks, bet grozīt nekā nevaru...”

Ozols ar ilgām gaidīja, vai Marta kādreiz nepārsacītos, nenosauktu viņa par „tu”, vai mīlēstības nepazīnā neskaustos viņam ap kaklu, vai citādi kā nepierādītu Rasam, ka viņai ar Ozolu Pēteri ir sakars ... tad viegla lieta būtu izskaidrot draugam,

ka Marta ir viņa līgaviņa. Mīlestība tad viņus būtu nodevusi, mīlestība visu izskaidrotu, bet Ozols gaidīja un ilgojās velti. Ozols arī neņemtu Martai par ļaunu, ja viņa Rasam, kad tas zīmīgiem vārdiem un darbīem viņai uzmācās, paskaidrotu: „Lūdzu, Rasas kungs, tas neklājās. Es esmu tā vīra līgaviņa, ko jūs par savu draugu saucat!”

Bet arī tā Marta nedarīja.

Un kā lai viņa to dara, kad Ozols pats bija vēlējies turēt derības slepenībā? Cits viņam neatlikās, kā ņemt Rasu aiz rokas, novest sānis un piekodināt: „Mītējies, draugs, saudzē mani, Marta ir mana līgaviņa!” Tad Rasa atplēstu acis un ļoti, ļoti brīnētos. Tā tad nevis mīlestība būtu izsludinājusi viņa derības ar Martu, bet greizsirdība un bailes no sāncenša. To arī Rasa noprastu, sakniebtu tad atkal acis tādas šauras, šauras, un viņam prasītu: „Tev laikam no manis bailes, Pieča?”

„Tā darīdams es sevi patiesi pazemotu, ka patiesi nebūtu cienīgs krietnas meitenes mīlestības. Lai notiek, kas notikdams, es klusēšu un panesīšu visu. Mīlestību un laimi es varu zaudēt, bet cienību pret sevi nē, tad es vairs nebūtu vīrs, bet beidzamais knēvelis.”

„Es vairs nevaru!” Marta smējās, medus paēdusi un „Es arī vairs nevaru!” tai Rasa atsaucās, bet kad Ozols un Aija viņus skubināja, tad tie ņēma atkal pa gabaliņam, pa naža galam, izčūpstīja medu un šūnas viņāja mazās lodītēs, ko sviest otram pa galvu.

Pie otrā un trešā stropa kāpšanas jau ciemiņi bija sirdīgāki, nāca tuvāk. Ozolam bites bariem teikāja pa rokām, pa kaklu, pa seju, līda aiz drēbēm, bet Ozols tikai smējās un darīja savu darbu. Marta apbrīnoja Pēteri un domāja: „Cik viņš ir dūšīgs!” Viņa sadūšojās, uzmauca režģi galvā un pienāca gluži tuvu, lai ieskatītos stropā. Ozols viņai izskaidroja stropa ietaisi un stāstīja par bišu dzīvi. Uz britiņu viņš aizmirsa savas sāpīgās domas, kad Marta viņam skatījās acīs, klausīdamās viņa runā.

Kāda bitīte, apdullusi no salmu kūlāja dūmiem, atmodās pie Martas kājām, un sāka rāpties augstāku. Marta to juta, bet kā lai viņa aizdzen nebēdīgo kukainīti? Un bitīte kāpa aizvien augstāki. Marta pietvīka kā biete, bet nedrīkstēja ne pakustēties, lai gan bitīte viņu neganti kutināja. Ozols bija nogrimis savā izskaidrojumā, nemanīja nekā, bet Rasa labu brīdi vēroja, ka Marta tapa aizvien sārtāka un sārtāka. Pat asaras jau parādījās acīs un seja vilkās kā smieklos, kā raudās.

„Kas jums, Martas jaunkundz?“ Rasa jautāja un tulīn visu noprata.

Marta vairs ilgāki nespēja izturēt, spurkdama viņa metās bēgt, bet skriedama saberza bitīti un tā patiesi iedzēla.

„Vai bite iedzēla?“ Rasa jautāja, skriedams viņai no pakajas. „Pagaidat, Martas jaunkundze, pagaidat! Es izvilkšu dzelonu, tad nepampst!“

Marta nokrita aiz oglāju cera zālē, Aijai līdzās, berzēdama sūrstošo vietu, bet te jau arī Rasa bija klāt un meitenes kliegdamas bēdza tālāk, jo līdz ar Martu un Rasu bij atskrējušas arī kādas saniknotas bitītes.

„Kur tad iekoda? Martas jaunkundz!“ Rasa, smieklus valdīdams, sauca, skriedams meitenēm līdzi, „ļaujiet, es apriebsu, man ir vārdi!“

Meitenes nevarēja nekurp sprukt, jo Rasa no viņām neatlaidās. Aijai sametās Pēterā žēl, jo viņa redzēja brāļa skumjas un noprata skumju cēloņus. Ari tāds kā naidis naidis modās Aijas sirdī, ka Rasa tikai ap Martu vien griezās. Vai tas bija naidis pret Martu, vai pret Rasu, tā viņa nejēdza. Aija nostājās Rasam ceļā, lai Marta varētu izmukt.

„Rasas kungs, ļaujiet Martiņai atpūsties!“ viņa ātri elpodama runāja. Sārtiem vaigiem, paviņu lūpām... tāda viņa stāvēja Rasam priekšā un spieda vienu roku virs krūtīm, kuņas ātri cilājās no lielās skriešanas.

„Aijiņ, ka jūs zinātu, cik jūs tagad esiet skaista!“ Rasa izsaucās, satvēra Aiju un nobučoja viņu.

„Rasas kungs... vai jūs traki..! viņa elsa.

„Nemaz ne!“ Rasa smējās, „es tikai pamēģināju, vai jums no medus saldās lūpiņas!“

Aija nu nezināja, ko lai atbild, un nebija arī vaļas atbildēt, jo atkal tai dūca saniknota bite ap galvu un tad iedzēla tai pašā uzacī. Aija saberza ar roku biti un aizskrēja uz istabu. Gluži mierīgi Rasa soļoja pa dārza celiņiem, lai uzmeklētu Martu.

„Meitene, kā uzburta, nemaz neļauj man vaļas ar Martu parunāties. Nu tik drīz viņa vairs atpakaļ nenāks, kāmēr krietni par mani izskaitīsies!“

Ozols strādāja ap savām bitēm, bet labu gabaliņu no viņiem sēdēja zālē Marta un Rasa, runādami, smiedamies. Ozolam drebēja roka, liekot rāmīšus atpakaļ stropā, bet viņš pat acu nepagriezta uz to pusi, kur Marta ar Rasu sēdēja.

Aija no istabas vairs neiznāca. Pret spoguļi viņa ieraudzīja, ka acs sāka pampt, un pampums aizvien pieņēmas. Viņa kaunējās citiem rādīties, jo tie par viņas šķībo seju smietos bez gala.

„Cik tu esi skaista!“ viņai nāca prātā Rasas vārdi. Vai tā viņš no tiesas runāja, vai tikai jokoja? Un Rasa viņu pat nobučoja, taisni uz mutes! Kā tad viņai karstās dzirkstis skrēja caur visiem kauliem, kad Rasa bārda viņai piedūrās pie deguna, pie lūpām! Svešs cilvēks viņu bučojis!? Vai par to lai skaistos, vai lai ko citu daru? Aija atkal paskatījās spoguļī, bet tikai ar labo aci, kreisā jau pavisam bij aiztūkusi. Aija aizslēdza savas istabas durvis un iekrita raudādama gultā.

„Kā lai es tāda Rasam un Martai rādos? Viņi aizbrauks un Rasa nemaz neredzēs manis, cik es esmu dusmīga par to, ka viņš drīkst ar mani tā!“

Vecie Ozoli pārnāca no pilsētas kājām, zirga viņi nebija varējuši sagaidīt. Marta sāka skubināties atpakaļ uz pilsētu, lai pēc vācu dievvārdu beigām varētu laikā vērt veikalu vaļā. Izmeklējās Aijas, izbungojās pie viņas durvīm, bet tā nerādījās.

Vai zini, Pieča, tu pats mūs vari novest līdz pil-

sētai. Aijai iedzēla bite vaigā, es pats redzēju, un nu viņa nedrīkst mums rādīties!" Rasa runāja.

Ozols skatījās uz Martu, bet tā neteica nekā.

„Man nav vaļas, patiesi nav!" Ozols ātri runāja.

„Man jāapkopj bites, citādi gan pats aizvestu jūs līdz pilsētai! Bet nu patiesi nevaru! Es pasaukšu puisi, tas jūs pavadīs. Pie vakara, kad būšu apkopis savas bites, tad noiešu, varbūt, līdz pilsētai, apraudzīt, vai jūs sveiki, veseli turp nokļuvuši!"

Ozolmāte noskatījās domīgi dēlā un iebilda: „Lai tēvs pavada, ko nu puisi velti saukt!"

„Tēvs noguris un nav ēdis pusdienas, lai brauc vien puisis!" Ozols atbildēja un pasauca puisi.

Rasa ar Martu aizbrauca.

„Dēls, kā tu tā?" māte klusi vaicāja.

Pēteris labi noprata mātes domas, bet atbildēja: „Par ko tad tu runā, māt?"

„Es tāpat vien! Bažijos par tevi un Martu!"

„Tu bažijies par niekiem! Lai brauc! Tu esi, māt, vecs cilvēks, nesaproti tā!"

„Lai nu ari vecs, bet noprotu, ka brūtes cilvēkam neklājās daudzies vienai ar svešiem jauniem kungiem. Un tu vēl to paļauj!" mātei drusciņ skarbāki paspruka, jo īsti laba prāta viņa neturēja uz Martas.

„Tā pilsētas mamzelīte neder manam dēlam!" tās bija mātes slepenās domas un šīs domas nevarēja izdeldēt nekas, lai gan dēlam gaiši acīs teikt šādas domas viņa baidījās, bet apkoram tam bieži vien to lika just.

Mātes domas Pēteram nebija svešas, tamdēļ viņš īsi atbildēja: „Ek, par to nerunāsim!"

Ozols aizgāja dārzā, lai pabeigtu iesākto darbu.

Rasa un Marta brauca atpakaļ uz pilsētu, runādami ceļā par jauki pavadīto laiciņu Ozola bišu dārzā. Rasa apvaicājās ari, vai Martai vēl sāpot bitītes dūriens! Marta uzskaitās un Rasa atkal pūlējās viņu salabināt. Pilsētā iebraucot, viņi pabrauca Beku Jurenei garām. Beku Jurene visu šo laiku bija klūdusi pa pasauli, bīdamās no policijas. Tagad viņa

atkal atgriezās Skabunē, jo gudri sprieda, ka viņas nedarbiņš sen būs aizmirsts. Viņa bija nogurusi, jo šodien jau labu ceļa gabalu bija nostaigājusi. Beku Jurene nelikās nekad lūgties un arī nebija lepna, klusi viņa uzlēca uz līnijdroškas gala un plivinājās tur kā lēpis, kad zirgs rikšoja pa negludo ielas bruģi. Tas nekaitēja viņas kauliem. Keģi viņa saturēja kāju starpā un sāka bāst tabaku savā pīpē. Rasa gan manīja, ka ļaudis, kas viņiem brauca vai nāca pretīm, tā kā smīn, bet viņš nezināja, ka tie smīn par Beku Jureni, kas viņam aiz muguras sēd. Nelabi dūmi viņam iesitās degunā, bet viņš nesaprata, no kurienes vējš tos viņam uzzinīs. Kāds nebēdīgāks laucinieks, viņiem garām iedams, dzirdami nosmējās: „Tam skai-stam pārītim vārīgs stūrmanis... tā patiesi Beku Jurene! Ka tikai neaizvada vien abus ellē, kā Meimurieni un dažu labu!”

Rasa apgriezās un ieraudzīja Beku Jureses atņirgto muti, kuŗa viņam pūta smirdošos dūmus acīs. Kaunīga Beku Jurene nebija, tas tiesa! !

„Lūk, atbraucām visi! Paldies par vedumu, jaunkundziņ!” Beku Jurene nolēca no ratiem un aizgāja pa sānielu uz nabagu namu. —

XIII.

Skabunē katru otrdienu un piektdienu bija nedēļas tirgus. Ozolmāte gandrīz ik tirgus dienas brauca turp, vedama sviestu, biezpienu, sierīņus, āboļus, ogas, dārza saknes un citas sīkas mantas, kuŗas saimniecībā varēja atlicināt un pilsētā pārdot par dārgu naudu.

„Maskavas iebraucamā vietā Ozolmāte satapās ar Griezes māti, kuŗa arī bija tirgū izpārdevusi savas preces un nu taisījās braukt mājās.

„Brauksim reizā uz māju, mums viens ceļš!” Griesu māte vedināja. Viņa bija viena no turīgākām gruntniecēm Ozoliešu pagastā un draudzējās ar Ozolmāti. Ozolmāte to turēja par lielu godu un iesēdās Griezu mātes vezumā, laizdama savam zirđinam vaļu

tukšā nākt no pakaļas. Viņas izbrauca no pilsētas un ļāva zirgam iet soļos. Griezu māte atraisīja savu klingēru mārksniņu.

„Man tāda vien tukša sirds, mājās netiku ne krislīša baudījusi, ēdīsim runādamās kādu pīnu, tās tādas sāļas, iet pie sirds...”

„Cik dabuži sviestā? Kam pārdevi?”

Ēzdamas viņas pārrunāja, ka labi pa tirgu gājis. Vārds pa vārdam, kamēr Griezu māte uzņēma valodu, kas viņai spieda sirdi. Vai tas tiesa, ka tavš dēls, skolmeisters, precēšot Meimura cepurnieci? Ļaudis tā runā!”

„Vai no tiesas ļaudis tā runā? Kur viņi ņēmuši tādas valodas?” Ozolmāte brīnojās.

„Patiesi, tādas pasakas ļaudis pauž. Cik tur dzīvas patiesības, to pati labāki zināsi.”

„Man pirmā dzirdēšana! Mans dēls iet gan bieži uz Skabuni tā paša Meimura dēļ, tas blandoties pats pa jūrmalu. Vai nu vairs jaunie ļaudis mums veciem ko stāsta? Un ļaudis jau bieži sarunā saltus melus!” Ozolmāte vairījās. Šī runa viņai nemaz nepatika: melot kaunējās un patiesību stāstīt baidījās. Lieta tā, ka Griezu mātei bija trīs meitas, un vidējo, Alvīnu, kas pērn izgāja mācībā, Ozolmāte klusumā vēlējās par savu vedeklu.

„Ļaudis runā daudz, bet reizām arī sarunā patiesību,” Griezu māte sirdijās, „bet to nu gan es saku, ka tāda pilsētas mamzele skolmeistaram neder. Tas visam ozoliešu pagastam par kaunu! Vai mums, ozoliešiem, pašiem nav meitu Dieva svētības! Vai mūsu jaunkundzes nav diezgan smukas, vai bagātas, vai skolotas? Bet nekā, skolmeistaram viņas vēl par prastām; tas dzenās pēc pilsētas kankariem. To es saku, ka pagasts tavam dēlam nepiedos, ja viņš darīs tādas glupības un pagastam tādu kaunu. Notiks tāpat, kā tava dēla priekštecim. Tas arī nezināja, kā purnu nest, kamēr apprecēja... tīri jāsmej... tāpat no Skabunes vienu šuvējas skrandu. Bet kas tad notika vēlāki? Pagasts to nīda un ēda, kamēr izēda no vietas!”

Ozolmāte klausījās, galvu nodūrusi, itin kā viņa būtu tā naida cēlēja.

„Un to es saku, tas notiks arī tavam dēlam! Vai mums, ozoliešiem, meitu trūkst! Sedas Anna, Vizbuļu Karlīna, Vilnišu Zelma... meitas, kā plūmes, par manām meitām nemaz nerunājot, tām citu brūtganu atlicin, ja tikai būtu gājējas, izietu pie vīra vai šoruden, gribētāji brauc no malu malām, ka koki vien kludz! Bet viņas vēl jauniņas, lai vēl izkaitējās ar puisiem, laika diezgan. Alvīna pat vēl jau tikai meitene, šoruden paliks tikai deviņpadsmit...“

Kad agrāki abām mātēm nāca runa par Alvīnu, tad viņas abas saskatījās, sasmējās. Tad Griežu māte iebilda: „Mana Alvīna jau uz tiem rakstiem kā uzburta, būs jāizprecina vai nu skolmeistaram, vai skrīvelam, pie gruntnieka žēl laist, dubļu bridēja viņa nebūs.“ Tādos brīžos Ozolmāte nosmējās: „Lai tad aug vien manam Pēteram, manai vedeklai būs viegla dzīve, es jau viņu aptecēšu rītos un vakaros.“

„Lai tikai tavs Pēteris pamanas, kas zin, ko zīle dzied!“ tā Griežu māte zīmīgi ieminejās un Ozolmāte tad iebilda: „Ko Dievs būs licis, tas notiks!“

Bet šoreiz viņai bija grūta sirds, viņa nedrīkstēja minēt Dieva vārda, kad Griežu māte sāka runāt par Alvīnu. Viņa tikai vienu ausi klausījās Alvīnas slavā, bet pati pie sevis domāja: „Cik jauki būtu, kad Pēteris apņemtū Griežu Alvīnu! Tūliņ mēs nāktu rados ar ozoliešu lielmaņiem, nebūtu vairs šeitāns svešinieki, kā līdz šim. Bet nu jauna pasaule. Nesaved vairs jaunos ļaudis Dieva prāts, vecāku griba, bet visu tikai viņi paši, viņi paši vien! Dēls man gan labs, ik dienas par viņu Dieviņam pateicu, bet...“ Un Ozolmātei rūgtums cēlās pret dēlu, ka viņš izvēlējies sev par sievu Martu, kas viņai nebija par prātam.

„Atņems viņa man dēlu, atsvešinās manai sirdij, kas tad es tādas pilsētnieces acīs būšu, tikai veca vecenīte!“

„Ceļa gals klāt, nu ar Dieviņu!“ Ozolmāte izkāpa no ratiem.

„Bet pagaidi drusciņ! Aiznes savai Alvīnai no manis ciemmaizīti un daudz labu dienu!“ Viņa pasniedza Griezu mātei divas rožu maizes. „Kad brītiņš vaļas atliksies, es aizskriešu tad līdz jūsu mājai, aplūkot . . .“

„Nu, atnāc, atnāc, mēs ar Alvīnu gaidīsim. Un saki arī dēlam labas dienas!“

Draudzenes vēl ilgāki runātos ceļa galā, bet zirgi nestāvēja, tādēļ bija jāšķiras. —

Ozolu Pēterim izlikās dzīve varen īdzīga, ne ēnas viņš nebija sasniedzis no sapņotās laimes, ko tas cerēja mantot no slepenās mīlestības. Augļu un bišu dārzā bija maz darba un tas pats palika nedarīts, darbs tam vairs nemīlēja, kā senāk. Ari spēle tam nemīlēja, pagāja vairāk dienas, ka viņš ne vijo- lēm, ne ērgelēm ne pirkstiņa nepiedūra. Aija tagad dzīvoja pavisam Skabunē, jo skolas bija sākušās. Aija apmeklēja tagad meitu skolas augstāko nodaļu un cerēja uz pavasari nolikt mājskolotājas eksamenu. Ko mācīties bija daudz, tamdēļ viņa vairs nenāca katru dienu uz māju, kā citos gados, bet dzīvoja turpat, pilsētā, kādā Ozoliem draudzīgā dzimtā, lai mācībām atlicinātu vairāk laika.

Saīdzis Ozols gulēja augšpēdus gultā un saskaitīja griestos divas mušas. Vienu mušu viņš izraudzījās un domāja pie sevis: „Ja šī muša pirmā aizlaidīsies, tad Marta mani milē!“

Pacietīgi viņš gaidīja savu likteni izpildamies, kamēr no ilgas skatīšanās baltos griestos sāka sāpēt galva. Vislabākais bija tas, ka viņam skatoties uz- nāca miegs.

„Griezu māte tev sūta labas dienas; mēs braucām reizā no tirgus!“ māte ieminējās, kad Pēteris iznāca viņai pretīm, lai nojūgtu zirgu, jo citu vīriešu nebija mājās. Pēteris noprata vārdu nozīmi un neatbildēja nekā. Māte sanesa pirkumus istabā, apģērbās darba drēbēs un gāja aplūkot „kāzu si- vēnu“, vai tie nav bešā. Pēteris vērtināja pagalmā zirgu.

„Pēterīti, sīveni varen barojās. Līdz Mārtiņiem

viņi par daudz notaucēsies!" māte runāja, jo viņi paši divi vien bija pagalmā.

"Ak, tad sivēnu dēļ man jāsteidzās ar kāzām!" Pēteris zobojās.

Kad Pēteris tādā mierīgā balsī runāja, tad māte nezināja, ko atbildēt.

"Tā jau tu reiz runāji, ka ap Mārtiņiem jātaisot kāzas!"

"Tā runājām gan, bet vēlāki kāzas atlikām pēc jaungada. Es tā gribēju un arī Martai tas pa prātā, jo viņai sēru gads. Es domāju, ka par to es ar tevi jau esmu runājis!"

"Zināms, Pēteris to bija stāstījis gan, bet mātei runa taču kaut kā jāsāk.

"Vai zini, dēls, tāda ilga brūtēšanās man nemaz nepatīk!"

Šodien Pēteris bija ļoti nelabā prātā. Griezu mātes labdienas un paša mātes tincināšana viņu sadusmoja vēl vairāk.

"Nu, tad nebrūtejiem, kad tev tas nepatīk!" viņš atcirta.

Māte papurināja galvu un iegāja istabā. "Kāpēc Pēteris tagad tik ātri skaistās? Agrāki viņš tāds nemaz nebija!" māte domāja, smeldama un šķaidīdama sulīgas ar miltu jāvu, lai nestu barokļiem.

Pēteris sēdēja sētmalī uz resna bluķa un ēdināja pagalmā zirgu, turēdams to aiz pavadas. Māte, otrreiz nākdama no aizgaldām, iebilda: "Pēteri, vai tu arī zini, ka ļaudis tevi daudzina par Martas brūtganu? Tā Griezu māte man stāstīja."

"Nav nekāds brīnums! Vai nu tu pati, vai arī Aija ir palaidusi muti!"

Mātei sakāpa asaras acīs; viņa atsēdās dēlam līdzās. "Pēterīti, kāpēc tu tik visai skarbs? Ko mēs tev vainas darījušas!" viņa slaucīja priekšautā acis. Pēteram metās mātes žēli.

"Neraudi, māt, es jau nemaz tā nedomāju, kā runāju. Es pats skaistos tikai ar sevi. Man ir gauži grūti ap sirdi!"

"To jau es sen nomanu! Kāpēc tu mums slēp sa-

vas bēdas? Mēs tikai tevi vien, tevi vien, bet tu mums neuztici! Kas tevi skumdina? Vai tev ar Martiņu...“

„Ak, nerunā... man nekas nekait... man jāved zirgs uz aploku!“

Viņš aizgāja.

Otru dienu Ozolu Pēteris gāja priekš pusdienas uz pilsētu, lai varētu ar Martu vienātnē parunāties, jo pēdējā laikā gadījās arvienu tā, kā arī Rasas tad netrūka pulkā, ja viņš apmeklēja Martu.

„Ap šito laiku Rasa ir skolā savā darbā!“ Ozols nosprieda un soļoja mudīgi uz pilsētu. Mātes stāsts par ļaužu valodām viņam bija drusciņ pa prātam.

„Cik lielisks ir ļaužu vairumam spēks! Šis spēks uzosta lielākās slepenības. Vēro, runā viens, runā otrs, kamēr muldēdami, alodamies tomēr sarunā patiesību!“ viņš prātoja. „Pēdīgi šīs valodas nāks Martai, Rasam ausīs, redzēs, ko tad viņi darīs? Manis dēļ, lai laudis runā, ko grib, mani nodomi ir skaidri, mūsu satiksme šķīsta. Manam un Martas godam viņu valodas nekait, mums nav gaismas jābaidas. Kam man vajadzēja tik negudri darīt un kāzas atlikt pēc jaungada? Vai pats nelabais man to iepūta? Cik jauki mēs tagad pat rudeni varētu svētīt kāzas, visām bažām būtu gals un Marta būtu mana, mana! Un viņa kļūs arī manējā. Vai viņa nav tikpat mīļa, tikpat sirsnīga pret mani, kā mūsu pirmajās mīlestības dienās? Par velti es Martiņai neuzticos, viņa mīlē tikai mani. Tikai Rasa ir tas, kas par daudz luncinas ap Martu. Es Rasas nemaz nebaidītos, ja es viņa tik labi nepazītu, ja tikdaudz no viņa nezinātu. Lai pērkonš viņu labāki nospēris! Es bildīšu Martiņai vārdu un viņa būs ar mieru, kad es paskubināšos ar kāzām! To es darišu!“

Kad Ozolu Pēteris bija pie Martas, tad viņš nedarīja vis tā. Viņš bija ļoti runīgs, izrādījās ļoti laimīgs, sarunāja visādus tukšus niekus, kas uz mēles sagramstami, lai tikai nebūtu klusu jācieš, jo tad ir laiks doties projam, kad ar mīļāko vairs nekā nav ko runāt; bet par kāzām viņš nebilda ne pušplēsta vārdu.

„Kas nepaliek pie vārda, nav vīrs! Ko es pats esmu nospriedis, tam jānotiek. Ja Marta vēlētos kāzu dienu atcelt uz rudeni, tā būtu cita lieta!“

Tomēr Martai nebija nekad tādas vēles. Pēteris iedomājās, ka vīra vārds un Martas sēru laiks viņam neatļauj tādas runas ar Martu runāt, bet viņa klusēšanas paša neatzītais cēlonis bija bailes, ka Marta kaut kā atrunāsies un vēlēšies palikt pie senāki nopriestās kāzu dienas. Un ja ligava kaunīgiem smaidiem un drebošu sirdi nesapņem to vēsti, ka viņi veselus trīs mēnešus agrāki taps sieva un vīrs, nekā agrāki apstākļu dēļ nolikts, bet vēsi izteic vēlējumos, lai tas vis nenotiktu: vai tā nav ļauna zīme?

Ozolu Pēteris tā bijās visvairāk, tas būtu beidzamais spēriens viņa jūtām un zīme no Martas, lai Pēteris laižas tikai dibenā un nesaldē velti rokas.

Viņi abi divi sēdēja Meimura viesu istabā, Pēteris runāja visādus niekus un Marta klausījās brīnodamās, jo tas bija gluži pret parašu. Marta jau pa laikam bija tā runātāja un Pēteris tas klausītājiem.

„Pēter, kas tev ir? Šodien tu tāds savāds? Marta jautāja un to „Pēter“ izrunāja tā savādi, vāciskā izloksnē. Agrāki viņa dēvēja vienādi savu ligavaini par Pēterīti.

„Vai tev par to brīnums, ka pie tevis esmu tik laimīgs un runīgs? Tu esi mana laime, vai tu tā netīci?“

„Ticu, ticu, to tu man simtām reizām esi apgalvojis!“ Marta smējās un pieglaudās viņam. Bet vai tā bija sirdsdzīņa, vai tikai tāda mīļošanās brīžu paraša?

„Es domāju no tiesas, bet viņa visu pa jokam vien!“ Pēteris nodomāja.

„Pēter, vai tu man atļausi spēlēt teatri? Skabunieši drīzumā izrīkošot teatri, būšot biedrības 10-gadu dibināšanas svētki. Uzvedīšot Allunana „Kas tie tādi, kas dziedāja?“ Tu jau pats ari koncertā spēlēšot kādus gabalus uz vijolēm? Tad jau tu man neaizliegsi piedalīties pie teatra? Vai nē? Balceru Klo-

tilda, paša biedrības priekšnieka meita, lai spēlēšot šoreiz teatri līdzī.“

„Kas tev to visu piestāstījis?“ Ozols brīnojas.

„Ko domā, pats Balcera kungs bija pie manis un mani uzlūdza.“

„Vai Balcera kungs bija viens pats?“

„Nē! Viņš nāca reizā ar Rasas kungu. Rasas kungs esot teatra vadonis.“

„To jau es domāju!“ Ozols atrūca. Viņam likās, ka Marta tam būtu aizlaidusi ledus gabaliņu aiz apkakles. Ledus gabaliņš slīdēja lejup un palika stāvēt ap sirds vietu.

„Ko tad tu domāji?“ Marta sapīka.

„Es!... tāpāt vien! Vai tad tu viņiem apsolījies?“

„Ko tad varēju darīt? Viņi man mācās virsu, kā miegs, pat lugas grāmatiņu man ar varu uzspieda. Rītvakar izdalīšot lomas. Man būšot jāspēlē Skaidrīte!“

„Hm...“ Ozols norūca un domāja sevī: „Zināms! Un Rasa spēlēs jauno lielkungu!“

„Tu nekā neatbildi? Vai tad tu nepriecājies, ka tavu Martu visi apbrīnos, visi plaukšķinās? Es jau Skaidrītes lomu izlasīju, tā man varen pa prātam. Man trūka dibinātu iemeslu, lai atteiktos, kad viņi manis tā lūdzās.“

„Tu varēji atrunāties, ka neesi vēl nemaz teatra spēlējusi... ka tu baidies!“

„Vai nu es nesacīju! Bet viņi par to tikai smējās, par to esot maza bēda. Un ko Balceru Klotilda var, to es varu vēl labāki! Baiļu man nav nemaz! Es zinu, ka savu lomu es izrādīšu vareni!“

„Nu redzi, tu esi viņiem jau apsolījusies un nu prasi manas atļaujas! Ja tev pašai viss izliktos pareizs, tad tu nemaz nerunātu par manu atļauju, bet tikai man pastāstītu, ka tu spēlēsi teatri līdzī. Vai man nav taisnība?“

„Tik smalki šķirot, kā tu, — es neprotu. Ja tev tik pretīgi, ka es nevainīgi laiku pakavēju, tad jau

es viņiem varu pasacīt, ka man ir brūtgans un tas man neatļauj spēlēt. Nu jau man derīgs iemesls!"

"Dari, kā zini! Man teatra spēlei nav nekas pretīm. Nieka dēļ mums nav jāstrīdas..."

"Es nemaz nestrīdos..."

"Lai nu paliek... tev taisnība!"

"Ak tā, man esot taisnība? Tu mani turi par mazu bērnu, kas nekā nesaprot! Man esot taisnība..."

"Martin, es tevi lūdzos, met nu mieru! Beigta lieta: tu piedalies pie teatra, es pie koncerta! Nerunāsim vairs par to!"

"Kad tu man aizliedz runāt, tad es ari vairs nerunāšu. Tev jau mana runa apņikusi."

Īdzīgs Ozolu Pēteris atnāca, vēl īdzīgāks aizgāja. Domas viņam prieka nedarīja, bet jādāmā vien bij, nevarēja tās ar varu aizdzīt.

"Marta par Skaidrīti, Rasa par lielkungu, tad galu paredz..."

Marta atkal domāja: „Par ko Pēteris īsti skaitas? Ahu, bāliņ, viņam bailes no Rasas kunga. Kas to būtu domājis, ka viņš jau ko manijis? Saka jau, ka greizsirdībai esot vērīgas acis. Lai viņš drusciņ pabaiļojas, tad kļūs pret mani acīgāks. Rasas kungs... tīri prieks, kā viņš visu prot. Labi, ka es Pēteram nemaz nestāstīju, ka mēs abi ar Rasu vakar vakarā bijām pie Balceriem viesībās. Es noprotu gan, ka tas Rasas kunga nopelns, ka Balceri mani ielūdza. Kā visas jaunkundzītes sačukstējās, kad es tur ierados. Bet kad Rasas kungs un Reinvalda kungs ap mani vien vijās, kā tad viņas visas tapa mīlīgas, kā liepu lapas! Labi, ka Pēteris tā nezina!” Tā domāja Marta, un domāja par vakarējām dzimumdienas viesībām, par nākošo teatra izrādi, par Rasu, bet nedomāja par savu līgavaini, kuŗš grūtām domām kau-damies gāja mājās. —

XIV.

Mārcis Meimurs aizbrauca no Majoriem uz Rīgu un nogāja kājām uz „Varava” viesnicu. Milmis no

Skabunes bija rakstījis uz Majoriem vēstuli, lai Meimurs ierodoties šodien minētā viesnicā, ja gribot sastapt veco draugu un dzirdēt daudz jaunu un svarīgu ziņu.

„Vai šeit iebraucis Milma kungs no Skabunes?“ Meimurs apjautājās pie viesnicnieka.

„Laikam ir. No rīta viens kungs te ienāca un prasīja par jums. Viņš izgaidījās jūs un tad aizgāja uz pilsētu!“ viesnicnieks stāstīja. Viņš pazina Meimuru, kurš pēdējā laikā itin bieži iebrauca no Majoriem un tad mitinājās „Varava“ viesnicā.

„Dosiet divus konjakus!“ Meimurs pasauca sulainim un pacienāja arī viesnicnieku. Abi atsēdās pie apaļa galda.

„Vai paliksiet pa nakti pilsētā? Šodien sestdiena... pa vakaru var aiziet uz ‚Monopolu‘... Patiesi smalki skuķi tur tagad, kad es jums saku...“ un viesnicnieks nočūpstīja sev pirkstu galus.

„Nezinu... redzēs, kā būs...“ Meimurs žāvājās.

Pa to laiku, kurū Meimurs bija noplenderējis pa Majoriem un pa Rīgu, viņš līdz atraugām bija atēdies šādu prieku. Smalki un delverīgi uzdzīvodams viņš iepazinās ar daudziem Rīgas kungiem, daudz no viņiem mācījās, kā jādzīvo un jāuzvedas bagātam cilvēkam, bet arī izšķieda daudz naudas.

„Mana sieva apsviestos kapā uz mutēs, ja viņa to zinātu!“ šādas domas ieskrēja Meimuram prātā, bet viņš aiztrenca tūliņ nelabās domas pie joda, tagad viņam bija domājamas daudz svarīgākas un jaukākas domas. Un Meimura gars bija spējīgs apskaužamā mērā aizmirst visu nelabo un nedomāt par to. Kas vakar bija noticis, to viņš šodien jau aplāja ar pagātnes un aizmāršas plīvuru, ja tā nopietni gribēja. Viņa pielūdzamā dieviete bija rītdiena.

„Vai nezinat man pasacīt, kur te kāds krietns advokats dzīvo?“ Meimurs taujāja.

„Advokatu mums Rīgā vai bridieņi! Es varu ieteikt jums Tūtara kungu, tas ir slavens un tautisks vīrs!“ Un viesnicnieks pastāstīja Meimuram slavenā tautieša dzīvokli.

„Vai jums Rīgā kāda prāva...?”

„Ne pats velns manis neparaus, ne ta nu vēl Rīgas meita... Es neesmu tāds muļķis! Bet tāpāt... maza vajadzība... paiešos turp, kamēr te Milmis ierodas... pasakat to viņam, lai viņš gaida...”

Meimurs salīdzināja savu jauno zelta kabatas pulksteni ar viesnīcas pulksteni, vai tie ietot vienādi, uzmauca pakausī jaunu, vīzīgu platmali un tad gāja meklēt advokāta dzīvokli.

„... Lielskungs, man tāda modīga lieta, nācu pie jums pēc padoma,” Meimurs tūļojās advokāta rakstamistabā; advokāts bija uzposies melnos līpūsvārkos un stāveja otrpus galda Meimuram pretīm.

„Vispirms samaksājiet trīs rubļus!” advokāts veikaliskā balsī sacīja jau otru lāgu.

„Par ko tad, laižat taču cilvēkam izstāstīt savu lietu...” Meimurs dīžojās.

„Vispirms samaksājiet trīs rubļus!”

„Kad es izstāstīšu savu vajadzību un dzirdēšu jūsu padomu gan tad es samaksāšu,” Meimurs kauļējās.

„Vispirms samaksājiet trīs rubļus!” advokāts vienaldzīgi runāja, maidzīdams pa roku mušu, kuŗu gaisā bija noķēris.

Meimurs samaksāja prasīto naudu un tad pūcīgi jautāja: „Vai nu drīkstu runāt?”

Advokāts atsēdās un runāja: „Lūdzu atsēžaties tagad un stāstat man savu lietu. Bet labi īši, es lūdzu, manas runas stundas tulīņ beigsies un man jāsteidzas uz apgabaltiesu!”

„Man tāda modīga lieta. No lielas domāšanas man tagad domas tādas sajukušas, ka nevaru viens pats tikt galā. Es esmu atraitnis un gribu otrreiz precēties... jo drīzāki, jo labāki. Agrāki es zināju gluži skaidri, ka atraitnim brīv atkal precēties, ja pēc pirmās sievas nāves sešas nedēļas pagājušas. Vai nav tiesa, bet nu man vai pats nelabais iepūta prātā, ka tas sešu nedēļu likums nosakot mātēm... kad tām jāredas baznīcā... un tā tās mātes nedēļas man sajūka ar atraitņa nedēļām... un nu netieku vairs

skaidrībā, cik īsti to nedēļu, vai sešas, vai septiņas, vai vēl vairāk... Domas man rūc un kauc pa galvu: seši! seši! seši! Bet seši un seši ir divpadsmit... taisnību sakot, man viss rēķins sajucis un nevaru sadomāt nekā. Pazīstamiem cilvēkiem padoma prasīt — man kauns, svešus ļaudis bīstos, tie mani var izmulķot, tamdēļ neželoju naudas, nācu pie jums... Izskaidrojāt nu man, ko likums nosakā."

Advokāts lūkojās nopietni Meimurā un domāja, vai tikai šis vīrs nav prātā jucis? Viņš izprasīja Meimuram smalki, cik tas vecs, kad precējies, cik tam bērnu no pirmās sievas, un vēl daudz sīkumu. Meimurs atbildēja visu ēdri.

„Vai jums brūte jau zinama?“ advokats jautāja, kad bija nojēdzis, ka Meimurs citādi visādi prātīgs cilvēks.

„Sinama!“

„Kad viņu uzrunājāt?“

„Uzrunājis vēl nemaz neesmu!“

„Kā tad ziniet, ka viņa precēs jūs? Vai jums ar viņu jau agrāki bija sakars?“

„Kā nu jūs, lielskungs, par mani tā domājat? Es esmu godīgs, kristīts cilvēks! Es gribu darīt visu pēc likuma, lai neviens nevar manis piesmīet. Un brūte man cerama. Kāpēc tad viņa manis neprecētu? Es esmu bagāts cilvēks un man pašam Skabunē savs nams...“

„Tad jūs esat iemīlējušies...“

„Tas tiesa... un pavisam trāki... Ko tur liegties!“

„Nu es visu zinu! Tagad uzklausat labi un atbildat man! Kad jūs uzrunāsiet savu ceramo brūti?“

„Nu sacīsim... pēc nedēļas! Mēris Skabunē beidzies, es varu tūliņ braukt uz mājām!“

„Kamēr mācītājs uzsauks jūs, — paies cik nedēļas?“

„Nu sacīsim... kādas trīs nedēļas! Varētu gan žiglāki... bet lai iet trīs nedēļas, citādi ļaudis izsmīes mani!“

„Un kāzas pēc cik nedēļām?“

„Nu sacīsim — tūliņ pēc nedēļas! Ko tur vēl tad vilcināt!”

„Labi. Tas ir kopā piecas nedēļas. Un cik nedēļas pagājušas, kamēr jums sieva mirusi?”

„Uz nākamo ceturtdienu būs pilnas piecas nedēļas.”

„Nu redzat, tas ir kopā desmit nedēļas. Jūs paši sacījāt, ka skaidri zinot, ka pēc sešām nedēļām atraitnim esot brīv precēties. Un tas ir tiesa. Ko tad vēl gaidat: braucat mājās, ņemat sievu, bet tikai nejaucaat mātes nedēļas nelaikā ar atraitņu nedēļām! Vai nu lieta skaidra?”

„Skaidra, kā saule!” Meimurs priecīgi uzlēca kājās. „Jūs smalki sarēķinājāt, ka sanāks desmit nedēļas, kamēr es tieku galā! Un tas pareizi! Bet man tikai sanāca piecas nedēļas vien, lai rēķināju kā rēķinādams, un tā nedrīkstēju precēties, ka pasaule manis neizsmej. Tad domāju, ka likums nosaka varbūt tikai četras nedēļas gaveni.”

„Jūs gan sākāt domāt par precī tūliņ pēc pirmās sievas nāves?”

„Nu kā tad, ko tur liegties! Un domājot man aizmiršās tas laiks, kas nezinot nodzīvojies! Veselas piecas nedēļas! Un tā man domas sajuka! Es gribēju ātri precēties, tas ir pēc četrām vai piecām nedēļām, bet nu kronis nosaka sešas nedēļas! Un tad tās nelaimīgās mātes nedēļas arī sešas, tās mani pavisam padarīja dullu. Gatavais vērsis! Bet nu es visu saprotu! Paldies jums lielskungs, jums gudra galva! Un trejnieka man vairs nav žēl! ar Dievu!”

Meimurs steidzās laukā un advokāts, rauzdams naudu atvilknē, purināja galvu:

„Traki, kas tam vīram par kaislību, kā mežonim... No ļaužu runām un likuma viņš bīstas, ticību un godu skandina katrā vārdā, bet citādi — gatavais mežons!”

„Varava” viesnicā Meimurs sastapa draugu.

„Vai mēris Skabunē patiesi beidzies?” bija Meimura pirmais vārds, un otrais: „Ko laba dara Martiņa?”

Labu brīdi Milmis stāstīja un Meimurs klausījās. Dzirdētās vēstis apmierināja Meimuru lieliski: mēris esot pavisam beidzies, veikals zeļot un Marta topot ikdienas skaistāka. Milmis stāstīdams smaidīja viltīgi pa bārdas apakšu: viņam bija zinama svarīga ziņa, bet viņš to taupīja beigām.

„Kad tu brauksi mājās?” Meimurs prasīja.

„Rītu no rīta! Kas man Rīgā bija darams, tas viss padarīts!” Milmis atbildēja.

„Paliec līdz rītvakaram. Rītu es braukšu uz Majoriem pēc savām mantām, pusdienā būšu atpakaļ un tad ar vakara vilcienu brauksim mājās.”

„Manis dēļ, ja tu tā gribi!” Milmis piestūma savu krēslu tuvāk. „Vai tu zini, ko ļaudis runā par Martu?”

Meimurs atzvēlās lepni krēslā.

„Na, ko tad tie plāpas melš? Laikam gan, ka es Martu precēšot? Un tev, kā draugam, es saku pirmajam, ka es precēšu Martu!”

Milmis mājās, itin ka tāda ziņa viņam būtu negaidīta. „Vai tu runā no tiesas? Tad klausies un brīnies: Skabunē runā, ka Martu precēšot Ozols!”

Nu bija Milma kārta priecāties, ka Meimurs muti vien atplēta un buldurēja: „Ko... vai... tu...”

„Nav tiesa! Tu melo!” Meimurs krāva ar dūri pa galdu un blāva, ka visi viesi sāka skatīties uz viņiem.

Milmis mierināja draugu. „Nebļauņ tik traki! Es tev stāstu, ko esu dzirdējis. Vai tas tiesa, vai meli, nav mana daļa, ļaudis tā runā...”

„Tas būtu traki... tas būtu traki! Un es pats vēl pierunāju Ozolu, lai viņš izpalīdz Martai veikalā! Nu viņi satiekas ik dienas, brīnums nav lielais, ka viņi tad saostījušies. Bet es neticu tam, tas nedrīkst būt! Lai tad velns paliek par stenderi...”

„Ne tik dikti, Meimur,” Milmis mierināja.

„Milmi, piemiņi tu manus vārdus, ko es saku: Ozolam tas neizdosies! Ez braukšu tulīņ uz Majoriem, rītu no rīta brauksim mājās. Es izputināšu...”

Otru dienu, svētdien, Meimurs un Milmis pār-

brauca Skabūnē. Meimurs atstāja savas mantas dzelzceļa pietātnē un brauca tukšā ar ormani uz pilsētu. Pat Milma viņš negaidīja, tas palika pietātnē un noskatījās smīnēdams, kā draugs aizbrauca.

„Tam svilst!“ Milmis priecājās par draugā ķezu, ka tam neizdosies vis iegūt jaunu un skaistu sievu.

Pulkstens bija pieci pagalam un Meimura cepuru veikals jau aiztaisīts. Meimurs iegāja klusi pa lielajām durvīm savā namā. Durvis no priekšīņas uz ēdamistabu bija paviru un Meimurs manīja, ka kalpone Anna stāvēja saliekusies pie zāles durvju atslēgas cauruma.

„Anna! Anna!“ Meimurs klusu sauca.

„Vai Dieviņ! Kungs mājās!“ Anna nokaunējās.

Nāc šurp!“ Meimurs pavēlēja.

Anna ienāca priekšīņā un Meimurs aiztaisīja durvis.

„Ko tu tur glūnēji? Kas tur iekšā notiek?“ Meimurs vaicāja.

Anna stomijās, negribēja stāstīt.

„Vai stāstīsi, vai nē?“ Meimurs purināja viņu pie pleciem, ka tai visi kankari drebēja. „Ja nē, tad uz pēdām izsviedīšu tevi uz ielas ar visām tavām panckām!“

Anna pārdomāja, ka te liegties velti; citādi Meimurs dūsmās patiesi izpildīs savus draudus un tad ar Dievu griķu maize! Kas tad vairs dos satiksmi ar skaisto Rasas kungu!

„Tur iekšā ir Ozols un Marta!“ Anna stāstīja.

„Ko viņi tur dara?“ Meimurs tincināja.

„Es nezinu... laikam taisās iet uz biedrības namu: tur Ozols spēlējot pijoli un Marta teatri. Es redzēju, ka Marta sēja Ozolam ap kaklu jaunu šlipsi...“

„Un vairāk nekā?“

„Vairāk nekā...“

„Vai tu nezini, ka Ozols un Marta esot kopnieki?“

Saki tu man, vai tu tā nezini! Ak tā, tu nesacīsi vis!“ Meimurs atkal purināja to.

„Es jau nekā nezinu!“ Anna iesāka raudāt. „Es esmu gan noskatījusies, ka viņi bučojas, bet vai viņi patiesi precēsies, tā es nezinu! Es gan tā apkorām esmu izprasījusies, bet Martas jaunkundze man nestāsta!“

„Ak tā, viņi bučojās, tad skaidra lieta! Ej prom kukņā, man tevis vairāk nevajaga! Un to es tev saku, tas nav smuki pie durvīm klausīties. To tu liec aiz auss! Ja tevi vēl notveršu pie tādiem nedarbiem, tad dabūsi pa ādu! Sargies!“

Anna aizbiedās uz kukņu, bet Meimurs pats pielēda pie zāles durvīm. Sadzirdēt nevarēja nekā. Soļi tuvojās durvīm un Meimurs atkāpās atpakaļ. Pa priekšu nāca no istabas laukā Ozols ar vijoļu kasti rokā, viņam no pakāļas Marta. Viņi nemaz nesartrūkās.

„Ā, Meimura kungs mājās!“ Marta pat priecīgi runāja. „Vai jūs zināt, es gaidīju jūs ik dienas pārbraucām, grūti man vienai ar veikalu rīkoties. Un nekādā galā es netiktu, ja man Ozola kungs nebūtu nācis palīgā...“

Meimurs apjuka. Viņš bija steidzies šurp tādās domās, izsviest Ozolu pa durvju durvīm laukā, bet nu tam bija kauns un trūka dūšas.

Viņi sasveicinājās mīlīgi.

„Lai paldies tad Ozolam... bet nu es esmu pats mājās, gan tad iztiksim, Ozola mums vairs nevajadzēs...“

Ozols manīja gan, no kuŗas puses vējš pūš, bet nelikās to zinoties. Brītiņu parunājās visi itin draudzīgi.

„Iesim, Cielaviņ jaunkundz! Citi mūs biedrībā jau gaidīs!“ Ozols skubināja.

„Tad jau man tagad mājas kungam jāizprasās, vai viņš atlaidīs mani uz biedrību!“ Marta smējās.

Meimuram gan iekšā vārijās, bet viņš saņēmās un atbildēja itin laipni: „Ejat vien, ejat! Ko tad

nu citu! Es arī vēlāku noiešu paskatīties, kā jums veicas ar mēģinājumu."

Ozols ar Martu aizgāja, bet Meimurs noņūca no pakajas, kratīdams dūri: „Pagai', puisīt, tas vis tev neizdosies!“ —

XV.

Kad Marta ar mācekļēm strādāja savus parastos darbus, tad Meimurs un Rasa bija viņas pastāvīgie biedri. Ozolu Pēteris satikās pēdējā laikā ar Martu visai reti, jo ziemas skolas darbi bija sākušies un vaļas laika viņam atlikās maz; turklāt viņš manīja, ka Meimurs neieredz viņa un tišām viņu kavē satīkties vienatnē ar Martu. Ja Ozols ieradās bodē, tad Meimurs, kā likts, bija tūliņ klāt un neatkāpās ne soļa, kamēr vien Ozols mita veikalā. Vienīgais glābiņš bija vēstules, un Ozols rakstīja tās vai ik pārdienas. Uz savām divām vēstulēm viņš dabūja, ja daudz, tad vienu atbildi. Marta aizbildinājās ar nevaļu, bet tomēr piekodināja Ozolam, lai tas rakstot viņai labi bieži, viņa lasot mīlestības vēstules ar lielu prieku. Un Ozols uzbudinājās, kad saņēma Martas īsās vēstulītes, kurās smaržoja vijolišu smaržā un atnesa viņam no mīlotās meitenes „daudz tūkstoš' labu dienu un saldu bučiņu“. Viņš skaitās, lamāja sevi par plānprātīgo nelgu, bet tomēr bija priecīgs un laimīgs par to pašu mazumiņu.

„... Martiņa citādi nevar; Meimurs ar Rasu, tie kā pūķi uzrauga mūs. Ja Martiņa, viņiem redzot un dzirdot, mani sauktu mīļi pie vārda, vai citādi kā izrādītu savu prieku un laimi, tad visi tūliņ noprastu, ka mums ir saziņa. Bet tā ir labi un tā ir mūsu griba! Vēl īss laiciņš, tad mēs sasniegsim savu laimi. Laimes cere arī ir laime!“ Ozols gudroja.

Tuvredzīgais!

Jau katrs zvirbulis čakstēja, Skabunē pa jumta virsu lēkādams, ka ozoliešu skolotājs esot ieēdies Meimura skaistajā cepurniecē, tikai pats Ozols bija vienīgais, kas domāja, ka viņa mīlestība nevienam neesot zināma.

Skabunes labdarības biedrība posās uz gada svētkiem, sagatavodama koncertu un teatri.

Rasas pavadībā Marta gāja vakaros uz mēģinājumiem, un abi viņi nāca reizā naktī mājās, kā jau viena nama iedzīvotāji. Mēģinājumi daudzreiz vilkās pāri pusnaktij un Ozolam nebija vaļas, un trūka aridzan iemesla, tik ilgi palikt biedrības namā un pārvadīt Martu mājās, viņš piedalījās tikai pie koncerta.

Svētku diena pienāca. Laiks gadījās labs un viesu sabrauca liels vairums, jo Skabunes biedrības izrīkojumi bij iecienīti pilsētā un visā apkaimē. Viesu starpā atradās arī kāds tautietis no Pēterburgas, brīvmākslinieks, kuŗš kādu laiku ciemojās pie radiem Skabunē. Ozols bija aizgājis pāra reizes pie šī mākslinieka un izlūdzies viņa padomu un pamācību, lai nogludinātos spēlējamos koncerta gabalos. Pirms koncerts sākās, mākslinieks apciemoja Ozolu mazajā spraugā pie skatuves.

„Tikai drošu sirdi, jaunais draugs!“ mākslinieks drošināja Ozolu, kuŗš drebošiem pirkstiem skaņoja savu vijoli. „Es par to galvoju, ka spēle jums izdosies pa godam. Jums ir jaukas dāvanas!“

„Es jums pateicos, mākslinieka kungs! Kad es stāvēšu uz skatuves ar vijoli rokā, tad ceru, ka visas bailes zudīs. Tagad gan esmu drusku uzbudināts, kā jau iesācējs!“ Ozols vientiesīgi atbildēja. Viņš nebijās par to, ka tam būs jāspēlē tik daudz ļaužu priekšā, viņš uzbudinājās par citu ko: tur otrā pusē skatuvei ģērbās un krāsoja sejas teatra spēlētājas, un laiku pa laikam viena un otra no tām izbāza galvu un sauca: „Rasas kungs, lūdzu, ienākat paskatīties, vai tā būs labi!“

Un kad Rasa pie viņām iegāja, tad tur bija smieklī un joki. Tur arī Marta mīta; Ozols dzirdēja viņas jautros smieklus, bet nebija viņas šovakar ne redzējis, ne saticis.

Koncerts iesākās. Vispirms dziesmu koris nodziedāja kādas dziesmas, tad nāca Ozola rinda.

„Ozoliešu pagasta skolotājs... ka tikai nav jā-

bāž ausis cieti, kad tādi vīri sāk čīgāt!" dažs lielmanis nicinoši sprieda, kas pazina Ozolu, bet nepazina viņa spējas.

Ozols nospēlēja pirmo gabalu, otro gabalu un klausītāji skatījās viens uz otru, kā nezinā, ko lai nu dara, vai lai plaukšķina, vai ne. Mākslinieks no Pēterburgas plaukšķināja pirmais un sauca stiprā balsī: „Jauki, jauki! Vēl reizi!”

Klausītāju vairums sekoja lipīgai priekšzīmei un zālē izcēlās tāds piekrišanas troksnis, īsta auka, kāds nezina vai kādreiz bija atskanējis šinīs telpās. Nevienam vairs prātā nenāca, ka šis spēlētājs ir tikai ozoliešu pagasta skolotājs.

Ozols nospēlēja beidzamo gabalu, tad vēl kādas piedevas, un aizgāja no skatuves. Troksnis un piekrišanas saucieni nemaz negribeja rimties. Kad Ozols ienāca zālē, tad brīvmākslinieks apkampa un nobučoja viņu visu ļaužu priekšā, novēlējams tam laimes. Daudz ievērojami Skabunes vīri sekoja brīvmākslinieka priekšzīmei, spiedās un vijās pēc koncerta beigām ap Ozolu. Tikdaudz glaimu un atzinības Ozols nebija mantojis visā savā mūžā, ka šinī īsajā starpbrīdī starp koncertu un teatri. Viņš būtu gluži laimīgs, ja tikai tās netrūktu, kurās dēļ viņš tik jūsmīgi bija spēlējis... bet Martai nebija vaļas nākt un spiest roku savam līgavainim, kas visiem sirdis tā bij ielīgsmojis.

„Jūs pārsteidzāt pat mani ar savu spēli!” mākslinieks runāja, roku rokās staigādams ar Ozolu pa biedrības namu. „Jums ir mākslinieka dāvanas, lielas dāvanas, tikai nu nepalikt pusceļā, bet tās glītot un kopt, kā dārgu mantu. Neaproat savu podu zemē, ko Dievs jums uzticējis! Jums es ieteicu mest skolo-tāja amatu pie malas un apmeklēt konzervatoriju, vēl nav par vēlu! Apdomajat labi manus vārdus, mans padoms nāk no sirds pārliecības un vēlāki jums būs žēl, ja darīsiet citādi.”

„Cik labprāt un no visas sirds es darītu pēc jūsu vārdiem — tā jau sen manas sirds vēlēšanās, bet apstākļi neatļauj!” Ozols atbildēja.

Ilgi viņi runājās un sprieda, kamēr beidzot mākslinieks savā dedzībā pat saskaitās. „Tā ir tītība un pat liels grēks, kad jūs liedzaties izstiept roku, lai mantotu slavu un iepriecinātu ar Dieva jums doto dāvanu daudz tūkstošas sirdis. Tas viss ir nieki, ko jūs melšat par apstākļiem un pienākumu! Jūsu vecākiem ir pilnīga iztika, pat turība, viņi ir stipri un spēcīgi, lai nomā kādu māju, arī mājas liktenis tikpat kā nodrošināts, jums pat nauda ir, ko pirmajos gados samaksāt studijas, lai gan pabalstu jūs drīzumā dabūtu, un arī ar muzikas stundu pasniegšanu Pēterburgā var nopelnīt smuku grasi, — to es visu nu zinu... kur tad ir tie apstākļi, kas jūs kavē?” mākslinieks bārās un tālāk iztēloja viņa nākotni tik jauku un vilinošu, ka sirds tam strauji pukstēja.

„Es gribu precēties!” Ozols uzticēja jaunam draugam galveno kavēkli un nodūra acis, viņš kaudējās.

„Hm, tagad es saprotu!” mākslinieks rūca pa zobu starpu. „Šī muļķība jau dažu labu talantu nogremdējusi to ikdienišķības dzelmē! No jums es tā negaidīju, jūs nemaz neizskatāties pēc tāda piena puikas, kas savu dzīves laimi izputinātu pāra zilu acu un sārtu lūpiņu dēļ. Jūs esat vēl jauns un neprašā, ja jums tā gribās baltu miesu un sārtu lūpu, tad taisni darat to, ko es jums saku. Un kad jūs tapsiet par slavenu mākslinieku, tad redzēsiet, ka daiļākās no daiļajām pēc jūsu mīlestības centisies, tad tikai vien jūs atjēdzīsities, cik vien vērtā ir tāda manta... tās dēļ nedrīkst izpostīt savu nākotni! Un ja citādi nevarat, nu, tad precējaties, izmīlaties! Mīlestība ir iegriba, kas jāapmierina, ja tā ļoti stipra un spēja, bet viņa taču nav cilvēka dzīves uzdevums! Un viena lieta, ja jūsu mīlestību gūstat, tad viņa no jums mūk, bet ja par viņu daudz neliekaties zinīs, tad viņa jūs uzmeklē un ir nemama, kad patīk.”

Ozols tikai pa pusei dzirdēja runātos vārdus, viņš pie sevis domāja: „Martas dēļ es upureju visu: slavu, bagātību, spīdošu nākotni! Kad tikai es ie-

gūstu Martu, tad būšu laimīgs un nekā man nebūs žēli ...”

„Mans pēdējais vārds ir: paliekat līdz pavasarim Ozolainē — tagad skolas laika vidū jums grūti atsvabināties no visiem pienākumiem — un tad prom uz Pēterburgu!”

„Pateicos par padomu, pārdomāšu vēl ...”

Viņi iegāja atpakaļ zālē, jo izrāde jau bija sākusies. Marta visiem patika, viņa bija ļoti skaista savā lomā. Ari Rasa iemantoja visu skatītāju atzinību ar veiklo spēli. Tā vairs nebija izrāde un spēle, kas tur uz skatuves norisinājās starp Rasu un Martu, bet patiesa dzīve un kaistoša mīlestība, kas lido starp spēlētājiem un saista viņu sirdis. Ozols gaidīja, vai kāds Martas skats nenomaldīsies skatītāju pulkā un nemeklēs viņa, bet viņa cerība un gaidas bija veltas.

Gluži nevietā Rasa apkampa Martu un čukstēja viņai ausīs: „Tu, mīļā meitiņ, cik tu esi skaista!”

Marta tā apjuka, ka aizmirs, kas tai jārūnā, bet Rasas attapība viņu izpestīja no klizmas. Viņš runāja garu runu, kuŗas nemaz lomā nebija, lai Martai būtu laiks atžilbt.

Citi varoņi nāca uz skatuves un Rasa ar Martu atradās vieni aiz skatuves statiem. Marta bija uztraukta un trīcošiem pirkstiem šķirstīja grāmatiņu, meklēdama to vietu, kur viņai atkal jādodas uz skatuves.

„Mīļā Skaidrīte, kā es tevi mīlu!” Rasa runāja itin kā savā lomā, aplika roku Martai ap viduci un nobučoja viņu.

„Rasas kungs, tā nedarat!” viņa čukstēja, un rokas gan atstūma Rasu, bet mitrās acis rādīja, ka viņa alkst pēc kaislas mīlestības un kvēlošiem skūpstiem. Rasa jau sen bija skaidrībā, ka Marta iemīlējusi viņu, bet viņš vēl vilcinājās, nebija tai taisni teicis, ka arī viņš to mīlot.

„Kāpēc tad nedarīt?” Rasa jautāja. „Vai tad bučot un mīlēt ir ļaunums? Nē, tās ir jaunības tiesības un pat pienākums, citādi vecumā būs žēl katra brītiņa, kuŗu jaunībā palaižam nelietotu!”

„Lūdzami nedarat tā! Es nedrīkstu...“ viņai mute runāja, bet sirds lāvās.

„Nedrīksti... vai tad tas tiesa, ko ļaudis daudzina, ka Ozols tevi gribot precēt? Vai tu mīlē Ozolu, kad nedrīksti manis bučot?“

„Nē... es viņa nemīlu!“ Marta strauji atbildēja.

„Un mani, Martiņ, vai tu mani mīlē?“

„Kad jūs tā, tad es neatbildu! Vai lai es saku to pirmā?“

„Skaidrīt... es jau tevi mīlu! Vai tu tā nejūti? Vai man tas vēl jāapzvēr“ Rasa noietās ceļos un pacēla roku, kā zvērēdams.

„Skaidrīt, Skaidrīt! Kur Skaidrīte? Jums jāiet uz skatuves!“ kāds sauca, un viņai nebija vaļas atbildēt.

Ozols nespēja noskatīties izrādē līdz galam, viņš izgāja viesnīcas telpās un nosēdās viens pats klusā kaktiņā. Tur Pēterburdzietis viņu atrada, kad teatras izrāde bija beigusies.

„Vai tā sēd laimīgs jauneklīs, kas drīzumā domā precēties? Jūsu izredzētās laikam šodien nav šeit?“ viņš smējās.

„Es nupat domāju, ka man laikam būs jādara pēc jūsu padoma!“ Ozols atbildēja.

„Tad iesim un iedzersim uz to prieku glāzi vīna!“ jaunais draugs viņu skubināja un viņi abi nosēdās pie galda, kur jau sēdēja Skabunes ievērojamākie un slavenākie vīri. Tie nelaida vis viņa tik drīz no sava pulka laukā.

Vakara viesībās Rasa dejoja ar Martu, kā jau parasts kospēlētājiem.

Ozolu Pēteris neprata tikpat kā nemaz dejojot, tomēr no baudītā vīna viņam cēlās liela dūša un uzaičināja Martu uz deju. Kas tā par savādu deju bija, kurā Ozols ar Martu reizī apmocijās laimīgi zālei rinkī, tā nezina ne pats Ozols, ne arī kāds cits cilvēks.

„Nedari man tāda kauna un liec mani mierā!“ Marta dusmojās un palaida Ozolu zāles vidū vaļām.

Ozals atjēdzās, kādu muļķību viņš padarījis. Viņš nemaz neskaitās savā aklībā par Martu, bet tikai par sevi. Tā kauna Ozols nevarēja izciest, viņš izmuka laukā un vairs nerādījās deļotāju pulkā. Labi tā, viņam nebij jāredz, kā Marta līgsmojās ar Rasu.

„Vai varu novēlēt laimes?” Reinvalds jokojās.

„Pilnīgi!” Rasa pārgalvīgi viņam atbildēja.

„Un tās runas par Ozolu?”

„Tīri tukši... es jau tev to sacīju!”

„Vai viņa pati tā stāstīja, ka tie tikai meli?”

„Pati ar savu muti!”

Pēc pusnakts Ozols uzmanīja, kad Marta gāja viena uz kundžu istabu. Viņš vēlējās, kaut Marta arī nāktu uz māju, tad viņš varētu to pavadīt un brītiņu vienatnē ar viņu parunāties.

„Martīn, man jāiet uz mājām, ir jau tik vēlu..!” viņš runāja, bet Marta atcirta strupi: „Manis dēļ, kad tu jau būtu aizgājis!”

Ozols gāja mājās. „Martīna nebija šovakar labā prātā!” viņš gudroja, „gan rītu atkal viss būs labi, viņa taču mani mīlē!”

Viņa gars bija kā apmaukts. Viņš neredzēja un nesaprata tā, kas bija tikpat kā rokām taustams, jo viņš negribēja tā saprast. —

XVI.

Divi zemnieku puīši pirkās Meimura cepuru veikalā. Pats Meimurs stāvēja aiz veikala galda un apkalpoja pircējus. Viņš uzprasīja nekaunīgu cenu un tad kaulējās ar pircējiem, atlaizdams pa kapeikai un slavēdams savu preci. Šāds darbs viņam bija pa garšai. Agrāki sieva nelaida viņa nemaz pie šāda darba, viņš bodē bija pavisam lieks, bet tagad viņš jutās šeitān kungs un pavēlnieks.

Rasa sēdēja Martai iepretīm un ķekoja ar meitenēm. Marta bija drūma un nemierīga, viņnakts notikumī viņai rūca un dūca pa galvu. Viņa velti izgaidījās, kad jel Rasa nopietni vēl reiz to izskai-

dros, ko vakar bezmitīgi viņai bija čukstējis paslepen ausī un visādi līcis noprast.

Viņa pa laiciņam pameta skatus uz Rasu. Cik stalts viņš! cik skaists un līgsmis!

„Cik viņš nebēdīgs! Kā viņš tā var!“ Marta domāja.

Pircēji aizgāja. Meimurs grozijās nemierīgi pa veikalu. Viņam slāpa, bet nedrīksteja doties uz Pils-krogu, viņam bija bailes, ka pa to laiku neatnāk Ozols un nesaietās ar Martu. Par Rasu viņam nebija bailes, viņš pats kūdīja Rasu, lai tas ievērotu Martu un sagrozītu viņai galvu, tad tā varbūt atsacītu Ozolam un viņam rastos cerība.

Pulkstens jau rādīja pieci, saulīte vairs nebija augstu. Slāpes uzvarēja greizsirdību.

„Ozols laikam šodien nenāks!“ Meimurs domāja, un tad sacīja dikti: „Es drusciņ paiešos!“

Viņš paņēma cepuri un aizgāja. Marta zināja, ka bez divām, trim stundām viņš nenāks no Pils-kroga mājās.

„Cik naigi meitenītes šodien strādāja, tīri prieks. Dodat nu viņām svētvakaru, Martas jaunkundz!“ Rasa lūdzās un raudzījās zīmīgi Martai acīs.

„Vēl nevar... tas par daudz agri!“ Marta teica. „Man galva apsāpusi, es iešu uz brīvmežu pastaigāties. Esat rātnas un uzmanīgas veikalā. Kad es nākšu atpakaļ, tad laidīšu jūs mājās!“

Marta apgērba virsvalku, uzlika cepuri un aizgāja.

Pēc brītiņa arī Rasa izgāja no veikala.

Kāds uzkalniņš brīvmežā tika labi kopts, tur bija ēnaini celiņi un soliņi ceļmalēs. Vasaru pa svētdienām un citu vaļas laiku te pilsētnieki mudžēt mudžēja, tagad viss bija tukšs un kluss. Dzeltosās lapas bira čaukstēdamas no kokiem un aplāja laukumiņu. Marta sēdēja sadugusi uz kāda soliņa. Rasa bij izārdījis viņas kluso laimi. Agrāki viņas domas bija mierīgas, rātnas, reti visai sēras un priecīgas, bet tagad doma trenca domu, pa galvu sīca, kā saniknots lapseņu pūlis, un viss tamdēļ, ka Rasa bij iepūtis

lapsēņu pūli savu dvašu. Tā tad lapsēņu pūlis jau sen bij izaudzis un ieperinājies Martas sirdī un domās, Rasam vairāk nekā nebija jādara, ka tikai garām ejot pūlis jāaizskar.

„Vai tas nav liels grēks, ko es tagad daru? Vai Rasa mani patiesīgi mīlē, vai tikai mani ķircina...? Bet es, es viņu mīlu, ai kā mīlu! Tagad tikai es zinu, kas mīlestība ir. Pēteri, citādi es nevaru! Mīlais Dievs, kam tu man devi tādu neprašas sirdi? Pēteris domā, ka es viņu mīlu, es pati arī tā domāju, bet tie meli, meli! Tagad es to zinu...“

Marta dzirdēja un redzēja pa puskaילו krūmu starpu, kā kāds vīrietis nāca svilpodams no pilsētas puses. Tas bija Rasa. Kad Rasa bija jau labi tuvu, tad Marta metās bēgt. Rasa smējās, nogriezās no celiņa un aizsteidzās pa krūmiem Martai priekšā. Viņš izleca uz celiņa un satvēra Martu, kad tā ātriem soļiem gribēja steigties garām.

„Kāpēc tu bēdz, Martiņ? Tu taču nāci šurp, lai mani sagaidītu?“ viņš smaidīdams vaicāja, turēdams Martu apkamptu.

„Laid mani vaļā, Teodor!“

„Martiņ, kam tu tā? Kad tu sauc mani tik mīļi par Teodoru, tad zinu, ko tava valoda nozīmē: turi mani labi cieši, spied mani pie sirds!“

Un Rasa bučoja Martu. Marta gan pretojās, bet tā bija tāda pretošanās, kurai tikai jācilda mīlotājs.

„Rasas kungs, laižat mani vaļā...“

„Kā pavēlat, Cielaviņ jaunkundz!“ Un Rasa atlaida Martu.

Vai esat dzirdējuši, kā kaķis spēlejas ar peli? Pelīte, valdzināta no kaķa acīm, lēkā lieliem lēcieniem kaķam apkārt, grib mukt, bet nespēj.

Marta saslējās visā savā cēlumā, saņēma visus spēkus un — pagrieza Rasam muguru. Viņa gāja projām un aizgāja... veselus piecus soļus, — tad trim soļiem bij atpaka! un metās raudādama Rasam ap kaklu.

„Teodor, kamdēļ tu moci mani? Vai tev manis

nav žēl? Saki, ko lai es daru, un es darīšu visu, ko vien tu gribi!"

„Milē mani, tad tu esi diezgan darījusi.“

„Es mīlu tevi, bet esmu citam solījiesies...“

Rasa savilka uzacis krumpās. „Tu esot citam solījiesies? Tad ir gan tiesa ļaužu valodām, ka Ozolu Pēteris tevi precēšot? Vakar tu runāji citādu valodu, pati stāstīji man, ka tu nemīlot viņa. Vai tad viņam tu esi solījiesies?“

„Ja, viņam...“ Marta elsoja, „bet es nerunāju melus, es tikai sacīju, ka es nemīlu viņa, un tā ir patiesība!“

„Bet reizi tu taču domāji, ka viņu mīli? Kā tad bez mīlestības tu varēji solīties? Ka Ozols tevi iemīlējis, to varēja noprast mazais bērns, bet ka tu arī viņu, tas man brīnums. Man gaišas acis, bet tā gan es nekad nevēroju, ka tu viņu mīlētu. Kamdēļ tad tu cildīji manu mīlestību, ja vairs nejuties brīva?“

„Teodor, nedari mani vienas par vainīgo!“ Marta lūdzās. „Vai es esmu vainīga, kad to citādi nevaru, ka tikai tevi mīlēt? Ar pirmo acumirkli tu paņēmi manu sirdi, manas jūtas, visu manu gribu, man bija tas jādara, ko tu gribi. Un tu gribēji manu mīlestību! Tu esi vainīgais, ne vis es! Vai tu gribi liegties, ka tu tā negribēji?“

„Ja, es gribēju tevi un tavu mīlestību, un to tagad esmu sasniedzis. Ka tas būtu noziegums, tā mans prāts nesaprot. Es tuos pie tās gudrības, ka mīlēt ir laime, ir debesis virs zemes, nevis grēks!“

„Vai tu mani mīlē no visas sirds, cik vien tev ir mīlestības jaudas?“

Viņi atsēdās uz sola.

„Cik tu aušīgi jautā? Vai citādi es tevi turētu klēpī un tevi bučotu, ja es tevis nemīlētu?“

„Bet es gribu zināt, vai tu mīlē mani tā, kā vēl nevienas sievietes neesi mīlējis?“

„Ja es mīlētu citu, tad es nebūtu tagad pie tevis, bet pie tās, kuŗu es mīleju. Vai tad tev skanīgi vārdi un solījumi ir vērtīgāki, nekā es pats un mani darbi?“

Un Martai neapnika tirdīt Rasu, vai tas mīlot viņu patiesīgi un no visas sirds? Viņai nenāca prātā, ka tāpat arī Ozolu Pēteris bija tirdījis viņu līdz apnikai!

„Vai tu mīlēsi mani vienādi, visu mūžu?”

„Mīlīt, kā lai es to zinu? Es neesmu viszinis. Mūžs ir gaŗš, sirds untumaina... lai nākotne dus, priecāsimies par tagādnes laimi...”

„Tad saki man vēl reiz: vai tu mīlē mani?”

Jau simto reizi: „ja, es tevi mīlu. Vai nu tu tici?”

„Ja, es tev ticu un arī usticos! Tagad ir labi. Tikai saki man, kā lai es daru to zinamu Pēterim...”

Rasa paraustīja plecus... Tagad tā manta, kuŗu viņš bij ieguvis tik viegli, viņam nemaz vairs nelikās tik dārga esam, kā senāk.

„Dari, ko tev sirds saka, es tev nevaru palīdzēt. Ja tu viņi mīli, tad precī to; ja mani mīlē, tad paliec pie manis!”

„Vai tu šaubies par manu mīlestību? Vai tev būtu tik viegli šķirties no manis, ka tu tā runā?”

„Kad tu mani atstātu, tad es zinātu, ka tu manis nemīlē, un kas manis nemīlē, tā es nekad nemīlēšu, tur es esmu par lepnu! Un mīlestību es gribu ņemt un tad tikai dot!” viņš pašapzinīgi lielījās.

„Rītu es būšu brīva un tad tikai tava! Es esmu maldijusies un tagad atradusi īsto ceļu uz savu laimi. Kad es griežos nost no maldu tekas un ejmu taisno ceļu, tā neviens nedrīkst ņemt man par ļaunu, arī Pēteris ne...”

Viņa atvadījās no Rasas. Paceltu galvu, ka kāda varone, kas izcīnījusi lielu cīņu, viņa gāja atpakaļ uz pilsētu.

„Mīlestības un mīlestības laimes dēļ es upureju visu, it visu...” viņa domāja.

Ari Ozolu Pēteris solījās mīlestības dēļ upurēt savu nākotni, bet upuris bija velts. —

XVII.

„Mari', vai tu? Es nupat domāju par tevi un tā tu nāc pa durvīm iekšā! Nu tad labdieniņ, labdieniņ!“ Ozolmāte apsveica savu veco draudzeni, Meldeņu Mariņu. „Nu stāsti man, kā tad tu atkal atkūlies šīnī pusē? To lielo ceļa gabalu! Vai kājām vai?“

„Braukšus, mīļā, šoreiz braukšus! Mūsu saimnieks saderējis uz Skabuni miežus, tie bija jāved. Un man varen gribejās satikt tevi, tad braucu vīra vietā ar vezumu. Man pulka, pulka tev ko stāstīt Kamēr citi ļaudis baņo zirgus, tikmēr es atskrēju no pilsētas šurpu, nav jau lielais ceļa gabals.“

„Atņem lielo lakatu, atsēsties, atpūties! Es sadabūšu krūzīti kapijas, mēs nupat kā padzērām, būs vēl rindana!“

Ozolmāte mieloja viešņu.

„Kur tavs dēls, skolmeistars, vai mājās?“

„Mājās gan, viņš skolā pie bērniem. Nupat kā noturēja rīta pātarus.“

„Man tev kas stāstams, ka tikai nenoklausās vien. Vēlāki, tad tu dari, kā zini, vai viņam to stāsti, vai ne!“ Mariņa noslēpumaini runāja.

Ozolmāte pavēra Pēteņa istabas durvis un paskatījās. „Viņa nav vis vairs istabā. „Kā jau teicu, viņš iegājis klasē pie bērniem. Stāsti vien droši!“

„Ko domā, mīļā, par tava dēla brūti un viņas māti es dzirdēju trakas lietas...“

„Vai, kā tu sabaidīji mani! Ko tad viņas padarījušas?“

„Gan jau dzirdēsi, tulīn stāstīšu!“ Mariņa trieca, strēbdama gārdu muti kafiju.

„Kā jau toreiz teicu, Cielaviņas jaunkundzei ir mūsu pusē radi... taisnību sakot, tie viņai nav nemaz rada. Nu, paklausies tad: Martas māte kalpojusi Rīgā pie bagātiem kungiem par istabas meitu. Tie kungi bijuši traki bagāti tirgotāji, visu zemju bodnieki ņēmuši tikai no viņiem vien preces, bet viņi arī bijuši ļoti bārgi kungi. Un tā tad nu gadījies,

ka pie tiem kalpojīs arī viens smuks un veicīgs bodes zellis. Un kā pa laikam... tie sadzīvojušies! Gan kungs tam liedzis, lai taču neprecējot prastas zemnieku meitas, bet bodes zellis bijis kā uzdedzis uz Martas mātes, ne par ko neatlaidies. Beidzot kungs pielaidies ar, lai tad precoties, citādi vēl izceltos mājā nesmukums. Jau nolikuši kāzu dienu, kad kungs aizsūtījis bodes zelli uz zemēm, lai piedzītu no lauku tirgotājiem parādus. Un tā tā lieta ņēmusi nelabu galu. Bodes zellis saņēmis liela pulka naudas, nezina, cik to tūkstošu, bet visu naudu pametis. Tā viņš rakstījis grāmatu kungiem, tā brūtei, bet ej nu sazinī, varbūt tīrie nieki, naudu laikam pats nodzēris, vai paspēlējis uz kārtīm... bet lai nu kā, Meltura krogā viņš atjēdzies lielo zudumu, aizbraucis atpakā līdz pat Skabunei, naudas meklēdams, bet nekā, kas zudis — zudis, kas zagts — zagts. Tad Meltura krogā nestāstījis nevienam nekā, tikai sācis dzert un dzīvot, sadzēris divas dienas un divas naktis un trešā tad padarījis sev galu, ej nu sazinī, vai naudas dēļ, vai brūtes dēļ! Meltura krogā neviens tā nezinājis, tikai kad viņš nonāvējies, atraduši viņa istabā grāmatu, tur viss tas stāvējis rakstīts. Un tā viss tas noticis. Martas māte palikusi bez vīra, bez vīra vārda un mazai Martiņai bijis jānes vēlāk mātes uzvārds. Tanī pašā namā, kur viņa, dzīvojis vecais Cielaviņa par namiķi. Tas vēlāki apprecējis tad Martas māti un pieņēmis Martu par savu meitu, likdams viņu norakstīt savā uzvārdā. Vecais Cielaviņa ilgi vairs nesadzīvojis, viņš miris un atstājis visu savu sakrāto naudu jaunai sievai un viņas meitai. Bijusi liela nauda, kādi pieci vai seši simti, tā Cielaviņi paši man stāstīja, bet viņi nedabūjuši no tās naudas ne smakas. Redzi nu, tāda tava dēla brūte, nav vis īsta tēva meita...“

Mariņa nepaguva pabeigt stāsta, sāņistabas durvis atsprāga ar lielu sparū un Ozols ieskrēja pie runātājām, gluži sārts aiz dusmām. Viņš bija ienācis no klases savā istabā kādas vajadzības dēļ un neviļus noklausījies Mariņas stāsta beigās.

„Tu... tu... tu, vecā pasaku kule! Ko tu samuldēji! Ārā no manas mājas!“ viņš brēca neprātīgās dusmās un sagraba Mariņu aiz pleciem. „Ārā, kad es tev saku...“

Kā pura čakārnu viņš izstūma Mariņu ārā, vairāk nešis, nekā grūšis.

„Pēterīti, dēliņ, rimsties jel, Dieva dēļ!“ māte gaudoja, kad Mariņa paklupa aiz durvīm.

Bet Pēteris dusmās nerimās. Ja kāds cilvēks zaimotu un pulgotu viņu pašu, viņš nesacītu ne vārdu, bet kad pulgoja un tik bezkaunīgi aprunāja viņa līgavu, — tas bija viņam par daudz.

Pārbijusies Mariņa streiņuloja pagalmam pāri, pa tīrumu uz meža pusi, nemaz neatjēgdama, uz kuŗu pusi ir pilsēta, kurp tai jāiet. Bet Ozolu Pēteris vēl neatlaidās. Pie skolas uz āboliņa tīruma, ganiņās lopi savā vaļā.

„Lāci, Kranci, pij! cui!“ viņš rīdīja suņus.

Pinkainais lācis devās ar joni Mariņai virsū un no bailēm vien viņa pakrita tīruma malā zemē. Suņi mitejās riet un Ozolu Pēteris atjēdzās, kādus trakumus viņš izdarījis. Viņš atskatījās atpakaļ: par laimi skolas bērni bija klasē un klasei logi uz otru pusi, tikai māte vien bija redzējusi viņu trakojam. Ašiem soļiem viņš piesteidzās Mariņai klāt un cēla to pie pleciem kājās.

„Nāc atpakaļ uz istabu. Vai tev notika kāda kaite?“

„Skolas kungs, žēlojat mani...“ Mariņa lūdzās drebēdama.

„Nemaz nebīsties, es ļauna tev nedarišu. Man pašam ir žēli, ka dusmās nodariju tev pāri... piedod man...“

Ozols ievadīja Mariņu atpakaļ istabā, Ozolmāte iedeva draudzenei mēriņu zāļota degvīna... un tā viņi apmierināja Mariņu.

„Vai tas viss ir tiesa, ko tu stāstīji manai mātei?“ Ozols prasīja.

„Tira, dzīva patiesība! Es varu Dieva vārdu minēt!“ Mariņa dievojās.

„Tad stāsti vēl reiz visu no gala!“

Mariņa atkārtoja savu stāstu. Ozols pārdomāja visu dzirdēto rāmākā garā, atminejās Martas kruzstamzīmi, atminejās citus sīkumus, ko Marta tam bija rādījusi un stāstījusi, un viņam ģida, ka Mariņa runā patiesību.

„Kā tu zināji, ka Cielaviņas jaunkundze ir mana brūte?“ Ozols tēgāja un paskatījās uz māti.

Nabadzīte nezināja, kur savas acis likt, bet Mariņai netrūka padoma.

„To es dzirdēju Skabunē, no „Maskavas“ viesnīcas ķēkšas. Tur mēr ar vezumiem šorīt iebraucām. Es sāku runāties ar ķēkšu un vārds pa vārdam, es saku, ka ozoliešu skolmeistari man ir veci paziņas un tā viņa tulīņ prasīja man, vai es tad arī zinot, ka ozoliešu skolmeistars precēšot no Skabunes vienu Cielaviņ jaunkundzi, skaisto cepurnieci...“

„Un vai tu to arī stāstīji „Maskavas“ sētā, ko nupat man?“ Ozols vaicāja.

„Drusciņ stāstīju gan!“ Mariņa kaunīgi čukstēja.

„To jau redzu, ka tavs amats tad ir, nēsāt pa pasauli pasakas!“ Ozols iegāja savā istabā, īgnums un dusmas mācās viņam pa otram lāgam virsū.

Viņš pasacīja savam palīgam, lai tas mācot bērņus viens pats, viņam esot jāiet steigšus vien uz pilsētu.

Viņš uzrāva virssvārkus, paķēra cepuri un devās uz Skabuni.

„Lai arī viss būtu tiesa, ko es dzirdēju, tad taču uz Martas nekrīt ne mazākais melnumiņš, viņa ir nevainīga. Ko Martas mātē darījusi, par to viņai nav jāatbild. Bet ļaudīm būs izdevība trīt gar viņu savas mēles. Un ka Martiņa no visa tā nekā nezin, to es arī ticu. Vēl šodien pat lai dabun zināt visa pilsēta, ka Martiņa ir mana līgaviņa. Nu vairs ilgāki nevaram vilcināties. Marta arī būs ar to mierā un visām

raizēm tad gals. Vēl paldies man jāsaka Mariņai, ka viņa nevoreja savaldīt mutes, bet braukusi 70 verstis, lai iznēsātu savas pasakas. Un ja tad kāds iedrošinātos aizskārt Martiņu vai viņas godu tikai ar vienu vārdiņu, tam tad būs ar mani darīšana...“

Ozols ieklupa klupšis Meimura veikalā. Gadijās brangi, ka Marta ar meitenēm bija viena, Rasa bija savā skolā un arī Meimurs bij izgājis, jo priekšpusdienās Ozols nekad nemēdza apmeklēt Martu.

„Martiņ... Martas jaunkundz, lūdzu, panākaties drusciņ šurpu!“ Ozols runāja, iedams uz Meimura istabu. Martas sejā mainījās sārtums ar bālumu. „Nu ir uguns pakulās! Laikam Ozols dabujis visu zināt!“

Naidīgi viņa raudzījās uz Ozolu, kuŗš grābstijās pēc vārdiem, lai izteiktu savas domas.

„Vai Meimura nav mājās? Es gribēju parunāties ar tevi vienātnē!“

„Nav! Kā tev no manis vajaga?“

„Martiņ, darīsim tuliņ visiem zinamu, ka mēs esam saderināti! Tā ilgāki es nevaru izciest...“

„Kā tad tu nevari izciest...“

„Ka par tevi runā tādas valodas! Tāpēc darīsim lietai galu. Es tuliņ došos pie mācītāja, uz svētdienu lai uzsauc mūs pirmo reizi un, ja tu gribi, tad par divām nedēļām dzersim kāzas, nemaz negaidīsim jauna gada! Un te pilsētā es tevis līdz tam laikam neatstāšu, gan atradīsim vietīņu, kur tu varēsi nodzīvot to īso laiciņu, kamēr tiekam salaulāti...“

„Ak tā, tu gribi šķūtēt mani projam! Es esot tikai paijiņa tavās rokās! Tu domā izdarīt, kas tev prātā ienāk, bet nenotiks vis tā...“

„Martiņ, tu nevari palikt šeit! Ļaudīm nevar aizbāst mutes, un viņi tevi aprunās, sarunās visādus melu...“

„Tie nav vis meli, bet dzīva patiesība! Labi, ka tu zini visu, tad man vairs nav tev jāstāsta...“

„Martiņ, vai tas ir patiesība? Kāpēc tad tu mā-

niji mani? Bet es tev neņemu tā par ļaunu, tu esi nevainīga, tā nav nemaz tava vaina ..."

„Zināms, ka nav mana vaina, bet tikai tava! Es gan reizi domāju, ka mīlu tevi, bet tu neprati iemantot manas mīlestības, manas sirds. Jo dienas skaidrāki nojēdzu, ka esmu maldijusies. Un kad viņš atnāca, tad manas acis atdarījās. Es nemīlu tevis, bet viņu ... tamdēļ šķirsimies ... un es domāju, ka tu būsi tik labs un necelsi man negoda, lai man nav acis jānodur ļaužu priekšā!”

Platām acīm Ozols skatījās uz Martu, itin kā viņš redzētu ķēmu. Viņš nesaprata ...

„Par ko tu runā, Martiņ?”

„Par to pašu, ko tu! Nemaz neizliecies vairs tāds nezinātājs! Es jau protu, ka kāds plāpa tev visu ir izstāstījis! Varbūt tu liki vēl mani slepeni uzraudzīt! Zināms, ka tā tu esi darijis, tāds jau tu esi, nemaz neizliecies! Bet veltas tavas pūles, es pati tev saku gaiši acīs: Rasa ir mans brūtgans, es mīlu viņu, un tu man vairs neesi nekas! Še tev tavs gredzens, to tu vari maut Griezu Alvīnai pirkstā! Es jau zināju, ka Alvīnes dēļ tava māte nevarēja manis ieraudzīt ...”

Ozols noprata lietas sakaru un smējās rūgti. Viņš saņēma visus spēkus, lai neizrādītu lielās sāpes, kas plosījās viņam sirdī, lai gan visai pārsteigts viņš nemaz nebija, tagad tikai tas piepildījās, ko viņš sen bija paredzējis. Viņš paņēma cepuri, kuŗu bij ienākams nosviedis uz galda.

„Vai ilgi jau tu esi Rasas līgava, ja drīkstu jautāt?”

„Es viņu mīlu no pirmā brīža, kad viņu redzēju, un vakar viņš mani uzrunāja ... citādi jau agrāk tev būtu atsacījusi ...”

„Godīgi darīts, varen godīgi, un man aiz muguras. Varens mans draugs un vēl varenāka līgava! To jau paredzēju, labi, ka nu zinu skaidri. Bet varēji tu man to laikāk sacīt, ne vilkt mani līdz šinī zankī ...”

Marta saslējās un uzgrieza tam muguru. Viņai patiesi bija kauns un tamdēļ lielas dusmas uz Pētera, ka viņai bija tā priekšā jākaunas.

„Paklausies vēl maz vārdus. Es nācu šurpu pavisam citas lietas dēļ. Man atnāca ziņa par tavu māti, ka tu neesot vis vecā Cielaviņa meita, bet kāda bodes zeļļa, kas izšķiedis kunga naudu un tad nonāvējies, atstādams tavu māti kaunā! Atceries savas krustamzīmes un tās divas ģimētnes, ko tu man rādīji, tad sapratīsi visu. Un es nācu šurp, lai glābtu tevi no ļaužu valodām un neslavas... tās neizpaliks!”

„Tu esi tās neslavas cēlājs, vienīgi tu! Pat manai mātei kapā tu nedod miera, arī viņu tu zaimo!” Marta aizsmakusi brēca. „Bet paldies Dievam, ka nu es zinu, kāds tu esi! Man nevajaga nedz tevis, nedz tava glābiņa! Man ir savs līgavainis, savs sirdsmīlais, tas mani ņems tādu, kāda esmu! Še tavs gredzens un neapgrūtini mani ilgāk!” Viņa nosvieda gredzenu, kuŗu bija turējusi pirkstos. „Tu esi tas nekrietnais, kas izdomā visādus melus, ceļ neslavu man un manai mātei, lai man atriebtos... bet es nicinu tevi un tavus zaimus...”

Skumīgi Ozols noraudzījās uz Martu, cik viņa bija skaista un nikna!

„Šī meitene bija mana līgaviņa! Kā es viņu mīlēju, un kā viņa nu atmaksā manu mīlestību! Viņa aizsviež manu mīlestību, kā novalkātu pastalu mēslājā... Kā viņa mani vīla, kas to vareja domāt, ka tik skaistās miesās mājō tāds gars! Es maldījos, miesas mīlēdams, un nu ir sods par to...”

„Sapnis ir izsapņots!” Ozols stipri runāja. Viņš nemaz nebija dzirdējis, ko visu Marta bija sarunājusi šinī brīdī, viņš tikai redzēja, ka Marta skaitās pat par viņa klusēšanu un aizdusmām sāka vai raudāt.

„Un es tad palieku tas vienīgais vainīgais?” viņš kļuva vaicāja.

„Tu... tu... un simtreiz tu...”

„Vai tev nav neviena laba vārdiņa šķiroties? Es zinu, ka mīlestība nav iegūstama ar varu, tu dari, ko straujā sirds vēl, es tev nepārmetīšu . . . šķirsimies mierā, esam taču dažus brīžus kopā un vēl laimē padarījuši. Dievs to zin, vai vēl mūžā tiksimies . . .“

Ozolam zuda aukstais pārlikas prāts, kā iesmis viņam dūrās sirdī tās sajūtas, ko viņš acumirkli zaudējis uz visu mūžu, viņam sirds bija tik skumīga un bēdīga, bet Marta viņu vēsi atraidīja: „Man nevajaga ne tevis, ne tavas piedošanas! Ar to tu neplāties . . .“

„Ar Dievu, Martiņ . . .“

Bet Marta nesaņēma pat ardievas, viņa aizskrēja uz savu istabiņu, lai rakstītu Rasam rožainu vēstulīti, ka viņa nu brīva, kā putniņš . . .

Ozols saņēmās un gāja stingriem soļiem uz māju, krāpdams savu sirdi, ka viss nu esot beigts un Martas viņam neesot žēl.

„Māt, Marta man atsacīja! Man vairs nav brūtes un nekad nebūs. Neprasi man vairāk nekā un nerunā ari vairs par viņu! Pasaki to ari Aijai, kad viņa atnāks mājās . . . man ir grūti par to runāt!“

Ozolmāte nerunāja ari ne vārda par Martu. Viņai bija dēla žēl, bet turklāt priecīga sirds. „Lai paldies Dieviņam un Meldeņu Mariņai, mans dēls nu ir izārstēts. Ar to pilsētas mamzelīti viņš nebūtu laimīgs, tā tāda vētra! Alvīna pavisam cita meita! Ja Dievs gribēs, tad piepildīsies manas cerības, un viss būs labi.“

Ozolu Pēteris gāja pie bērniem skolā un strādāja tur visu dienu. Pa brīvstundām viņš ņēma kūtrākos bērnus priekšā, un vakarā mācīja bērniem dziedāt: „Kas tie tādi, kas dziedāja, bez saulītes vakarā . . .“

Nakti savā gultā tad viņš ļāva savām skumjām vaļū, viņš nekaunējās raudāt par zudušo laimi, kas tik ātri pazuda, kā ūdens burbuļi. Un lai dziedētu sirdi un aizdzītu mīlestību, tad viņš klusumā audzināja naidu pret Martu un Rasu, bet sirds bija tītīga, tā tomēr, lai ari kā smacētu, vienādi vēl čukstēja: „Es tomēr viņu milu!“ —

XVIII.

Labā tiesa ievērojamāko skabuniešu dabūja piesūtītu paziņojumu, ka Marta Cielaviņa un Teodors Rasa saderinājušies. Laimes vēlējumi un vēlētāji nāca gubām vien. Jaunkundzes apskauda Martu, un tas sacēla viņas jūtas vai septītās debesīs, bet pazīstamie kungi sačukstējās un pasmējās, kad sastapa jaunsaderinātos kopā pastaigājamies, un tas Martai darīja sirdssāpes.

„Kāpēc viņi smīn?“ Marta jautāja reiz Rasam.

„Kā lai es to zinu!“ Rasa īsi atbildēja.

Kādu vakaru Rasa sastapa biedrības namā Reinvaldu.

„Teodor, vai tu traks?“ Reinvalds smējās. „Ka tu esi iemīlējis skaistajā cepurniecē, tas gluži dabiiski un es to arī saprotu un tevi apskaužu, ka tev izdevies viņu iemantot! Bet vai tad tūlīņ jāsaderinas? Tu taču nedomā viņas precēt? Ko?“

Rasa paraustīja plecus. „Ko lai dara! Es viņu mīlu un viņa neļāvās citādi, ka tūlīņ bija jāizsludinās par saderinātiem. Lai viņa priecajas, viņa to pelna...“

„Un cik tur taisnības ļaužu runām par Ozolu? Gluži meli taču nebija!“

„Tas Martas noslēpums, nevaru izpaust!“ Rasa vēsi atbildēja. Tikko Rasa sasniedza savus nolūkus un bija ieguvis kāroto, tūlīņ viņš izlikās vēss, atturīgs, vienaldzīgs, tā bija Rasas daba, un Reinvalds to zināja.

„Tu esi nopietni viņā ieēdies? Vai patiesi domā precēties?“ Reinvalds mācās tam virsū.

Rasa uzskaitās. „Tu apvaino mani, izteikdams tādas šaubas! Liec mierā!“

„Neskaisties, draudziņ, vai nu es tevis nepazīstu... Bet klausies, ko es dzirdēju „Maskavas“ viesnīcā par Martu. Vai tu jau zini?“

„Ko tad? Nekā nezinu!“

„Ka tavu līgaviņu... vai neņēmsi ļaunā, ka runāju gaiši?“

„Pūt vaļā, tik' piesargies melus runāt.“

„... Tavu līgaviņu vecais Cielaviņa esot dabujis māti precēdams pūrā līdzī...“

„Blēņas! bet vienalga! Man nevajaga Martas radu raksta, nedz dzimuma īstenības, es tik' gribu viņu pašu un viņa ir īsta!“

Reinvalds izstāstīja Rasam, ko „Maskavas“ viesnicā bija dzirdējis.

„Un vai zinat ko, kungi?“ kāds vecāks kungs paklusu iebilda. „Ja tas tiesa, ko Reinvalda kungs stāsta, tad es pats ari pazinu Martas tēvu un vēl atceros viņa bēdīgo galu. Tas, patiesi, viss tā notika, kā Reinvalda kungs stāstīja. Jaunais cilvēks bijis iedzēries un pats neatcerējies, kur naudu pametis. Vai nu viņam nauda tikusi guļot no kabatas izvilktā, vai ari viņš to kur pametis, un gadījies tāds atradējs, kas zemē dabūto tura par savu mantu, no paša Dieviņa viņam sūtītu laimi. Vai atceraties, ko toreiz ļaudis runāja, kad Meimurs iepirka šeit Skabunē lielo namu?“

„Kā ne, to mēs zinām...“ daži vecāki vīri ierunājās.

„Nu tad par to lietu nerunāsim, kas bijis — bijis.“

Ienāca Meimurs, runātāji samirkšķinājās acīm un apklusā.

„Šo ziņu liec aiz auss, viņa var noderēt tev kādreiz... vai saproti?“ Un Reinvalds smējās velnišķi.

„Ja tu nebūtu mans draugs, es tev kļautu pa ausi!“ Rasa saskaitās un aizgāja.

„Cepurnieces dēļ! ta liela manta!“ Reinvalds ari nosmējās tam aiz muguras.

Un tā sprieda daudzi, tikai nedrīkstēja ta teikt Rasam acīs, kā Reinvalds to darīja.

Martas precības ar Rasu pārsteidza visvairāk — Meimuru. Viņš splanījās nikni: „Vai ačka! Un es pats vēl mācīju Rasu, lai dara tā! Nu ir velns murdā! Ko nu?“ Viņš pat laimes nenovēlēja Martai. Divas dienas viņš dzēra pa pilskrogu, bet nestāstīja nevienam, kas tam par sirdēstiem. Tad viņš sāka Martu

mocīt, tai vai simto reizi apgalvodams: „Neticat, Martiņ, tas nav precētājs!”

Marta tikai smējās: „Meimura kungs, es lūdzu jūs uz savām kāzām uz pirmo danci!”

Martai iznāca pirmais ķīvis Rasas dēļ ar kalponi Annu. Anna bija nešpetna un nemaz neiegaumēja, ka Rasa nu piederot Martai vienai pašai; turklāt jau agrāki Anna bij sastāstījusi Martai par Rasas jaunkungu pikantas lietas un tamdēļ Marta neizlaida Annas no acīm, kad Rasa bija mājā. Durvis no veikala uz ēdamistabu viņa turēja vaļam, tad vareja dzirdēt, ja kāds pa trepēm kāpa uz augšu. Viendien Rasa gulēja dienvīdū, nakti viņš bija nācis vēlu mājās. Marta zināja to. Viņa dzirdēja, ka kukņas durvis lēni tika atdarītas un kāds iešmaucās priekšīnā.

„Kā tad, tā nav cita, ka Anna!”

Soļu tālāk nedzirdēja, bet trepes čīkstēja, tā tad viņa bij atstājusi kurpes lejā un nu pati kāpa augšā. Marta darija tāpat, viņa negāja nemaz glūnēt, viņai tikai piepeži radās vajadzība uziet savā istabā. Un viņai likās dzirdot, ka Rasas istabā čukstošas balsis. Jau viņa uzlika roku uz durvju klinča, bet atturējās — nezin, ko Rasa darītu, ja viņa tagad bez ziņas ieiētu viņa istabā? Viņa aši apgriezās un ar troksni iegāja savā istabā.

Tur viņa sāka mācīties izbaudīt tās jūtas, kuņas bija likusi ciest Ozolu Pēterim...

Anna iznāca drīz no Rasas istabas ar ūdens krūzi rokā — slavas dēļ.

Marta sekoja Annai pa trepēm lejā.

„Kas jums tur meklējams, kad Rasas kungs mājās? viņa šņāca Annai pie auss.

Anna nepacēla nemaz galvas, bet tikai nikni atbildēja: „Varbūt vairāk, nekā jums...”

Kad Marta to pārmeta Rasam, tad viņš tikai kundziski paskatījās viņai virsū un neatbildēja ne vārda. Un Martu valdzināja šīs acis, kā burvja vara. Viņa vairs neželējās, bet lūdzās mīli, lai Rasa nerunājot ar Annu neviena vārdiņa. Un kad Marta tā lūdzās, tad viņa bija tik skaista, tik maiga, ka Rasa

bija aizgrābts no viņas daiļuma un mīlestības un sirdi noņēmās nemānīt Martas.

„Aušīn, vai tu šaubies par mani? Es varu tev sacīt, ka Anna stāstīja man tikai to, ka viņai esot brūtgans un ka viņa drīz precēšoties.“

Marta netēgāja tālāk, kas tur būtu Rasam par daļu, kad Anna precētos, viņa bija līgsma par šo ziņu un nolūdzās ligavaini, ka domās esot darījusi tam pāri.

Meimurs viņiem uznāca un izjauca viņu sarunu.

Rasa aizgāja.

tad es varbūt zināšu . . .“

Priekšīnā Anna notvēra Rasu aiz svārku stūri.

„Jaunskungs, ko lai es daru . . .“

„Man vienalga, ko tu dari . . . bet pagaidies rīta,

Rasa aizgāja svilpodams. Viņš uzmeklēja savu draugu ārstu. Ilgi viņi runājās, bet ārsts purināja tikai galvu.

„Nevaru palīdzēt, mīlais draugs, nevaru! Brauc uz Rīgu . . .“

Īdzīgs Rasa aizgāja no drauga un taisijās iet uz biedrību, lai pie alus un kāršu galda aizmirstu visas tādas Annas.

Krēsla metās. Viņam bij jāiet gar Puķītes alus bodi. Iz tumšā priekšnama kāds stāvs izlīda viņam ceļā un lūdzās: „Jaunskungs, dodat man divdesmitnieku ko nodzert uz jūsu veselību!“

Rasa pazina lūdzēju, tas bija Milma zellis Gailis.

„Vai jums nav kauna ubagot?“ Rasa rājās.

„Ko lai dara! Nauda nodzērusies, bet slāpes nerimstas! Un Pukīte uz parāda nedod! Ari Milmis uz priekšu naudas vairs nedod, lai gan ceļos mezdamiem viņa izlūdzos. Izsvieda mani vēl pa durvīm laukā. Un tad nu dzertu uz tām bēdām . . . dāvinājat divdesmitnieku, kā beigšu dzert, tā jums atstrādāšu . . .“

„Kad tad beigs dzert?“

„Dieva vārds . . . šitā pēdējā diena! No rītdienas vairs pilītes neņemšu mutē veselu mēnesi! Man tāda daba, ko lai daru. Sapelnu naudu, daudz naudas, bet kā sāku dzert, tā nodzeru i kreklu no muguras . . .“

Rasam ienāca labas domas galvā. „Kam neprecejies? Būtu sieva, kas pietaupa naudu un neļauj pašam tādas vaļas!”

„Kur man sieva! Pie manis neviena meita nenāktu!”

„Kas zin? Kad jūs uzpostos, būtu glīts zēns. Cik jums gadu?”

Gadu nav daudz, tikai trīsdesmit pirmais...”

„Nu redzat, vēl tikai laiks laboties! Vai pazīstat Meimura kalponi? Kā jums tā patīk?”

„Vai Anna? Branga meita, bet viņa pie manis nenāktu!”

„Nāc man līdzi!” Rasa uzaicināja un kurpnieks gāja tam līdzi. Ilgi viņi runājās, tikai pēc kādas stundas Gailis atkal ieradās Puķītes alus bodē un naudas tam vairs netrūka.

„Trakais, kur tu ņēmi tik daudz naudas?” Puķīte brīnojās. „Būsi laikam kādu uz ielas nobungājis!”

„Tā brūtes nauda!” Gailis lielījās, žvadinādam naudu pa kabatu un dziedādam:

„Mana brūte bagāta,

„Zīda kleita mugurā!”

„Kas tev, plencim, brūti deva!”

„Vai man! Paklau, bāliņ, pa trim nedēļām man būs kāzas! Vai pazīsti Meimura Annu? Vai nav brūte, kā sviesta pika, ir tu ņemtu viņu laizīdamies! Man pie meitām laime, bāliņ! Tādus plenderus, kā mani, viņas visas mīlē! Dod pusdci alus...”

Puķīte vairs nestrīdējās, bet iztapšņāja Gailim, citādi Gailis vēl vareja aiziet un nodzert naudu citā viesnīcā. Kas krodziniēkam daļas, lai dzērājs rauj naudu vai no elles, kad tik' viņam samaksā!

— Otru dienu Rasa palūdza Meimuru savā istabā. Meimurs nāca rūkdams, caur pieri lūkodamies. Viņš zināja šāda lūguma sekas. Rasa gribēja aizņemties naudas. Jau bieži viņš bija aizdevis Rasam naudu un laba tiesa parādu zīmju atradās viņa rokās, bet tagad viņš noņēms Rasam vairs neaizdot.

Pirms Rasa lielija Meimuru, glaimoja tam, lai padarītu viņu mīkstu un vijīgu, bet Meimurs tikai strupi atrūca. Kamēr Rasa bija saderinājies ar Martu, tikmēr Meimurs viņu nīda no visas sirds.

„Meimura kungs, aizdodat man 200 rubļus naudas!”

„Vai jums prāts? 200 rubļi! Un īri jūs man ari par šo gadu parādā?”

„Tad aizdodat man 300 rubļi un es jums samaksāšu īri!”

„Man nav naudas ko aizdot!” Meimurs pacēlās, pie sevis gudrodams: „Kā tad, ar manu naudu viņš uzdzīvos grezni, pirks lepmumu sev, pirks rotas Martai...”

Rasa lūdzās, bet nedusmojās; Meimurs nepielaidās, bet negāja vis ārā. Viņš gribeja Rasam sacīt: „Pārdodat man Martu, atsakaties, tad es jums došu naudas, cik gribat!” tomēr atturējās un neizpaua savas slepenās domas, jo nojēdza, ka tagad velti runāt tādu valodu.

„Kam jums tikdaudz naudas vajaga?” viņš prasīja.

„Dodat goda vārda, ka nevienam neizpauīsiet manas vajadzības, tad pastāstīšu?”

Meimurs sniedza tam roku, minēdams: „Stāstat droši! esmu vīrs, kas tur vārdu!”

Rasa tam pačukstēja kaut ko ausī. Meimura drūmā seja tapa laipnāka.

„Tā... tā... tā...” viņš dudināja, „es jums palīdzēšu! Priecīgus devējus Dievs mīlo! Hehehe! vai nav tiesa, Rasas kungs? Un kad jums pašiem būs kāzas?”

„Par to vēl neesmu domājis. Jāgaida, kamēr man paaugstinās algu. Ar 600 rubļiem gada algas nevaru precēties...”

„Zināms, zināms, vai jums kāda steiga! Pagaidies, es dabūšu lejā naudu un vekselīti...”

Rasa parakstīja vekseli par 300 rubļiem, Meimurs atvilka augļus un gada nomu un izmaksāja Rasam 230 rubļus. Meimurs ieslēdza vekseli naudas

skapī, tur jau atradās daži tamlīdzīgi Rasas parādu raksti, lai gan ne gluži par tik lielām zumām. Meimurs smaidīja līgsmi: „Še man jau guļ laba čupiņa tādu papīrišu... būs kādi 600 jau. Un es baidījos par savu naudu, bet nu šie papīriši man vairāk derēs, nekā skaidra nauda! Daudz vairāk! Un es sadabūšu vēl vairāk šādu papīrišu! Es zinu, ka dažam bodniekam un miesniekam ir tādi papīriši no Rasas. Tos visus es sadabūšu, tie man ir droši galvenieki! Tāds palaidnis, kaisa naudu pa pasauli un tad vēl grib precēties! Man vairs nav bēdas, lai viņš palakstojās ar Martiņu...”

Meimurs iegāja veikalā un atlaida visas mācekles pusdienā. Viņš bija ļoti priecīgs un pašapzinīgs.

„Parunāsimies, Martas jaunkundzīt. Kā jums patīk mans nams? Vai nav smuks un liels nams?”

Marta noskatījās viņā brīnodamās, tad pasmējās, ka Meimurs nācis drusciņ palielīties. „Skaists nams, kam gan nepatīk tāds nams!”

„Un kā jums patīk mans veikals? Vai nav smuks un bagāts veikals? Man iekšā te guļ kādi 3—4 tūkstoši!”

„Pirmais veikals Skabunē, to es zinu. Un tagad pa rudenī mums vis iet brangi, nevaram ne pagūt visu darbu padarīt! Tāds veikals ir zelta bedre...”

„Patiesi zelta bedre, jauks vārds! Un cik man skaidras naudas? Nu, minat, cik?”

Lai izpatiktu maizes tēvam Marta minēja labi augsti: „10,000!”

„Vairāk! minat vēl!”

„15,000”

„Vairāk! minat vēl!”

„Vai jums patiesi 20,000? Tad jau par jums nav bagātāka vīra visā Skabunē!” Marta brīnojās. Viņa nolika darbu un salika rokas klēpī.

Meimurs nemaz nepaviebās, tikai viņa pelēkās acis spiguļoja. Viņš vairs nebija kaunīgais un bailīgais Meimurs, bet uzbāzīgais un bagātais vīrs, kas zin savu varu. Viņš uzlika savu roku uz Martas ro-

kas. Marta nobālēja, sajuzdama mantas varu un nojauzdama Meimura domas.

„Ko jūs darat, Meimura kungs?”

„Es... nekā, tikai pastāstu, kas es par vīru! Un kā es pats jums patīku!!... Jūs varat dabūt visu manu mantu un bagātību, ja to gribat...”

„Meimura kungs, jūs runajat šādu valodu, lai gan labi zināt, ka es esmu cita vīra brūte!” Marta uzlēca kājās un viņas acis dzirkstīt dzirkstīja, bet Meimurs nenolaida savu pelēko acu, viņš cieši lūkojās Martai acīs.

„Par to nekas! Pirms jūs bijāt Ozolam brūte, bet tad nāca otrs, tas bija smukāks un veicīgāks, un paņēma jūs. Bet smukums un veicīgums jums drīz apniks, tad nāks bagātais. Un es esmu tas bagātais! Ka jūs zinātu, cik bagātība ir gārda...”

Martai nošluka rokas gar sāniem, tāda spēriena viņa nebija gaidījusi no Meimura. Viņa cīnījās, lai varētu smieties par Meimuru un viņa valodu, bet smieklī nenāca. Viņai tā likās, ka viņa taptu aizvien mazāka un mazāka, un Meimurs augtu augumā un ar savu lielumu viņu nomāktu, kā lietuvēns. Agrāki viņa turēja sevi par to pārāko, aizrunāja Meimuru, smējās un pat zobojās par viņu, bet tagad šī vara bija zudusi, Meimurs, neizglītotais, neveicīgais, rupjais, bet bagātais Meimurs bija viņu uzvarejis, veltī viņa meklēja vārdus, lai atspēkotu, atsistu viņa nejauko uzbrukumu.

„Jums... jums... nav nemaz kauna!”

„Tā man arīdzan nemaz nevajaga, ar kaunu vien pasaulē nekurp netiek, — man ir toties' nauda! Pārdomājat manus vārdus, es gaidīšu. Bet to es jums saku, ka Rasa nav precinieks! Kādreiz atkal runāsimies par šo lietu... man daudz jums ko stāstīt par Rasu!”

„Ja jūs bildīsiet tikai vēl vienu tik nekaunīgu vārdu, tad es atstāšu tūlī jūsu namu!”

„Kāpēc tā, vai tad es jums daru ko ļaunu? Darat, kā zināt, bet apdomājat manus vārdus! Ko es zinu,

to zinu... un es gaidīšu! Papriecājaties ar Rasu, viņš glauns puika."

"Ne vārda vairs! Tūliņ es atstāšu jūsu namu."

Rasa nāca gaŗ veikala logu, bet Meimurs nemaz nesatrūkās, tāpāt atgāzies sēdēja krēslā.

"Lai paliek, Martas jaunkundzīt. Rasam vēl tā nevajaga zināt. Lūdzu padodat man kases grāmatu, runāsim drusku par veikalu."

Marta aizgāja pie kases un Meimurs uzkavēja Rasu. „Mēs ar Martas jaunkundzi runājām par veikalu. Viņai driz jābrauc uz Rīgu un jāiegādā daudz mantu. Es pats no tādām lietām nekā nejēdzu..."

Rasa atsēdās Martai līdzās un pa laiciņam skūpstīja viņai roku. „Sirsniņ, tu tik drūma? Vai par mani skaisties, ka tevis vēl šodien neapsveicināju. Neskaisties, manu sirds balodīt, man šodien bija daudz darīšanu. Vai zinat ko jaunu? Mūsu Annu patiesi precēšot Milma kurpniek-zellis Gailis!"

"Vai tas var būt tiesa? Kā tad agrāki neviens pats cilvēks par to nerunāja! Tas nebūs tiesa, Anna tikai lielas!"

Meimurs šķirstīja kases grāmatu un smīnēdams iebilda: „Tiesa gan, pati Anna man šorīt tā stāstīja. Es no savas puses izolīju precību vakaram ēdamo un dzeramo. Un Anna nu skraida pa bodīm, lai sa-pirktu visu vajadzīgo. Ejat vēlāki viņai drusku pa-līgā ar padomu. Nebūšot jau nu nekas lielisks, tikai brūtgans ar Milmi, mēs mājnieki un vēl varbūt kādi..."

"Kas tas brūtgans tāds esot?" Marta ziņkārīgi jautāja.

"To jau Anna nevienam nebija agrāk stāstījusi. Esot kurpniekzellis Gailis."

"Ja, tas pats gan! Visi daudzinaja to par lielu dzērāju, bet šis tomēr iekrājis naudu un nu tikai precēties! Nekas, dabūs brangu sievu, gan dzīvos..."

Meimurs iebilda.

"Un tad vēl ko," Meimurs turpināja. „Es zinu, cik lieliski jūs, Martas jaunkundz, manu veikalu esiet pacēluši, bet jūsu alga ir tādām darbam par mazu!"

20 rubļu par mēnesi, tas ir par maz! Ar šito mēnēsi es paaugstināju jūsu algu, sacīsim 35 rubļi par mēnesi, to jūs pilnīgi nopelnat. Domāju, tas jums būs pa prātam. Jums rasies šādas tādas mazas vajadzības nākamām dienām, un tikai par naudu vien visu var iegūt. Vai jūs tā ar mieru, Martas jaunkundz?"

Marta bija pārsteigta! Viņa neizprata tādu Meimura devību. Lielāka alga viņai bija ļoti noderīga, bet viņa bij kaunējusies to lūgt, un nu pats par sīkstu daudzīnātais Meimurs paaugstināja viņas algu — un turklāt labu prātu un tik lielā mērā!

„Nē, Meimurs nav ļauns cilvēks! Viņš laikam pirmāk tikai jokoja!” Marta domāja un dikti iebilda: „Teodor, ko tu saki?”

„Ko lai es saku! Meimurs ir goda vīrs!”

„Pateicos, jums, Meimura kungs!” Marta sniedza Meimuram roku.

Meimurs saņēma gan roku, bet sacīja: „Ne par ko! ne par ko! Martas jaunkundz.”

Meimurs aizgāja.

Vakarā dzēra Annas un Gaiļa precības.

XIX.

Pašā ziedu mēnesī majā.

Silta vēja vēsma, no siltās zemes nākdama, mīlinājās ap ziemeļu skaistuli dabu un raisīja vaļām pumpuru pēc pumpura, ziediņu pēc ziediņa, ne nerātņiem pirkstiem, ne spēju varu, bet tikai ar mīlu un glāstiem.

Skabunes brīvmežā, ielejā, kāds tur jaukums, kāda smarža! Ievas beidz ziedēt, ošlapiņas plaukst un vāczemes apšu narkotiskā sveķu smarža pilda gaisu, apreibina vijolīti palagzdēs, ka tā saldoss sapņos uz zied.

Ziedoņa piesaulītē, kuplu lagzdu ēnā, sēž Rasa ar ligaviņu.

„Tu mans varoni, kā es tevi mīlu!” Marta čukst un glauda Teodoram galvu. Viņa sēd uz izklāta lielā lakata, Teodors guļ zvilus, ielicis galvu Martai klēpī.

„Kāpēc tad tu bēdzi no manis, kad es tevi gribu apkampt . . .” Rasa ir piekūsis, viņš aizver acis, itin kā snaustu.

Marta neatbild, bet acis raugās, pilnas karstas, tvīkstošas mīlestības, uz snaudēju. Viņa ir laimīga; tādu mīlāko viņa bij kārojusi un mantojusi, kas viņu lai mīl un bučo, kamēr tai elpa aizraujas.

Viņa ir patiesi laimīga, arī viņš laikam, skauštāis un aprunātais laimes pāris Skabunē.

Marta jau aizmirsusi Ozolu Pēteri, to viņa nav redzējusi visu ziemu un pavasari, jo visā šīnī laikā Ozols nav kājas spēris Skabunē. Un viņa smejas par Meimuru, kad tas uzbāžās tai ar savu mīlestību un bagātību; viņa zin savu varu par Teodoru, valda viņa iegribas un ir laimīga.

„Teodor, es domāju, ka tu guli!” viņa brīnojās, ieraudzīdama, ka acis tam pavīru un krūtis spēji līgojas.

„Kā lai es varu snaust pie tevis, tu neizprotamā . . .”

„Tā ne, mans mīlais! Vai dzirdi, kā baznīcas pulkstenis zvana! Iesim mājās!”

„Šodien iesvētī jaunās meitas!” Ari Rasa pacēlās un seko Martai.

Viņpus gravas no krūmiem izlien Beku Jurene un ņirgajas. Viņa dodas šķērsām mežam cauri un uzskrien virsū Meimuram — nejauši, zināms.

„Ko tu, te ložņā?” Meimurs jautāja. „Vai zini ko jaunu?”

„Ko nu es, vecs cilvēks, varu jauna izzināt! Mūsu balodiši dūdo!” vecene atbildēja.

„Vai tad viņi drīz nebeigs dūdot? Sen tiem laiks knābties!”

„Salms drīz pārdegs, nebūs vairs ilgi jāgaida!”

„Lai tavi vārdi piepildītos! Esmu apnicis gaidīt! Sāc tu laist vaļām nikno slavu! Varbūt tas līdzēs!”

„Sen jau tā vajadzēja darīt, bet jūs man liedzāt!”

„Man bija viņas žēl . . . tagad dari, ko zini, bet drīz . . .” un Meimurs nosvieda sūnās spožo dukatu.

Promiedams viņš gudroja sevī: „Brīnums, cik ilgi Rasa knakstas... bet precinieks jau viņš nav!”

Marta gāja pa priekšu, Rasa no pakajas. Tā viņi nonāca pie baznīcas. Baznīcēni patlaban nāca no baznīcas laukā un krājās kurmiņos ap baznīcu, gaidīdami jaunās meitas iznākam. Marta atskatījās atpakaļ un redzēja, ka Rasa bij apstājies un pētoši raudzījās pūlī. Viņa atgriezās un čukstēja Rasam ausī: „Teodor, iesim mājā!”

„Skaties, kur Ozolu Aija!” Rasa atbildēja.

Marta saskatīja Aiju, tā stāvēja kādu biedreņu pulciņā, visas baltās drēbēs, baltos cimdos, baltām spīcu drāniņām rokās. Viņas visas vēl bij aizgrābtas no svētā brīža, acis spulgoja, krūtis cilajās lielā priekā, atceroties svētos solījumus, kurus viņas apņēmās turēt savā dzīvē. Asarainām acīm Ozolmāte stāvēja savam mīlulim līdzās, un arī vecais Ozols noraudzījās ar lepnumu uz meitu, viņa taču bija staltākā no visa bara. Tikai Ozolu Pēteru neredzēja pulkā, arī šodien viņš nebija nācis uz pilsētu un baznīcu, lai gan Aija viņu bija izlūgusies.

„Ko nu brīnies! Vai tu Aijas vis neesi redzējis! Iesim!” Marta skubināja, bet Rasa atbildēja pavisam ko citu: „Vai tu zini, ka Aija nolikusi skolo-tājas eksamenu un tūliņ no jaunmedēļas paliks tepat pilsētas meitu skolā par skolotāju?”

„Kas nu tā nezīn! Vai viņa vienīgā, kas top par skolotāju?”

„Šogad viņa vienīgā, kas nolikusi eksamenu no mūsu meitu skolas. Dūšīgs skuķis un skaists, kā baltais eņģelis! Man jānovēl viņai laimes!”

Marta tapa bāla. „Teodor, vai tu to darīsi? Tu taču esi ar Ozoliem naidā!”

„Es ar Ozoliem naidā?” Rasa brīnojās. „Kas tad man par naidu?” To es dzirdu pirmo reizi!”

„Manis dēļ...”

„Ak, tā tu domā! Tu varbūt naidā ar Ozoliem, bet ne es!”

„Tu esi šodien ļauns! Es aiziemu... vai tu nenāksi man līdzi!”

„Tu jau manis negribi!“ Rasa norūca un palika. Marta aizgāja, jo ļaudis jau sāka viņus novērot. Rasa steidzās pie Ozolu Aijas un novēlēja tai laimes.

Vakaru Rasa pavadīja biedrībā. Vēlu vakarā viņš atgriezās mājā un pieklauvēja pie Martas durvīm.

„Kas tur daudzās? Es gribu gulēt!“ Marta izlikās dusmojam.

„Martīn, laid mani iekšā!“

„Teodor, vai tu? Kā tev vajagā?“

„Tevis!“

„Es tevis nelaidīšu iekšā...“

„Tad labi. Ar labunakti!“ Diktiem soļiem Rasa aizgāja, bet sadzirdēja, ka Martas istabā tā kā krēsls apgāzās. Kad pa brītiņu viņš atgriezās klusiem soļiem, tad atrada durvis vaļām...

Ne ikreiz saite stipri tur, kad gūstekni saistot pulka mezglu met...

Nepagāja ilgs laiks, ka Beku Jurene steidzās pie Meimura ar tādu ziņu: „Nu ir viss labi... viņa raud!“

Meimurs priecīgi žņaudzīja rokas. „Tā jau domāju! Bet saki, kur!“

„Brīvmežā... aiz caurā ozola pie trešās liepas.“

„Tad man būs jāiet...“

„Ne jau, kur jums prāts! Nupat kā balodis aizlaidās, lai viņa padūdo viena un atsenas, tad laika gan!“

Meimurs dāvināja Martai istu pārļu kakla rotu ar zelta krustiņu galā. „Uz priecīgiem vasaras svētkiem!“ viņš tikai piebilda un vairāk nekā. Ja Meimurs šoreiz atkal sacītu: „Un Rasam neklausat, tas nav precinieks!“ — tad Marta iesviestu rotu Meimuram acīs, bet šoreiz viņš tā vārda nebilda un rota bij tik skaista, ka Marta cita nevarēja darīt, kā saņemt to un pateikties par krāšņo dāvanu.

Un ļaudis sāka daudzīnāt, ka Marta Cielaviņa atstāšot tāpat Rasu, kā atstājusi Ozolu, un precēšot Meimuru. Tad runāja vēl visādas neslavas valodas

bija laipna un vēlīga vienatnē, bet drusciņ skarba un vēsa ļaužu pulkā. Ar prieku viņa nomanīja, ka Rasa aizvien vairāk gura un labis prātis bāza galvu cilpā. Un jo Rasa tapa vēlīgāks, jo viņa vēsāka.

„Tik domīga, Ozol jaun kundze! Man gods jūs apsveicināt! Vai drikstu zināt, par ko jūs domājāt?” Rasa klanijās Aijas priekšā.

„Taisni par jums, Rasas kungs!” Aija atbildēja.

„Tas ļoti glaimojoši... vai vēl drikstētu tālāk jautāt, ko tad jūs domājāt?” Rasa priecājās jau par uzvāru.

„Domāju, vai jums nav bailes no savas brūtes, ka jūs viņas par daudz nesakaitinat, ievērodami arī citas jaun kundzes. Redzat, cik dūsmīgi viņa skatas šurpu!”

Rasa sacirta zobus; tā viņš nebija sagaidījis. „Vai jūs drikstu lūgt uz nākošo deju?”

„Vai jums nav bailes!”

„Neesmu tā pelnījis, ka jūs mani tā pazemojat. Es darbiem pierādīšu... lūdzu!”

„Ļoti labprāt!”

Aija dejoja ar Rasu un bija tik laipna, kā to manija netik vien Marta, bet arī citi viesi.

„Vai tev tā klājās!” Marta dūsmīgi bārās, un dusmas nedāra cilvēku nedz skaistāku, nedz patīkamāku. Viņa pat aizmīrsa to, ka Rasa nav lokams ar naidu un bārienu, — tad viņš pagriež muguru, kundziski paskatas un — aiziet. Bet ko lai viņa, nabadzīte, dara, kad citi līdzekļi nelīdzēja? „Kas tad es esmu, ka tu tā...”

„Tu pati laikam to zināsi!” Rasa aizsteidzās, Marta viņam nikā, — vijolītes viņam patika vairāk, nekā rozēs, Marta to sajuta, viņa aizgāja uz kundžu gērbistabu, lai zālē nebūtu citām par apsmieklu, kurās jau zīmīgi viņā noskatījās un smaidīdamas sačukstejās. Nekā jau ļaudis tik drīz nesāk aprunāt un apsmiēt, ka to, ko viņi skauž.

Ģērbistabā Marta izdzēra glāzi ūdens un atsēdās pie loga uz dārza pusi. Loga priekšā auga biezs jasmīņu krūms, patlaban pilnos ziedos greznodamies.

No zāles atskanēja jautras dejas muzika, no jasmīņu krūma plūda reibinoša smarža, zvaigznītes jautri mirdzēja pie debesīm, itin kā spridzīgas actiņas, kas viņai uzsmaida, bet visa tā viņa nejuta, viņas sirdi mocīja dusmas un skumjas, izplūzdamas karstās rūgtās asarās...

Rasa bija līgsms līdz palaidnībai, klejodams no dejas zāles uz dzertuvi un atkal atpakaļ. Marta viņam nemaz vairs nebija prātā, tagad viņš domāja par Aiju.

Viņš lidoja atkal pa zāli ar Aiju, drūzmā kļūdiņās un pakrita ceļa galos. Atjautas un joku viņam netrūka, klupdams viņš čukstēja: „Aijiņ, es jūs milu!”

Aija neapjuka, bet atbildēja: „Tā es neticu!”

„Zvēru jums!” kā neprātā viņš spēlējās ar sirdsjūtām.

Jo karstāki Rasa uzmācās, jo vēsāki Aija viņu atraidīja. Rasa iekaisa, spītība modās, un viņš gribēja uzvarēt Aiju, bet Aija zobojās un no viņa aizbēga. To Rasa turēja par labu zīmi, viņš sagaidīja brītiņu un tad meklēja Aiju un atrada to dārzā vēsinamies. Aija bija viena, bet nebēga vairs no viņa, mēneša gaismā viņa raudzījās cieši tam acīs, viņa pati nezināja, vai viņa šo vieglprātīgo vīru milē, vai ienīd, bet to viņa zināja, ka vienaldzīga viņas sirds nav.

Viņi soļoja pa celiņu gar logu un runāja par mīlestību. Vai Aija zināja, ka aiz loga sēd Marta un dzird viņu sarunu?

Kas lai izzina sirds noslēpumus, kur slēpjas naidis ar mīlestību un cīnas pēc virsrokas?

Pie jasmīņu krūma viņi apstājās.

„Neticu nedz jūsu solījumiem, nedz mīlestībai: tie ir tikai māņi! Jums pat nav tiesības milēt citu, jums jau ir brūte un tai jūs piederat!”

„Brūtes man nav, man bija tikai mīļākā!”

„Tomēr viņai vienīgai pieder jūsu mīlestība!”

„Es neliedzos, ka pats reizi to domāju, ka tā ir!”

Bet nu zinu, ka tā nebija mīlestība, bet tikai kaislība, kas sen izkvēlojusi..."

"To ticu... un tagad jūs meklējat citu mīļāko, pirmā jums apnikusi!"

"Aijņ, nesodi manis tik bārgi par maniem maldiem, nekad es tevis nevilšu, tava mīlestība mani šķīstīs, liec man ciest un gaidīt, es visu darīšu, tikai neatstumj mani uz mūžu... es tevi mīlu!"

Rasa noliecās viņas priekšā un pazemībā bučoja viņai roku.

"Teodor..." Marta sauca aiz loga un divas rokas stiepās pa logu izmisumā laukā.

"Teodor, mietejies..."

Rasa pazina Martu.

"Vai vairs nepazīstat šīs balsis? Vai vēl drīkst atjaunot savus vārdus!" Aija runāja, rādīdama ar roku uz Martu.

"Ja... ja tu tā gribi: es nepazīstu vairs šīs balsis un mīlu tikai tevi!" lielām mokām viņš izrunāja šos vārdus Martai dzirdot, tad atvieglots uzelpoja, ka novēlis no sirds grūtu slogu.

"Diezgan, diezgan!" Aija sauca zibošām acīm. "Marta, vai dzirdi? Tas tev par atmaksu, ka tu manu brāli vīli!" viņa pusraudus sauca, izraudama ar varu savu roku no Rasas rokām. Viņa pati drebēja, kā apšu lapa, redzēdama un ar šausmām noskārzdama, ko viņa padarījusi.

"Aija, tu mani ar nodomu vīli! Tas nav tiesa, tu tomēr mani mīlē!" Rasa aizsmacis sauca, bet Aija ilgāk vairs neklausījās, pa mēneša gaismu viņa aizsteidzās un pa sāndurvīm kalponei lika iznest virsgērbu. Viņa tūliņ aizgāja mājās, pat atpakaļ vairs nepaskatījās.

Vai Rasa juta, kādu ļaunumu padarījis, kad viņš steidzās uz gērbistabu? Vai viņš gāja turp Martas dēļ, vai arī Aijas dēļ, lai to vēl notvertu? Pusceļā viņš apdomājās, atmeta ar roku un norūca pie sevis: "Labi tā! Nu ir reizi gals un miers!"

Līdz ar pēdīgiem viesiem viņš šķīrās no biedrības nama; saulīte jau bija labā gabaliņā, kad viņš

gāja mājup, viņam nebija nekāda steiga, jo šodien bija kroņa svētdiena un nu izgulēties vaļas diezgan.

Marta vēl bija kājās un gaidīja viņa. Laiku viņa bija pavadījusi raudādāma un dusmodama. Priekšautā viņa nesa kaut ko paslēptu, kad iegāja Rases istabā, kā dusmu dieve! Rasa sēdēja uz gultas malas un pātlaban mocījās novilkt zābakus; viņš nemaz nemanīja Martas ienākam. Martai bija gatavībā liela vārdu krāja, bet tagad viņa stāvēja, kā apžillbusi: tur sēdēja viņas mīļākais un stenēja, bet viņa tikko to pazina: sajukušiem matiem, sarkanām acīm, saburzītu veļu — tādu viņa vēl nebija redzējusi savu sirdsmīļo!

„Un viņu es mīlēju!” Marta gudroja, bet tad atcerējās, ka viņa ir pievilta visbriesmīgākā kārtā, un naidis atkal ņēma virsroku viņas sirdī.

Ari Rasa ieraudzīja viņu. „Martīn, vai tu ienāci?”

„Ienācu tev pasacīt, ka tu esi negēlis...”

„Kā nu to lietu ņem!” Rasa atrūca.

„Mēs esam šķirti uz visiem laikiem! Es vairs negribu zināt no tevis. Kaut es varētu izdzēst no savas atmiņas tos brīžus, ko esmu ar tevi kopā pavadījusi — tā ir mana vienīgā lūgšana... Ņem, rij šīs dāvanas, kuņģam tu mānīji manu sirdi!” Un Marta svieda viņam acīs veselu klēpi visādu mantu: vēstules, puķes, konfekšu vācelītes un citus niekus.

Mazs cerības stariņš snauda viņas sirdī, ka Rasa tagad metīsies ceļos un viņu lūgsies. Tad viņa tomēr būtu uzvārējusi Aiju, liktu Rasam ciest tās mokas, ko viņa pati šorīt izcietusi un beidzot... varbūt tam piedotu... varbūt!

Bet tas nenotika. Rasa atgīdās un atbildēja: „To jau domāju un gaidīju, mēs nederam kopā!”

Marta norāva aproci no rokas, gredzenus no pirkstiem un arī tos svieda viņam virsū, niknumā brēkdama: „Še, rij arī tos... negaļa, vai vēl tev nav gan!”

Rasa smējās klusi: „Vai tu man visu gribi atdot, kas man pieder? Tad pēc kārtas, visu pēc kārtas,

kas tikai reiz bija mans: šurp tavu mutīti, apaļos vaidziņus, mīkstās rociņas, šmaugo viducīti... dod šurp, tas viss ir mans!"

"...Tu esi mana mūža bende! Ar nodomu tu mani vīli..." un raudādama Marta skaitīja Rasam viņa grēkus acīs.

"Vai tu vēl mani mīlē?" Rasa jautāja. Viņam metās Martas tīri tā kā žēl!

"Tevi!!" Marta spiedza. „Es tevi ienīstu, kā pašu nelabo, nejauko velnu! Ja, velns tu esi... pieņēmis cilvēka seju!"

"Nu redzi, ko tad tu velti skaisties! Mēs esam mīlējuši un izmīlējušies un beigta lieta! Es jau arī tagad redzu, ka mūs nesaistīja mīlestība, bet tikai kaislība. Atcerēsimies mierā un priekā tos baudu brīžus, ko laimē kopā pavadījuši, un šķirsimies kā brāļi! Tu saki, kā es tevi pievilis? Tā tāda vecu ļaužu izruna. Mēs vairs tā nesacīsim, jaunlaiku bērni. Kad nu es sacītu: „Tu pievīli mani, tu esi vainīga, tu esi mana mūža bende... kas tad? Bet es tā nesacīšu, es tikai saku: Mēs esam abi vīlušies un ar to lai pietiek! Tu vairs nemīlē manis... to nupat man apgalvoji... nu, es tevis arī ne — tad skaidra lieta, kas mums jādara, ko tur velti viens otru mocīt!"

"Tev ir mīksta mēle, kā lapsai! Un ar savu saldo valodu tu mani apmānīji..."

"Tās atkal ir blēņas! Tikpat mīksta valodiņa ir tev, kā man! Mēs reizi domājām, ka mīlējam, bet nu abi zinām, ka tie bijuši tikai māni! Un kad mēs divi karstām asinīm satiekamies šeitān zem viena jumta un ik dienas, tad citādi nevarēja notikt, kā jau notika, tā jaunībā iet! Kad nu mēs abi būtu saderējuši, tad mēs apprecētos, bet nu mūsu dabas nesader, mēs abi tikai gribam ņemt un neviens negribam nedz dot, nedz piedot — tad jāšķiras, tā veca lieta. Pārestības mēs neviens otram neesam darījuši, kam te velti uzbudināties! Kad mums būs sirmi mati un krumpaina seja, tad mēs par tādiem niekiem smiesimies. Vai man nav taisnība?"

Martu pārsteidza Rasas savādie domu slēdzieni, viņa apjuka un nezināja nekā atbildēt.

„Nu, ko tu gribi vēl no manis?“ Rasa turpināja. „Vai mieru derēt un precēties? Laulību slēgt uz šīm drupām?“ Rasa ar kāju iespēja zelta aproci kaktā.

„Ar tevi tādu viltnieku? Ja līdz šim es tevi būtu vēl milējusi, tad šis brīdis izdzēstu pēdīgo mīlestības dzirkstelīti...“

„Tad labi... rītu es tev atdošu tavas dāvanas, ja tā vēlies, tā jau visi zemnieki dara, kad tie šķiroties grib labi izlamāt to, ko senāk sakās milējot... tagad man nāk miegs... lūdzu... aiztaisi durvis, kad ej laukā...“

Marta vēl kaut ko sacīja, bet Rasa tā vairs nedzirdēja, viņš gulēja saldā miegā, tāpat nenogērbies, kā jau taisnais...

Rasa gulēja pāri pusdienai. Pastenieks ienesa avīzes un vēstules, tā Rasa nemaz nedzirdēja. Tad „Maskavas“ viesnīcas kalpone viņu uztraucēja no miega, tā atnesa azaidu, jo Rasa no viesnīcas ņēma pusdienas. Viesnīcnieks, zinādams, kas šodien par dienu, bij atsūtījis azaida un cepešu vietā skābētu silķi, mazu pudelīti degvīna un divas pudeles alus. Kalpone nolika ēdienu priekšistabā uz galda un taisījās iet uz pirksgaliem ārā, viņa pa pavīru durvīm redzēja, ka jaunsungsks vēl gultā.

„Anniņ!“ Rasa visas kalpones sauca par Anniņām, un jaunā neviena neņēma, viņš jau bija smukais un devīgais jaunsungsks.

„Ko jaunsungsks vēlās?“ kalpone prasīja.

„Ko tu man šodien atnesi?“

Kalpone sauca visus gārdumus pie vārda.

„Anniņ, tu esi gudra meiča! Paldies tev! Par tavu labo sirdi es tev sagādāšu smuku brūtganu!“

„Ne, ne, jaunsungsks! Es negribu kurpniekzeļļa! kalpone smējās un šmauca projām no guļamistabas durvīm.

„Rezgale, nebēdz! Pagaidi, es tev kaut ko lūgšu!“

„Tad sakat drīz, man nav vaļas!“

„Esi tik laipna, mīļā puķīt, mājup iedama iegrie-

zies pie bārdzīņa un pasaki tam, lai viņš nāk pēc pusdienas šurpu!"

Kalpone apsolījās to izdarīt un aizgāja. Rasa bija nosvīdis, guļot ar visu ģerbu. Viņš nosvieda svārkus kaktā un gāja pie loga, lai uzvilktu aizkaru un ielaistu istabā svaigu gaisu. Iedams viņš uzmina kam cietam un asam, ka kāja iesūrkstējās.

"Gredzeni..." viņš brīnījās. "Ak tā, tad šorīt mēs ar Martu viens otram teicām patiesību acīs un izšķīramies... nu labi, ka gals..." Vairāk viņš par notikumu nedomāja, bet ēda silķi un gudroja, ka Ozolu Aija esot ugunīgs skuķis, agrāki viņš to nezināja!

"Un pērn es turēju viņu vēl par bērnu? Smuks bērns... tāds..."

"Dievs svētī maltīti!" Meimurs ienāca, viltīgi smaidīdams, Rasas istabā.

"Paldies, Meimura tēv, kā klājās? Iienācāt pašā laikā, lūdzu talkā!"

Brītiņu abi runājās par vienaldzīgām lietām. Meimurs kļuva nemierīgāks.

"Nā, ko jūs sakat par pavēsti?" viņš iejautājās.

"Kas tā par pavēsti?" Rasa ērmojās.

"Vai tad pavēstes neesat saņēmuši? Priekš stundām divām pastenieks jums uznesa vēstules... domāju, ka arī pavēste bija to starpā!"

"Es gulēju..." Rasa piegāja pie galda, kur stāvēja sakrāutas avīzes un kādas vēstules. Vienā vēstulē viņš atrada pārrunāto pavēsti no miertiesas. Miertiesneša rakstvedis viņam bija labs paziņa, tamdēļ aiz draudzības tam bija piesūtījis pavēsti ciešā vēstulē. Pavēstē bija rakstīts, ka Rasa apsūdzēts par 8000 rubļiem un dažām kapeikām lielu vekseļu parādu.

Rasa nobijās: "Meimur, vai tas ir cilvēcīgi darīs? Jūs zināt labi, ka acumirkli es nevaru samaksāt jums ne ceturtdaļas no parāda... Vai tamdēļ aizdevāt man tik laipni naudu un solījāties gaidīt, cik ilgi tik es gribot, lai izdevīgā brīdī aizžņaugtu man rīkli? Fui, tas ir suniski!"

Meimurs skatījās pa logu laukā un atbildēja cieši: „To tikai es gribu...”

Rasa staigāja pa istabu un, kā gailis, dusmas lasīdams, iedzēra pa mēriņam degvīna un uzkoda pa gabaliņam siļķes.

„Na, tad izputinat mani, liekat izklapēt, dariet, ko gribiet, bet lūgties es jūs nelūgšos!”

„Tā es negribu...”

„Necilvēks, ko tad jūs gribat? Vai lai es metu jūs pa durvīm laukā, ka lai jūs nolaustu sprandu?”

„Tas jums neizdosies, es esmu stiprāks!” —

Meimurs atgriezās no loga. „Es gribu, ka jūs atsakaties no Martas! Es zinu, ka jūs viņas vairs nemīlat, zinu, ka jūs vakarnakti ar saskaitaties, — tad ir laiks jums atsacīties, un vecā strīda dēļ tas viegli izdarams, — un precinieks jūs tikpat nebūsi, tikai meiteni piesmiesiet... man viņas žēl...”

„Palūk, kur žēlnieks!” Rasa smējās pilnā kaklā, kamēr aizrijās. Meimurs klauvēja ar dūri tam pa muguru. „Paldies, lielais žēlnieks, paldies... un tad atsauksiet sūdzību, ja es atsakos no Martas? Vai ne?”

„Ne tikai to, bet vēl saplosīšu vekselus simtu gabalos, gribu tikai jūsu labu.” Meimurs izvilka no kabatas labu žūksni papīru. „Te viņi ir... vai lai tos saplēšu? Nu, kas ir?”

„Tā, tā, tā... un tad žēluma dēļ jūs precēsiet Martu? Vai ne?”

„Ja, to es darīšu!”

„Un vekselus saplosīsiet man par algu, ka es iemācījis jūsu nākamo sievu mīlēt? Vai ne? Hahaha!”

„Nerunāsim par to! Kas bijis, par to žīds ne graša nedod! Es Martiņai nekā nepiemetīšu! Vai jūs mierā tā?”

„Par vēlu, mīlais, viss par vēlu!”

„Kā tā par vēlu? Kas tad noticis? Vai Martiņai kas noticis?” Meimurs bažījās.

Nākat un raugat, kas noticis! Es vairs nevaru nopelnīt atsaku algas!” Rasa ieveda Meimuru guļamistabā, kur mētājās izbijušās mīlestības liecinieki.

„Marta pati man šorīt atsacīja...”

Rasam bija jāizskaidro lieta plašāki, kā mēr Meimurs to saprata.

„Tas ir jauki, vēl jaukāki, kā es to cerēju un izdomāju!“ Meimurs līgsmojās.

„Bet es nebūšu suns! Ko solījis, to turēšu! Ja lieta tāda, tad šē jūsu parādu zīmes, darat ar tām, ko gribat...“

Rasa sakaunējās apziņā, ka Meimurs taču domā, ka esot viņu nopircis. „Paglabāriet tos papīrus paši un es jums došu goda vārdu, ka ar laiku atlīdzināšu jums visu parādu! Es taisīju un taisīšu parādus, ka man tīk, bet neesmu lupata, kas ļautos tā nopirkties. Un tūliņ jūs varat dabūt vienu tādu papīrīti vairāk, man vajaga naudas...“

„Cik tad? Vienu simtu? Divi simti? Cik gribat?“

„Šoreiz tikai 25 rubļus. Man tūliņ jābrauc uz Jurjevu un naudas nav. Šeit Skabunē man vairs ilgāki palikt nepatīk, lūgšu direktoru, lai mani aizceļ uz citu lielāku vietu!“

„Tas pareizi! Ko jūs, smalks un gudrs kungs, dzīvojat tādā mazā pilsētiņā par nieka algu!“

Bārdzīnis ienaca ar saviem rīkiem.

„Man jāsteidzas...“ Meimurs meta Rasam ar acīm.

„Vai pie brūtes?“ Rasa zobojās.

„Vai jums prāts! lai atsenās! Tur steigdamies es varētu visu samaitāt, lai tas paliek, tagad esmu drošs!“ Meimurs čukstēja. „Man jāsteidzas uz mīertiesu atsaukt sūdzību...“

Bārdzīnis noskuva Rasam bārdu, sacirtāja matu un vēl visādi izlietoja pie tā savu mākslu. Tad Rasa apgērba skolotāja mundieri, uzlika cepuri ar zvaigzni un gāja lejā, kūpinādams smalku cigāru. Caur veikalu viņš negāja, bet gan pa ielu gar veikala logu. Pie tā sēdēja Marta Cielaviņa, kā jau pa laikam. Rasa pacēla cepuri un zemu paklanījās. No savas skolas priekšnieka viņš izlūdzās uz 2 nedēļām atvaļinājumu un aizbrauca to pašu dienu ar nākošo vilcienu uz Jurjevu.

Nākamo svētdienu ļaudīm bija liels pārsteigums, kad mācītājs baznīcā uzsauca Martu Cielaviņu ar Mārci Meimuru...

Kad Rasa pārbrauca, tikmēr ļaudis lielumus jau bija pārrunājuši un Reinvalds noīrējis uz drauga lūgumu priekš tā citu dzīvokli un licis turp pārkrāvēt Rasas iedzīvi. Neviens pats nepiemeta Rasam viņa savādo dzīvi ne ar pušplēstu vārdu, itin kā visi būtu tā pārliecība, ka tā tam vajadzējis notikt un nevis citādi; lielākā daļa vēl teica Martu laimīgu, ka tā dabūjot bagātu un krietnu vīru, tāda Rīgas mamzelīte nemaz tā neesot pelnījusi. Tikai divi cilvēki bij, kas raudāja par notikušo: tie bija pati Marta un — Pēteris Ozols. —

XX.

Bija svētdiena priekš Jāņiem. Ozolu Aija sēdēja Ozolaines skolā savā istabiņā un lasīja Heines dzejoļus. Skolas laiks bija beidzies un suņu dienas sākušās. Aija nolaida grāmatu klēpī un skatījās pa logu laukā. Viņa ieraudzīja brāli, tas sēdēja ceļmalā mīkstā zālē, salicis rokas ap ceļkauliem, un skatījās notaļ uz pilsētas pusi. Pa ežiņu no pagasta nama puses nāca kazāks un iedeva tam avīzes. Pēteris nolika avīzes sev līdzās un skatījās, kā skatījies.

„Šodien jau Martu un Meimuru laulās...” Aija domāja. „Patiesi, Heinem taisnība, ka viņš smejas par mīlestību. Es esmu vēl tik jauna, bet es arī neticu patiesīgai un uzticīgai mīlestībai. Nav vairs pasaulē uzticīgas mīlestības, tā put, kā ūdens burbuli.”

Viņa iegrimā domās.

Arī Ozolus Meimurs bija lūdzis uz kāzām, bet neviens no viņiem nebija gājis. Skolā vairs nevaldīja smieklī un joki, tur bija ieviesies drūms gars, katrs kāvās ar savām domām un grieza otram ceļu. Ozolu Pēteris jau pavasarī bij atsacījis pagastam un sataisījis iet uz konzervatoriju. Par to vecie Ozoli skuma, bet viss pagasts smējās un saukāja savu skolotāju

par „durno Ozolu“, kas vairs neprotot gatavas maizes ēst, bet gaidot laikam, lai cepti baloži tam skrietu mutē.

Pēteris ienāca Aijas istabā ar vēstuli rokā un vaicāja: „Kas tev to raksta?“

„Atkal jau no Rasas kunga! Vai es tev neizstāstīju visu sīki un smalki, kāds šis kungs ir? Es domāju, ka tu esi veca diezgan, lai visu to saprastu. Bet tu mudini vēl viņu, lai viņš tev raksta vēstules. Visi, ko es mīlu, tie mani pieviļ un atstāj. Aija, vai ari tu?“

„Pēterīti, es tevis neatstātu, bet tu pats atstāj mūs visus... tēvu, māti, mani... rītu tu aisbrauksi uz Pēterburgu. Un ko es darīju, to es darīju tevis dēļ, kad es agrāki mudināju Rasas kungu... es atriebos Martai tevis dēļ!“ Aija atbildēja zibošām acīm.

„Tu atriebies... manis dēļ? Nē, tu padarīji nelaimi vēl lielāku un mani un Martu vēl nelaimīgākus...“

„Vai tu Martu vēl mīli... tādu... Vai tu nenojēdz, kādu prātu viņa iet pie Meimura?“

„Es mīlu tikai reizi, un tā Marta, kuŗu es mīlēju, dus manā sirdī skaidra un šķīsta, nekādi traipekļi viņas neapgāna. Bet tu izpostīji ari Martas Cielaviņas laimi, viņa kļūtu ar Rasu, varbūt, laimīga...“

„Nekad! Rasa nemīlēja Martas!“

„Bet laikam tevi? Mazjēgas bērns! Padodies tik Rasas iegribai un tu tapsi tāda pat paijiņa viņa rokās, kāda Marta bija! Vai tad jūs sievietes esiet pavisam aklas? To, kas par jums atdotu savas sirds beidzamo asins lāsīti, kas jūs pielūdz un dievina, to jūs nicinat, atstumjat, pieviļat, bet kas zaimo jūs un jūsu jūtas, kas jums ar kāju speŗ, kā sunim, pie tā kājām jūs lienat smilkstēdamas... Aija, vai tu ar varu gribi kļūt nelaimīga?“

„Pēteri, es neesmu tāda, par kādām tu runā!“

„Bet tu mīlē Rasu! Tu saki, ka manis dēļ atriebusies Martai, bet es tā neticu. Kam tu man ne-

sacīji to agrāk, tad es tev neļautu ar uguni spēlēties. Tev pašai bija pilna sirds naida un skaudības pret Martu. Vai atmini to dienu bišu dārzā... pērn rudenī! Es tevi turēju par bērnu, bet tu vairs nebiji bērns, tu biji jaunava. Vai jau tad tu nebiji skaudīga uz Martas, lai gan tev nemaz nebija iemesla, jo tolaik Marta vēl bija mana līgaviņa. Jau toreiz es manīju, ko tagad zinu..."

„Es nemīlu Rasas!“ Aija atbildēja zobus sacirtusi.

„Vai tas tiesa? Tad dod šurp vēstuli, es sūtīšu viņu neatplēstu atpakaļ!“

„Es pati to izdarīšu, tad viņš vairs nemāksies man virsū!“ Aija iebāza vēstuli kabatā.

Ar lielu sirds žēlumu Pēteris noskatījās uz māsu. Viņa nevarēja izciest šā skata, aizgriezās pie loga un raudāja.

„Aijiņ, par ko tu raudi?“ viņš mīļi apkampa māsu.

„Man tevis žēl... tu aiziesi uz Pēterburgu, tēvs un māte... nezin, kur... es palikšu viena pati...“ viņa šņukstēja.

Pēteris papurināja galvu. „Vai tas tavš patiešais sirds žēlums? Vai tu gribi, lai es palieku šepat Ozolainē un arī tēvs un māte un tu man par palīgu? Un tad nešķirsimies vairs viens no otra, dzīvosim klusu dzīvīti, kā senāk, kad tu vēl biji maza. Vai tu tā gribi?“

„Redz, kur Griežu māte un Alvīna atkal brauc!“ Aija pa brītiņu sacīja.

Pie lievenēm braucējas apturēja staltu melni. Griežu māte vēl pašūpojās spīdīgajos ratos, kā mēģinādama, vai līgotnes diezgan stipras, un Alvīna sēdēja mātei līdzās, jaunā cepurīte viņai bij aizslīdējusi pakausī un vaidziņi piesarkuši, valdot straujo melni.

Pēteris ar Aiju saskatījās.

„Aijiņ, sauc tēvu un ejiet ciemiņiem pretīm!“ viņš ātri runāja un pats aizsteidzās uz savu istabu. Tur viņš paķēra darba mēteli, — tas gadījās pir-

mais pa rokai — cepuri un paegļa spieķi, un caur klasi un kukņu izmuka laukā. Tikai priedulājā viņš atskatījās atpakaļ un nopūtās: „Ā, neredzēja vis manīs neviens, ka es bēgu...”

Viņš siroja pa priedulāju, no priedulāja ar likumu uz lielceļu un tad atkal mežā, trīs soļus uz priekšu, divus atpakaļ, bet tomēr aizvien pilsētai tuvāki.

„Man pēdējo reizi jāredz viņa... es viņu gribu redzēt pēdējo reizi...”

Kad baznīcas zvans sludināja dievvārdu beigas, tad viņš nebija vairs tālu no pilsētas un nebēdādams par veco mēteli, kas mugurā, un balto spieķi, kas rokā, steidzās turpu.

„Kad tikai nenonāktu par vēlu...”

Nenonāca vis par vēlu, vēl laika tam atlikās noslaucīt aukstās sviedru lāses no karstošās pieres. Ļaudis drūzmējās ap baznīcu, vēl negāja mājās, bet gaidīja, lai redzētu Meimura un Martas kāzu gājieni. Bij izdaudzināts, ka kāzas būšot tādas, kādas vēl Skabunē neesot redzētas. Ozols uzlocīja mēteļa apkakli un iespraudās ļaužu barā.

„Brauc, nupat brauc!” ļaudis paklusu sauca.

Un patiesi, brauciens tuvojās. Pa priekšu brauca brūtes māte, Balcera kundze, bagātā tirgotāja un biedrības priekšnieka sieva. Viņai līdzās sēdēja Marta, tērpusies baltā zīda ģērbā. Viņas abas sēdēja spīdošā kariatē, izsistu ar sarkanu samtu, un viņām iepretīm divas jaunas meitenes, baltās drēbēs un puķu pušķiem rokās. Kariatē vilka divi brangi zirgi. Otrie braucēji bija Balceris, brūtgana tēvs, tas veda Meimuru savā divjūgā. Meimurs bija ģērbies melnos svārkos, patiesi melnos līpu svārkos, spīdošu garģībeni galvā un baltiem cimdiem rokās. Tādas mantas viņš valkāja pirmo reizi savā mūžā; garģībeni bij uzspīlējis par daudz pakausi un rokas turēja kā krampjos izplēstiem pirkstiem un ceļkauliem, bet tomēr raudzījās lepnī visapkārt, kā jau uzvarētājs. Aiz laulājamiem brauca vēl citi divjūgi un vienjūgi un daudz ormaņu. Brauciena viens gals bija jau pie durvīm, kad citi kāzenieki vēl kāpa pie Meimura nama

orņanos, jo Meimurs priekš šīs dienas bija nonomājis visus Skabunes orņanos.

Brūte izkāpa no ratiem, pie baznīcas durvīm sarindojās kāznieku rinda, sagaidāma pēdējos piebraucējus. Ļaudīm bija vaļa aprīnot brūtes rotas un brūtgana bagātību.

„Visu pa Rīgas modei, tā jau brūte vēlējusies!”

„Redz, māsiņ, kādu vīru ridzeniece noķēra, tās prot!” divas sieviņas runājās, stāvēdamas Ozolam priekšā.

„Ko nu tur! Tamdēļ viņa ari izniekoja to skolmeistaru. Daudzināja jau, ka Ozolaines skolotājs viņu gribējis, tad atkal viņa precējusies ar vienu pilsētas skolmeistaru, bet kas nu tie pret Meimuru; tam savs nams un naudas kā pūķim...”

Ozols aizbledās tālāk, lai sieviņas viņu varbūt nepazītu, bet tā pati runa visur, visur daudzinaja Martu par gudru un laimīgu.

Gājiens sakārtojās. Balcera kundze veda Martu, viņa bija gluži bāla, kā balināta drēbe, bet gāja cēli, nezdama lielu puķu pušķi rokā. Viņas brūtes ģērba gaŗo asti nesa abas meitenes un kad baznīcas durvis vērās vaļām, tad šķesteris sāka spēlēt uz ērgelēm svētsvinīgu gabalu un viņa divas meitenītes kaisīja brūtes ceļā līdz altaram puķes.

Daži ļaudis gāja kāzniekiem līdz baznīcā, citi palika turpat ārā. Ozols aizgriezās aiz baznīcas stūŗa, lai viņa nepazītu, jo patlaban tam gāja gaŗām Rasa ar Reinvaldu. Ozols to zināja, ka Rasa top pārcelts no Skabunes uz citu vietu, un, tā kā skolas laiks jau bija beidzies, tad viņš bija tanīs dōmās, ka Rasa jau aizceļojis. Ozols negribēja sastapt Rasu un, ja viņš zinātu, ka Rasa ir vēl pilsētā, nezina vai viņš tad maz nāktu uz Skabuni.

Netāļu no Ozola Rasa ar Reinvaldu apstājās.

„Liesim baznīcā paklausīties, vai brūte saka droši ja-vārdu!” Reinvalds sacīja, smīnēdams, skatīdamies Rasam acīs.

Rasa paraustīja plecus. „Lai viņa saka ja-vārdu klusi vai dikti, kas mums tur daļas!”

„Ne mums, bet tev! Es domāju, ka tikai tamdēļ vēl paliki šīs dienas pilsētā, lai nogaidītu Martas kāzas...”

„Nevis viņas dēļ, bet citas, nopietnas lietas dēļ, es kavējos...”

„Vai man pastāstīt nevari?”

„Vēl nevaru, pats neesmu skaidrībā... bet domāju, ka tu jau vari vīkšties uz rudenam uz manām kāzām.”

„Blēnas! Tu un precēties!”

„No tiesas gan, reizi cilvēkam taču jātop zolīdam, šitā var pavisam panīkt. Viens pats es netieku ar savu algu cauri, vienādi pietrūkst, lai dzīvo kā dzīvodams!

„Un kad tev būs sieva un bērni, tad domā iztikt?” Reinvalds smējās gārdi.

„Zināms, tad vairs nebūs lieko puīša izdevumu...”

„Un sieva par krājeksi... gudri izdomāts! Vai nepagaidīsim, kamēr kāzinieki nāk laukā?”

„Nē, iesim projam, es negribu Martas mocīt! Vai redzēji, viņa nobālēja, kad mani uzskatīja!” Rasa lielijās.

„Bet tu tak biji lūgts arī kāzās?”

Viņi aizgāja.

Ozols grieza zobus, viņš tik tikko savaldijās, ka neuzklupa Rasam klajā vietā. „Tādi Rasas un Meimuri, kam viņi der? Tikai cilvēcei par postu. Vienam glīta seja un jaunība, otram bagātība un manīgs gars, bet abi meklē tikai savu labumu un kuņ kāju ceļ, tur paliek drupas. Viņi apprecesies, netrūkst jau sieviešu, kas šādas sakas labis prātis mauc kaklā, viņiem būs bērni, bet kāds labums gaidams no tādas paaudzes, kas naidā dzimuši? Un ka Marta stājās ar naidu sirdī pie altāra un tikai spītības dēļ saka „ja” vārdu, to es ticu. Bet ļaudis tomēr vēl šādus pārus apskauž, slavē laimīgus! Un ko apskauž un laimīgu tura, tam visi dzenās pakaļ darīt! Kā lai to nedara, kad gaiši redz, ka zagti, krāpt, diedelēt, vilt — nes tādus augļus! Vai nevarētu izdabūt tāda likumā,

kas visus Meimurus un Rasas iesloga, lai viņi nedarītu pasaulē tik daudz ļaunuma?"

Kāznieki nāca laukā no baznīcas; tagad Meimurs veda pie rokas savu jauno sievu. Viņš bija piesarcis sejā, vareja manīt, ka viņš uzelpo, ka nu reiz ir droši sasniedzis, ko visiem spēkiem guvis.

„Redz, brāl, kāda Meimuram laime: zelts un puķes!“ kāds ļaužu barā skaņi runāja.

„Veca paruna: Jo duļķaināks ūdens, jo skaidrākā krāsā tur burbuļi laistas!“ otrs atbildēja.

„Martīn, Martīn, kam tu tā darīji!“ Ozols elzdams aizsteidzās; ilgāki viņš nevarēja izturēt, tad viņam būtu jākļiedz pilnā balsī aiz sāpēm un želuma.

„Nu viss beigts! Un vēl es cerēju, pats nezinu, ko cerēju...“

Viņš klejoja pa pilsētas apkārtni, burvīgā vara viņu saistīja pie pilsētas. Viņš bij aizklīdis pie upmalas un atsēdies paēnā. Kā tur ūdentiņš ripoja pa olaino dibenu, čalodams, lēkādams, burbuļus mezdams, bet šie burbuļi tikai pastāvēja acumirkli, nedābuja saulē laistīties, atspoguļot pasaules un debesu krāsas un jaukumu, kad jau viņi saplaka...

„Tāda ir cilvēka laime, patiesi, ka ūdens burbuļi! Tu, cilvēciņ, domā vienu brīdi, ka nupat — nupat esi sasniedzis laimes kalnu, bet — te vēja grūdiens — un tu esi tur, kur bijī, un vēl vari laimīgs saukties, ja pēc katra tāda kritiena netieci rauts aizvien dziļāki un dziļāki kādā nezināmā bezdibenī...“

Un līdzās strautiņam — vecs linu mārks, cūku vasaras jūrmala, te viņas nāk veldzēties. Cik ūdens līmenis te mierīgs, rāms, bet noslēpumaini spēki tur dibenā, tie pūš uz augšu savu riebiģo dvašu, un kādi burbuļi tur ceļas: lieli zaļi, sarkani! Visa pasaule un viņas godība tur krāsojās un viņi nesaplok tik drīz!

Ozols atgādājās ļaužu pulkā dzirdētus vārdus: „Duļķainam ūdenim krāšņi burbuļi.“

Dzidrajā gaisa zilumā šūpojās divi baloži; kā bultas viņi šāvās uz zemi un nometās straumalā, noglāsta knābjiem zilpelēkās spalviņas un tad klanī-

damies, itin kā zemīgi lūgdamies, iet pie strautiņa nodzerties. Ik pēc baudītas lāsītes viņi paceļ pateicīgi acis uz debesīm un tad saplīvinājās un aiznes uz debesīm to ūdens lāsīti, kuŗa strautiņā nupat meta uz acumirkli skaidru burbuli.

Ar lielu šņākoņu un rūkoņu gar upmalu cūku bars skrēja taisni uz mārkū un ar joni tanī iekšā. Kā viņas tur rokas un kārpas kājām, labpatikā rekšīnādamas; jo viņas tur vandas ar purnu pa dūņām, jo vairāk burbuļu ceļas, kas saules gaismā laistīt laistās visādās krāsās. Un šie burbuli stāvēja ilgi, daža cūka izrumulējusies, aiznesa sev uz muguras līdzī — labu gabalu, tad tikai tas vēl saplaka.

Ozolu Pēterim gribejās ēst un dzert, viņš gāja atpakaļ uz pilsētu, dudinādams: „Krēslā es vēl reiz paskatīšos... pēdīgo reiz vēl paskatīšos... vai tad viņa patiesi jūtas laimīga, kāda izliekas...”

Kādā alus bodē, pilsētas nomalē, kuŗ viņa neviens nepazina, viņš iegriezās slāpes dzesēt un bada remdēt...

Jau nakts un klusums, bet biedrības nams laistas vienās ugunīs un spēļu un dziesmu troksnis liels: tur dzeŗ Meimura un Mārtas kāzas. Viņa paša namā tikdaudz viesiēm telpas par mazām, tamdēļ godības svētī biedrības namā.

Ap logiem glūn pulks žīņkārīgo un skatas un nevar atskatīties, kā tie tur pa iekšu mielojas, dzeŗ, deŗo, dzied un līgsmojas.

No šīs nakts skabuniešiem būs jauks sakams vārds „Iet tik jauki, kā pa Meimura kāzām!”

Pa zāli gar logu iet jaunā sieva — vēl zaļā mirtu vainadziņā. Viņa vairs nav bāla, bēdīga, bet sārta, līgsma, to dara kungu glaimi un spridzīgais vīns. Kreisajā rokā viņa nes pakārtu sava brūtes ģērba gaŗo asti, labajā tura slīpētu slaidu vīna glāzi un sūc un sūc.

Ap viņu lido veci un jauni kungi un sauc: „Līdz dibenam, līdz dibenam, Meimura kundze! Tas spēkus dos ceļa jūtīs... ha, ha, ha!”

„Nevaru!“ viņa dveš un pārgalvīgi izstiepj roku ar viņa glāzi pa logu laukā. „Še, nezinamais, dzer uz manu laimi!“

Aiz loga ir liela kņada, daudz roku stiepjās uz augšu pēc viņa glāzes, bet garākais viņu pulkā uzvār, tas satver glāzi un izdzer viņu vienā malkā.

„Uz tavu laimi, Martiņ...“ tas čukst, glāzi atdodot.

Marta pazīst dzērāju, pazīst tā balsi. Viņa nobāl, glāze tai izslīd no rokas un saplīst, un viņai uznāk ģibonis, bet jaunais, acīgais vīrs tai neļauj krist, tas viņu apkampj...

Meimurs čubinājās ap savu jauno sievu un vaicāja: „Martiņ, kas tev notika? Kas tevi tā sabaidīja?“

Marta atžilba un saņēmās: „Nekas! Laid mani vaļā!“

Viņas acis nedabiski spīguļoja, atraisoties no vīra apkampiena. Vai tā mīlestības uguns, kas tā zib un laistas viņas plati izplēstās acīs?

Man nekas nekait! Kāpēc spēlmaņi nespēlē? Es esmu līgsma un gribu dejot...“

„Spēlmaņi, ko snaužat! Pūt vaļā resnais stabulniek!!“

Un Marta meklēja dejas virpulī aizmāršu, viens viņu laida, otrs ņēma, bet viņa nepiekusa un viņai nebija gan.

Pienāca laiks, kad nomiņoja jauno sievu. Pēc vakariņām, kuŗas iebaudīja pulkstens vienā no rīta, kāzu viesu jau bija plānāk. Ari jaunais vīrs skubināja Martu uz mājām, bet viņa vienādi vēl lūdzās: „Padejosim vēl mazu brītiņu, vēl, vēl!“

Ozolu Pēteris nepalika ilgāki pie loga, viņš gāja mājās, pie sevis runādams: „Ai, Rasa, Rasa, ko tu esi padarījis!“

Skolā vēl bija augšā. Ēdamistabā viņš atrada māti, sēdam pie galda un lasam dziesmu grāmatā. Durvis uz otru istabu bija aizvērtas, bet varēja dzirdēt, ka tur tapa runāts.

„Vai Griezu saimniece ar Alvinu vēl nav aiz-

braukušas? Vai es neviena mierīga acumirkļa nevaru baudīt savās mājās!" viņš aizsmakušu balsi jautāja. Mati viņam bija izjukuši, acis drudžainas, vecais mētelis nolīpis sūnām un skujām.

"Vai, Pēterīti, kāds tu izskaties!" māte izbijās. „Kur tu, dēls, biji?"

„Es jau redzu, ka vēl esmu pārnācis par agru. Man vēl jāskrien atpakaļ uz mežu, kā zvēram..."

„Nav jau tā dēliņ, Griežu māte izgaidijās tevis un sen jau aizbrauca. Tur iekšā Rasas kungs, viņš gaida tevis, esot atnācis tev labdienas atsacīt, rītu viņš aiziešot pavisam no šīs puses —"

„Ak, Rasa! Man arī viņam jāsaka labdienas, bet tādas labdienas, ka viņš mani ilgi pieminēs..."

Viņš iebruka otrajā istabā. „Ak tu atnāci, patiesi atnāci, kā saukts! Brūti tu man novili un pievili, bet vēl tev nepietika! Un nu nāci apgānīt manu namu un paņemt arī manu māsu! Aija, izej tu laukā..."

„Pēteri," Aija lūdzās un stājās brāļam ceļā, kas aizvien tuvāki virzījās Rasam. „Pēterīti, uzklausi manis!"

„Pieča, tu esi piedzēris!" Rasa smējās. „Labvakar!"

„Vai tu gribi plēsties? Nu, sit droši, ja esmu tev ko ļauna darījis! Nu sit, es neatgaiņāšos!" Rasa stājās viņam droši ceļā, acis skatīdamies.

Aija apķērās Pēterim ap kaklu. Viņš atjēdzās, kādu nejauku darbu viņš nupat gribējis padarīt, naida dēļ pacelt roku pret otru cilvēku.

„Vai tad es būtu matu labāks par tiem, kuņus nupat nosodīju!" viņam skrēja domas caur galvu.

„Aija, vai tā tu izpildīji savu solījumu?" viņš žēlumā prasīja.

„Brālīti, izrauj manu sirdi no krūtīm, tad es darīšu pēc tava prāta! Es viņu milēju un īsta mīlestība piedod visu!"

Ozols neatbildēja ne vārda, tikai paskatījās uz Rasu, cik tas mierīgs, skaists, drošs, kā cilvēks, kas ar sevi ļoti mierā.

„Kas tev par sirdi, ka tu tā vari!“ Ozols vairāk pie sevis sacīja, bet Rasa tam atbildēja: „Man ir sirds, tā maldas un mīlē, bet tev tavs aukstais prāts...“

„Ak, tev esot sirds un man auksts prāts? Varen labi jūs visi, visi mani pazīstat...“ Viņš atkratījās no Aijas un rūgti smaidīdams izgāja ārā un pavēlēja puisam, lai jūdzot zirgu. Viņš bija nolēmis šodien ar pēcpusdienas vilcienu braukt projām uz Pēterburgu, bet tagad viņš spēji pārgrozīja savas domas un nolēma tūlīt ceļot.

Drīz pēc pusnakts viņš atstāja Ozolaines skolas namu un brauca uz dzelzceļa pieturu, lai ar nakts vilcienu dotos projām nezinamai nākotnei pretīm.

„Tā ir labāki, tā laikam ir labāki!“ viņš braukdams domāja.

„Vai manas nākotnes cerības piepildīsies, vai arī izputēs, kā ūdens burbuļi, kas to lai zin...?“

Viņam bij jābrauc cauri pilsētai, lai aizsniegtu dzelzceļa pieturu.

Ari kāzniekiem pienāca brīdis, kad ilgāki kavēties vairs nevarēja. Jaunajā kariatē Meimurs ar Martu brauca uz savu namu. Meimurs turēja ar vienu roku Martu apkamptu un čukstēja: „Martīn, šo kariatē un zirgus es tev dāvinu!“

Marta dusēja kariatē stūrī atslīkusi. Viņiem papriekšu gāja spēlmaņi, spēlējami jautru gabalu, līdzās un no pakāļas gāja labs pulks jaunāko un jautrāko kāzu viesu, apbruņojušies lāpām, kuŗas bija apgādājušies no uguns dzēsējiem.

Ceļā vēl gadījās Ozolu Pēteris, tas izrāva braucējam grožus no rokām un pagrieza zirgu sānielā, tur viņš pasuda rīta krēslā.

Tā Meimuru un Martu aizvadīja godam uz viņu namu. Vēl pie nama durvīm viņiem bij jāatvadas no laipniem pavadoņiem un jānoklausas divdomīgi joki, tad viņi bij abi divi vieni aiz slēgtām durvīm.

Marta pieblidās priekšīnā pie sienas un elsoja.

„Martīn, iesim uz mūsu istabu!“ Meimurs vedināja.

„Nē... nē... nē! Es neiešu! Laid mani vaļā!”

„Ko nu blēpojies un kliez! Nāc!!! Meimurs
sagrāba viņu klēpī, paslēpa galvu pie viņas krūtīm,
lai sargātu seju, ka tur neierodas nepatikamas zīmes,
un nešus viņu ienesa brūtes istabā.

Atslēga nokrakšēja un cīņas troksnis rima.

Beigās.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0313080550

